

ARBEJDSMARKEDETS TILLÆGSPENSION

BETÆNKNING

AFGIVET AF

Tillægspensionsudvalget af 1963

BETÆNKNING NR. 341

1963

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side	Side
Indledning.		
Udvalgets opgave og sammensætning	5	
A. Kommissoriet	5	
B. Udvalgets sammensætning	6	
C. Udvalgets møder	6	
Kapitel I.		
Baggrunden for tillægspension	7	
Kapitel II.		
Nogle udenlandske ordninger	11	
A. Indledning	11	
B. Personkreds	11	
C. Ydelse(r)nes art og størrelse	11	
D. Finansiering	12	
E. Administration	13	
F. Overgangsbestemmelser	13	
Kapitel III.		
Efterlønsudvalgets redegørelse	15	
Kapitel IV.		
Bestående pensionsordninger	17	
A. De sociale pensionsordninger	17	
B. Tjenestemandspensioner	17	
C. Pension i private virksomheder	17	
D. Andre efterlønsordninger	18	
Kapitel V.		
Tillægspensionsordningens personkreds	20	
A. Hvilke persongrupper bør medtages?	20	
1. Arbejdere	20	
2. Funktionærer	20	
3. Tjenestemænd	21	
4. Selvstændige erhvervsdrivende	22	
B. Stillingen for udenlandske her beskæftigede lønmodtagere, søfolk samt danske lønmodtagere i udlandet m. v.	23	
C. Deltids- og korttidsbeskæftigede samtl. løsarbejdere	24	
1. Deltids- og korttidsarbejde	24	
2. Løsarbejdere	25	
D. Personer, der skifter erhverv	25	
E. Hvilke aldersgrupper bør medtages?	26	
F. Talmæssig belysning af den foreslåede personkreds	26	
Mindretalsudtalelse vedrørende tillægspensionsordningen af sekretær K. Bloch	27	
Kapitel VI.		
Tillægspensionsordningens finansiering og opbygning - principielle overvejelser	29	
A. Midlernes tilvejebringelse	29	
B. Valget af finansieringssystem	29	
C. Tillægspensionens art, størrelse m. v.	31	
D. Fondsdannelse	32	
E. Regulering	33	
Kapitel VII.		
Tillægspensionen	34	
A. Pensionsalder	35	
B. Optjening af pension (Anciennitet)	35	
Kapitel VIII.		
Bidrag	38	
Kapitel IX.		
Beregninger	40	
Kapitel X.		
Ledelse og administration	42	
A. Indledende bemærkninger	42	
B. Ledelse	42	
C. Administration	43	
D. Tilsyn	45	
E. Ankenævn	46	
Kapitel XI.		
Fondsforvaltningen	47	
A. Placering	47	
1. Norge	47	
2. Sverige	47	
3. Efterlønsudvalget	48	
4. Pensionskasseloven	48	
5. Tillægspensionsudvalgets stilling	48	
B. Administration	49	

	Side		Side
Kapitel XII.		Bilag 4.	
Samordning	50	Bestående pensionsordninger i Danmark	106
A. Samordning med private pensionsordninger	50	A. Folkepension	106
Mindretalsudtalelse af forretningsfører Hugo		1. Den indtægtsregulerede folkepension . .	106
Heichelmann og sekretær Marvin Madsen . .	51	2. Folkepensionens mindstebeløb	108
B. Samordning med folkepension	53	3. Antal folkepensionister og ordningens finansiering	108
Kapitel XIII.		B. Invalidepension	109
Forskellige bestemmelser	54	C. Enkepension	109
A. Retsbeskyttelse	54	D. Pristalsreguleret aldersforsikring og aldersopsparing (indekskontrakter) . .	110
B. Forældelse	54	E. Statsansattes pensioner m. v.	110
C. Færøerne og Grønland	55	1. Tjenestemænd	110
Kapitel XIV.		2. Fastansatte arbejdere og håndværkere ved statsbanerne	111
Forslag til lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension	56	3. Civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet m. v. . .	111
Bemærkninger til lovforslaget	63	4. Andre statsansatte	112
		5. Ansatte i statsunderstøttede virksomheder	112
	Bilag.	F. Kommunalansattes pensioner	112
Bilag 1.		1. Tjenestemænd	112
Lov om forlængelse af kollektive overenskomster	77	2. Andre kommunalansatte	113
Bilag 2.		G. Pensionsordninger i koncessionerede virksomheder m. v.	113
Redegørelse fra det ifølge forligsmandens mæglingsforslag i 1961 mellem Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund, og Dansk Arbejdsgiverforening nedsatte efterlønsudvalg	79	H. Private virksomheder m. v.	114
Bilag 3.		I. Ordninger gennemført ved kollektiv overenskomst m. v.	115
Tillægspensionen i Finland, Norge, Sverige og England	94	Bilag 5.	
A. Finland	94	Hovedgrupperne inden for den erhvervsmæssigt beskæftigede del af befolkningen	116
1. Personkreds	94	Bilag 6.	
2. Ydelse(r)nes art og størrelse	94	Summariske oplysninger vedr. den samfundsmæssige økonomiske baggrund for en tillægspension	117
3. Finanser	95	Bilag 7.	
4. Administration	96	Redegørelse for beregningerne og disses forudsætninger af professor, dr. phil. Erik Sparre Andersen	118
5. Overgangsbestemmelser	96	Bilag 8.	
B. Norge	97	Skrivelse af 29/10-1963 fra Den danske Købstadforening	120
1. Personkreds	97	Bilag 9.	
2. Ydelse(r)nes art og størrelse	97	Skrivelse af 31/10-1963 fra Viborg byråd . .	122
3. Finanser	98	Bilag 10.	
4. Administration	99	Notat om registrering	123
5. Overgangsbestemmelser	99		
C. Sverige	99		
1. Personkreds	100		
2. Ydelse(r)nes art og størrelse	100		
3. Finanser	102		
4. Administration	102		
5. Overgangsbestemmelser	103		
D. England	103		
1. Personkreds	104		
2. Ydelse(r)nes art og størrelse	104		
3. Finanser	104		
4. Administration	105		
5. Overgangsbestemmelser	105		

Indledning

UDVALGETS OPGAVE OG SAMMENSÆTNING

A. Kommissoriet.

Den 18. april 1963 skrev arbejdsministeriet således til direktør for arbejdstilsynet, Geert Drachmann:

»Ifølge § 5 i lov nr. 69 af 13. marts 1963 om forlængelse af kollektive overenskomster skal der nedsættes et udvalg til forberedelse af lovforslag om gennemførelse af en tillægspensionsordning.

Ifølge lovens § 5, stk. 2, skal udvalget bestå af en af arbejds- og socialministeren udnevnt formand samt 2 medlemmer udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening (hvoraf den ene skal repræsentere arbejdsgivere inden for butiks-, handels- og kontorvirksomhed), 1 medlem udpeget af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, 3 medlemmer udpeget af Landsorganisationen i Danmark (hvoraf et medlem skal repræsentere lønmodtagere inden for butiks-, handels- og kontorvirksomhed og et medlem repræsentere lønmodtagere på landbrugsområdet), 1 medlem udpeget af Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer, 1 medlem udpeget af Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger samt 4 medlemmer udpeget af henholdsvis handelsministeriet, finansministeriet, socialministeriet og arbejdsministeriet.

Det er udvalgets opgave - bl. a. på baggrund af de af hovedorganisationernes efterlønsudvalg tilvejebragte oplysninger samt de i udlandet, herunder især Norge og Sverige, gennemførte tillægspensionsordninger - at udarbejde forslag til en tillægspensionsordning, der så vidt muligt omfatter hele det danske arbejdsmarked.

Udvalget skal herved tage hensyn til, at ordningen efter lovens § 5, stk. 1, skal baseres på indbetalinger fra arbejdsgivere og lønmodtagere med virkning fra 1. marts 1964, men udvalget står i øvrigt frit med hensyn til den indstilling, der skal afgives.

Det forventes, at udvalget som grundlag for sin indstilling og et dertil knyttet lovforslag foretager en undersøgelse og vurdering af de problemer, der opstår i forbindelse med etableringen af en tillægspensionsordning, herunder f. eks.:

- personkredsen;
- de forskellige former for pension (egenpension, enkepension, børnepension) og pensionernes størrelse;
- de nærmere vilkår for ydelserne (pensionsalder, bidragsperiodens længde m. m.);
- bidragenes størrelse og eventuelle regulering;
- regler om bidragenes indbetaling;
- tilrettelæggelse af administration og forvaltning af eventuelle fonds.

Udvalget skal afgive indstilling senest 1. december 1963.

Udvalget vil få fornøden sekretariatsbistand fra arbejds- og socialministerierne og bemyndiges til at tilkalde særligt sagkyndige i det omfang, dette måtte vise sig nødvendigt.

Under henvisning til foranstående skal man anmode Dem om at ville indtræde i udvalget og som formand lede dets forhandlinger.

Man har samtidig anmodet de foran nævnte organisationer og ministerier om at ville udpege deres repræsentanter i udvalget.«

B. Udvalgets sammensætning.

Tillægspensionsudvalget af 1963 har haft følgende sammensætning:

- Direktør for arbejdstilsynet G. Drachmann, udvalgets formand.
Udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening:
Underdirektør P. Schade Poulsen.
Direktør Victor Vilner.
Udpeget af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger:
Sekretær K. Bloch.
Udpeget af Landsorganisationen i Danmark:
Økonomisk medarbejder Holger Jensen.
Redaktør Henry Grünbaum.
Sekretær Hans Olsen.
Udpeget af Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer:
Sekretær Marvin Madsen.
Udpeget af Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger:
Forretningsfører H. Heichelmann.
Udpeget af handelsministeriet:
Afdelingschef K. Agbo.
Udpeget af finansministeriet:
Afdelingschef P. Bjørn Olsen.
Udpeget af socialministeriet:
Kontorchef E. Arntzen.
Udpeget af arbejdsministeriet:
Kontorchef G. R. Nelson.

Kontorchef G. R. Nelson har ledet udvalgets sekretariat, der i øvrigt har bestået af konsulent N. Halck, socialministeriet, fuldmægtig P. Loft, arbejdsministeriet, og fuldmægtig H. Asmussen, socialministeriet. Herudover har fra 9. september 1963 sekretær S. A. Høybye, arbejdsministeriet, deltaget i sekretariatets arbejde.

København, d. 28. november 1963.

K. Agbo	E. Arntzen	K. Bloch	G. Drachmann (formand)	
Henry Grünbaum	H. Heichelmann	Holger Jensen	Marvin Madsen	
G. R. Nelson (leder af sekretariatet)	Hans Olsen	P. Bjørn Olsen	P. Schade Poulsen	Victor Vilner

C. Udvalgets møder.

Udvalget har holdt 19 plenarmøder.
Der har været nedsat følgende underudvalg:

1. Administrationsudvalget, der havde til opgave nærmere at undersøge specielle administrative problemer i forbindelse med gennemførelsen af en tillægspensionsordning.
Underudvalget havde følgende sammensætning: G. Drachmann (formand), P. Schade Poulsen, Holger Jensen, Marvin Madsen og G. R. Nelson.
2. Løsarbejderudvalget, der havde til opgave nærmere at undersøge specielle problemer vedrørende deltagelse i tillægspensionsordningen af løsarbejdere samt deltids- og korttidsbeskæftigede.
Underudvalget havde følgende sammensætning: G. Drachmann (formand), Henry Grünbaum, P. Schade Poulsen og G. R. Nelson.

I forbindelse med udvalgets arbejde har de to hovedorganisationer, Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen, forhandlet om forskellige problemer vedrørende bl. a. bidragets størrelse og fordeling, pensionens størrelse med tilhørende overgangsregler, visse reguleringsbestemmelser, placering af fondsmidlerne samt administrationen af tillægspensionsordningen. Resultatet af disse forhandlinger er herefter indgået i udvalgets videre arbejde.

Professor, dr. phil. E. Sparre Andersen har ydet udvalget aktuarermæssig bistand og har deltaget i de fleste af udvalgets plenarmøder.

En række institutioner og enkeltpersoner har beredvilligt ydet tillægspensionsudvalget sagkyndig bistand, for hvilken man herved bringer dem sin bedste tak.

H. Asmussen N. **Halck** P. Loft

Kapitel I.

BAGGRUNDEN FOR TILLÆGSPENSION

Tanken om at gennemføre en forbedring af indkomsterne for de ældre ved indførelse af tillægspension er i årene efter den 2. verdenskrig dukket op i en række lande. Baggrunden herfor har dels været den kraftige økonomiske udvikling og dermed følgende brede velstandsstigning, der har fundet sted i denne periode, dels den udbygning af den almindelige folkepensionsordning, der efterhånden er sket i disse lande.

I nogle lande, som det kan være nærliggende at drage sammenligninger med, er der i de seneste år allerede tilvejebragt tillægspensionsordninger. Af interesse i denne forbindelse er især de ordninger, der er indført i Sverige, Norge, England og Finland, jfr. herom nærmere i kap. II.

Også i Danmark har den økonomiske udvikling i efterkrigstiden været karakteriseret ved en kraftig opgangstendens, der for store befolkningslag har medført en velstandsstigning af et omfang, som næppe tidligere er set i en periode af så forholdsvis begrænset varighed.

Denne økonomiske udvikling har sat kraftige spor inden for socialpolitikken.

Selv om man i de senere år har været vidne til talrige reformer inden for et stort antal af socialpolitikken's felter, kan der imidlertid ikke herske tvivl om, at alderdomsforsørgelsen har udgjort det mest dominerende af samtlige disse lovgivningsområder. Ikke blot har dette område haft en meget betydelig - og stærkt stigende - vægt på det sociale budget, jfr. figur 1, men det har også praktisk taget uden afbrydelse stået i forgrunden af den offentlige interesse. I årene siden krigsafslutningen er der således ud over de hyppige forandringer, der skyldes den automatiske pristalsregulering, gennemført et utal af ændringer ved forskellige love, hvoraf mange er af betydelig principiel interesse, medens andre har haft en mere forbigående virkning.

Ud over at man i 1946 og 1947 havde gen-

nemført en række betydningsfulde lovændringer, hvorved alderdomsforsørgelsen bl.a. var blevet ført å jour under hensyn til den relative tilbagegang, som krigsårene havde medført, vil det i nærværende sammenhæng være tilstrækkeligt at nævne den gennemgribende reform, hvorved folkepensionen indførtes fra 1957. Ved denne lejlighed blev de almindelige ydelser forhøjet, fradragsreglerne for anden indtægt blev lempet, og der indførtes det særlige mindstebeløb, som udbetales uden hensyn til størrelsen af eventuelle andre indtægter.

Disse bestemmelser - og i øvrigt en række andre - er siden blevet fulgt op ved nye lovregler, og folkepensionens årsbeløb udgør pr. 1. oktober 1963 7.212 kr. for ægtepar og 4.776 kr. for enlige. Disse beløb nedsættes gradvis, såfremt pensionisten har egne indtægter over en vis størrelse, men kan dog ikke for personer, der er fyldt 67 år, falde under mindstebeløbet, der udgør 1.560 kr. årligt for ægtepar og 1.044 kr. årligt for enlige. Sammenholdes størrelsen af den fulde folkepension med et beregnet tal for gennemsnitslønnen for fuldt beskæftigede arbejdere i hele landet i 1963/64, viser det sig, at pensionen til ægtepar udgør ca. 41 % af lønnen og til enlige ca. 27 %.

Baggrunden for tanken om indførelse af tillægspensionen er imidlertid ikke alene den eksisterende folkepensionslovgivning og de ønsker, der i forhold til denne kan fremkomme med henblik på at formindske indkomstnedgangen ved overgang fra aktiv beskæftigelse. Baggrunden er tillige, at ret talstærke grupper gennem tjenestemandspension eller pension i forbindelse med ansættelse i private virksomheder har skaffet sig en bedre økonomisk sikring i alderdommen end de grupper, der overvejende er henvist til den almindelige folkepension. Vel er der gennem lovgivningen om pristalsreguleret alderdomsforsikring og alderdomsopsparing tilvejebragt mulighed for at sikre sig en pristalsreguleret ydelse i alderdommen, men denne ord-

Fig. 1. De sociale udgifter til alderdom, sygdom og i øvrigt. 1945/46-1960/61.

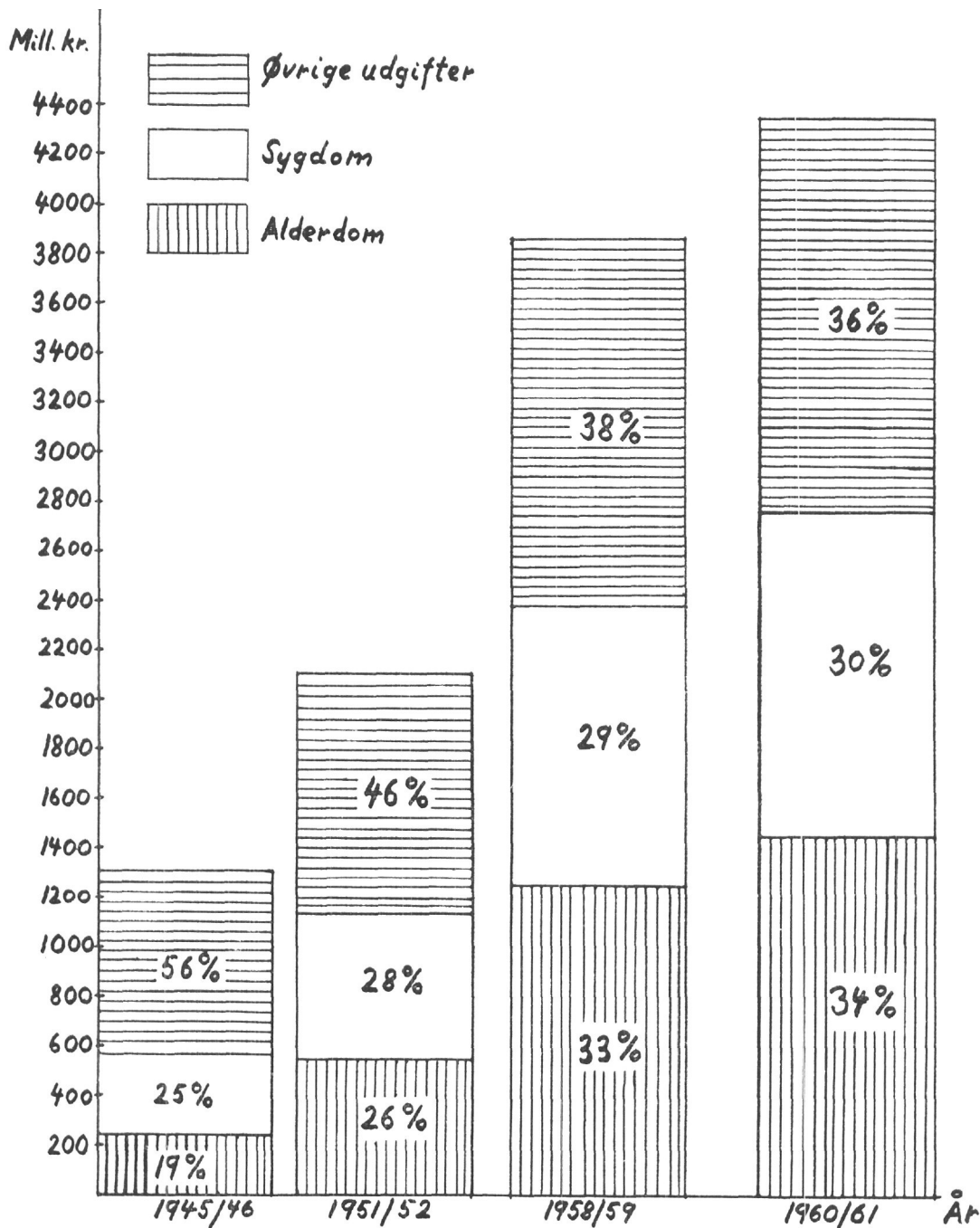
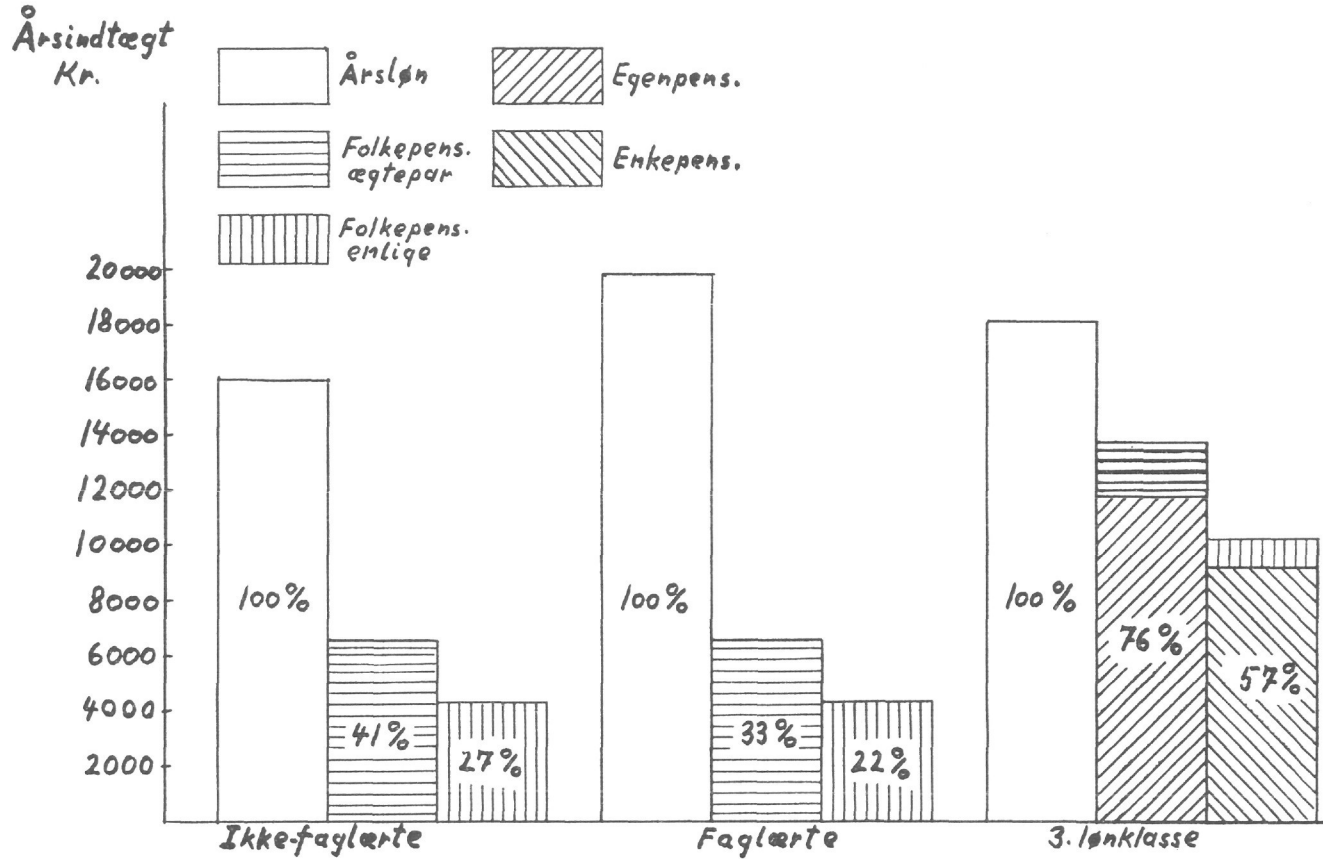

Fig. 2. Pensionsdækning af slutløn for arbejdere og tjenestemænd. 1962/63.

nings individuelle karakter synes ikke at kunne erstatte en mere generel form for tillægspension, omend den i enkelte tilfælde indgår i private pensionsordninger.

I kap. IV og i betænkningens bilag 4 gøres der nærmere rede for de sociale pensioner, indekskontrakter, tjenestemandspensioner og pensionsordninger m.v. i private virksomheder.

Problemet om indførelse af en tillægspensionsordning - eller en overbygning på aldersrenten - er tidligere blevet behandlet i folkeforsikringskommissionen af 1948, der ifølge sit kommissorium på grundlag af en indstilling fra et embedsmandsudvalg skulle »behandle spørgsmålet om en forsikringsmæssig overbygning på den eksisterende alders- og invaliderentelovgivning«. Den ordning, der sigtedes imod, skulle således være opbygget på et rent præmiereservesystem.

Som det fremgår af kommissionens betænkning fra 1955, var resultatet af kommissionens overvejelser, at man ikke kunne anbefale indførelse af en tvungen overbygningsordning, især fordi den ikke kunne sikre værdifasthed, og fordi ydelsen ville blive af ret ringe størrelse i en lang overgangsperiode. Heller ikke en frivillig ordning kunne anbefales af kommissionens flertal, dels fordi man fandt, at muligheden for etablering af frivillige overbygninger allerede forelå igennem forsikringselskaberne, dels fordi man antog, at en sådan ordning næppe ville få de betydelige befolkningsgrupper, der ikke allerede havde sikret sig i forsikringselskaberne, som deltagere. Derimod gik et medlem ind for etableringen af en frivillig ordning, eventuelt på grundlag af kollektive overenskomster.

Behandlingen af dette spørgsmål førte til, at der i 1957 - samtidig med indførelsen af folkepension - blev gennemført den foran omtalte lov om pristalsreguleret alderdomsforsikring og alderdomsopsparing, hvorved der blev åbnet mulighed for på frivillig basis gennem et forsikringselskab, en bank eller en sparekasse at sikre et vist beløb i alderdommen. Dette beløbs værdibestandighed er tilvejebragt dels gennem bestemmelser om pristalsregulering af præmierne, dels gennem tilsagn om et særligt indeks-tillæg fra staten.

I de følgende år synes tanken om indførelse af tillægspension i det store og hele at have ligget stille, selv om mange lønmodtagere hæftede sig ved den forskel, der i pensionsmæssig henseende er mellem på den ene side dem, der

alene eller overvejende har en folkepension at se frem til, og på den anden side tjenestemænd og de funktionærer, der er under en privat pensionsordning.

Der kan her henvises til fig. 2, der henholdsvis for ikke-faglærte og faglærte arbejdere og for statstjenestemænd i 3. lønklasse viser den procentvise dækning af slutløn, henholdsvis ved folkepension alene og ved tjenestemandspension + folkepension (mindstebeløb).

Under overenskomstforhandlingerne i foråret 1961 blev spørgsmålet imidlertid draget frem til drøftelse med henblik på muligheden for at indføre ordningen som et led i de kollektive lønaftaler på arbejdsmarkedet. Da en sådan ordning selvsagt indeholder en lang række vanskelige problemer af rent teknisk karakter, kunne overvejelserne ikke på daværende tidspunkt føres til ende, hvorfor der i mæglingsforslagene blev indsat en bestemmelse, hvorefter Landsorganisationen i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening skulle nedsætte et udvalg, der inden 1. juli 1962 nærmere skulle undersøge mulighederne for at indføre en sådan ordning. Hovedorganisationernes efterlønsudvalg afgav den 28. juni 1962 sin redegørelse indeholdende en teknisk gennemgang af en række af de problemer, der knytter sig til en sådan nyordning, jfr. herom kap. III og bilag 2 til betænkningen.

Som forholdene udviklede sig i løbet af vinteren 1962/63, viste det sig ikke muligt at tilvejebringe en aftale om indførelse af en tillægspensionsordning som led i fornyelsen af arbejdsmarkedets kollektive overenskomster. I erkendelse af problemets vigtighed og ud fra ønsket om, at den personkreds, der skulle omfattes af en fremtidig tillægspensionsordning, blev videre, end tilfældet kunne blive efter en aftale alene mellem de to hovedorganisationer, blev problemet imidlertid inddraget i den af regeringen foreslåede og af folkettinget vedtagne såkaldte helhedsløsning ved bestemmelsen i § 5 i lov af 13. marts 1963 om forlængelse af kollektive overenskomster, efter hvilken tillægspensionsudvalget er nedsat.

Udgangspunktet for nærværende udvalgs arbejde har herefter dels været efterlønsudvalgets redegørelse, dels bestemmelserne i den omtalte lovs § 5, hvorefter udvalget skal forberede et lovforslag, der tager sigte på indførelse af en tillægspensionsordning, der baseres på indbetalinger fra arbejdsgivere og lønmodtagere med virkning fra 1. marts 1964.

Kapitel II.

NOGLE UDENLANDSKE TILLÆGSPENSIONSORDNINGER

I dette kapitel omtales hovedtrækkene i tillægspensionsordningerne i Finland, Norge, Sverige og England; en mere detaljeret fremstilling af de fire ordninger er givet i betænkningens bilag 3, hvortil der kan henvises.

A. Indledning.

I princippet gælder om disse ordninger, at de alle - som det også ligger i selve begrebet - er bygget op som supplement til den almindelige folkepension. Dette kommer allerede til udtryk derved, at pensionsalderen overalt er den samme for de to pensionsformer. Sammenhængen er særlig klar i Sverige, hvor tillægspension - Allmänna Tillægspensionen (ATP) - indgår som et led i lovgivningen om almindelig forsikring, der desuden omfatter folkepension, sygeforsikring og moderskabsforsikring, og i England, hvor tillægspensionen - The Graduated Pension Scheme - ved en lovændring til The National Insurance Act blev indbygget som et supplement til de gældende ensartede alderspensioner. For Finland gælder ligeledes, at tillægspensionen er indført ad lovgivningens vej, hvorved bemærkes, at den finske sociallovgivning allerede fra ældre tid har indeholdt det princip, at arbejdsgiveren har en vis forsørgerpligt over for sine arbejdere, når disse efter langvarig tjeneste er nået op i årene og blevet ude af stand til at klare sig selv. Derimod bygger den norske tillægspensionsordning - Fellesordningen for tariffestet Pensjon (FTP) - på en overenskomst mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer.

B. Personkreds.

I samtlige fire lande knytter tillægspensionsordningen sig til arbejdsmarkedet eller til væsentlige dele deraf; de personer, den omfatter, har erhvervsarbejde. Hovedbetingelsen for at

opnå tillægspension er i alle tilfælde, at vedkommende gennem et bestemt åremål har oppebåret indtægter gennem erhvervsarbejde af en vis nærmere fastslået karakter. Et fælles træk er, at tillægspensionsordningerne omfatter lønmodtagere som obligatoriske medlemmer. Dette gælder rent for Englands vedkommende, medens den finske og den norske ordning under visse betingelser giver adgang for selvstændige erhvervsdrivende til at indtræde i ordningen; den svenske ordning dækker i princippet tillige alle selvstændige, dog at disse har ret til at træde ud.

Personkredsens afgrænsning efter alder er forskellig fra land til land. Den finske ordning omfatter personer fra 18 til 65 år, den norske fra 20 til 70 år og den svenske ordning personer fra 16 til 65 år; den engelske ordning omfatter kvinder fra 18 til 60 (65) år og mænd fra 18 til 65 (70) år.

C. Ydelsernes art og størrelse.

Det primære formål med tillægspensionen er, at den skal supplere den almindelige sociale pension og derved yderligere mildne den indtægtsnedgang, der typisk indtræder i de situationer, hvor de almindelige sociale pensionsydelse bliver virksomme; en tillægspensionsordning kan derfor omfatte både alderspension, invalidepension, enkepension og børnepension.

En så omfattende tillægspensionsordning er dog alene gennemført i Sverige; den norske ordning omfatter kun alders- og enkepension samt i et vist omfang børnepension, den engelske ordning kun alders- og enkepension og den finske ordning kun alders- og invalidepension.

Med hensyn til principperne for *pensionens beregning og størrelse* afviger de fire systemer betydeligt fra hinanden. En afgørende skille-

linie går her mellem på den ene side Norge, hvor tillægspensionen ydes med ensartede beløb til alle, alene afhængig af længden af modtagerens medlemstid, og på den anden side de tre øvrige lande, hvor ydelserne desuden efter nærmere regler er sat i forhold til størrelsen af den forsikredes erhvervsindtægter op gennem livet.

Den medlemstid, der kræves for at opnå fuld pension, varierer fra 40 år i Norge og i Finland til 30 år i Sverige. I England er der ikke fastsat nogen egentlig tidsgrænse, idet pensionen vokser gennem optjening af pensionsenheder på grundlag af betalte præmier gennem hele det tidsrum, man kan være medlem, d.v.s. højst 47 (52) år.

Medens den fulde pension i Norge kan angives entydigt med et enkelt beløb, 2.400 n. kr., er noget sådant ikke muligt for de tre andre lande. Stærkt forenklet kan siges, at den finske tillægspension højst må udgøre 40 % af medlemmets højeste pensionsberettigende løn, dog med den begrænsning, at tillægspensionen tilsammen med andre sociale pensionsydelser ikke må overstige 60 % af denne løn. I Sverige andrager fuld tillægspension 60 % af den gennemsnitlige pensionsberettigende indtægt, hvor denne imidlertid først fremkommer efter, at der er foretaget væsentlige fradrag i den faktiske indtægt.

Ordningerne afviger ligeledes fra hinanden i henseende til *værdifasthed*. Hverken i England eller Norge kendes regler herom, men den engelske ordning medfører dog efter sin karakter, at pensionsindtjeningen forhøjes, efterhånden som de forsikredes indtægter stiger inden for de fastsatte grænser, og det må ved vurderingen af den norske ordning have for øje, at den foreløbig kun er aftalt for fem år, og at begge parter ved ordningens tilrettelæggelse gav udtryk for enighed om det ønskelige i at sikre pensionisterne værdifaste ydelser.

Den svenske ordning indeholder til forskel herfra regler, der dels sikrer, at der tages hensyn til ændringer i pristal og realløn inden for de enkelte indtjeningsår, og dels sikrer, at også de aktuelle pensioner ændres i overensstemmelse med pristallet.

Endelig sikrer den finske ordning en vis hensyntagen til realløns- og pristalsudviklingen i indtjeningsårene, ligesom loven foreskriver, at der skal ske regulering af pensionerne ved væsentlige forandringer i det almindelige lønniveau.

Som allerede indledningsvis antydet, er *aldersgrænsen for at opnå tillægspension* i form af alderspension overalt den samme som den, der gælder for den almindelige folkepension, d. v. s. 65 år i den finske ordning, 70 år i den norske og 67 år i den svenske; i den engelske ordning er aldersgrænsen 60 (65) for kvinder og 65 (70) år for mænd. I Finland er det en forudsætning for tillægspension, at pågældende samtidig ophører med regelmæssig lønnet beskæftigelse; i England gælder denne forudsætning, hvis pensionen begæres før det fyldte 65. år for kvinder og det fyldte 70. år for mænd.

I forbindelse med aldersgrænserne må nævnes, at efter den svenske ordning forhøjes tillægspensionen med 6/10 pct. for hver måned, hvormed modtagelse af pension udsættes fra det 67. år indtil det 70. år, altså maksimalt med næsten 22 pct. Hvis begæring om pension i England udsættes til det 70. år (for kvinder 65. år), stilles der da som nævnt ikke krav om, at den forsikrede skal ophøre med regelmæssig beskæftigelse for at få tillægspension; denne forhøjes imidlertid ikke udover, hvad der skyldes den herved opnåede yderligere optjening af pension. Regler om tillægspensionens forhøjelse ved udsat begæring findes ikke i den norske og den finske ordning.

Som et yderligere træk i den svenske ordning kan nævnes, at den giver adgang til at begære tillægspension allerede fra det 63. år; i så fald foretages der dog et »førtids-fradrag« svarende til forhøjelsen af pensionen ved udsættelse af begæring.

I det foregående er hovedsagelig kun omtalt alderspensionen; de *andre former for tillægspension* - invalidepension, enkepension og børnepension — er overalt, hvor de findes, normalt sat i forhold til alderspensionen og følger således beregningsprincipperne for denne.

D. Finansiering.

Samtlige fire ordninger hviler i sig selv uden tilskud fra det offentlige, idet midlerne tilvejebringes ved *bidrag* fra de to arbejdsmarkedsparter eller en af dem.

I øvrigt deler ordningerne sig i to grupper. I Sverige og Finland hviler ordningen alene på arbejdsgiverbidrag, medens ordningerne i Norge og England hviler på bidrag dels fra den enkelte lønmodtager og dels fra vedkommende arbejdsgiver (i Norge 1/3 fra arbejderen og $\frac{2}{3}$

fra arbejdsgiveren, og i England $\frac{1}{2}$ fra arbejderen og $\frac{1}{2}$ fra arbejdsgiveren).

Selve bidragenes størrelse og deres beregning varierer en del. Klarest og enklest fremtræder bidragsfastsættelsen i de to lande, hvor bidraget deles mellem arbejder og arbejdsgiver, således i Norge, hvor det samlede bidrag er fastsat til 4,50 n. kr. pr. uge eller for deltidsmedlemmer (beskæftiget mellem 15 og 30 timer pr. uge) 2,25 n. kr., og i England, hvor det samlede bidrag udgør 8V2 pct. af den del af lønnen, der tæller med ved pensionsberegningen, d.v.s. ligger mellem 9 og 18 £ pr. uge. For de to andre lande, hvor arbejdsgiveren udreder det samlede bidrag, fastsættes dette til en procentdel af lønudgiften, svarende til, hvad der til enhver tid er nødvendigt for at dække udgifterne i forbindelse med tillægspensionen.

Hvad angår spørgsmålet om, hvilket *finansieringssystem* der ligger til grund for beregningen af ordningernes ydelser, skiller den engelske ordning sig ud fra de tre andre, idet størstedelen af det samlede beløb, der kommer ind som bidrag fra tillægspensionsordningen, for tiden anvendes til at finansiere andre sociale ydelser med, uden at nogen del deraf henlægges til imødegåelse af kommende tillægspensionsudgifter.

I Norge og Sverige bygger ordningerne på et kombineret præmiereserve- og fordelings-system, således at der gennem en fondsdannelse i et vist omfang sikres, at der under alle omstændigheder til sin tid vil være visse beløb til rådighed til pensionering af de af ordningen omfattede, uanset om tilgangen på grund af ordningens ophør skulle standse. Som nærmere begrundelse for dannelsen af fonds er i øvrigt anført, at man har villet modvirke en ventet nedgang i den hidtidige pensionsopsparing og - i det omfang der alt i alt opnås en øget opsparing - er yderligere peget på den samfundsøkonomiske betydning, som en fond vil få gennem mulighederne for at stille kapital til rådighed for samfundets fortsatte økonomiske udbygning. Endvidere er fremhævet, at fondsdannelsen gennem afkastet af de opsavede midler med tiden vil kunne bidrage væsentligt til dækning af pensionsudgifterne, hvilket ikke mindst vil være af betydning under en periode, hvor befolkningens aldersfordeling forskydes i retning af stadig flere gamle.

I Finland anvendes ligeledes et kombineret system, således at præmiereservesystemet i princippet anvendes for personer, der var un-

der 50 år ved ordningens ikrafttræden, medens fordelingsystemet gælder for de personer, der var over 50 år. På længere sigt må systemet som helhed påregnes at ville blive i højere grad præget af fordelingsprincippet på grund af de forhøjelser af ydelserne, som forudsættes fastsat med basis i lønniveauets stigning.

Ved placeringen af de fonds, der således opstår i Finland, Norge og Sverige, tages der hensyn ikke alene til sikkerheden, men tillige til samfunds- og erhvervslivets kapitalbehov. Det sidstnævnte hensyn kommer også til udtryk i den adgang for arbejdsgiveren til tilbage-lån af indbetalte bidrag, som kendes i Finland og Sverige.

E. Administration.

Også i administrationen går skillelinien mellem Englands ordning på den ene side - den administreres af det offentlige som et led i de sociale tryghedsordninger - og på den anden side Norge, Sverige og Finland. I Norge administreres ordningen af et styre sammensat af parterne på arbejdsmarkedet, ligesom parterne i Sverige har indflydelse på fondsforvaltningen. Både i Norge og Sverige er den daglige, tekniske administration henlagt til i forvejen bestående offentlige administrative organer. Den finske ordning bygger på allerede eksisterende forsikringsselskaber, pensionskasser m. v.

F. Overgangsbestemmelser.

I Finland, Norge og Sverige — men ikke i England - indeholder tillægspensionsordningerne overgangsbestemmelser, der tilsigter at give de forsikrede, som allerede ved ordningens ikrafttræden var noget op i årene, en bedre stilling i pensionsmæssig henseende, end de efter de almindelige regler ville være i stand til at opnå på grund af deres mere tidsbegrænsede muligheder for at optjene pensionsret.

De finske overgangsbestemmelser er de enkelleste, idet de generelt fastsætter, at der ved beregningen af den tjenestetid, der lægges til grund for pensionsfastsættelsen, medregnes halvdelen af den tid, som et ved ordningens ikrafttræden bestående tjenesteforhold har været efter den pågældendes fyldte 23. år.

De norske og svenske overgangsbestemmelser er mere komplicerede, idet de indebærer varierende regler for de forskellige aldersgrupper. Begge ordningers overgangsbestemmelser indebærer, at personer, der ved den pågælden-

de ordnings ikrafttræden var 45 år eller derunder, får mulighed for at erhverve fuld pension, hvis de i tiden fra ordningens ikrafttræden og indtil opnåelse af pensionsalderen til stadighed opfylder ordningens betingelser for optjening af pensionsret. Endvidere er der sikret personer, som på samme tidspunkt var mellem 45 år og henholdsvis 68 år (i Norge) og 64 år (i Sverige), ret til en bedre pension, end de ellers ville være berettiget til, eller til

pension i tilfælde, hvor de ellers ikke ville være berettiget dertil. Disse forbedringer opnås i Norge ved, at man yder »tillæg« af pensionsgivende uger efter nærmere fastsatte regler, og i Sverige ved, at kravet om mindst 30 års medlemskab for at opnå fuld pension efter nærmere regler nedsættes, med 20 år som minimum.

Om enkelthederne også i disse overgangsbestemmelser henvises til bilag 3.

Kapitel III.

EFTERLØNSUDVALGETS REDEGØRELSE

I forligsmandens mæglingsforslag af 21. marts og 22. april 1961 var det bestemt, at der efter overenskomstforhandlingernes afslutning skulle nedsættes et udvalg, bestående af repræsentanter for Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark med den opgave at undersøge mulighederne for at indføre en pensionsordning under den forudsætning, at ordningen finansieres gennem bidrag såvel fra arbejdsgiverne som arbejderne.

Efterlønsudvalget blev herefter nedsat i september måned 1961 og afgav den 28. juni 1962 sin redegørelse.

I redegørelsen er gjort udførligt rede for de forskellige tekniske muligheder for at gennemføre en tillægspensionsordning, uden at det har været udvalgets opgave at fremkomme med et egentligt forslag.

Tillægspensionsudvalget har i vidt omfang kunnet støtte sig til de beregninger, som er indeholdt i redegørelsen, der gengives som betænkningens bilag 2, og hvortil der henvises.

Da redegørelsen har haft så stor betydning for udvalget, har man ment det rigtigt i dette kapitel at sammenfatte dens hovedpunkter; der er i denne forbindelse grund til at understrege, hvad der også har fundet udtryk i redegørelsens indledning, at det *ikke var »udvalgets opgave at fremkomme med endeligt forslag til en tillægspensionsordning, men alene at redegøre for de forskellige tekniske muligheder for at gennemføre en sådan.«*

Efterlønsudvalget gik ud fra, at en ordning burde omfatte alle voksne lønmodtagere, der beskæftiges hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening; den burde endvidere stå åben for andre voksne lønmodtagere, der dækkes af kollektive overenskomster, eller som i øvrigt er tilsluttet organisationer under Landsorganisationen i Danmark.

Undtages burde alene lønmodtagere, for hvilke der består særlige pensionsordninger af en sådan karakter, at de ville gøre undtagelse rimelig. Det var tvivlsomt, om arbejdsgiverne også burde have adgang til at deltage i ord-

ningen; den, der ophører med at være lønmodtager, burde kunne vælge, om han som selvstændig erhvervsdrivende eller lignende ville fortsætte sine præmieindbetalinger eller nøjes med til sin tid at få udbetalt den pension, som han allerede ville have erhvervet ret til.

Med hensyn til aldersgræsen for at opnå tillægspension pegede efterlønsudvalget på, at den gældende aldersgrænse for at opnå indtægtsbestemt folkepension for tiden er 67 år for mænd og 62 for kvinder, idet det samtidig fremhævedes, at man ved ydelse af tillægspension kunne overveje at fastsætte samme alder for mænd og kvinder, f. eks. 67 år, såfremt bidraget blev ens for kvinder og mænd. I efterlønsudvalgets beregninger er man gået ud fra, at tillægspension alternativt ydes fra det fyldte 67. år for mænd og 62. år for kvinder eller ydes fra 67 års alderen både for mænd og kvinder.

For så vidt angår tilvejebringelse af midler til en tillægspensionsordning, er efterlønsudvalget gået ud fra, at der betales bidrag for lønmodtageren, fra han begynder at modtage voksen løn, og så længe han forbliver i arbejde. Efterlønsudvalget pegede på, at bidraget pr. medlem kan beregnes pr. time eller uge. Bidraget for løsarbejdere (havnearbejdere m. fl.) samt deltidsarbejdere måtte formentlig beregnes pr. time, og den herved oparbejdede pensionsanciennitet fastsættes i forhold til arbejdstimernes antal. For andre lønmodtagere kunne bidraget formentlig fastsættes pr. uge eller måned (f.eks. for handels- og kontorfunktionærer), og således at der regnedes med samme bidrag også for de arbejdere, hvis fulde normale arbejdsuge er mindre end 45 timer (f. eks. skifteholdsarbejdere, handels- og kontorfunktionærer etc.). Efterlønsudvalget pegede i øvrigt på spørgsmålet om, hvorvidt der skal betales bidrag af overarbejdstimer, og på, at på områder, hvor der betales bidrag pr. time (som f. eks. for løsarbejdere), kunne der ved betaling af bidrag også for eventuelle overarbejdstimer indhentes noget af den anciennitet, som disse

kategorier ellers normalt ville sætte til på grund af deres særlige arbejdsforhold.

Efterlønsudvalget er i sine overvejelser gået ud fra, at der skulle betales bidrag af arbejdsgivere og lønmodtagere, uden at udvalget mente at burde tage stilling til, i hvilket forhold bidraget skulle fordeles, eller hvor stort det samlede bidrag burde være. Som *beregningsenhed* for de foretagne beregninger gik udvalget dog af praktiske grunde ud fra et samlet bidrag på 200 kr. pr. år, svarende til gennemsnitligt 10 øre pr. arbejdstime.

Efter en udførlig gennemgang af de forskellige mulige finansieringssystemer - et præmiereservesystem, et fordelingsystem og en kombination af præmiereserve- og fordelingsystem - valgte efterlønsudvalget at koncentrere sine beregninger om en ordning, der kombinerer præmiereserve- og fordelingsystemet, idet man fandt, at kombinationen gav bedre muligheder for inden for en overskuelig tid at kunne udbetale pensionsydelse af en antagelig størrelse.

Udvalget regnede med, at der skulle opnås ret til fuld pension efter 40 års fuld præmiebetaling, medens mindre end 40 års fuld præmieindbetaling skulle give ret til pro-rata pension.

Da efterlønsudvalget tillagde det vægt, at der tilvejebringes muligheder for, at lønmodtager, som ved ordningens etablering ikke havde mulighed for at opnå 40 års fuld præmiebetaling, desuagtet kunne få udbetalt en tillægspension af antagelig størrelse, gik man ind for, at der i disse tilfælde ydedes kompensation for manglende anciennitet. Kompensationen tænkes ydet på den måde, at pensionerne beregnes, som om der var betalt bidrag i enten 6 eller 10 år før ordningens oprettelse, dog således at der højst ydedes to års kompensationstillæg for hvert års bidragsindbetaling, og at kompensation ikke ydedes, dersom bidragsindbetalingen ophørte, inden den normale pensionsalder indtrådte.

Til belysning af, hvilke pensionsydelser der ville kunne opnås ved et rent præmiereservesystem, et rent fordelingsystem eller ved en valgt kombination af de to systemer efter de foran angivne retningslinier, er der i redegørelsen udarbejdet tabeller med angivelse af de årlige pensionsbeløb for lønmodtagere, der ved ordningens ikrafttræden befinder sig i forskellige aldersgrupper. Som værende af særlig interesse kan eksempelvis nævnes, at den fulde

pension - pensionen for en person, der indtræder i ordningen i 20-års alderen - under forudsætning af en pensionsalder på 67 år efter præmiereservesystemet er beregnet til 4.403 kr. for mænd og 3.718 kr. for kvinder, og efter det rene fordelingsystem til 1.200 kr. både for mænd og kvinder. Efter det valgte kombinerede præmiereserve- og fordelingsystem, for hvis forudsætninger udvalget gør udførligt rede, ville fuld pension udgøre 2.880 kr. for mænd og kvinder fra 67-års alder; med 6 års kompensation ville fuld pension udgøre 2.440 kr. for mænd og kvinder og med 10 års kompensation 2.200 kr.

De nævnte tal for fuld alderspension hviler på den forudsætning, at der ikke for samme bidrag tillige ydes enkepension, invalidepension eller børnepension. En enkepension på $\frac{2}{3}$ af mandens pension ville reducere de anførte egenpensionsbeløb med ca. 30 pct.; ydelse af invalidepension ville reducere alderspensionsbeløbene med ca. 18 pct. og børnepension med 600 kr. pr. år pr. barn under 18 år med ca. 7 pct.

Under en tillægspensionsordning, der bygger på præmiereservesystemet eller på det valgte kombinerede præmiereserve- og fordelingsystem, vil der ske en betydelig fondsdannelse. I redegørelsen er der beregninger over fondsopsamlingen ved de forskellige overvejede kombinationer af præmiereserve- og fordelingsystem. Alt efter hvilken kombination der vælges, beregnes fondsbeholdningen således at ville udgøre 1600-1800 mill. kr. ti år efter ordningens ikrafttræden, medens beløbet efter 30 år vil udgøre 4200-5800 mill. kr. og efter 50 år 6000-9200 mill. kr.

Det er efterlønsudvalgets opfattelse, at fondens midler burde kunne placeres i erhvervslivet, således at de kunne bidrage til finansiering af de produktionsmidler, hvis udbygning såvel lønmodtagere som virksomheder er interesserede i.

Med henblik på de administrative problemer pegedes i redegørelsen på, at der for hver enkelt lønmodtager måtte holdes rede bl. a. på præmiernes indbetaling, størrelsen af den oparbejdede pensionsret og ikrafttrædelsestidspunktet for tillægspensionen. Ikke mindst under henvisning til de mange flytninger understregedes ønskeligheden af en centraliseret administration, der på grund af registreringernes særegne karakter antagelig måtte henlægges til et for ordningen specielt oprettet organ.

Kapitel IV.

BESTÅENDE PENSIONSORDNINGER

Som nævnt i kapitel I danner de bestående pensionsordninger en del af baggrunden for tilægspension.

De bestående pensionsordninger falder stort set i tre grupper, dels de sociale pensionsordninger, dels tjenestemandspensionsordninger (og dermed ligestillede ordninger), dels pensionsordninger inden for private virksomheder. Om de første to grupper, der overvejende hviler på lovgivning, er der mere indgående givet oplysninger i betænkningens bilag 4, medens der i dette kapitel alene fremhæves nogle karakteristiske træk ved disse ordninger; om de private pensionsordninger gives der i bilaget visse tal-mæssige oplysninger, medens de her i kapitlet behandles noget udførligere.

A. De sociale pensionsordninger.

De sociale pensionsordninger, der kommer i betragtning, er folkepension, invalidepension og enkepension; i forbindelse hermed står indekskontrakterne, der giver en pristalsreguleret alderdomsforsikring eller alderdomsopsparing.

Fælles for disse ordninger er, at de er etableret ved lov, at de er generelle, og at ydelserne er pristalsreguleret og ikke er knyttet til ophøret af et konkret arbejdsforhold.

Medens indekskontrakternes ydelser principielt ikke påvirkes af omfanget af anden indtægt, er folkepension og invalidepension (bortset fra mindstebeløbene) samt enkepensionen indtægtsreguleret. Indtægtsreguleringen er udformet således, at pension ikke - eller kun med stærkt nedsat beløb - kan oppebæres sammen med normal arbejdsindtægt.

B. Tjenestemandspensioner.

I modsætning til de sociale pensioner er den pension, der ydes inden for stat og kommune og fra de private virksomheder, der har en pen-

sionsordning, knyttet til ophøret af et konkret arbejdsforhold. Et andet fælles træk for disse sidstnævnte pensioner er, at selv om pensionen vel i de fleste tilfælde er sat i relation til den løn, der er blevet ydet, og som pensionen træder i stedet for, når den begynder at løbe, så er pensionen ikke indtægtsreguleret og derfor også upåvirket af anden arbejdsindtægt.

Betragter man dernæst særligt de statslige og kommunale tjenestemandspensioner, træder følgende karakteristiske træk frem: for det første er pensionen altid sat i forhold til den løn, som tjenestemanden oppebærer (eller til en væsentlig del deraf); for det andet omfatter tjenestemandspensionen altid alderspension, invalidepension, enkepension og børnepension, og den har altid karakter af en principielt livsvarig månedlig ydelse (altså ikke en kapitalforsikring); for det tredje er tjenestemandens egenpension principielt ikke beregnet til at skulle suppleres med anden indtægt, bortset fra folkepensionens mindstebeløb. Som et fjerde væsentligt træk kan tilføjes, at tjenestemandspensionerne i Danmark gennem en lang årrække har været pristalsreguleret.

C. Pension i private virksomheder.

Sammenlignet med tjenestemandspensionerne, der har et vist ensartet præg, frembyder de ordninger, der findes inden for den private sektor af erhvervslivet, et langt mere broget billede. Der er næppe noget område inden for det private erhvervsliv, hvor variationen er så udtalt som inden for pensionsordningerne.

Det er almindeligt inden for private virksomheder, at hvor der findes en pensionsordning, omfatter den højere funktionærer; det er undtagelsen, at de funktionærer, der lønmæssigt er på niveau med arbejderne, er omfattet, og det er meget sjældent, at arbejderne er dækket af en pensionsordning.

I modsætning til, hvad der normalt gælder for tjenestemandspensionerne, forudsætter en egentlig pensionssikring inden for de private virksomheders område, at pensionen hviler på forsikringsmæssig basis, enten i et forsikrings-selskab eller gennem en pensionskasse, eller på en kombination af disse to former. Pensionsordningerne kan være oprettet lokalt eller ved kollektiv overenskomst. I begge tilfælde anvendes præmiereservesystemet (som almindeligvis ikke eller kun i begrænset omfang anvendes inden for tjenestemandslignende pensionsordninger), og det hvad enten pensionsforsikringen er tilvejebragt gennem et forsikrings-selskab eller en pensionskasse, og hvad enten pensionskassen er oprettet for én eller flere virksomheder eller dækker en bestemt kategori af funktionærer, ansat hos mange forskellige arbejdsgivere (som f. eks. Pensionskassen for Værkstedsfunktionærer i Jernindustrien i Danmark).

Det er overvejende almindeligt, at både den pensionsforsikrede og arbejdsgiveren betaler bidrag til pensionsforsikringen, omend der også er eksempler på, at bidraget betales alene af arbejdsgiveren. Bidragene til pensionsordningen er normalt fastsat til en bestemt procentdel af lønnen. Procentsatsen varierer stærkt fra ordning til ordning. De fleste ordninger arbejder med procentsatser på i alt 12 % eller 15 % af bruttolønnen, heraf ofte 4 %, respektive 5 % fra lønmodtageren, men der findes ordninger, hvor satsen er betydeligt højere.

Medens tjenestemandspensionen som nævnt altid er en månedlig ydelse, findes der inden for de private virksomheder pensionsordninger, der helt eller delvis er baseret på kapitalforsikringer, d. v. s. at der er sikret den pågældende et vist engangsbeløb ved fratræden fra arbejde. Beslægtet hermed er opsparingsordninger, der enten kan optræde selvstændigt eller udgøre en del af en pensionsordning, f. eks. beregnet for personer, der ved ordningens oprettelse eller ved deres indtræden i pensionsberettiget stilling er i så fremrykket en alder, at en egentlig pensionsforsikring enten ville blive uforholdsmæssig dyr eller give en uforholdsmæssig lille pension.

I hvert fald, hvor der er tale om en egentlig pensionsordning, d. v. s. hvilende på forsikringsmæssig basis og med udbetaling af månedlig pension, er alderspensionen den hyppigst forekommende ydelse, ofte kombineret med invalide-, og/eller enke-, og/eller børnepension.

Pensionerne træder normalt i kraft mellem

det 65. og 70. år for mænd og noget tidligere for kvinder.

Med hensyn til pensionernes størrelse spænder de private pensionsordninger videre end tjenestemandspensionerne i den forstand, at der inden for deres kreds findes pensioner, som er større end de højeste tjenestemandspensioner, men der findes også, og det er det hyppigst forekommende, pensioner, som i hvert fald for så vidt angår den forsikringsmæssigt dækkede del af pensionen er betydeligt lavere end tjenestemandspension for tilsvarende stillinger.

Denne store spændvidde inden for de private pensionsordninger afspejler til en vis grad den større løndifferentiering, som findes inden for det private erhvervsliv, men skyldes vel også dels, at nogle pensionsordninger fra starten har haft et andet sigte end tjenestemandspensionsordningerne - nemlig blot at yde et supplement til aldersrente eller folkepension - dels den udvikling af lønninger og priser, som har fundet sted, og som har skabt værdifasthedsvanskeligheder for blot lidt ældre pensionsordninger hvilende på et rent præmiereservesystem.

Disse vanskeligheder har man i mange tilfælde søgt at imødegå - og i nogle tilfælde overvundet — dels ved at forhøje bidragene til den forsikringsmæssige pension, dels ved at virksomheden over driften år for år bevilger tillæg til de pensioner, som udbetales til tidligere funktionærer i virksomheden. Derfor giver oplysninger om den del af pensionen, som alene vedrører den på forsikringsmæssig basis hvilende pension, kun et ufuldstændigt billede af de pensioner (incl. tillæg), som faktisk udbetales inden for det private erhvervsliv. I de ret hyppigst forekommende tilfælde, hvor der ved pensionsbidragets oprindelige fastsættelse er sigtet mod, at pensionen til sin tid skal udgøre en bestemt procentdel af slutlønnen - f. eks. 60 % - er det derfor heller ikke muligt generelt at fastslå, hvorvidt den pension (incl. evt. tillæg), der udbetales, svarer til det oprindelige sigte.

Talmæssige oplysninger om pension i private virksomheder er givet i bilag 4.

D. Andre efterlønsordninger.

Foruden egentlige pensionsforsikringer og pensionsordninger gennemført ved kollektive overenskomster findes der en række ordninger opbygget på et løsere grundlag. De typiske ordninger går her ud på, at en del af overskuddet fra sociale fonds eller en del af virksomhedens

driftsoverskud anvendes til efterløn til arbejdere, som i en årrække har været beskæftiget på virksomheden.

Det er ikke muligt at angive korrekte tal-mæssige oplysninger om omfanget af sådanne ordninger eller om størrelsen af de udbetalte beløb. Udbyttedelingsnævnet har i 1958-59 foretaget en undersøgelse af frivillige velfærdsordninger på danske virksomheder, og Dansk Arbejdsgiverforening har netop afsluttet en undersøgelse over virksomhedernes indirekte personaleomkostninger for året 1961. Begge undersøgelser kommer ind på omfanget af efterlønsordninger, men indeholder ikke særskilte specifikationer for de her nævnte ordninger. Tallene for de to undersøgelser kan derfor ikke anvendes direkte.

Det karakteristiske ved disse ordninger er, at de bygger på årlige bevillinger fra bestyrelsen for den sociale fond eller fra virksomhedens bestyrelse, og at de enkelte arbejdere derfor ikke har noget retskrav på at oppebære sådanne efterlønsbeløb. De fagretlige regler finder ikke anvendelse i disse tilfælde, idet ordningerne alene beror på bevilling fra bestyrelsen for den sociale fond eller fra virksomheden, selv om bevillingerne ofte er årlig tilbagevendende.

Udvalget har derfor ikke beskæftiget sig med disse ordningers forhold til tillægspensionsordningen, og det må fortsat være et spørgsmål, som må afgøres på eller af de enkelte virksomheder, om sådanne efterlønsordninger skal fortsættes, ændres eller ophøre efter gennemførelsen af en tillægspensionsordning.

Kapitel V.

TILLÆGSPENSIONSORDNINGENS PERSONKREDS

A. Hvilke persongrupper bør medtages?

Ved § 5 i lov nr. 69 af 13. marts 1963 om forlængelse af kollektive overenskomster er det fastsat, at der skal udarbejdes forslag til en tillægspensionsordning, som skal baseres på indbetalinger fra arbejdsgivere og lønmodtagere med virkning fra 1. marts 1964. Der er ikke i selve loven indeholdt bestemmelser om en sådan ordnings omfang i henseende til personkreds. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår imidlertid, at statsmagtens beslutning om - med udgangspunkt i den skitse til en tillægspensionsordning, der er indeholdt i redegørelsen af 28. juni 1962 fra det under Landsorganisationen i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening nedsatte efterlønsudvalg - at ville medvirke til gennemførelsen af en sådan ordning, i væsentlig grad er begrundet i ønskeligheden af, »at ordningen kommer til at omfatte så vidt muligt hele arbejdsmarkedet.«

I overensstemmelse hermed er det ifølge kommissoriet tillægspensionsudvalgets opgave — bl. a. på baggrund af de af hovedorganisationernes efterlønsudvalg tilvejebragte oplysninger samt de i udlandet, herunder især Norge og Sverige, gennemførte tillægspensionsordninger - at udarbejde forslag til en tillægspensionsordning, der så vidt muligt omfatter **hele det** danske arbejdsmarked. Udvalget skal herved tage hensyn til, at ordningen som foran nævnt »skal baseres på indbetalinger fra arbejdsgivere og lønmodtagere . . . . .«, men udvalget står i øvrigt frit med hensyn til den indstilling, der skal afgives.«

Udvalget har herefter set det som sit hovedformål at finde frem til en tillægspensionsordning, der omfattede et bredt udsnit af lønmodtagerne, medens udvalget først i anden række har ment at burde tage stilling til, om og under hvilke forudsætninger andre grupper af erhvervsbeskæftigede kunne komme ind under en

sådan ordning, jfr. nærmere nedenfor under 4 om de selvstændige erhvervsdrivende.

1. *Arbejdere.*

For så vidt angår lønmodtagerne, har der i udvalget været enighed om, at tillægspensionsordningen principielt skal omfatte samtlige arbejdere (medhjælpere), hvad enten de er beskæftiget hos private arbejdsgivere eller i offentlig tjeneste her i riget, og uanset om de er organiseret eller ikke. For så vidt angår adgangen til tillægspension for arbejdere i offentlig tjeneste, som har ret til tjenestemandspension eller dermed ligestillet pension, henvises der til bemærkningerne nedenfor under 3 om tjenestemændene.

2. *Funktionærer.*

Den anden store lønmodtagergruppe udgøres af funktionærerne.

Der er i udvalget enighed om, at handels- og kontorfunktionærer, hvis løn- og arbejdsvilkår stort set svarer til arbejdergruppens, på tilsvarende måde bør omfattes; af tillægspensionsordningen.

Udvalget har indgående drøftet, om også den resterende del af funktionærgruppen bør omfattes af ordningen. Denne heterogene gruppe omfatter foruden arbejdsledere, f. eks. bank-, sparekasse- og forsikringsfunktionærer, akademikere samt andre personer med en videregående uddannelse, hvoraf nogle indtager ledende stillinger. En ordning baseret på kollektivt overenskomst mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark, ville næppe medtage denne gruppe, hvoraf et flertal i øvrigt har egentlig pensionsordning på forsikringsmæssig basis, jfr. kapitel IV om bestående pensionsordninger. Medens det derfor på den ene side er hævdet, at det næppe har

været tanken, at denne del af funktionærgruppen skulle omfattes af loven, er det på den anden side fremhævet, at også disse funktionærer omfattes af udtrykket lønmodtagere i overenskomstlovens § 5, og at i hvert fald de funktionærer af denne gruppe, som er omfattet af kollektive overenskomster, falder direkte ind under overenskomstloven og dermed også under dennes § 5.

Da der i øvrigt ikke for arbejderne og handels- og kontorfunktionærerne sondres mellem, om de pågældende er omfattet af en kollektiv overenskomst eller ej, og da dette kriterium ville give helt vilkårlige resultater, hvis det skulle anvendes på den her omhandlede del af funktionærgruppen, foreslår udvalget, at alle funktionærer omfattes af ordningen, jfr. dog kapitel XII om samordningsspørgsmål, hvor der tages stilling til forholdet mellem tillægspension og de bestående pensionsordninger.

Arbejdere (medhjælpere) og funktionærer er herefter omfattet af den foreslåede tillægspensionsordning i medfør af § 2, jfr. §§3 og 4 i udvalgets lovforslag, der findes i kapitel XIV.

3. Tjenestemænd.

Den tredje store gruppe af lønmodtagere omfatter tjenestemændene. Ved afgrænsningen af denne gruppe er det i denne sammenhæng afgørende, om de pågældende er omfattet af en egentlig statslig eller kommunal pensionsordning eller i øvrigt indgår i en offentlig pensionsordning, der i henseende til pensionens størrelse i forhold til lønnen og i henseende til pristalsregulering kan ligestilles med tjenestemandspensionen. Ligestilles med de egentlige statstjenestemænd bør således ikke alene folkekirkens tjenestemænd, folkeskolens lærere og kommunale tjenestemænd, men også faste arbejdere og håndværkere ved statsbanerne, der i henhold til § 118 i lov nr. 5 af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger er undergivet de for statens tjenestemænd gældende pensionsbestemmelser; endvidere de af lov nr. 157 af 7. juni 1958 om pensionering af civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet m.v. samt de af lønlovens § 56, stk. 6, omfattede militære befalingsmænd, der alle ligeledes har en pensionsordning, der stort set svarer til statstjenestemændenes; endelig de i statsunderstøttede virksomheder ansatte personer med pensionsrettigheder som statstjenestemænd samt de i koncessionerede virksomheder ansatte, hvis pension ydes ef-

ter tilsvarende regler som for statens tjenestemænd.

Medens der i udvalget er enighed om, at de første to grupper - arbejdere og funktionærer - klart falder ind under § 5 i loven om forlængelse af kollektive overenskomster, har det været drøftet, om også tjenestemænd og dermed lige stillede omfattes af denne bestemmelse i loven, idet tjenestemændene i øvrigt i forbindelse med helhedsløsningen fik deres problemer løst ved særskilt lov. Det har yderligere været drøftet, at de synspunkter, der blev lagt til grund for denne lov, var de samme, som blev lagt til grund for bl. a. overenskomstloven. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at overenskomstlovens § 5 og udvalgets kommissorium er formuleret således, at tjenestemændene ikke på forhånd kan anses for udelukket fra deltagelse i tillægspensionsordningen, idet tjenestemændene under alle omstændigheder er lønmodtagere.

Det står dog udvalget klart, at spørgsmålet om at tilpasse en tillægspension til tjenestemandspensionen rummer betydelige vanskeligheder af teknisk karakter, ikke mindst efter at spørgsmålet om at yde fuld folkepension til tjenestemændene ligeledes er blevet rejst. Udvalget er bekendt med, at finansministeren den 18. juni 1963 har nedsat et udvalg med den opgave at overveje og nærmere belyse de problemer, som gennemførelsen af en almindelig folkepension efter de af folkepensionskommissionen angivne retningslinier vil rejse for statstjenestemændenes og statspensionisternes vedkommende, samt at opstille alternative tekniske muligheder for løsningen af disse problemer.

Under disse omstændigheder har tillægspensionsudvalget ikke ment uden videre at kunne medtage tjenestemændene under den foreslåede tillægspensionsordning, jfr. § 4, stk. 1, b), i det af udvalget udarbejdede lovforslag, idet dette spørgsmål rettelig findes at måtte afgøres i sammenhæng med de allerede iværksatte overvejelser vedrørende den for tjenestemændene gældende pensionsordning og i øvrigt ved forhandlinger mellem finansministeren og de forhandlingsberettigede tjenestemandorganisationer.

Denne fremgangsmåde udelukker efter udvalgets opfattelse ikke tjenestemandgruppen fra på et senere tidspunkt at blive tilsluttet Arbejdsmarkedets Tillægspension, såfremt beslutning måtte blive truffet herom, idet det samtidig er udvalgets opfattelse, at de rettigheder, som gælder for lønmodtagere, der opnår medlemskab ved tillægspensionsordningens etablering,

også bør gælde for tjenestemandsguppen ved en eventuel senere tilslutning. De nærmere vilkår herfor kan formentlig mest hensigtsmæssigt drøftes mellem finansministeren eller vedkommende fagminister og de forhandlingsberettigede tjenestemandsgorganisationer på den ene side og tillægspensionsordningens ledelse på den anden side.

Undtagelsen fra medlemskab i ordningen, jfr. lovforslagets § 4, stk. 1, b), bør også gælde elever, medhjælpere og aspiranter til nævnte stillinger, jfr. § 5, stk. 1 og § 6, stk. 5 i lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m.v. til statens tjenestemænd, men ikke tjenestemænd, der er ansat uden ret til tjenestemandspension.

Det bemærkes endeligt, at der i udvalget er enighed om, at undtagelsesbestemmelsen ikke gør indgreb i den ret til tillægspension, en tjenestemand måtte have opnået ved forudgående beskæftigelse.

Med hensyn til bibeskæftigelse gælder undtagelsen kun pågældendes indtægter fra det offentlige, respektive fra den arbejdsgiver, hos hvem de er i pensionsgivende tjeneste, og berører således ikke eventuel ret til tillægspension, som opnås ved arbejde for andre arbejdsgivere, jfr. bemærkningerne til lovforslagets § 4. Tillægspensionsudvalget skal dog henlede det ovenfor nævnte tjenestemandsgudvalgs opmærksomhed på de problemer, som denne bestemmelse måtte rejse.

4. *Selvstændige erhvervsdrivende.*

Udvalget har i det foregående beskæftiget sig med de grupper, der som lønmodtagere under alle omstændigheder må indgå i overvejelserne om afgrænsningen af personkredsen for en tillægspensionsordning, der efter overenskomstloven skal baseres på bidrag fra arbejdsgivere og lønmodtagere.

I tilslutning hertil har udvalget imidlertid anset det for rigtigt at overveje, hvorvidt også den sidste store gruppe inden for den erhvervsmæssigt beskæftigede befolkning, de selvstændige erhvervsdrivende, bør medtages under ordningen. Der er her tale om en gruppe af personer, der ikke på samme klare måde som lønmodtagerne indgår i arbejdsmarkedet og dermed i den kreds, der først og fremmest sigtes mod ved indførelse af en tillægspensionsordning, jfr. herved også at det i redegørelsen fra hovedorganisationernes efterlønsudvalg er anset for tvivlsomt, hvorvidt arbejdsgivere bør medtages.

Samtidig må det dog erkendes, at de reale grunde, der motiverer en sådan ordning, i et vist omfang har gyldighed også for selvstændige erhvervsdrivende, navnlig mindre landbrugere, håndværkere og detailhandlere, der indtægtsmæssigt ofte vil være nogenlunde stillede som arbejdergruppen.

Ved overvejslen af, hvorvidt selvstændige erhvervsdrivende bør deltage i tillægspensionsordningen, har udvalgets flertal (alle medlemme med undtagelse af sekretær K. Bloch) ment at burde tillægge det afgørende vægt, hvorvidt denne store persongruppe kan indpasses i en ordning, der bygger på deltagelse af brede lønmodtagergrupper. Det må således have for øje, at de selvstændige erhvervsdrivendes deltagelse i ordningen - på samme måde som arbejderes og funktionærers medlemskab - måtte omfatte hele gruppen, altså bygge på krav om obligatorisk medlemskab, og dette uanset at de selvstændige erhvervsdrivende ikke vil kunne opnå lønmodtagernes fordel ved et arbejdsgiverbidrag til ordningens finansiering. Et sådant krav om obligatorisk medlemskab vil nemlig være nødvendigt, når tillægspensionsordningen som foreslået af udvalget i kapitel VI om tillægspensionsordningens finansiering og opbygning bygger på et kombineret præmiereserve- og fordelingsystem med særlig gunstige regler for de lønmodtagere, der indtræder i ordningen ved dennes oprettelse, men på grund af deres alder ikke har mulighed for at betale præmier i det fulde antal år. Uden obligatorisk medlemskab måtte der nemlig forudses en stærkere tilgang af medlemmer i de højere aldersklasser, der ville nyde godt af sådanne særlige bestemmelser, end af personer i yngre aldersklasser, og ordningen ville derved komme økonomisk ud af balance. Det bemærkes herved, at en ordning - som i Norge - med frivillig adgang for selvstændige erhvervsdrivende, dog uden mulighed for at nyde godt af de ovenfor nævnte begunstigelser, efter udvalgets opfattelse kun vil være af begrænset værdi for de pågældende, da mange af dem kunne opnå samme eller bedre dækning gennem tegning af en almindelig livrente eller eventuelt indekskontrakter; en sådan frivillig ordning ville i øvrigt medføre betydelige administrative vanskeligheder.

Det skal i øvrigt oplyses, at det af beregninger, udvalget har ladet foretage, fremgår, at selvstændige erhvervsdrivendes tilslutning til den foreslåede tillægspensionsordning - selv ved obligatorisk medlemskab - alt andet lige vil

medføre en reduktion af pensionsbeløbene for samtlige omfattede med ca. 10 %, hvilket skyldes den forskellige aldersfordeling mellem selvstændige erhvervsdrivende og lønmodtagere.

Under henvisning til det foran anførte samt til ordlyden af overenskomstlovens § 5 og udvalgets i overensstemmelse hermed fastsatte kommissorium, mener udvalgets flertal (alle medlemmer med undtagelse af sekretær K. Bloch) herefter ikke at kunne stille forslag om, at også selvstændige erhvervsdrivende får adgang til tillægspensionsordningen, og disse er derfor ikke omfattet af lovforslaget, jfr. dettes § 2.

Med hensyn til sekretær Blochs mindretalsudtalelse henvises til slutningen af dette kapitel, hvor udtalelsen er anført.

Om udvalgets stilling til spørgsmålet om adgang for personer, der som lønmodtagere allerede er optaget i ordningen, til at fortsætte som medlemmer også efter, at de måtte være blevet selvstændige, henvises der til fremstillingen nedenfor i afsnit D.

B. Stillingen for udenlandske her beskæftigede lønmodtagere, søfolk samt danske lønmodtagere i udlandet m. v.

Efter den norske ordning er udenlandske statsborgere ligestillede med norske statsborgere i forholdet til Feilesordningen for tariffestet pensjon (FTP).

Efter den svenske ordning er udlændinge omfattet af tillægspensionsordningen, såfremt de er mandtalsskrevne i Sverige. I øvrigt er det fastsat i loven om Allmän Försäkring af 25. maj 1962, at ved beregningen af den til grund for pensionen liggende indkomst tages der for udlændinge bosat i Sverige ikke hensyn til løn, som de pågældende oppebærer fra en arbejdsgiver, der er bosat uden for riget, medmindre det drejer sig om løn for beskæftigelse i en i Sverige beliggende virksomhed. For udlændinge bosat i Sverige gælder endvidere, at der ikke skal tages hensyn til løn, der hidhører fra beskæftigelse hos diplomatiske repræsentationer i Sverige. Drejer det sig om svenske statsborgere i udlandet, kan Riksförsäkringsverket fastsætte, at der skal svares bidrag af løn, der udbetales af staten eller af sådanne udenlandske virksomheder, på hvilke svenske virksomheder har en bestemmende indflydelse. Tilsvarende kan fastsættes for så vidt angår svenske personer ansat ved i Sverige beliggende udenlandske legationer.

Det er udvalgets opfattelse, at tillægspensions-

ordningen principielt bør omfatte *udenlandske lønmodtagere*, der er beskæftiget her i landet. Udvalget skal herved bl. a. pege på det uheldige i den situation, der i modsat fald ville foreligge, idet manglende bidragspligt for udenlandske lønmodtagere ville betyde, at disse ville udgøre en billigere arbejdskraft end danske lønmodtagere.

Man er imidlertid opmærksom på, at der her i visse tilfælde kan foreligge afgrænsningsproblemer, som det vil være mest hensigtsmæssigt at lade de administrative myndigheder tage stilling til. Dette gælder, hvor der er tale om udenlandske lønmodtagere, som har kortvarig beskæftigelse her i landet, f. eks. i uddannelsesøjemed, eller som har længere tids beskæftigelse her for et udenlandsk selskab, men som er dækket af en tillægspensionsordning i deres hjemland. Udvalget foreslår derfor i lovforslagets § 3, stk. 1, a) og b), at arbejdsministeren efter samråd med tillægspensionsordningens bestyrelse fastsætter regler for, hvorvidt de omhandlede personer skal omfattes af ordningen.

Hvad angår udenlandske lønmodtagere, der beskæftiges ved herværende diplomatiske repræsentationer eller internationale organisationers herværende afdelinger, er udvalget gået ud fra, at det følger af de internationale regler for diplomaters privilegier og immuniteter, at disse ikke omfattes af ordningen.

Er der endelig tale om udenlandske lønmodtagere, der er beskæftiget i udlandet for danske virksomheder, bør disse ikke medtages i ordningen, jfr. lovforslagets § 2, stk. 1, b). Drejer det sig derimod om udenlandske lønmodtagere, der er beskæftiget på danske diplomatiske repræsentationer i udlandet, følger det af de internationale regler, at disse må betragtes som sidestillet med ansatte her i landet og altså være omfattet af ordningen. Udvalget finder det imidlertid rimeligt, at arbejdsministeren også her efter samråd med ordningens bestyrelse fastsætter regler for, hvorvidt disse lønmodtagere bør være omfattet af ordningen, jfr. lovforslagets § 3, stk. 1, c).

Et særligt problem opstår for så vidt angår *søfolk*. Udvalget foreslår, at ordningen skal omfatte danske søfolk, der gør tjeneste på danske skibe, jfr. lovforslagets § 2, stk. 1, b); i udvalget har der gjort sig forskellige opfattelser gældende for så vidt angår udenlandske lønmodtagere, der beskæftiges på danske skibe. Det foreslås, at arbejdsministeren for så vidt angår denne gruppe får hjemmel til efter samråd med ord-

ningens bestyrelse at fastsætte regler om, hvorvidt gruppen skal omfattes af loven, jfr. lovforslagets § 3, stk. 1, c).

Hvad dernæst angår danske lønmodtagere, der er beskæftiget af herværende udenlandske virksomheder, bør de som en selvfølge omfattes af ordningen. Disse personer omfattes af lovforslagets § 2, stk. 1, a). Ligeledes bør efter efter udvalgets opfattelse danske lønmodtagere, der har beskæftigelse ved herværende diplomatiske repræsentationer eller i internationale organisationers herværende afdelinger i princippet omfattes af tillægspensionsordningen, men udvalget finder, at også dette spørgsmål bør endelig afgøres efter, hvad der følger af de internationale regler for diplomaters privilegier og immuniteter.

Hvad endelig angår problemet med hensyn til danske lønmodtagere beskæftiget ved danske virksomheders afdelinger i udlandet eller danske diplomatiske repræsentationer i udlandet, er det udvalgets opfattelse, at disse personer bør være omfattet af ordningen, dog at der bør være adgang til at undtage danske lønmodtagere, der er beskæftiget ved danske virksomheders udenlandske afdelinger, såfremt de omfattes af en dér gældende tillægspensionsordning. Den nødvendige hjemmel for arbejdsministeren til at fastsætte regler herom er optaget i lovforslagets § 3, stk. 1, d).

Ud over de stillede forslag, hvorefter arbejdsministeren i en række tilfælde kan fastsætte særlige regler for, hvorvidt udenlandske lønmodtagere og danske lønmodtagere beskæftiget i udlandet skal være omfattet af ordningen, finder udvalget, at der i loven bør optages en bestemmelse, hvorefter arbejdsministeren kan fravige lovens bestemmelser om medlemskab af Arbejdsmarkedets Tillægspension og om bidrag for så vidt angår statsborgere i andre stater eller dele af disse og danske statsborgere, der opholder sig i andre stater eller dele af disse, såfremt der med de pågældende stater er opnået gensidig overenskomst angående disse personers adgang til tillægspension. Den fornødne hjemmel herfor er optaget i lovforslagets § 3, stk. 2.

C. Deltids- og korttidsbeskæftigede samt løsarbejdere.

Udvalget har overvejet spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger særlige forhold med hensyn til lønmodtagere, der er beskæftiget ved deltids- og korttids- samt løsarbejde, og skal herom bemærke følgende:

1. Deltids- og korttidsarbejde.

Medens den finske og svenske tillægspensionsordning ikke indeholder særlige regler for deltids- og korttidsbeskæftigede, er arbejdstiden af betydning inden for den norske ordning, idet medlemmerne inddrages i to grupper efter deres arbejdstid i vedkommende virksomhed, således at gruppe 1 omfatter arbejdere, som har en fast ugentlig arbejdstid, som under normale forhold udgør 30 timer eller mere, medens gruppe 2 omfatter arbejdere, som under normale forhold har en arbejdstid, som er mindre end 30 timer, men mindst 15 timer. Arbejdere, som under normale forhold har mindre end 15 timer ugentlig, optages ikke som medlemmer. Inddelingen har betydning med hensyn til bidragets størrelse.

I efterlønsudvalgets redegørelse var det forudsat, at disse arbejdere skulle være omfattet af ordningen, således at bidraget fastsættes pr. time, og den oparbejdede pensionsanciennitet sættes i forhold til arbejdstimernes antal.

Tillægspensionsudvalget er af den opfattelse, at den her omfattede gruppe klart henhører under arbejdsmarkedet, og at den omstændighed, at gruppens arbejdstid afviger fra det i øvrigt almindeligt gældende, ikke kan begrunde, at den i princippet behandles anderledes end de øvrige lønmodtagere. Udvalget går derfor ind for, at de pågældende medtages under ordningen på linie med andre lønmodtagere, idet der dog bør fastsættes et vist minimum af timer, som pågældende bør være beskæftiget for at kunne deltage i ordningen.

Det foreslås derfor, at lønmodtagere med en ugentlig arbejdstid hos samme arbejdsgiver under 15 timer eller - såfremt de er månedslønnede - med en månedlig arbejdstid hos samme arbejdsgiver under 65 timer bør undtages fra medlemskab, f. eks. husmødre med helt kortvarig beskæftigelse uden for hjemmet. Er der tale om lønmodtagere, hvis arbejdstid ikke kendes, bør disse være undtaget fra ordningen, såfremt den ugentlige eller månedlige indtægt hos samme arbejdsgiver udgør et beløb, der ligger under 15 henholdsvis 65 gange den gennemsnitlige timeløn for ikke-faglærte mandlige, respektive kvindelige arbejdere i hele landet (medregnet dyrtidstillæg, men bortset fra alle andre tillæg), således som denne timeløn offentliggøres af det statistiske departement hvert år for april kvartal, jfr. lovforslagets § 4, stk. 1, d) og e).

2. Løsarbejdere.

Ved løsarbejdere forstår udvalget arbejdere, som vel er beskæftiget på normal arbejdstid, men hvor beskæftigelsen efter sin karakter er begrænset til kortvarige opgaver hos den enkelte arbejdsgiver. Der findes ikke sikre talmæssige oplysninger for denne gruppe som helhed; langt den vigtigste del af gruppen er de ca. 5000 havnearbejdere, men også inden for andre områder findes der løsarbejdere.

Det står for udvalget klart, at denne gruppe på linie med de øvrige lønmodtagere bør omfattes af ordningen, og når udvalget har beskæftiget sig med den, skyldes det alene de særlige problemer, der opstår for den med hensyn til opfyldelsen af det foran anførte krav om mindst 15 timers beskæftigelse om ugen hos samme arbejdsgiver samt med hensyn til de pågældendes bidragsbetaling. Udvalget har derfor ladet disse problemer behandle i et underudvalg, jfr. indledningen til betænkningen.

Udvalget foreslår herefter, jfr. lovforslagets § 2, stk. 3, at arbejdsministeren efter forhandling med de interesserede arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer kan fastsætte regler, der sikrer, at persongrupper, der typisk har beskæftigelse hos flere arbejdsgivere inden for en enkelt uge, omfattes af ordningen, uanset kravet om en vis tids mindste beskæftigelse hos samme arbejdsgiver inden for en uge.

For løsarbejdere gælder endvidere, at betaling af bidraget pr. hel eller halv uge, jfr. nedenfor i kapitel VIII, normalt ikke kan anvendes, og det vil derfor være nødvendigt at udarbejde særregler for løsarbejdernes bidragsbetaling.

Det kan f. eks. for havnearbejderområdet tænkes, at bidraget blev ansat pr. time og beregnet således, at det gældende ugebidrag blev omformet til et bidrag pr. time under hensyn til, at det gennemsnitligt præsterede antal timer pr. uge er mindre end 45 timer inden for havnearbejdernes område.

For løsarbejdere inden for landbrug vil det ofte være mest praktisk at ansætte bidraget pr. dag, således at der betales for hver påbegyndt arbejdsdag. Ved akkordarbejde kunne dageantallet eventuelt udfindes ved at dividere akkordbeløbet med den normale dagløn for landbrugsarbejde.

Udvalget skal derfor foreslå, at arbejdsministeren efter forhandling med de interesserede organisationer fastsætter nærmere regler for bidragsbetalingen for de grupper, der som løn-

modtagere er beskæftiget inden for arbejdsområder, hvor det efter arbejdsforholdene er vanskeligt for de beskæftigede at opfylde kravet om mindst 15 timers arbejde hos samme arbejdsgiver inden for 1 uge, jfr. lovforslagets § 11, stk. 3.

Inden for sygelønsordningen har man haft erfaring for, at der findes grupper, som vel er lønmodtagere, men hvor det enkelte arbejdsforhold er af så kortvarig natur, at det ville falde uden for ordningen. Dette gælder visse huslige medhjælpere, losningsarbejdere i fiskerihavne, slagtere på offentlige slagtehus m. fl. I disse tilfælde har man ladet arbejderne som gruppe indbetale såvel arbejdsgiverens som deres eget bidrag. Tilsvarende muligheder bør formentlig være til stede for tillægspensionsordningen, og den foreslåede hjemmel for arbejdsministeren bør gælde også for disse tilfælde.

D. Personer, der skifter erhverv.

1. Udvalget har overvejet spørgsmålet om, hvorvidt der bør være adgang til fortsat medlemskab i tillægspensionsordningen for personer, der som lønmodtagere er optaget i denne, men senere overgår til at blive selvstændige erhvervsdrivende eller tjenestemænd.

Det er udvalgets principielle opfattelse, at ordningen bør kunne give personer, der overgår til at være selvstændige erhvervsdrivende, adgang til efter eget ønske at bevare deres medlemskab af ordningen. For personer, der overgår til status som tjenestemænd m. v., ligger situationen anderledes, idet disse normalt vil være berettiget til tjenestemandspension fra det tidspunkt, da de i 5 år efter det fyldte 30. år har været fast ansat i stillingen. Udvalget mener derfor ikke her at burde stille forslag om, at sådanne personer får adgang til fortsat medlemskab af ordningen, men peger på, at også dette spørgsmål kunne tages op til overvejelse i det foran nævnte af finansministeren nedsatte udvalg.

Udvalget foreslår, at personer, der som lønmodtagere har været medlemmer af tillægspensionsordningen sammenlagt i mindst 3 år, efter eget ønske kan bevare deres medlemskab, selv om de overgår til selvstændig erhvervsvirksomhed, jfr. lovforslagets § 2, stk. 2, med bemærkninger, hvorefter de nærmere regler herom fastsættes af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Det 3-årige medlemskab behøver ikke at bestå i 3 års sammenhængende medlemskab; det

er tilstrækkeligt, at der i alt har foreligget 3 års medlemskab, og at der inden for disse 3 år er opnået fuld anciennitet, jfr. lovforslagets § 8.

2. Udvalget har ligeledes overvejet, hvorvidt der måtte være grund til at indføre særlige regler for så vidt angår personer, der først i en senere alder kommer til at opfylde betingelserne for optagelse i ordningen, f. eks. hvor en selvstændig erhvervsdrivende eller tjenestemand overgår til beskæftigelse som arbejder eller funktionær. Udvalget peger på, at den særlige regel i lovforslagets § 8, stk. 1, om anciennitets-erhvervelse for medlemmer, der er fyldt 60 år, også vil gælde for denne gruppe, og har ikke fundet anledning til derudover at foreslå særresier.

E. Hvilke aldersgrupper bør medtages?

1. Ved fastsættelsen af en *aldersgrænse nedefter*, d. v. s. den tidligste alder for indtræden i tillægspensionsordningen, gør der sig efter udvalgets opfattelse forskellige forhold gældende.

Man kan fastsætte en forholdsvis høj aldersgrænse, f. eks. 20 år, som i Norge, for at undgå virkningerne af den særligt stærke skiften stillinger, som normalt sker i de unge år, indtil de pågældende finder deres plads.

Når efterlønsudvalget lagde vægt på begrebet voksen løn, var det ud fra det synspunkt, at ensartet bidrag i princippet også forudsætter ensartet løn, og at unge arbejderes, især lærlinges, ringe aflønning kunne gøre det vanskeligt for disse at overkomme denne udgift. Denne betragtning må der selvsagt tillægges særlig vægt, når bidraget, som det foreslås i kapitel VIII om bidrag fastsættes til et fast beløb frem for til en procentdel af lønnen.

Når kredsen af lønmodtagere udvides væsentligt ud over dem, der er omfattet af kollektive overenskomster, tilsiger praktiske hensyn, at begrebet voksen løn erstattes af en aldersgrænse; udvalget finder, at denne bør sættes til 18 år, som i et overvejende antal tilfælde vil falde sammen med tidspunktet for opnåelse af voksen løn, jfr. lovforslagets § 2, stk. 1.

Hvad specielt angår lærlinge på kontrakt efter lærlingelovens § 1, vil disse i stadig flere tilfælde ikke afslutte deres læretid inden det fyldte 18. år, men normalt ikke så lang tid derefter. Lærlingene udgør en bestemt afgrænset gruppe, der efter udvalgets opfattelse bør behandles ensartet, hvad enten det drejer sig om lærlinge under eller over 18 år, og hele gruppen

bør på grund af dens forholdsvis ringe evne til at påtage sig økonomiske byrder holdes uden for ordningen, jfr. lovforslagets § 4, stk. 1, c). Under hensyn til at der findes en række andre grupper af unge under uddannelse, der økonomisk er mere eller mindre ligestillede med lærlinge, bør der efter udvalgets opfattelse åbnes adgang til også at holde sådanne grupper uden for efter nærmere afgørelse i hvert enkelt tilfælde, jfr. lovforslagets § 4, stk. 2, a).

2. Hvad angår spørgsmålet om *aldersgrænsen opefter* finder udvalget, at bidragsbetalingen bør ophøre, og tillægspension ydes fra det fyldte 67. år både for mænd og kvinder, jfr. lovforslagets § 2, stk. 1, sammenholdt med § 11, stk. 6, samt §§ 5 og 9. Udvalget har fundet det naturligt, at pensionsalderen fastsættes ens for mænd og kvinder i en tillægspensionsordning, der bygger på ensartede ydelser, og som er baseret på de pågældendes deltagelse i erhvervslevet; udvalget peger på, at den ikke indtægtsbestemte folkepension (mindstebeløbet) ydes fra det 67. år for mænd og kvinder, og at denne aldersgrænse også er foreslået for fuld folkepension i betænkningen herom.

F. Talmæssig belysning af den foreslåede personkreds.

Der er i bilag 5 optrykt en oversigt vedrørende hovedgrupperne inden for den erhvervmæssigt beskæftigede del af befolkningen udarbejdet af det statistiske departement på grundlag af 1960-folketællingen, suppleret med en af udvalget foretaget opgørelse af størrelsen af de tre store lønmodtagergrupper - arbejdere, funktionærer og tjenestemænd m. v. — samt de selvstændige erhvervsdrivende. Antallet af arbejdere kan herefter anslås til i alt ca. 760.000, hvoraf ca. 690.000 beskæftiges i handel, industri og håndværk m. v. og ca. 70.000 inden for landbrug, medens antallet af funktionærer kan anslås til i alt ca. 360.000.

Såfremt udvalgets forslag gennemføres, vil i alt ca. 1.120.000 *arbejdere og funktionærer* blive omfattet af ordningen ved dens ikrafttræden.

Af bilag 5 fremgår det i øvrigt, at de to grupper, der ikke omfattes af udvalgets forslag - tjenestemænd m. v. og selvstændige erhvervsdrivende - udgør i alt ca. 540.000, der fordeles sig med ca. 160.000 tjenestemænd m. v. og ca. 380.000 selvstændige erhvervsdrivende (under 67 år).

Mindretalsudtalelse vedrørende tillægspensionsordningen

af sekretær *K. B. loch*.

Da undertegnede medlem af Tillægspensionsudvalget af 1963 ikke kan tiltræde flertallets indstilling, skal følgende anføres:

Når den planlagte tillægspensionsordning skal gælde fra en persons 18. år, må man forudse, at hovedparten af befolkningen i hvert tilfælde et stykke tid kommer under ordningen. En del overgår senere til de selvstændiges rækker, og for disse personers vedkommende kan der alt efter de nærmere omstændigheder blive tale om bortfald (eventuelt indefrysning) eller om opretholdelse af tillægspensionsordningen mod selv at betale det fulde bidrag. Dette indebærer, at man i løbet af en årrække kommer i den situation, at der blandt de selvstændige og i tillægspensionsordningens personkreds kommer til at herske »blandede forhold«.

Tilsvarende problemer vil opstå for mange kvinder, der først starter som lønmodtagere, men senere går ud af erhvervslivet på grund af giftermål. Da sådanne kvinder behandles anderledes og ringere ved slet ikke at have adgang til at fortsætte i tillægspensionsordningen, opstår der også på dette område en væsentlig forskelsbehandling.

Omvendt kan der også tænkes tilgang til tillægspensionsordningens personkreds fra de nævnte kategorier, hvis de igen bliver lønmodtagere.

Det ligger nær at pege på, at mange landbrugere i stigende grad tager lønarbejde. Måske har en sådan landmand andre til at passe bedriften således, at det må forudses, at adskillige må betragtes både som arbejdsgivere og lønmodtagere på en gang. Noget tilsvarende er naturligvis også tilfældet inden for andre erhverv, f. eks. handel og håndværk.

I øvrigt omfatter problemet også en mængde tilfælde, hvor folk gennem »bierhverv«, »tilidshverv« eller hvad man vil kalde det, indtager en dobbeltstilling som både lønmodtager og selvstændig.

Fremdeles må nævnes, at en hustru, som hjælper til i sin mands virksomhed, ikke er omfattet af ordningen, men hvis to medhjælpende hustruer »bytter plads«, falder begge ind under ordningen.

Inden for landbruget spiller hustruens arbejdsindsats en væsentlig rolle ved deltagelse i

bedriftens arbejde m. v., men en sådan hustru falder uden for ordningen, hvorimod en husbestyrerinde er omfattet af den. Sidstnævnte vil dog falde ud af ordningen ved eventuelt giftermål med arbejdsgiveren.

I det hele taget må det forekomme mærkeligt, at husmødre, som f. eks. på grund af en stor børneflokk har været afskåret fra at tage arbejde uden for hjemmet, bliver udelukket fra tillægspensionens personkreds og derfor bliver ringere stillet på deres gamle dage, skønt man ellers ikke vil frakende dem en væsentlig samfundsmæssig betydning.

Af administrative problemer skal nævnes arbejdskraftens vandringer, fravær på grund af sygdom og arbejdsløshed, ukontrollabelt rengøringsarbejde, hjemmearbejde (f. eks. hjemmesyersker) o. lign., ukontrollabelt akkordarbejde, herunder familieakkord ved pasning af en besætning, et roeareal o. lign.

Da tilgang til tillægspensionens personkreds af de lidt ældre aldersklasser vil virke økonomisk belastende på systemet, vil der ikke blot opstå vanskeligheder til at begynde med, men der vil hele tiden opstå vanskeligheder, fordi der stadigvæk må forudses væsentlige bevægelser i personkredsen. Her skal nævnes, at erhvervsstrukturens ændringer må antages at belastte systemet. Man må forudse, at personkredsen af lønmodtagere kan få en væsentlig tilgang af personer i de lidt ældre årgange fra hidtil selvstændige inden for såvel landbruget som byerhvervene, ligesom en eventuel øget tilgang af gifte kvinder - der i en noget højere alder indtræder i erhvervslivet - vil virke i samme retning.

Naturligvis kan man klare sig ved regler om, at sådanne ældre personer, der senere kommer ind i personkredsen, må affinde sig med en væsentlig nedsættelse af pensionen. Da dette tilgangsfænomen er ret almindeligt og vil fortsætte dermed, og da sådanne personer i mange tilfælde gennem en årrække vil komme til at stå som lønmodtagere jævnsides med andre lønmodtagere, må man forudse, at en sådan forskelsbehandling ikke kan opretholdes i det lange løb.

Ifald man gennemfører en tillægspensionsordning i den planlagte skikkelse, vil de foran nævnte og mange andre vanskeligheder og uri-

meligheder gøre sig gældende i et omfang, som man næppe har forestillet sig, og den egentlige årsag hertil er, at man vil forsøge at tvedele et samfund, som i henseende til befolkningsmæssig sammensætning er i en stadig og hastig udvikling.

De ældre aldersklassers vanskeligheder med indkomstmæssigt set at holde fodslag i en teknisk-økonomisk udviklingsperiode består for alle befolkningsgrupper, uanset om de pågældende tidligere har ernæret sig som selvstændige eller lønmodtagere. Skal man til afbødning af de nævnte vanskeligheder indføre en tillægspensionsordning, bør den omfatte alle befolkningsgrupper.

En gennemgang af indkomststatistikken viser, at alle væsentlige grupper ligger med jævne indkomster således, at selvstændige ikke kan siges at adskille sig fra lønmodtagerne i indkomstmæssig henseende. På baggrund af den jævne indkomstfordeling må det derfor forekomme helt urimeligt at opdele befolkningen i adskilte dele i pensions- og bidragsmæssig henseende.

Ud fra disse betragtninger er der ikke nogen rimelig grund til - med betydelige administrative vanskeligheder til følge - at holde en lille del af befolkningen uden for tillægspensionsordningen. Det naturligste vil være, at ordningen kommer til at omfatte hele befolkningen, hvorved den på længere sigt kommer til at virke som en overbygning på folkepensionen og ville kunne finansieres som en fast procent af den skattepligtige indkomst.

Hvilket niveau pensionerne skal lægges på,

herunder hvilken stigningstakt, der skal anvendes inden maksimumspensionen bliver aktuel, afhænger af, hvilken bidragsprocent man vælger, og hvilken fondsdannelse der ønskes.

Forinden der træffes en afgørelse herom, må det imidlertid anses for absolut påkrævet, at der af sagkyndige foretages en vurdering af de forskellige muligheds samfundsokonomiske virkninger, herunder hvorledes man sikrer en sådan ledelse af fondens investeringsvirksomhed, at den er i overensstemmelse med landets pengepolitik.

Endelig skal bemærkes om det opstillede principforslag, at det rent administrativt rummer meget store fordele, når bidragene indgår over skattebilletten, foruden at man sikrer sig, at ingen kan unddrage sig bidragspligten. Problemerne vedrørende forskydninger i erhvervsstrukturen bortfalder, når alle befolkningsgrupper er med, hvortil kommer at en finansiering af en tillægspensionsordning på den her skitserede måde ikke umiddelbart vil påvirke pris- og omkostningsniveauet.

København, den 16. november 1963.

K. Bloch.

I tilslutning til denne mindretalsudtalelse peger hele udvalget (incl. sekretær K. Bloch) på, at hvor der i betænkningen anføres, at udvalget foreslår, eller at udvalget er enig, må dette for sekretær K. Blochs vedkommende læses med det videregående forbehold, som ligger i den foranstående mindretalsudtalelse.

Kapitel VI.

TILLÆGSPENSIONSORDNINGENS FINANSIERING OG OPBYGNING - PRINCIPIELLE OVERVEJELSER

A. Midlernes tilvejebringelse.

Udvalget har taget som udgangspunkt for sine overvejelser, at en tillægspensionsordning knyttet til arbejdsmarkedet *finansielt skal hvile i sig selv* uden tilskud fra det offentlige, idet midlerne tilvejebringes ved bidrag fra arbejdsmarkedets to parter, jfr. herved overenskomstlovens § 5, der taler om » . . . . en tillægspensionsordning, der baseres på indbetalinger fra arbejdsgivere og lønmodtagere. . . . «. Ud fra denne formulering i § 5 har udvalget ikke ment at burde gå ind på spørgsmålet om en finansiering helt eller delvis gennem skatter og afgifter, herunder en forhøjelse af folkepensionsbidraget. I denne forbindelse henvises der til sekretær K. Blochs mindretalsudtalelse i slutningen af kap. V.

Vedrørende *bidraget* fra arbejdsmarkedets parter har udvalgets drøftelser især koncentreret sig om to principielt forskellige muligheder, nemlig dels et til et bestemt beløb fastsat bidrag pr. beskæftigelsesenhed, dels et bidrag fastsat i forhold til lønindtægten eller en del af denne. Udvalget har herved haft for øje, at den første mulighed, hvorefter det principielt er beskæftigelsens varighed, der bestemmer bidragets størrelse, vil medføre ensartede tillægspensioner til personer, der har haft samme tidsmæssige tilknytning til arbejdsmarkedet. Den anden mulighed, hvorefter bidraget sættes i relation til lønnens størrelse, f. eks. som en procentdel af denne, ville gøre det naturligt, at tillægspensionen varierede med størrelsen af summen af de indbetalte bidrag.

Ifølge den norske ordning, hvorom der i enkeltheder henvises til bilag 3, indbetales der ensartede ugebidrag - for tiden 4,50 n. kr. pr. uge - uanset lønindtægten størrelse. Pensionerne udbetales i overensstemmelse hermed med faste beløb, hvis størrelse - bortset fra en over-

gangsperiode - alene er afhængig af længden af vedkommende medlems beskæftigelsesperiode. I Sverige, hvor bidraget for lønmodtagere fastsættes efter arbejdsgivernes til dette formål specielt opgjorte lønudgifter, afhænger pensionens størrelse derimod principielt tillige af størrelsen af den lønindtægt, som den pensionsberettigede har haft gennem en nærmere fastsat årrække, jfr. også herom nærmere bilag 3.

Der har i udvalget været enighed om, at et forslag til indførelse af en dansk tillægspensionsordning — i lighed med den norske ordning - må bygge på ensartede bidrag sat i relation til beskæftigelsesperioden og i princippet uden hensyntagen til størrelsen af det enkelte medlems indtægt.

Som bidrag foreslås 5,40 kr. pr. uge, hvoraf arbejdsgiveren skal udrede $\frac{2}{3}$ eller 3,60 kr. og lønmodtageren $\frac{1}{3}$ eller 1,80 kr. pr. uge, jfr. lovforslagets § 11. Om de nærmere problemer i forbindelse med bidragsfastsættelsen henvises der til kapitel VIII.

B. Valget af finansieringssystem.

Med en given økonomisk ramme foreligger der ved opbygningen af en tillægspensionsordning mulighed for at vælge mellem flere finansieringssystemer: et rent præmiereservesystem, et rent fordelingssystem eller en kombination af disse to systemer. I efterlønnsudvalgets redegørelse, der er optrykt som bilag 2 til denne betænkning, er der indgående gjort rede for disse systemer, og de her fremsatte bemærkninger bygger i det store og hele på efterlønnsudvalgets betragtninger.

1. *Præmiereservesystemet* hviler på det princip, at der for hvert enkelt medlem af pensionsordningen i de år, hvor medlemmet er i arbejde, skal indbetales et bidrag til en fond, der gennem bidragsindbetalinger og rentetil-

skrivninger bliver tilstrækkelig stor til - foruden administrationsomkostninger — at dække den pension, som medlemmet til sin tid får ret til. Rent forsikringsteknisk skal der således være balance - ikke alene for ordningen som helhed - men også for hver fødselsårgang for sig. Systemets gennemførelse må i øvrigt baseres på visse forudsætninger med hensyn til rentefod, dødelighed og administrationsomkostningernes størrelse.

Ved dette system, der anvendes ved private pensionsforsikringsordninger, skabes der følgelig gennem fondsdannelsen for hver enkelt pensionsberettiget sikkerhed for, at pensionsydelsen vil kunne komme til udbetaling i overensstemmelse med det oprindeligt fastsatte. På den anden side er det i princippet ikke muligt at foretage ændringer i pensionernes størrelse, når disse først er blevet aktuelle, idet pensionsbeløbets størrelse for den enkelte fuldt ud afhænger af de indbetalte bidrag. Endvidere er systemet lidet håndterligt for så vidt angår ønsker om i bidragsbetalingsperioden at foretage ændringer i beregningsgrundlaget med henblik på en forhøjelse af pensionsydelse, idet sådanne ændringer vil forudsætte enten indbetaling af den herefter manglende »naturlige« reserve eller en stærk forøgelse af de årlige bidrag. Det vil således ikke uden store forhøjelser af bidragsindbetalingerne være muligt at lade en stigning i pris- og/eller realløsniveauet afspejle sig i størrelsen af pensionen til lønmodtagere, der nærmer sig pensionsalderen, når stigningen finder sted.

2. Princippet i *fordelingssystemet* er, at de faktiske årlige pensionsudgifter sammen med administrationsomkostningerne skal dækkes af de i det samme år indbetalte bidrag. Ved det rene fordelingssystem skabes der således ingen fonds-, og der bliver følgelig ej heller tale om rentetilskrivninger. Kun så længe det grundlag - lov eller overenskomst - på hvilket ordningen bygger, består, er der efter dette system sikkerhed for, at de aktuelle pensionsydelser kan betales.

Princippet, hvorefter ordningen for hvert enkelt år hviler i sig selv, indebærer, at der, såfremt pensionerne er fastlagt, vil opstå svingninger i bidragets størrelse som følge af variationer i forholdet mellem antallet af pensionister og antallet af personer i arbejde især på grund af ændringer i befolkningens aldersfordeling. Af samme årsag vil pensionsbeløbet variere fra år til år, dersom bidraget skal være uforandret. Til

gængæld er fordelingssystemet smidigt i den forstand, at det giver mulighed for ændring af pensionernes størrelse også for de aktuelle pensioner gennem ændring af bidraget.

Ved en tillægspensionsordning, som ikke skal omfatte personer, der ved ordningens oprettelse er fyldt 67 år, og hvor pensionernes størrelse er fastlagt, vil et rent fordelingssystem kræve meget små bidrag i de første år, hvor der kun er få pensionister. I løbet af de første 20 år vil bidraget stige, idet der hvert år kommer flere nye pensionister, uden at der er en tilsvarende afgang på grund af dødsfald blandt pensionisterne. Efterhånden vil bidraget blive mere stabilt, men der vil stadig være variationer på grund af ændringer i forholdet mellem antallet af pensionister og antallet af personer i arbejde. Over en meget lang årrække kan der påregnes stigninger i bidraget, fordi antallet af personer over 67 år vokser stærkere end antallet af personer mellem 18 og 67 år.

3. Ved en vurdering af de to omtalte finansieringssystemer må det tillægges betydelig vægt, at pensionsydelse ved et rent præmiereservesystem først vil kunne nå op på fuld størrelse efter forløbet af en meget lang årrække, og at dette system følgelig ikke gør det muligt at yde en rimelig pension til de personer, der allerede ved ordningens etablering er op i årene. Til forskel herfra tillader det rene fordelingssystem, at der allerede fra ordningens første år ydes fuld pension, men dels giver dette system ingen sikkerhed for, at der altid vil være de nødvendige beløb til rådighed til udbetaling af pensioner i forhold til de af den enkelte tidligere indbetalte bidrag, dels bliver de pensionsydelser, som en given bidragsindbetaling kan danne basis for, betydelig mindre ved dette system end ved det rene præmiereservesystem, hvor rentetilskrivningerne bidrager væsentlig til finansieringen af systemets ydelser.

Det er ud fra betragtninger af denne art, at lande som Norge og Sverige ved udformningen af deres tillægspensionsordninger har valgt en kombination af præmiereserve- og fordelingsystemet. Til forskel fra det rene præmiereservesystem, hvor der - som foran nævnt - skal være balance for hver enkelt fødselsårgang, kræver det kombinerede system kun, at der skal være forsikringsmæssig balance for ordningen som helhed. Anvendelsen af dette system medfører en væsentlig større frihed ved pensionernes fastsættelse og gør det muligt inden for en overskuelig tid at udbetale pensionsydelser af en

antagelig størrelse samtidig med, at det gennem en vis fondsdannelse sikres, at der under alle omstændigheder (altså også selv om ordningen skulle blive ophævet) til sin tid vil være visse beløb til rådighed til pensionering af forsikrede, der har indbetalt bidrag til ordningen.

4. Som omtalt i kapitel III har efterlønsudvalget — uden at udarbejde et egentligt forslag - koncentreret sine overvejelser om en ordning, der kombinerer præmiereserve- og fordelingssystemet. Efterlønsudvalget har dog - for at skabe det nødvendige sammenligningsgrundlag — ladet udarbejde tabeller, der viser eventuelle pensioners størrelse efter alle de tre omtalte finansieringssystemer.

I sit arbejde med det kombinerede præmiereserve- og fordelingssystem gik efterlønsudvalget ud fra, at der skal kunne opnås ret til fuld tillægspension efter 40 års fuld bidragsbetaling. Udvalget gik ligeledes ud fra, at lønmodtagere, som måtte komme til at bidrage til ordningen i mere end 40 år, ikke derved opnår ret til et tillæg til pensionen, men at de midler, der på denne måde kommer ind, anvendes til at hæve pensionens maximumsbeløb.

Efterlønsudvalget tog endvidere i sine beregninger over ydelserne efter det kombinerede system hensyn til de muligheder, som systemet giver for at yde begunstigelser til de lønmodtagere, der indtræder i ordningen ved dennes oprettelse, men som på grund af deres alder ikke vil kunne nå at opfylde kravet om 40 års indbetaling af fuldt bidrag.

I efterlønsudvalgets skitse kommer dette til udtryk på to måder. For det første anvendes den såkaldte proportionalitetsregel, hvorefter forsikrede, der ved pensionsalderens indtræden har opnået mindre end 40 års bidragstid, modtager en forholdsmæssig reduceret tillægspension. Proportionalitetsreglen giver relativt større pension til dem, der er indtrådt i ordningen i en fremrykket alder end den pension de ud fra aktuariemæssige principper ville være berettiget til. Af langt større betydning er dog, for det andet, at det i skitsen desuden forudsættes, at for medlemmer, som indtræder ved ordningens oprettelse, og som betaler bidrag, indtil de når pensionsalderen, beregnes pensionen således, at den faktiske bidragstid forøges med 6 år (alternativt 10 år), dog højst 2 år for hvert års betalt bidrag, og højst til 40 år svarende til fuld pension.

5. Der har i tillægspensionsudvalget været enighed om, at en kommende tillægspensions-

ordning bør baseres på en *kombination af præmiereserve- og fordelingssystem*. Ud over i almindelighed at henvise til de i foranstående afsnit gengivne synspunkter, skal udvalget til begrundelse af sit standpunkt særlig fremhæve to forhold.

For det første har udvalget ment at burde tillægge det afgørende vægt, at der vælges et sådant finansieringssystem for ordningen, at den bliver i stand til inden for den nærmere fremtid at yde pensioner af en rimelig størrelse til forsikrede, der allerede ved ordningens oprettelse er oppe i årene. Dette ønske lader sig virkeliggøre såvel med et kombineret system som med et rent fordelingssystem, men ved et rent fordelingssystem ville bidragene i de første år blive meget små for derefter i en årrække at vokse betydeligt. Udvalget har imidlertid anset det for ønskeligt, at bidragene allerede fra starten har en sådan størrelse, at ordningen også på længere sigt kan hvile i sig selv.

For det andet har udvalget ment det af væsentlig betydning at vælge et finansieringssystem, hvorved der sikres en vis fondsdannelse. Herved har det først og fremmest været hensigten gennem renteaftast fra fonden at kunne yde større pensioner end under et rent fordelingssystem. Desuden har udvalget lagt vægt på, at et system med fondsdannelse formentlig i opbygningsperioden vil medføre en større total opsparing i samfundet end et rent fordelingssystem.

Om de nærmere forudsætninger for og enkeltheder i de beregninger, der ligger til grund for det foreslåede finansieringssystem, henvises der til kapital IX og til bilag 7.

C. Tillægspensionens art, størrelse m. v.

1. Såvel den norske som den svenske ordning omfatter andre former for tillægspension end alderspension; for Norges vedkommende således enkepension og børnepension og for Sveriges vedkommende yderligere invalidepension.

Efterlønsudvalget lagde i sin redegørelse hovedvægten på ydelse af alderspension, idet der dog pegedes på muligheden af, at der tillige kunne ydes invalidepension samt eventuelt yderligere pension til enker og børn. Redegørelsens beregninger byggede alene på ydelse af alderspension; der regnedes med, at ved uændrede bidrag ville en enkepension på $\frac{2}{3}$ af mandens pension reducere egenpensionsbeløbene med ca.

30 pct., og at ydelse af invalidepension ville reducere alderspensionsbeløbene med ca. 18 pct. Endelig beregnede efterlønssudvalget, at en børnepension på f. eks. 600 kr. pr. år pr. barn under 18 år ville reducere alderspensionerne med ca. 7 pct.

Tillægspensionsudvalget har fundet, at det inden for den økonomiske ramme, som der er opnået enighed om, vil være naturligt alene at yde *alderspension*.

2. Som det fremgår af det ovenfor i afsnit A. nævnte, medfører valget af et bidrag pr. tidsenhed naturligt, at tillægspension ydes med et ensartet beløb ved pensionsalderens indtræden alene afhængig af lønmodtagerens anciennitet som medlem af ordningen og uafhængig af den enkeltes erhvervsindtægter gennem årene. På baggrund af den lagte økonomiske ramme foreslås, at *fuld tillægspension* udgør 2.400 kr. årlig, hvilket er ca. 50 % af den pr. 1. oktober 1963 gældende indtægtsregulerede folkepension til enlige.

3. Tillægspensionsudvalget har drøftet spørgsmålet om muligheden for at yde en antagelig tillægspension til lønmodtagere, der ved deres indtræden i ordningen i dennes første år allerede har nået en vis alder, på samme måde som dette er gennemført i Norge og Sverige. Udvalget foreslår særlige, gunstige regler for beregningen af pension, for så vidt angår sådanne *ældre lønmodtagere*. Kort udtrykt går disse regler, jfr. lovforslagets § 6, ud på, at medens der på langt sigt principielt kræves 40 års medlemsanciennitet for at opnå fuld tillægspension, reduceres dette krav til 27 år for alle lønmodtagere, der indtræder i ordningen inden for et år efter dennes oprettelse. Yderligere foretages en sådan aftrapning af pensionen for lønmodtagere, der på grund af deres alder ikke har mulighed for at opnå 27 års anciennitet, at lønmodtagere selv ved en så ringe anciennitet som 1 år vil kunne opnå en pension på 600 kr.

For alle andre lønmodtagere end de lige omtalte foreslås som grundlæggende regel for pensionsberegningen, at fuld tillægspension opnås af lønmodtagere, som ved det fyldte 67. år har 40 års anciennitet. Ved kortere bidragstid reduceres tillægspensionen forholdsmæssigt, jfr. lovforslagets § 7.

4. Tillægspensionsudvalget har lagt vægt på, at reglerne om anciennitet udformes således, at de afspejler en *social solidaritet* mellem ordningens medlemmer. Dette kommer for det første til udtryk i reglerne om 40 respektive 27 års

anciennitet som forudsætning for fuld pension, der er nævnt ovenfor. Det træder dernæst frem i lovforslagets § 8, hvorefter hovedreglen er, at ét års anciennitet opnås allerede ved indbetaling af bidrag for 44 uger eller 11 måneder. Kortere sygdomsperioder eller arbejdsløshed i det enkelte år vil således ikke medføre nedsat tillægspension. For medlemmer, der er fyldt 60 år - og som erfaringsmæssigt har større risiko for sygdom og arbejdsløshed - opnås ét års anciennitet ved indbetaling af bidrag for henholdsvis 36 uger eller 9 måneder. Disse regler i forbindelse med bestemmelsen om, at bidragsindbetalinger, ud over hvad der kræves til at opnå fuld anciennitet i ét år, kan overføres til andre bidragsår, indebærer, at der ved ordningens udformning er taget vidtgående hensyn til de medlemmer, som rammes af sygdom, ulykkestilfælde eller arbejdsløshed i medlemstiden. Der henvises i øvrigt til kapitel VII.

D. Fondsdannelse.

Som det fremgår af foranstående, indebærer udvalgets forslag gradvis opbygning af en fond. Denne vil - jfr. kapitel IX - 5 år efter ordningens oprettelse andrage ca. 1,5 milliard kr., efter 10 år ca. 3,2 milliarder kr. og efter 20 år ca. 7,2 milliarder kr.

Til sammenligning tjener, at fonden inden for den svenske tillægspensionsordning pr. 30. juni 1963 - det vil sige, efter at ordningen har været virksom i 3 $\frac{1}{2}$ år - udgjorde 3,7 milliarder sv. kr.; et beløb der under en række forudsætninger med hensyn til såvel rente, realindkomst og prisudvikling som afgifternes successive forøgelse beregnes at ville være steget til ca. 60 milliarder sv. kr. i 1975 og 100 milliarder sv. kr. i 1980 (20 år efter ordningens oprettelse).

Nogle summariske oplysninger om det danske kapitalmarked kan tjene til at sætte den fondsdannelse, som tillægspensionsudvalget foreslår, i relief (jfr. også bilag 6 til betænkningen). Den samlede Obligationsmasse (cirkulerende børsnoterede obligationer) androg i september 1963 ca. 28 milliarder kr. (nominel værdi), hvorved bemærkes, at godt halvdelen heraf var fremkommet alene i tiåret 1953-1963 (og heraf atter ca. halvdelen i denne periodes sidste 2 $\frac{1}{2}$ år). Endvidere udgjorde den samlede indbetalte aktiekapital ultimo 1962 ca. 8 milliarder kr., et tal, der i 1961 steg med ca. 700 mill. kr. og i 1962 med ca. 950 mill. kr. Endelig kan om kommunegælden ud over obligations-

lån oplyses, at kommunernes gæld til sparekasser, banker og forsikringsselskaber pr. ult. marts 1961 androg godt 1¹/₂ milliard kr. - Det er selvsagt umuligt at udtale sig med nogen sikkerhed om den fremtidige udvikling af disse talstørrelser, men det fremgår dog umiddelbart, at den foreslåede fondsdannelse vil komme til at indgå med en ret begrænset størrelsesorden i det samlede billede.

Fondsopbygningen medfører, at der i de første år skal foretages en årlig placering af midler, som svarer til ca. 10 % af den årlige stigning i den samlede Obligationsmasse gennem de seneste år.

Med hensyn til selve placeringen af fondsmidlerne går udvalgets forslag, jfr. lovforslagets § 21, ud på, at disse midler skal anbringes i obligationer, aktier m. v., samt i fast ejendom, ligesom der på nærmere vilkår vil kunne ydes lån til arbejdsgivere, der har betalt bidrag. Der henvises i øvrigt til kapitel XI.

E. Regulering.

Under udvalgets drøftelser har det været naturligt at komme ind på spørgsmålet om regulering af tillægspensionen i overensstemmelse med pris- og velstandsudviklingen, ikke mindst

fordi der er tale om en ordning, som for mange først giver pension efter et længere åremål. I den norske ordning findes ikke bestemmelser om sådan regulering, medens man i Sverige gennem bestemmelsen om, at tillægspensionen sættes i forhold til lønnen i de 15 bedste indtægtsår indirekte har sikret en vis regulering frem til pensionsudbetalingen og derefter giver pristalsregulering.

Der foreslås ikke en automatisk reguleringsbestemmelse. Man har lagt vægt på, at der ved fondsmidlernes placering tilstræbes ikke blot en betryggende sikkerhed og den højst mulige forrentning, men også en opretholdelse af midlernes realværdi, jfr. lovforslagets § 21, stk. 1. Det er i øvrigt udvalgets opfattelse, at det bør overlades ordningens ledelse med passende mellemrum at optage til overvejelse spørgsmålet om en å jourføring af pensionerne, jfr. lovforslagets § 14, stk. 2 og 3. Der kan herved dels blive tale om i det omfang ordningens indtægter overstiger de beregnede pensionsudgifter, inden for rammen af et sådant overskud at foretage en forhøjelse af pensionerne under hensyntagen til den skete prisudvikling og udviklingen i landets og befolkningens økonomiske forhold, dels kan der blive tale om at ændre bidragene til selve ordningen.

Kapitel VII.

TILLÆGSPENSIONEN

Som allerede omtalt i kap. VI har tillægspensionsudvalget fundet, at det inden for den økonomiske ramme, som der er opnået enighed om, vil være naturligt alene at yde alderspension.

A. Pensionsalder.

Som anført i kapitel V om tillægspensionsordningens personkreds finder udvalget, at tillægspension bør ydes fra det fyldte 67. år både for mænd og kvinder, jfr. lovforslagets §§ 5 og 9.

Udvalget har i denne forbindelse drøftet, hvorvidt adgangen til at opnå tillægspension skulle være betinget af, at de pågældende opfører sig med deres normale beskæftigelse. En sådan ordning kendes i Finland og i et vist omfang i England, men derimod ikke i Norge og Sverige.

Udvalget finder ikke at burde stille forslag om en sådan begrænsning i adgangen til tillægspension.

Det er udvalgets opfattelse, at med opnåelsen af pensionsalderen bortfalder pligten til at indbetale yderligere bidrag, ligesom der ej heller bør være adgang til at betale yderligere bidrag for derved at forhøje pensionsancienniteten, jfr. lovforslagets § 11, stk. 6.

B. Optjening af pension (anciennitet).

1) Norge, Sverige og efterlønsudvalget.

Efter den norske ordning regnes optjenings-tiden for opnåelse af fuld pension til normalt 40 år, beregnet på grundlag af gennemsnitlig 50 præmieuger pr. år, idet der til personer, der har fået godskrevet mindre end dette tidsrum, ydes en forholdsmæssig nedsat pension. Efter den svenske ordning kræves der 30 års pensionsberettigende indkomst til optjening af fuld pension, idet der ligeledes sker en forholdsmæssig

afkorting for personer, der har haft pensionsberettigende indkomst i mindre end 30 år. I begge ordninger er der indeholdt særlige regler med det formål at give de medlemmer, der ved ordningens ikrafttræden havde opnået en vis alder, bedre muligheder for at opnå en rimelig pension, end de ellers ville have haft.

I efterlønsudvalgets undersøgelser indgik der en beregning over, hvad der kunne ydes i tillægspension, såfremt der bl. a. regnedes med et årligt bidrag af 200 kr. pr. medlem, svarende til 10 øre pr. time, og med ret til fuld pension efter 40 års fuld bidragsindbetaling. Ved et kombineret præmiereserve- og fordelingssystem og ved anvendelse af proportionalitetsreglen ville dette med en pensionsalder på 67 år for mænd og kvinder give følgende beløb, såfremt medlemmerne havde nedenfor nævnte alder ved ordningens ikrafttræden:

Alder	Beregningsanciennitet	Pension
20 år	40-47 år	2880 kr.
45 »	22 »	1584 »
55 »	12 »	864 »
61 »	6 »	432 »
66 »	1 »	72 »

I efterlønsudvalgets undersøgelse indgik imidlertid på samme måde som i Norge og Sverige overvejelser af mulighederne for at forbedre ydelserne for de lønmodtagere, der på grund af deres alder ved ordningens ikrafttræden kun kunne opnå en forholdsvis beskeden pension. Disse overvejelser førte til, at beregningerne suppleredes med beregninger af pensionernes størrelse, såfremt pensionsancienniteten til lønmodtagere, der indtrådte ved ordningens ikrafttræden, beregnedes, som om der var betalt bidrag i 6, henholdsvis 10 år før ordningens oprettelse, dog således, at der højst ydedes 2 års tillæg for hvert års bidragsindbetaling.

Efter disse beregninger, der blandt andet medførte, at kravet om 40 års anciennitet for opnåelse af fuld pension ændredes til et krav om henholdsvis 34 års og 30 års anciennitet, kunne der ydes følgende pensioner i de ovenfor anførte eksempler:

Alder	Beregnings- anciennitet	Pension	
		6 års tillæg	10 års tillæg
20 år	40–47 år	2440 kr.	2200 kr.
45 »	22 »	1708 »	1760 »
55 »	12 »	1098 »	1210 »
61 »	6 »	732 »	880 »
66 »	1 »	183 »	165 »

2) *Fuld tillægspension.*

Som allerede nævnt i kapitel VI finder tillægspensionsudvalget, at med de bidrag, som foreslås i kapitel VIII kan fuld tillægspension fastsættes til 2.400 kr. årlig, jfr. lovforslagets § 5, stk. 2, og betænkningens kapitel IX.

3) *Pensionsskalaerne.*

Som nævnt i kapitel VI har tillægspensionsudvalget ment det rimeligt, ligesom man har gjort det i Norge og Sverige, og som efterlønnsudvalget har skitseret i sine beregninger, at åbne adgang for de ikke helt unge blandt dem, der bliver medlemmer af ordningen ved dens ikrafttræden, til hurtigere at opnå tillægspension eller at opnå en større tillægspension, end de almindeligvis ville opnå, hvis de indtrådte i ordningen på et senere tidspunkt. Man har herved lagt vægt på, at de pågældende normalt vil have haft tilknytning til arbejdsmarkedet gennem længere tid forud for ordningens ikrafttræden, og at mange af dem som følge af deres alder ved ordningens ikrafttræden ville være afskåret fra fuld tillægspension eller kun kunne opnå en mindre tillægspension, såfremt den i øvrigt gældende proportionalitetsregel fandt anvendelse på dem.

Tillægspensionsudvalget har fundet det mest hensigtsmæssigt at udforme reglerne herom på den måde, at den 27 års skala, hvorefter der ydes tillægspension til lønmodtagere, der indtræder i ordningen inden et år efter dens ikrafttræden, gengives i lovforslagets § 6, medens der i § 7 — for lønmodtagere, der først senere indtræder i ordningen — opstilles en proportionalitetsregel, spændende over 40 år, svarende til, hvad efterlønnsudvalget lagde til grund for disse lønmodtagere.

Om de grundlæggende synspunkter for de to

skalaer henvises der til kap. VI, afsnit C, underafsnit 3-4. Det centrale er, at fuld tillægspension kan opnås henholdsvis efter 27 og 40 års anciennitet, at ét års anciennitet opnås allerede ved 44 (36) ugers bidragsbetaling, og at overkydende anciennitet frit kan overføres.

Om den nærmere udformning af udvalgets forslag dels om 27 års skalaen (§ 6), dels om 40 års skalaen (§ 7) og dels om anciennitetsberegningen (§ 8) henvises der til de følgende tre underafsnit.

4) *27 års skalaen.*

Tillægspensionsudvalget foreslår, at lønmodtagere, der indtræder i ordningen inden et år efter dens ikrafttræden, opnår tillægspension efter følgende skala:

Anciennitet ved det fyldte 67. år	Årlig tillægspension kr.
27 år eller derover	2.400
26 »	2.280
25 »	2.160
24 »	2.040
23 »	1.920
22 »	1.800
21 »	1.680
20 »	1.560
19 »	1.500
18 »	1.440
17 »	1.380
16 »	1.320
15 »	1.260
14 »	1.200
13 »	1.140
12 »	1.080
11 »	1.020
10 »	960
9 »	900
K »	840
7 »	780
6 »	720
5 »	696
4 »	672
3 »	648
2 »	624
1 »	600

Efter denne skala opnår lønmodtagere, som ved ordningens ikrafttræden lige fylder 40 år eller er yngre, ret til fuld pension, medens pensionsbeløbet for lønmodtagere i aldersklassen 40-47 år falder med 5 % pr. år og for personer i aldersklassen 47-62 år med 2½ % pr. år; for lønmodtagere over 62 år er pensionsbeløbets fald endnu mindre.

For så vidt angår lønmodtagere, som ikke

ved det fyldte 67. år har opnået den til deres indtrædelsesalder svarende anciennitet, stiller udvalget forslag om, at tillægspensionen ydes med en forholdsmæssig andel af den tillægspension, pågældende ville have haft ret til, hvis han havde opnået denne anciennitet, dog således at tillægspensionen bortfalder, såfremt den herefter udgør mindre end 300 kr. (halvdelen af mindste sats), jfr. lovforslagets § 6, stk. 2, med bemærkninger, hvor der er opstillet nogle tal-eksempler, der belyser, hvorledes udvalgets forslag vil virke.

5) 40 års skalaen.

For den anden gruppe lønmodtagere, der først indtræder i ordningen et år efter dens ikrafttræden eller senere, foreslår udvalget, at der til opnåelse af fuld pension kræves 40 års anciennitet optjent efter lovforslagets § 8, og således at manglende anciennitet medfører en forholdsmæssig reduktion af tillægspensionen efter proportionalitetsreglen, jfr. lovforslagets § 7, stk. 1 og 2.

På grundlag af dette forslag opstilles følgende skala over størrelsen af de pensioner, der ydes til lønmodtagere, der har den til alderen svarende anciennitet:

Anciennitet ved det fyldte 67. år	Årlig tillægspension kr.
40. år	2.400
39. »	2.340
38. »	2.280
37. »	2.220
36. »	2.160
35. »	2.100
34. »	2.040
33. »	1.980
32. »	1.920
31. »	1.860
30. »	1.800
29. »	1.740
28. »	1.680
27. »	1.620
26. »	1.560
25. »	1.500
24. »	1.440
23. »	1.380
22. »	1.320
21. »	1.260
20. »	1.200
19. »	1.140
18. »	1.080
17. »	1.020
16. »	960
15. »	900
14. »	840

Anciennitet ved det fyldte 67. år	Årlig tillægspension kr.
13. »	780
12. »	720
11. »	660
10. »	600
9. »	540
8. »	480
7. »	420
6. »	360
5. »	300
4. »	(240)
3. »	(180)
2. »	(120)
1. »	(60)

For medlemmer, som ved det fyldte 67. år har mindre end 40 års, men mindst 5 års anciennitet, foreslås det, at der sker en forholdsmæssig reduktion af tillægspensionen på tilsvarende måde, som foreslås gennemført for de medlemmer, der er indtrådt i ordningens første år.

Når der i den ovenstående skala er sat parentes om de sidste 4 pensionssatser, skyldes det, at udvalget foreslår, at medlemmer, som ved det fyldte 67. år har mindre end 5 års anciennitet, ikke kan have ret til pension, jfr. lovforslagets § 7, stk. 3. Udvalget finder nemlig - på linje med, hvad der gælder ifølge den norske og svenske ordning - at administrative forhold taler for at undlade at udbetale pensioner, der på grund af kort optjeningsstid vil være af så ringe en størrelse, at de næppe har betydning for den enkeltes økonomi.

6) Anciennitet.

Tillægspensionsudvalget foreslår, at et års anciennitet opnås af medlemmer, der ikke er fyldt 60 år, ved indbetaling af bidrag for 44 uger (88 halve uger) eller 11 måneder (22 halve måneder), og af medlemmer, der er fyldt 60 år, ved indbetaling af bidrag for 36 uger (72 halve uger) eller 9 måneder (18 halve måneder), jfr. lovforslagets § 8, stk. 1.

Det bemærkes, at et års anciennitet kan sammensættes af uger eller måneder (hele eller halve), når blot summen heraf svarer til de i forslaget angivne tal.

Når medlemmer, der er fyldt 60 år, kan opnå et års anciennitet allerede efter indbetaling for 36 uger (9 måneder), begrundes det med, at disse medlemmer erfaringsmæssigt har større risiko for sygdom og arbejdsløshed; også for de yngre medlemmer vil reglen om 44 uger (11 måneder) medføre, at kortvarige sygdoms- el-

ler arbejdsløshedsperioder i det enkelte år ikke afskærer dem fra at opnå fuld anciennitet for året.

Den sociale solidaritet inden for ordningen, som denne regel er udtryk for, udbygges yderligere ved udvalgets forslag i lovforslagets § 8, stk. 2, hvorefter bidragsindbetalinger i det enkelte år - ud over de lige nævnte - godskrives medlemmer i andre bidragsår i det omfang, det måtte være nødvendigt for at opnå fuld anciennitet for disse år.

Hvis et medlem for eksempel efter sin indtrædelsesalder ville kunne opnå 12 års anciennitet, er det ikke nødvendigt, at der i hvert af de første 5 år (til det fyldte 60. år) betales mindst 44 ugers bidrag og i hvert af de sidste 7 år mindst 36 ugers bidrag for ham. Det afgørende er, at der i alt indbetales bidrag for mindst 472 uger (5 X 44 uger + 7 X 36 uger); betales der således i de første 5 år for 48 uger pr. år, i de næste 4 år bidrag for 40 uger pr. år og inden for de sidste 3 år blot i alt bidrag for 72 uger eller gennemsnitlig 24 uger om året, vil han have opnået fuld anciennitet efter sin alder.

Et medlem kan ikke sammenlagt opnå større anciennitet end svarende til medlemmets alder ved indtrædelse i ordningen, jfr. lovforslagets § 8, stk. 3.

7) Opsat begæring.

Udvalget har endvidere drøftet, hvorvidt der

bør være adgang for lønmodtagere til at begære tillægspensionen udbetalt på et senere tidspunkt end ved det fyldte 67. år mod til gengæld at få udbetalt en højere pension.

Udvalget skal herved pege på, at der efter den svenske tillægspensionsordning ydes forhøjelser af tillægspensionen for hver måned, begæring om udbetaling udskydes efter det fyldte 67. år og indtil det fyldte 70. år, ligesom der efter reglerne om indtægtsbestemt folkepension her i landet ydes ventetillæg ved udsættelse af begæring om folkepension.

Udvalget foreslår, at der til lønmodtagere, der begærer tillægspensionen udbetalt fra et tidspunkt, der ligger 6 måneder eller mere efter det fyldte 67. år, ydes en forhøjelse med 5 % for hvert halve år regnet fra det 67. år, dog ikke ud over det fyldte 70. år, jfr. lovforslagets § 10. For den, der udsætter begæringen til det fyldte 70. år, vil fuld tillægspension efter forslaget udgøre 3.120 kr. Denne adgang til forhøjelse af pensionerne ved udsat begæring vil ikke medføre udgifter ved ordningen, idet den foreslåede forhøjelse svarer til de besparelser, som ordningen vil have som følge af udsættelsen.

Om reglerne for udbetaling af tillægspension henvises der til fremstillingen i kap. X om ledelse og administration.

Kapitel VIII.

BIDRAG

A. Som omtalt i kapitel VI stilles der forslag om, at Arbejdsmarkedets Tillægspension finansieres gennem et samlet bidrag på 5,40 kr. pr. uge, således at $\frac{2}{3}$ af dette beløb udredes af arbejdsgiveren og $\frac{1}{3}$ af lønmodtageren, jfr. lovforslagets § 11.

Valget af ugebidrag er baseret på udvalgets drøftelser om, hvilken beskæftigelsesenhed bidraget bør knyttes til: time, dag, uge eller måned. Der har i udvalget været enighed om, at det af regnskabsmæssige hensyn vil være mest hensigtsmæssigt at benytte en uge som den normale tidsenhed, dog således, at der fastsættes et månedsbidrag for månedslønnede. Udvalget har herved været opmærksom på, at det for grupper af lønmodtagere med særlige beskæftigelsesforhold eller særlige aflønningsformer vil være nærliggende at anvende andre tidsenheder; for disse grupper bør bidraget fastsættes til beløb, der svarer til den valgte normalenhed.

B. Udvalget har under hensyn til, at timetallet for den ugelønnede kan variere stærkt, ikke ment, at betaling af fuldt bidrag skal forudsætte fuld normal arbejdstid på 45 timer, men går ind for, at der betales fuldt ugebidrag, når beskæftigelsen hos samme arbejdsgiver andrager mindst 30 timer om ugen. Har beskæftigelsen andraget mindre end 30 timer, men dog mindst 15 timer, hos den samme arbejdsgiver, foreslås det i § 11, at der betales halvt bidrag, nemlig 2,70 kr., der udredes af arbejdsgiver og lønmodtager i samme forhold som ovenfor anført. Udvalget er herved gået ud fra, at sådant halvt bidrag i relation til oparbejdelse af pensionsanciennitet, jfr. lovforslagets § 8, berettiger til en halv uges anciennitet.

Det kan ikke udelukkes, at enkelte lønmodtagere ved arbejde for flere arbejdsgivere efter de således foreslåede regler undtagelsesvis vil have en beskæftigelse, som medfører f. eks. $1\frac{1}{2}$ uges bidragsindbetaling inden for én uge. I så-

danne tilfælde vil den overskydende halve uges bidrag indgå i pågældendes anciennitet og om fornødent blive overført til et andet bidragsår, inden for hvilket medlemmet - f. eks. på grund af sygdom eller arbejdsløshed - ikke har erhvervet fuld anciennitet.

C. Udvalget har været opmærksom på at fastsættelse af ugebidrag vil være mindre praktisk for den store gruppe af lønmodtagere, der modtager månedlig aflønning, d.v.s. normalt funktionærerne. I overensstemmelse hermed foreslås det i lovforslagets § 11, stk. 2, at der for månedslønnede med 130 timers beskæftigelse hos samme arbejdsgiver betales et månedsbidrag på 21,60 kr. Udgør beskæftigelsen ikke fulde 130 timer, men dog mindst 65 timer, foreslås et bidrag på halvdelen af nævnte beløb. Fastsættelsen af disse timetal er sket ud fra de samme retningslinier, som ligger til grund for de nævnte 30 timer for så vidt angår ugebidrag.

Bidraget for de månedslønnede er fastsat således, at en fuldt beskæftiget månedslønnet og en fuldt beskæftiget ugelønnet på det nærmeste svarer samme årsbidrag.

Udvalget har herved lagt til grund, at det for de månedslønnede er overvejende almindeligt, at de holder ferie med løn, og at der ikke skal ske reduktion af bidraget i den eller de måneder, inden for hvilke deres feriedage ligger. De ugelønnede holder normalt ikke ferie med løn, men får udbetalt feriegodtgørelse, enten - hvad der er det hyppigste - gennem en af de talrige ferieordninger, der er godkendt inden for det organiserede arbejdsmarked, eller ved anvendelse af feriemærker efter ferielovens bestemmelser herom.

Hvor feriegodtgørelse udbetales kontant eller gennem feriemærker, skal der ikke betales bidrag til tillægspensionsordningen af disse beløb.

D. Som det fremgår af kapitel V, har udvalget og et særligt nedsat underudvalg nær-

mere drøftet de problemer, der i forskellig henseende må forudses at ville opstå i forbindelse med løsarbejdere, hvorved udvalget forstår arbejdere, som vel er beskæftiget på normal arbejdstid, men hvor beskæftigelsen efter sin karakter er begrænset til kortvarige opgaver hos den enkelte arbejdsgiver.

Udvalget foreslår, jfr. lovforslagets § 2, stk. 3, at arbejdsministeren efter forhandling med de interesserede arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer, fastsætter regler, der sikrer, at løsarbejdere omfattes af ordningen, uanset bestemmelsen i lovforslagets § 4, stk. 1, hvorefter lønmodtagere med en ugentlig arbejdstid hos samme arbejdsgiver under 15 timer ikke er omfattet af ordningen. Som en naturlig konsekvens heraf har udvalget ikke kunnet tage stilling til spørgsmålet om, efter hvilke regler bidragsindbetalingen for løsarbejdere skal finde sted, men foreslår, jfr. lovforslagets § 11, stk. 3, at også dette spørgsmål overlades til arbejdsministeren efter forhandling med de interesserede arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer. Udvalget har været opmærksom på, at der for løsarbejdere i visse tilfælde vil blive tale om bidrag pr. time, i andre tilfælde om bidrag pr. beskæftiget dag.

E. Et fællestræk for samtlige forannævnte grupper af lønmodtagere er, at beskæftigelsen kan henføres til en arbejdstid, der kendes. Hvor dette ikke er tilfældet, således for provisionslønnede eller personer, hvis beskæftigelse helt eller delvis udføres i hjemmet, foreslår udvalget, jfr. lovforslagets § 11, stk. 4, at der - i det omfang sådanne lønmodtagere er medlemmer af ordningen, jfr. herom kapitel V og lovforslagets § 4, stk. 1, e) - udregnes et timetal med udgangspunkt i den sidst nævnte bestemmelse i lovforslaget. På basis af det således udregnede

timetal svares der herefter uge- eller månedsbidrag i overensstemmelse med de foran nævnte bestemmelser vedrørende lønmodtagere med kendt arbejdstid.

F. Som nævnt i kapitel V har udvalget i lovforslagets § 2, stk. 2, foreslået, at personer, der som lønmodtagere har været medlemmer af ordningen sammenlagt i mindst 3 år, efter eget ønske kan bevare deres medlemskab, selv om de overgår til selvstændig erhvervsvirksomhed. Udvalget foreslår, jfr. lovforslagets § 11, stk. 5, at sådanne medlemmer selv betaler det samlede bidrag. Udvalget er herved gået ud fra, at det normale bidrag, der skal svares, vil blive fuldt månedsbidrag i 12 måneder om året; de nærmere regler herom kan fastsættes af arbejdsministeren efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension, jfr. lovforslagets § 12, stk. 2.

G. Som det allerede fremgår af lovforslagets § 2, stk. 1, jfr. kapitel V, omfatter ordningen kun lønmodtagere i alderen fra det fyldte 18. til udgangen af det fyldte 66. år, hvilket indebærer, at der kun skal indbetales bidrag for personer inden for disse aldersgrænser. Udvalget har ikke ment, at der bør være adgang til at betale bidrag efter det tidspunkt, da bidragspligten ophører, jfr. den norske og den svenske ordning, og har derfor, jfr. lovforslagets § 11, stk. 6, foreslået, at bidragsbetalingen for et medlem ophører ved dettes fyldte 67. år.

Udvalget har i tilknytning til overvejelserne om bidragets fastsættelse drøftet de problemer, der er knyttet til bidragets indbetaling til tillægspensionsordningen. Om udvalgets overvejelser og forslag i denne forbindelse henvises der til kapitel X om ledelse og administration.

Kapitel IX.

BEREGNINGER

Udvalget har under sine overvejelser om indførelse af en tillægspensionsordning i betydelig grad støttet sig på en række beregninger udført af professor, dr. phil. Erik Sparre Andersen, der som aktuar har været direkte knyttet til udvalget. Da professor Sparre Andersen også var tilknyttet efterlønsudvalget, har det været muligt at drage nytte af de allerede under dette udvalgs arbejde indvundne erfaringer. I vidt omfang har det således været muligt at anlægge de samme beregningsforudsætninger, som anvendes under efterlønsudvalgets arbejde.

Under drøftelserne i udvalget viste det sig hurtigt ønskeligt at foretage en række yderligere beregninger til belysning af sammenhængen mellem pensioner, bidrag og fonds under forskellige forudsætninger. Udvalget har herved fået tilvejebragt den nødvendige baggrund for udarbejdelsen af sine forslag.

Idet der om de beregninger, der ligger til grund for udvalgets forslag, nærmere henvises til professor Sparre Andersens redegørelse, der er optrykt som bilag 7 til betænkningen, skal her gives en kort sammenfattende fremstilling af beregningernes indhold og forudsætninger.

Udgangspunktet for beregningerne er de i kapitel VII anførte pensionskalaer, der spænder fra 600 kr. årlig som mindste tillægspension til 2.400 kr. årlig som fuld tillægspension, samt de bidrag på 5,40 kr. pr. uge m. v., der findes omtalt i kapitel VIII. Ud fra disse tal, og en række tekniske forudsætninger, som skal omtales nærmere i det følgende, er beregnet størrelsen af ordningens indtægter og udgifter i de kommende år og, afledet heraf, den fondsopsamling, som gradvis vil finde sted, og som er udtryk for, at der ikke bliver tale om et rent fordelingsystem, men derimod om et system, hvor en væsentlig del af pensionsudgiften betales gennem afkastet af de opsparede præmie-reserver, en del gennem fordeling af de i det enkelte år indbetalte bidrag.

Hovedresultaterne af den foretagne beregning vises i den følgende tabel.

År	Nettobidrag i kalenderåret (mill. kr.)	Pensions- udbetaling i kalenderåret (mill. kr.)	Opsamlede fonds pr. 31. dec. (mill. kr.)
1964	224	0	228
1965	272	1	515
1966	275	4	816
1967	278	8	1129
1968	280	13	1453
1973	286	49	3218
1978	291	111	5159
1983	297	186	7212
1988	307	278	9349
1993	321	385	11509
1998	334	459	13773
2003	345	507	16336

I kolonnen for nettobidraget er anført størrelsen af den årlige præmieindbetaling minus administrationsomkostninger. Det bemærkes, at beløbet i 1964 ikke vedrører et fuldt kalenderår, idet indbetalingen påbegyndes pr. 1. marts. Variationerne mellem de enkelte år skyldes i øvrigt de anvendte forudsætninger om udviklingen i befolkningstallet, herunder i antallet af lønmodtagere, for hvem bidrag betales.

Pensionsudbetalingernes samlede beløb, der findes i den følgende kolonne, er små i de første år (udbetalingen påbegyndes i marts 1965), men stiger så gradvist, indtil de efter godt 40 års forløb har nået, hvad man kan kalde normalen, hvilket betyder, at alle over 67 år, der har opnået fuld anciennitet under ordningen, får udbetalt den fulde tillægspension. Ændringerne herefter skyldes alene den for indbetalingerne omtalte udvikling i befolkningstal m. v.

Endelig findes i tabellens sidste kolonne en oversigt over udviklingen i de opsamlede fonds. Det vil ses, at der bliver tale om en kraftig stigning i fonden gennem hele perioden, men at der relativt er tale om en aftagende vækst, efter-

hånden som man nærmer sig periodens slutning. Med uforandrede bidrag og pensioner ville denne udvikling fortsætte også efter periodens slutning.

Denne beregningsmæssige stigning vil dog i praksis blive noget reduceret derved, at det hverken for disse eller for tidligere år har været muligt i beregningerne at inddrage pensionsudgifterne til de personer, der efter overgang til selvstændig virksomhed forbliver i ordningen.

Bag de foretagne beregninger ligger der, som tidligere antydet, en lang række forudsætninger af til dels teknisk karakter. Disse er nærmere omtalt i bilag 7. En del af disse er sammenfaldende med forudsætningerne ved efterlønsudvalgets beregninger, medens en del er ændret, hovedsageligt som følge af de faktiske forskelle, der er mellem efterlønsudvalgets skitser og det af udvalget fremsatte forslag.

Af helt generel karakter er de forudsætninger, der vedrører sådanne forhold som f. eks. befolkningens aldersfordeling, dødeligheden, fødselshyppigheden og rentefoden. **I forbindelse** med spørgsmålet om aldersfordelingen og fødselshyppigheden kan nævnes, at man - som i efterlønsudvalgets arbejde — har regnet med,

at befolkningen efterhånden vil blive stabil. Dette er dog ikke nogen nødvendig forudsætning for at opnå balance i systemet, men blot den forudsætning der i mangel af en holdbar prognose for det lange åremål, der er tale om, må anses for den mest forsvarlige.

Endelig kan det om rentefoden bemærkes, at der ligesom i efterlønsudvalgets betænkning er regnet med $4\frac{1}{2}$ % p. a.

Uanset usikkerheden med hensyn til, om de valgte forudsætninger, herunder især rentefoden, på længere sigt vil holde stik, har udvalget i det hele tilstræbt en forsigtig udformning af ordningens økonomi.

Udvalget foreslår, jfr. lovforslagets § 13, sammenholdt med § 33, at ledelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension skal udarbejde en forsikringsplan indeholdende oplysninger om ordningens forsikringstekniske beregningsgrundlag. Den første forsikringsplan skal forelægges forsikringsrådet senest den 1. januar 1965, og dens indhold må efter udvalgets opfattelse være baseret på lovforslagets bestemmelser om pensionens størrelse, om anciennitet og om bidrag, samt på de beregninger, for hvilke der er gjort rede i dette kapitel, jfr. bilag 7.

Kapitel X.

LEDELSE OG ADMINISTRATION

A. Indledende bemærkninger.

I modsætning til Norge og Sverige findes der ikke i Danmark centrale organer, der vil kunne varetage de daglige administrative opgaver i forbindelse med en tillægspension; efterlønsudvalget gik derfor i sin redegørelse ind for, at der oprettedes en selvstændig centraliseret administration for tillægspensionsordningen.

Udvalget er enig med efterlønsudvalget i dette synspunkt, jfr. i øvrigt nedenfor i afsnit C om ordningens administration.

B. Ledelse.

Den foreslåede tillægspensionsordning vil, som det fremgår af kapitel VI, finansielt hvile i sig selv, idet udgifterne såvel til ydelse af pensionerne som til ordningens administration tilvejebringes ved indbetalinger fra lønmodtagere og disses arbejdsgivere.

Som en konsekvens heraf foreslår udvalget, at Arbejdsmarkedets Tillægspension etableres som en selvstændig, selvejende institution, og at ledelsen lægges i hænderne på den kreds, der tilvejebringer ordningens midler, d.v.s. de grupper af lønmodtagere og arbejdsgivere, der vil blive berørt af ordningen. Samtidig finder udvalget dog, at den egentlige administration bør forestås af et snævrere organ bistået af en daglig leder.

Udvalget foreslår, at Arbejdsmarkedets Tillægspension ledes af et repræsentantskab, en bestyrelse og en direktør, jfr. lovforslagets § 15.

Udvalget foreslår, at repræsentantskabet sammensættes af 15 arbejdsgiverrepræsentanter og 15 lønmodtagerrepræsentanter samt en formand, der udnævnes af repræsentantskabet; ved denne sammensætning, jfr. lovforslagets § 16, hvortil der henvises, skønner udvalget, at der er tilvejebragt en rimelig repræsentation af alle de persongrupper, der berøres af ordningen.

Repræsentantskabets formand bør ikke have

tilknytning til nogen arbejdsgiver- eller lønmodtagerorganisation, jfr. § 16, stk. 4.

Repræsentantskabets medlemmer bør udpeges for 3 år ad gangen, dog med adgang til genvalg (§ 16, stk. 5), og repræsentantskabet bør i sit første møde fastsætte regler for afgangsordenen for arbejdsgiver- og lønmodtagerrepræsentanterne, jfr. lovforslagets § 32 og bemærkningerne dertil.

Udvalget foreslår, at bestyrelsen skal bestå af formanden for repræsentantskabet og 8 medlemmer valgt af de vigtigste arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer, jfr. nærmere lovforslagets § 18.

Direktøren foreslås ansat af bestyrelsen, jfr. § 18, stk. 4.

Med hensyn til de beføjelser, der bør tillægges repræsentantskab, bestyrelse og direktør, foreslår udvalget, at repræsentantskabet skal godkende det årlige regnskab samt i øvrigt behandle de sager, som bestyrelsen eller mindst 4 bestyrelsesmedlemmer måtte ønske at forelægge det, jfr. lovforslagets § 17. Repræsentantskabet bør endvidere behandle de spørgsmål, hvis afgørelse henlægges til ledelsen af Arbejdsmarkedets Tillægspension, således udarbejdelse af forsikringsplan og ændringer i denne (§ 13), samt ændring af bidrag (§ 14, stk. 3). Repræsentantskabet bør endelig udnævne revisorer, jfr. lovforslagets § 20.

Udvalget foreslår, at repræsentantskabet skal holde møde én gang om året samt i øvrigt, når bestyrelsen måtte ønske det, og at det bør sikres, at også et mindretal inden for bestyrelsen eller repræsentantskabet kan foranledige, at repræsentantskabet indkaldes for at drøfte spørgsmål, som mindretallet skønner af betydning for tillægspensionsordningen i sin helhed eller for de interesser, som mindretallet måtte repræsentere, jfr. nærmere herom i lovforslagets § 17, stk. 2.

Bestyrelsen bør have ansvaret for administra-

tionen af Arbejdsmarkedets Tillægspension i overensstemmelse med lovens regler og forsikringsplanen, jfr. § 18, stk. 3. Det bør ligeledes påhvile bestyrelsen at ansætte direktøren og andet ledende personale og fastlægge retningslinier for deres arbejde, herunder også den løbende anbringelse af fondsmidler. Endvidere bør generelle forskrifter og vejledninger, der udsendes til medlemmerne af Arbejdsmarkedets Tillægspension og deres arbejdsgivere, godkendes af bestyrelsen, jfr. lovforslagets § 18, stk. 4.

Direktøren skal efter udvalgets forslag forestå den daglige administration af Arbejdsmarkedets Tillægspension under ansvar over for bestyrelsen, jfr. lovforslagets § 19.

Udvalget foreslår, at regnskabet for Arbejdsmarkedets Tillægspension skal revideres af mindst to regnskabskyndige revisorer, hvoraf mindst én skal være statsautoriseret revisor, jfr. lovforslagets § 20, 1. pkt.

C. Administration.

1) *Almindelige bemærkninger.*

Løsningen af de talrige administrative spørgsmål, der vil opstå i forbindelse med administrationen af tillægspensionen, må i første række være den kommende administrations opgave, men udvalget har desuagtet ment at burde beskæftige sig med nogle af disse forhold.

De problemer, som udvalget særlig har gjort til genstand for sine drøftelser, knytter sig til spørgsmålet om indbetalingen af bidrag til tillægspensionsordningen og udbetalingen af pensioner.

En række af disse til dels ret teknisk betonedede spørgsmål blev af udvalget henvist til særskilt behandling i et underudvalg vedrørende administrative problemer, der tillige fik til opgave at føre forhandlinger med eventuelle institutioner, der måtte antages at være i besiddelse af erfaringer eller materiale, som udvalget kunne drage nytte af ved sine overvejelser om etablering af en tillægspensionsordning.

Underudvalget har holdt 8 møder og har herunder ført forhandlinger med sygekasserne, Den danske Købstadforening, ulykkesforsikringsselskaberne, banker og sparekasser, bl. a. for at undersøge mulighederne for og omfanget af et eventuelt samarbejde med de pågældende institutioner.

Tillægspensionsudvalget har lagt underudvalgets forhandlinger til grund for sin stillingtagen til de her nævnte spørgsmål.

For så vidt angår en skrivelse af 29. oktober 1963 fra Den danske Købstadforening, af trykt som bilag 8 til betænkningen, bemærkes, at tillægspensionsudvalget har ladet dens indhold indgå i sine overvejelser. Udvalget vil - som det nævnes senere - finde det naturligt, at kommunerne kan vejlede ordningens medlemmer, når begæring om tillægspension bliver aktuel, og forudser også, at et samarbejde mellem folkeregistrene og tillægspensionsordningen vil blive etableret, i hvert fald fra det tidspunkt, da folkeregistrene fuldt ud måtte have taget hukortsystem og medborgernumre i anvendelse.

Tillægspensionsudvalget har endvidere fra Viborg byråd modtaget den som bilag 9 aftrykte skrivelse af 31. oktober 1963. Udvalget har ikke ment at burde tage stilling til den geografiske placering af Arbejdsmarkedets Tillægspension.

2) *Indbetaling af bidrag.*

Loven af 13. marts 1963 om forlængelse af kollektive overenskomster foreskriver i § 5, at tillægspensionsordningen skal baseres på indbetalinger fra arbejdsgivere og lønmodtagere. Der har i tillægspensionsudvalget været enighed om, at praktiske hensyn taler for at lade arbejdsgiveren forestå indbetalingen af det samlede bidrag, jfr. sygelønsordningen. Det foreslås derfor i lovforslagets § 12, stk. 1, at arbejdsgiveren tilbageholder medlemmets del af bidraget ved lønudbetaling og indbetaler det samlede bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension. Personer, der efter overgang til selvstændigt erhverv fortsætter deres medlemskab, jfr. § 2, stk. 2, betaler selv det fulde bidrag. Det kan i medfør af lovforslagets § 2, stk. 3, sammenholdt med § 11, stk. 3, fastsættes, at visse grupper af lønmodtagere selv skal indbetale bidraget.

Udvalget har endvidere drøftet den nærmere fremgangsmåde ved indbetalingen, herunder om indbetalingen bør finde sted via lokale institutioner som f. eks. de i loven om den offentlige sygeforsikring omhandlede dagpengekontorer, gennem kommuner, ulykkesforsikringsselskaber, banker og sparekasser eller direkte til et centralt organ.

Tillægspensionsudvalget har fundet det hensigtsmæssigt, at indbetaling sker til det centrale organ, hvilket også finder udtryk i den allerede nævnte bestemmelse i lovforslagets § 12, stk. 1.

Med hensyn til spørgsmålet om indbetalingsformen finder udvalget, at medens administrative hensyn på den ene side taler for ensartet-

hed, må det på den anden side tillægges betydelig vægt, at den enkelte arbejdsgiver kan benytte de for ham sædvanlige betalingsformer.

Udvalget forudsætter, at det overlades til den enkelte arbejdsgiver at træffe afgørelse om, hvorvidt indbetaling foretages ved postgiro, postanvisning, checks eller eventuelt gennem indbetaling i bank eller sparekasse, dog således, at der i alle tilfælde bør anvendes et standardiseret materiale.

For at kunne kontrollere bidragsindbetalingerne og påse, at arbejdsgiverne opfylder den dem i lovforslagets § 25, stk. 1, pålagte indberetningspligt, har udvalget fundet det nødvendigt, at der tillægges Arbejdsmarkedets Tillægspension ret til hos offentlige myndigheder, sygekasser, ulykkesforsikringselskaber samt arbejdsgivere, lønmodtagere og faglige organisationer at indhente oplysninger af betydning for afgørelsen af pensionsspørgsmål, jfr. lovforslagets § 25, stk. 2.

Med hensyn til indbetalingstidspunkter og opkrævningsperioder foreslår udvalget, at arbejdsministeren efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension kan fastsætte de nærmere regler for bidragsindbetalingen, jfr. lovforslagets § 12, stk. 2. Udvalget har herved forudsat, at sådanne regler må fastsættes under tilbørlig hensyntagen til den daglige administration, ligesom det må forudses, at der fastsættes specialregler for særlige grupper af lønmodtagere, jfr. herom kapitel V og kapitel VIII.

Til sikring af rettidig indbetaling af bidrag foreslår udvalget, jfr. lovforslagets § 26, stk. 2, at Arbejdsmarkedets Tillægspension får adgang til at pålægge strafgebyr i tilfælde af ikke rettidig indbetaling. Ifølge lovforslagets § 26, stk. 3, skal sådanne strafgebyrer også kunne anvendes over for personer, som i henhold til lovforslagets § 2, stk. 2, efter overgang til status som selvstændige erhvervsdrivende har ønsket at bevare deres medlemskab af ordningen, og som efter lovforslagets § 11, stk. 5, selv skal indbetale det samlede bidrag.

Sker indbetaling for lønmodtagere ikke efter påkrav eller undlader en arbejdsgiver at opfylde pligten til at indberette et arbejdsforhold, foreslås det, jfr. lovforslagets § 26, stk. 4, at den pågældende kan straffes med bøde, såfremt der ikke i henhold til anden lovgivning er foreskrevet højere straf for det pågældende forhold.

Udvalget har drøftet betimeligheden af en regel om, at Arbejdsmarkedets Tillægspensions krav på bidrag kan inddrives ved udpantning.

I betragtning af, at det skyldige beløbs størrelse afhænger af omfanget af den beskæftigelse, der har været hos arbejdsgiveren i det pågældende kvartal, vil ordningens krav mod arbejdsgiveren næppe kunne danne grundlag for en udpantning. Udvalget stiller derfor ikke forslag om adgang til udpantning.

Udvalget har ligeledes været inde på tanken om, hvorvidt der bør indrømmes Arbejdsmarkedets Tillægspension en fortrinsstilling i tilfælde af den betalingspligtiges konkurs. I betragtning af, at der som ovenfor nævnt er foreslået såvel strafgebyr som bødestraf over for forsømmelige arbejdsgivere og til, at det i det enkelte tilfælde må antages kun at ville dreje sig om relativt små beløb, har udvalget ikke ment at burde foreslå et sådant konkursprivilegium.

3) Udbetaling.

Med hensyn til de spørgsmål, der rejser sig i forbindelse med udbetalingen af tillægspension, skal først erindres om, at der inden for udvalget har været enighed om, at udbetaling af tillægspension bør begynde 1 år efter, at ordningen er trådt i kraft, jfr. lovforslagets §§ 30 og 31.

Udvalget foreslår ligeledes, at tillægspensionen ydes efter begæring og udbetales månedsvis forud fra det fyldte 67. år at regne, jfr. lovforslagets § 9. Udvalget er herved gået ud fra, at udbetaling af pension finder sted fra selve 67 års-dagen og ikke fra den 1. i den efterfølgende måned.

På grundlag af de forhandlinger, som under udvalget om administration har haft, jfr. det som bilag 10 optrykte notat om registrering, finder udvalget, at det vil være praktisk, om blanketter til begæring om tillægspension kan udleveres af kommunerne i forbindelse med ansøgning om folkepension (indtægtsreguleret eller mindstebeløbet) fra det fyldte 67. år. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at Arbejdsmarkedets Tillægspension udarbejder en vejledning, som kan uddeles til kommunerne, således at det personale, der i forvejen er i stand til at vejlede dem, der begærer folkepension, derved også får mulighed for at kunne orientere dem, der er berettiget til tillægspension. Udvalget peger på, at begæringsblanketter også bør kunne fås i banker, sparekasser, sygekasser, arbejdsløshedskasser m. v.

Med hensyn til udbetalingens form har man i udvalget lagt vægt på, at udbetalingen sker

centraliseret. Heri ligger ikke nødvendigvis, at udbetalingen alene kan ske på en bestemt måde, f. eks. pr. giro eller pr. check. Det vil være naturligt, at tillægspensionister, der ønsker det, kan få tillægspensionen overført direkte til en konto i bank eller sparekasse; bortset herfra er det udvalgets opfattelse, at den mest hensigtsmæssige måde at udbetale pensionen på vil være ved checks, som kan ventes indløst i alle danske banker og sparekasser. De nærmere regler om udbetalingsform bør efter udvalgets opfattelse fastsættes af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

4) Registrering.

En forudsætning for, at indbetalingen af bidrag kommer den pensionsberettigede til gode, således at han kan være sikker på til sin tid at få udbetalt den korrekte pension, er, at der foretages en nøjagtig registrering i den centrale institution. Problemerne i forbindelse med en sådan registrering har været genstand for indgående drøftelser i det føromtalt underudvalg, der til orientering har indhentet oplysninger og synspunkter fra forvaltningsnævnets sekretariat og I/S Datacentralen af 1959.

Udvalget kan i det hele tilslutte sig underudvalgets stilling til dette spørgsmål, således som den er kommet til udtryk i bilag 10.

Det fremhæves i tilslutning hertil, at når tillægspensionsudvalget har interesseret sig særligt for administrations- og registreringsproblemer, uanset at disse problemers løsning og den daglige administrations praktiske udformning efter udvalgets mening må være den kommende ledelses sag, skyldes det dels, at de materielle regler forudsætter anvendelsen af moderne kontorteknik dels at tidspunktet i forbindelse med ordningens etablering kan nødvendiggøre nødløsninger.

Udvalget fremhæver, at den korte frist, det har haft til at løse sin opgave, har gjort det nødvendigt at henskyde til den kommende ledelse af Arbejdsmarkedets Tillægspension en del navnlig administrative spørgsmål, som det ellers ville have været naturligt at behandle mere indgående i betænkningen.

I det administrative underudvalg har man imidlertid været fuldt opmærksom på, at det vil tage nogen tid at etablere den påtænkte selvstændige institution. Der skal udpeges ledelse, der skal findes egnede lokaler, der skal ansættes direktør samt personale i øvrigt, og der skal anskaffes kontorinventar, herunder materiel til

brug ved den elektroniske databehandling. Alt dette vil som nævnt tage tid og hertil kommer alle problemerne i forbindelse med registrering af de deltagende arbejdsgivere og lønmodtagere, som bliver det nye instituts første og meget krævende opgaver, jfr. herom nærmere bilag 10.

I loven om forlængelse af kollektive overenskomster er det fastsat, at bidragsbetalingen skal begynde d. 1. marts 1964, men under hensyntagen til ovenstående bemærkninger om de administrative tidsproblemer finder udvalget det nødvendigt, at man ved den efterfølgende stillingtagen til udvalgets betænkning og til lovforslaget har opmærksomheden rettet mod disse rent teknisk-administrative problemer.

Ordningens administration vil ellers næppe i den første tid efter oprettelsen på tilfredsstillende måde kunne løse de opgaver, der efter lovforslaget påhviler den.

D. Tilsyn.

Der har i udvalget været enighed om, at tillægspensionsordningens bestemmelser om tilsyn i vidt omfang skal bygge på reglerne i loven om tilsyn med pensionskasser, særlig bestemmelsen i denne lovs § 21, hvilket navnlig har fundet udtryk i lovforslagets § 22.

Udvalget foreslår således i lovforslagets § 22, stk. 1, at de aktuarmæssige opgørelser efter lovforslagets § 14, stk. 1, skal foretages af en af forsikringsrådet godkendt aktuar og skal indsendes til forsikringsrådet. Forsikringsrådet skal være berettiget til at afkræve Arbejdsmarkedets Tillægspension enhver oplysning, der er nødvendig til den aktuarmæssige bedømmelse af ordningen, jfr. nærmere lovforslagets § 22, stk. 2. Efter at rådet har gennemgået den aktuarmæssige opgørelse, afgiver det indberetning til arbejdsministeren og underretter Arbejdsmarkedets Tillægspension om dens indhold, jfr. lovforslagets § 22, stk. 3.

I lovforslagets § 22, stk. 4, foreslås det, at forsikringsrådet, såfremt det finder, at Arbejdsmarkedets Tillægspension ikke på det foreliggende grundlag fuldt ud vil kunne fyldestgøre sine forpligtelser, efter forhandling med Arbejdsmarkedets Tillægspension skal afgive indberetning herom til arbejdsministeren. Udvalget er gået ud fra, at forsikringsrådet herved må lægge til grund, at tillægspensionsordningen hviler på et kombineret præmiereserve- og fordelingssystem.

I lighed med bestemmelsen i § 24 i loven om tilsyn med pensionskasser foreslås det, jfr.

lovforslagets § 22, stk. 5, at Arbejdsmarkedets Tillægspension til dækning af udgifterne i forbindelse med forsikringsrådets tilsyn skal udrede et gebyr, der foreslås fastsat af arbejdsministeren efter samråd med handelsministeren.

E. Ankenævn.

Der har i udvalget været enighed om, at der skal være mulighed for at indbringe de af Arbejdsmarkedets Tillægspension truffne afgørelser om medlemskab, bidrag eller pensionsret for et uafhængigt organ.

Under hensyn hertil foreslås det i lovforslagets § 23, stk. 1, at sådanne afgørelser kan indbringes for et ankenævn, bestående af 5 med-

lemmer. Ankefristen foreslås fastsat til 4 uger.

Det foreslås i lovforslagets § 23, stk. 2, at arbejdsministeren udnævner ankenævnets medlemmer samt suppleanter for disse efter indstilling for 3 af medlemmernes vedkommende af henholdsvis højesterets præsident, af sø- og handelsrettens præsident og af den faste voldgiftsret. For de 2 resterende medlemmers vedkommende af arbejdsministeren efter indstilling henholdsvis af arbejdsgiverrepræsentanterne og lønmodtagerrepræsentanterne i repræsentantskabet for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Udvalget foreslår, at ankenævnet selv fastsætter sin forretningsorden, jfr. lovforslagets § 23, stk. 3.

Kapitel XI.

FONDSFORVALTNINGEN

A. Placering.

Grundlaget for udvalgets drøftelser af spørgsmålet om placeringen af fondsmidlerne har været dels de regler, der er gældende på dette område i den norske og svenske tillægspensionsordning, dels bestemmelsen i § 14 i lov om tilsyn med pensionskasser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 163 af 26. maj 1959, der giver retningslinier for, hvorledes de midler, der skal tjene til dækning af en pensionskasses forpligtelser over for dens medlemmer, skal anbringes.

1. Norge.

I den komité, der i Norge afgav indstilling om aftalen om tariffæstet pension, var der enighed om, at den generelle retningslinie for fondsmidlernes placering måtte være, at denne sker i de pensionsberettigedes interesse, og at der ved vurderingen af fondsmidlernes placering tages hensyn til sikkerhed, forrentning og likviditet. Endvidere skulle man have for øje betydningen af, at midlerne mod betryggende sikkerhed kan placeres i bedriftslivet.

Komiteens overvejelser resulterede i bestemmelserne i § 12 i F.T.P.s vedtægter, hvorefter midlerne skal anbringes i obligationer, indlånsbeviser, som lån mod pant i fast ejendom, i fast ejendom og i aktier. Midlerne kan således anbringes i stats- eller kommuneobligationer eller i obligationer, der er garanterede af staten eller en kommune. Endvidere i indskudsbeviser i norske aktie- og sparebanker, i lån i fast ejendom i Norge inden for 60 % af ejendomsvurderingen — for så vidt angår anbringelse i kraftværker og industriejendomme dog alene efter retningslinier, der er fastsat af socialdepartementet. Fremdeles i fast ejendom i Norge og i aktier i norske selskaber. Endelig kan midlerne anbringes i andre værdier, der med hensyn til sikkerhed kan sidestilles med de foran opregnede.

Det er i vedtægterne bestemt, at lån mod pant i fast ejendom — under lige vilkår — fortrinsvis skal ydes til bedrifter, hvis arbejdere er medlemmer af Feilesordningen, og til medlemmerne selv. Midlerne, der anbringes i fast ejendom og i aktier i norske selskaber, må ikke tilsammen overstige 15 % af Fellesordningens kapital.

2. Sverige.

Ifølge § 11 i »regiemente nr. 293 angående allmänna pensionsfondens förvaltning af 28. maj 1959« skal tillægspensionsordningens fondsmidler forvaltes således, at de bliver til størst mulig gavn for ordningen, hvorved det skal iagttages, at placeringen tilgodeser kravene om betryggende sikkerhed, god forrentning og tilfredsstillende likviditet.

I overensstemmelse hermed skal midlerne ifølge reglementets § 12 placeres i obligationer, indlånsbeviser og lignende, men ikke i aktier. Midlerne kan således anbringes i stats- eller kommuneobligationer eller obligationer, der er garanterede af staten eller en kommune, i obligationer udstedt af realkreditinstitutioner (svarende til de danske kredit- og hypotekforeninger) eller i forskrivninger, der er udfærdiget af staten, en kommune, riksbanken, en bank, en sparekasse eller en anden anerkendt kreditinstitution. Arbejdsgivere, som fremlægger bevis for at have betalt tillægspensionsafgifter, kan opnå tilbagelån gennem banker og andre pengeinstitutter på indtil halvdelen af de inden for det sidste år erlagte afgifter. Ansøgninger om sådanne lån, der rettes til en bank eller anden kreditinstitution, behandles helt efter de gængse regler, således også med hensyn til kreditværdighed. Rentesaften beror på aftale i det enkelte tilfælde, og lånene skal tilbagebetales i løbet af 10 år. Pengeinstitutterne kan derpå opnå lån af fondsmidlerne med tilsvarende beløb til en nærmere fastsat rente.

3. Efterlønsudvalget.

Det i kapitel III omhandlede efterlønsudvalget i sin redegørelse ind for, at fondsmidlerne bør kunne placeres i erhvervslivet, således at de kan bidrage til finansiering af de produktionsmidler, hvis udbygning såvel lønmodtagere som virksomheder er interesserede i. Efterlønsudvalget pegede på, at en sådan anbringelse formentlig samtidig vil give en bedre forrentning og større mulighed for værdifasthed end anbringelse i obligationer.

4. Pensionskasseloven.

Reglerne i § 14 i loven om tilsyn med pensionskasser, der foreskriver, hvorledes de midler, der skal tjene til dækning af en pensionskasses forpligtelser over for dens medlemmer eller over for personer, til hvem der ydes pension, skal anbringes, går ud på, at midlerne skal anbringes i obligationer udstedt eller garanteret af staten; i obligationer udstedt af kredit- eller hypotekforeninger eller af anerkendte realkreditinstitutter; i indlånsbeviser i banker eller sparekasser; i obligationer udstedt eller garanteret af danske kommuner; i lån mod pant i fast ejendom, i hvilke umyndiges midler vil kunne anbringes - det vil i det væsentlige sige beboelsesejendomme - dog ikke ud over $\frac{2}{3}$ af ejendomsskyldvurderingen; i lån mod tilsvarende sikkerhed og i værdipapirer, som efter art og sikkerhed kan stilles i klasse med ovennævnte papirer; endvidere mod pant i fast ejendom, som pensionskassen ejer, og hvori umyndiges midler kan anbringes, dog ikke ud over $\frac{4}{r}$, af ejendomsskyldvurderingen.

Af pensionskassernes ovennævnte midler vil dog i alt 15 % kunne anbringes i aktier, gældsbreve eller andre værdipapirer, der overdrages kassen som ekstraordinært tilskud; endvidere i aktier ikke ud over 1 % af pensionskassens midler eller ud over 15 % af vedkommende selskabs aktiekapital og kun i særlige tilfælde i aktier i den virksomhed, hvortil kassen er knyttet; i lån i fast ejendom, som kassen ejer, og hvori umyndiges midler kan anbringes, dog ikke ud over ejendomsskyld vurderingen; og endelig som indskud i en dertil godkendt investeringsforening eller -aktieselskab.

Af det anførte fremgår bl. a., at pensionskasserne i lighed med, hvad der er tilfældet i Norge, men i modsætning til Sverige, har en — omend begrænset - adgang til at placere deres midler i aktier.

5. Tillægspensionsudvalgets stilling.

Der har i udvalget været enighed om, jfr. lovforslagets § 21, stk. 1, at hovedprincippet ved fondsmidernes placering, som i Norge og Sverige, må være, at fondsmidlerne forvaltes således, at de bliver til størst mulig gavn for tillægspensionsordningen. Ved midlernes anbringelse skal der herefter tilstræbes en betryggende sikkerhed, en opretholdelse af midlernes realværdi samt højst mulig forrentning.

Udvalget er enige om, at disse formål ikke kan forventes opnået, såfremt man holder sig alene til de muligheder, der står åbne for pensionskasserne her i landet.

Det har i denne forbindelse; i udvalget været drøftet, hvorledes hensynet til opretholdelsen af midlernes realværdi bedst vil kunne tilgodeses, og der har været enighed om, at der med henblik herpå bør skabes hjemmel for ordningen til at anvende midler til erhvervelse af fast ejendom, jfr. lovforslagets § 21, stk. 2, e) og stk. 4, a).

Tillægspensionsudvalget peger endvidere på det ønskelige i, jfr. lovforslagets § 21, stk. 3, at der åbnes mulighed for i et vist omfang at anbringe fondsmidlerne i lån til de arbejdsgivere, der har betalt bidrag til ordningen. Låne-tænkes ikke ydet direkte af Arbejdsmarkedets Tillægspension til arbejdsgiverne, men skal formidles af banker og sparekasser på sædvanlige kreditvilkår, idet Arbejdsmarkedets Tillægspension yder et hertil svarende lån til pågældende kreditinstitut. Det er således ikke tanken, at Arbejdsmarkedets Tillægspension skal drive udlånsvirksomhed i konkurrence med de sædvanlige pengeinstitutter. Der har i udvalget været enighed om, at vilkårene for de af pengeinstitutterne således ydede lån skal aftales mellem pengeinstitut og låntager efter sædvanlige kriterier, herunder sædvanlig bedømmelse af låntagernes kreditværdighed, og at vedkommende pengeinstitut skal hæfte for lånets tilbagebetaling. Disse lån bør efter udvalgets mening kun ydes med beløb på 500 kr. og derover, dog aldrig med et større beløb end halvdelen af det af vedkommende arbejdsgiver indbetalte bidrag. De nærmere vilkår for ydelse af disse lån må - inden for lovens rammer - fastsættes af bestyrelsen.

Om reglerne for fondsmidlernes anbringelse henvises i øvrigt til lovforslagets § 21, stk. 2-4, og til bemærkningerne hertil.

Retningslinjer for kursfastsættelsen for værdipapirer, jfr. pensionskasselovens § 13, stk. 1, bør formentlig optages i forsikringsplanen.

B. Administration.

1. Også med hensyn til spørgsmålet om fondsmidlernes administration har udvalget som udgangspunkt for sine drøftelser taget den norske og svenske tillægspensionsordning. Om enkelthederne i fondsadministrationen i disse lande henvises der til bilag 3.

På dette sted skal blot nævnes, at fondsadministrationen i begge de nævnte lande er udskilt fra den øvrige daglige administration af tillægspensionsordningerne. I Norge forvaltes fonden i overensstemmelse med vedtægternes §§ 5 og 12 af Styret, der består af 6 medlemmer og 6 suppleanter, af hvilke 3 medlemmer og suppleanter udnævnes af hver af hovedorganisationerne; i Sverige er der til fondens forvaltning etableret 3 fondsstyrelser, hver bestående af 9 medlemmer og et tilsvarende antal suppleanter. De enkelte fondsstyrelser, der forvalter a) ar-

bejdsgiverbidrag indkommet fra henholdsvis stat, kommuner og andre arbejdsgivere, der repræsenterer almene interesser, b) arbejdsgiverbidrag, der indkommer fra store og mellemstore virksomheder, og c) arbejdsgiverbidrag fra mindre arbejdsgivere og bidrag fra selvstændige næringsdrivende, er sammensat af repræsentanter for de interesserede parter, uden at nogen enkelt part har majoritet, og forvalter henholdsvis 20, 50 og 30 % af pensionsfonden.

2. Der har i tillægspensionsudvalget været enighed om, at det vil være bedst stemmende med den foreslåede ordnings karakter, at fondens midler administreres som en helhed, jfr. lovforslagets § 21. Der har endvidere i udvalget været enighed om, at ordningens almindelige organer mest hensigtsmæssigt kan forvalte fondsmidlerne. Udvalget foreslår derfor, at bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension skal forvalte fondsmidlerne, idet direktøren foretager den løbende anbringelse af midlerne efter retningslinjer fastsat af bestyrelsen, jfr. lovforslagets § 21 sammenholdt med § 18, stk. 4.

Kapitel XII.

SAMORDNING

Der har, som det fremgår af betænkningens kapitel V, jfr. lovforslagets § 4, stk. 1, b), i udvalget været enighed om fra medlemskab af ordningen at undtage lønmodtagere, som ved afgang fra tjenesten har adgang til pension i henhold til lovgivningen om lønninger og pensioner til statens tjenestemænd, lønmodtagere, hvis pensionsret i det væsentlige følger de pensionsregler, som gælder for tilsvarende statstjenestemænd samt lønmodtagere, der er ansat som elever, medhjælpere eller aspiranter til stillinger, hvor de ved afgang fra tjenesten har adgang til pension som ovenfor anført.

A. Samordning med private pensionsordninger.

De private pensionsordninger, hvis forsikringsmæssige struktur, medlemskreds og ydelser er udførligt omtalt dels i kapitel IV, dels i bilag 4, har været drøftet indgående i udvalget, navnlig med henblik på samordningen mellem disse ordninger og tillægspensionsordningen.

1) *Norge.*

I den norske tillægspensionsordning er samordningen mellem de private ordninger og tillægspensionsordningen etableret således, at arbejdsgivere, som indgår under FTP-aftalen, kan opfylde pligten til at indmelde deres arbejdere i ordningen ved at fortsætte eller oprette egen pensionsordning med mindst lige så gode ydelser som i FTP. Forudsætningen herfor vil normalt være enighed herom mellem arbejdsgiveren og medlemmerne af ordningen. Ansøgning om godkendelse af sådanne pensionsordninger indsendes til FTP's styrelse og behandles af et af hovedorganisationerne nedsat udvalg. Fristen for indgivelse af ansøgning om dispensation, der oprindeligt var fastsat til den 1. juli 1961, blev senere forlænget til den 1. juli 1962. Er en virksomhed én gang blevet

tilsluttet FTP, kan den ikke senere vælge at opfylde tillægspensionsforpligtelsen gennem etablering af egen pensionsordning. Der henvises i øvrigt til bilag 3, B, 1.

2) *Sverige.*

I Sverige er der ingen egentlig adgang til at holde persongrupper med særlige pensionsordninger uden for tillægspensionsordningen, hvorimod den enkelte forsikrede kan anmelde ønske om at holde den del af sin indtægt, der stammer fra selvstændig erhvervsvirksomhed, uden for forsikringen, jfr. i øvrigt bilag 3, C, 1.

3) *England.*

I England kan lønmodtagere, der omfattes af en personalepensionsordning, holdes uden for den offentlige tillægspensionsordning, såfremt personalepensionsordningen tilsikrer dem en mindst lige så stor pension som den offentlige tillægspension og tillader dem at bevare indtjente pensionsrettigheder, hvis de skifter stilling, jfr. i øvrigt bilag 3, D, 1.

4) *Efterlønsudvalget.*

Efterlønsudvalget pegede i sin redegørelse efter en gennemgang af de gældende pensionsordninger på, at der bør være mulighed for, at virksomheder med eksisterende pensionsordninger i visse tilfælde holdes uden for en eventuel kommende tillægspension eller får adgang til at tilpasse en eksisterende ordning til en eventuelt kommende generel ordning. Efterlønsudvalget anførte herved, at spørgsmålet om bortfald eller tilpasning af eksisterende, lokale pensionsordninger i alle tilfælde burde søges klarlagt ved indførelse af en generel ordning.

5) *Tillægspensions-udvalgets stilling.*

Medens der ikke er tilvejebragt enighed i udvalget om, efter hvilke kriterier der bør gi-

ves de bestående private ordninger adgang til at søge dispensation fra loven om Arbejdsmarkedets Tillægspension, jfr. nedenstående mindretalsindstilling fra medlemmerne forretningsfører Hugo Heichelmann og sekretær Marvin Madsen, har der i udvalget været enighed om, at en eventuel dispensationsadgang kun bør omfatte ordninger, der består ved lovens ikrafttræden, og at en eventuel dispensation ikke skal afskære disse fra normal tilgang af nye medlemmer. Udvalget har lagt vægt på, at det ved tilrettelæggelsen af private pensionsordninger, der oprettes på et senere tidspunkt, vil være muligt at lade de beskæftigedes adgang til tillægspension indgå i overvejelserne.

Udvalget har ligeledes været enig om, at det er bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension, som skal tage stilling til, om dispensation bør gives eller ikke; bestyrelsen skal ikke behandle en ansøgning om dispensation, førend der foreligger en repræsentativ udtalelse fra dem, der i givet fald ville blive omfattet af den pågældende dispensation, d.v.s. begge parter skal høres, hvis de ikke allerede har udtalt sig ved ansøgningens indsendelse. Om de retningslinier, bestyrelsen skal lægge til grund, henvises der nærmere til, hvad der herom udtales nedenfor i forbindelse med flertallets og mindretallets forslag til § 4, stk. 2, b).

Der har endvidere i udvalget været enighed om, at ansøgning om dispensation først kan indgives tre måneder efter ordningens ikrafttræden, og at ansøgning senest skal være indgivet et år efter, at ordningen er trådt i kraft. Udvalget er nemlig enig om, at de grupper, for hvilke der eventuelt kan gives dispensation, omfattes af tillægspensionsordningen fra dennes ikrafttræden, således at dispensationen, hvis den meddeles, giver ret til udmeldelse af ordningen. Den frist på tre måneder, der er fastsat i lovforslagets § 4, stk. 4, begrundes med, at ansøgninger ikke bør indsendes, førend alle berørte parter har haft en rimelig tid til at sætte sig ind i tillægspensionsordningen og til at overveje samordningsspørgsmålet. Der er også taget hensyn til det meget betydelige arbejde, der må forudsættes at påhvile bestyrelsen ved ordningens ikrafttræden. Årsfristen i § 4, stk. 4, begrundes med, at den endelige afgrænsning af den personkreds, der omfattes af ordningen, bør afklares i løbet af en relativ kort periode.

Der har i udvalget tillige været enighed om, at hvis dispensation gives, sker der tilbagebeta-

ling af erlagte bidrag, jfr. lovforslagets § 4, stk. 3.

Et flertal af udvalget (udvalget med undtagelse af forretningsfører Hugo Heichelmann og sekretær Marvin Madsen) foreslår, at bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension efter ansøgning fra medlemsskab kan undtage grupper af lønmodtagere, som er tilsluttet en ved lovens ikrafttræden bestående pensionsordning, der efter bestyrelsens skøn som helhed er af mindst samme værdi som tillægspensionsordningen, jfr. lovforslagets § 4, stk. 2, b). Det er ikke afgørende, men må kunne indgå i overvejelserne, om der blandt de pensionssikrede er flertal for eller imod en dispensation.

Efter flertallets opfattelse kan bestående ordninger, som er mindst lige så gode som Arbejdsmarkedets Tillægspension, således holdes uden for tillægspensionsordningen efter ansøgning til bestyrelsen i det enkelte tilfælde. Flertallet forudsætter, at bestyrelsen anvender følgende retningslinier ved bedømmelsen af, om der skal gives dispensation:

(1) Den eksisterende ordning må for lønmodtageren være mindst »lige så god« som Arbejdsmarkedets Tillægspension både med hensyn til bidrag og ydelser.

(2) Ansøgning om udtrædelse skal vedrøre samtlige de af den eksisterende pensionsordning omfattede lønmodtagere.

(3) Den pågældende ordning skal opfylde de i lovgivningen stillede krav til pensionsforsikringer og/eller pensionskasser.

(4) Ledelsen af den private ordning må - som et vilkår for, at der gives dispensation - forpligte sig til at justere denne, således at den på ethvert tidspunkt opfylder kravene i henhold til foranstående punkt 1.

(5) Modtager en lønmodtager ikke fripolice ved overflytning fra virksomhed med privat pensionsordning til en virksomhed under Arbejdsmarkedets Tillægspension, skal der indbetales bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension for omhandlede beskæftigelsesperiode. Virksomheden har pligt til at overføre de nævnte bidrag og må, såfremt pågældendes udtrædelsesgodtgørelse ikke er tilstrækkelig, selv udrede det manglende beløb.

Et mindretal bestående af forretningsfører Hugo Heichelmann og sekretær Marvin Madsen udtaler:

Mindretallet kan - bortset fra udtalelserne vedrørende lovforslagets § 4, stk. 2, b), samt nævnte paragraf med bemærkninger - tilslutte

sig de principielle synspunkter, der ligger bag det udarbejdede lovforslag, samt lovforslaget med bemærkninger. Vedrørende lovforslaget § 4, stk. 2, b), om *dispensationsadgang for grupper af lønmodtagere, der er tilsluttet en ved lovens ikrafttræden bestående pensionsordning*, ønsker man at udtale følgende:

Det fremgår udtrykkeligt af bemærkningerne til § 5 i lov om forlængelse af kollektive overenskomster samt af udvalgets kommissorium, at tillægspensionsordningen »kommer til at omfatte så vidt muligt hele arbejdsmarkedet«, d. v. s. bl. a. også de store funktionærgrupper, der er tilsluttet Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer og Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger, i alt ca. 80.000 funktionærer. Såfremt den af flertallet foreslåede dispensationsbestemmelse gennemføres i den foreliggende form, vil det - da i hvert fald et overvejende flertal af FTF's og Fællesrepræsentationens medlemmer har pensionsordninger, der »som helhed er af mindst samme værdi som tillægspensionsordningen« - i praksis betyde, at meget store funktionærgrupper kan undtages fra tillægspensionen. Arbejdsmarkedets Tillægspension kan herefter ikke siges at omfatte hele arbejdsmarkedet.

De funktionærgrupper, der efter flertallets dispensationsbestemmelse vil kunne blive holdt uden for Arbejdsmarkedets Tillægspension, er omfattet af overenskomstloven, der udtrykkeligt, jfr. § 3, stk. 2 og 4, også gælder uden for de overenskomstområder, der er dækket af Dansk Arbejdsgiverforening, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og Landsorganisationen i Danmark. Bestemmelserne i overenskomstloven gælder således som hovedregel generelt for samtlige lønmodtagere, der er omfattet af loven. Af § 3, stk. 1 og 2, fremgår dog udtrykkeligt af loven, at de i henhold til stk. 1 fastsatte tillæg kun ydes til lavtlønnede. Da bestemmelsen om tillægspension i § 5 ikke i loven er begrænset til f. eks. lønmodtagere uden pensionsordning eller lønmodtagere uden pensionsordning af en vis værdi, finder mindretallet, at folketinget ved overenskomstlovens § 5 har bestemt, at den forbedring, der ligger i arbejdsgiverens bidrag til tillægspensionen, skal komme alle de lønmodtagere til gode, der direkte er omfattet af loven - uanset om de pågældende lønmodtagere allerede har pensionsordning.

Under hensyn til, at der under udvalgets arbejde fra arbejdsgiverside er fremført eksempler på bestående pensionsordninger for funktionærer, der gør yderligere pensionsforsikring urimelig, kan mindretallet gå ind for en vis begrænset dispensationsadgang. Da det under udvalgsarbejdet har vist sig umuligt nærmere at afgrænse og vurdere de meget forskellige pensionsordninger, der er gældende for funktionærgrupperne, findes det nødvendigt, at parterne i overenskomstforholdene tiltræder en ansøgning om dispensation. Såfremt det pågældende område ikke er dækket af kollektive overenskomster, findes det nødvendigt, at ansøgningen tiltrædes af flertallet af arbejdsgivere og lønmodtagere.

Endelig erindrer mindretallet om, at tillægspensionsordningen skal hvile i sig selv og baseres på bidrag fra både arbejdsgivere og lønmodtagere, altså også for de omhandlede funktionærgrupper.

Under henvisning til det anførte *foreslår mindretallet derfor, at § 4, stk. 2, b), formuleres således:*

b) grupper af lønmodtagere, som er tilsluttet en ved denne lovs ikrafttræden bestående pensionsordning, hvor yderligere pensionsikring synes urimelig.

Ansøgning om undtagelse fra medlemsskab skal, når det pågældende område er dækket af kollektiv overenskomst, være tiltrådt af parterne i overenskomstforholdet. I øvrige tilfælde skal ansøgningen være tiltrådt af arbejdsgiveren (eventuelt flertallet af arbejdsgivere) og flertallet af lønmodtagere.

Da flertallet ovenfor har anført retningslinier, der skal anvendes af bestyrelsen ved bedømmelse af, om der skal gives dispensation, ønsker mindretallet til visse af disse retningslinier at udtale følgende:

»Den eksisterende ordning må for lønmodtagerne være mindst lige så god som Arbejdsmarkedets Tillægspension både med hensyn til bidrag og ydelser.« Mindretallet finder - hvilket udvalgsarbejdet har vist - at sammenligningen mellem forskellige pensionsordninger i de fleste tilfælde er yderst vanskelige, f. eks. hvor afgangsalderen i den bestående pensionsordning afviger fra 67 år, eller der i den bestående ordning er indregnet invalidepension, enkepension og børnepension.

Man finder endvidere, at der ved praktiseringen af bestemmelsen vil forekomme tilfælde, hvor lønmodtagergrupper i samme pen-

sionsordning er vidt forskelligt stillet, f. eks. på grund af forskelle i indtrædelsesalder, hvilket yderligere vil vanskeliggøre en sammenligning.

»Ledelsen af den private ordning må - som et vilkår for, at der gives dispensation - forpligte sig til at justere den private ordning, således at den på ethvert tidspunkt opfylder kravene i henhold til punkt 1.« Forsikringsrådet har på forespørgsel oplyst, at afgivelse af et sådant løfte ikke strider mod pensionskasseloven, men forsikringsrådet vil - såfremt tillægspensionen stiger — påse, at der skabes dækning for, at den private ordning forbedres i overensstemmelse hermed. Mindretallet ønsker at fremhæve, at ingen på nuværende tidspunkt kender den fremtidige ordning for Arbejdsmarkedets Tillægspension, samt at pensionskassetilsynsloven ikke gælder for tillægspensionsordningen, jfr. lovforslagets § 22, stk. 7. Da Arbejdsmarkedets Tillægspension således ikke - som private pensionskasser - skal være opbygget efter rent præmiereservesystem, vil ledelsen af den private ordning, der søger dispensation, ingen mulighed have for at få oplyst, hvilke krav til pludselige kapitalhenlæggelser, der fra forsikringsrådets side fremefter vil blive stillet. Såfremt ledelsen af den private ordning ikke er i stand til eller ikke ønsker at opfylde fremtidige krav fra forsikringsrådets side, vil det betyde, at dispensationen ophæves med den virkning, at funktionærer i visse tilfælde bliver ringere stillet end lønmodtagere, der udelukkende har været tilsluttet Arbejdsmarkedets Tillægspension, idet en fripolice ikke i alle tilfælde vil kunne dække. Dette sidste er blevet bekræftet under udvalgets arbejde.

Iflg. punkt 4 i flertallets retningslinier skal ledelsen af den private ordning afgive tilsagn. For mindretallet, der repræsenterer lønmodtagergrupper med stærkt differentierede ordninger, er det af væsentlig betydning klart at få defineret, hvad der forstås ved »ledelsen« i denne forbindelse.

Under udvalgsarbejdet har det ikke været muligt at få afklaret dette problem, der er blevet henvist til den kommende bestyrelse for Arbejdsmarkedets Tillægspension, hvor funktionærgrupperne ifølge lovforslaget kun får en

mindre indflydelse. Dette forhold ændres ikke, selv om der tilsikres funktionærorganisationerne en ret til at udtale sig i dispensationssager.

Mindretallet skal til slut fremhæve, at flertallets retningslinier som helhed er affattet således, at de ikke kan dække forholdene i en række af de eksisterende private pensionsordninger, hvoraf hovedparten — på grund af den stadige værdiforringelse af de indbetalte pensionsbidrag — i en lang årrække har haft og stadig har meget store problemer med hensyn til at yde pensioner, der står i et passende forhold til slutlønnen.

B. Samordning med folkepension.

Udvalget har endvidere drøftet, hvorvidt ydelser i henhold til loven om Arbejdsmarkedets Tillægspension bør bevirke fradrag i den indtægtsregulerede folkepension.

Udvalget har herved været opmærksom på, at det overvejes at indføre fuld folkepension til alle, formentlig fra det fyldte 67. år, altså fra samme aldersgrænse som den, tillægspensionsudvalget foreslår som gældende for tillægspension.

Såfremt fuld folkepension indføres, vil det ikke være nødvendigt at have en særlig regel om, at ydelserne i henhold til tillægspensionsloven ikke skal medtages ved beregningen af den indtægt, der lægges til grund ved fastsættelsen af grundbeløbet for folkepension.

Tillægspensionsudvalget har imidlertid ikke ment at kunne forudsætte, at fuld folkepension er gennemført på det tidspunkt, de første tillægspensioner udbetales. Selv om de første tillægspensioner, der udbetales, ikke vil overstige 600 kr. og således efter de nugældende regler om den indtægtsregulerede folkepension, jfr. bilag 4, kun rent undtagelsesvis og i forbindelse med anden pension ville bevirke et nedslag i folkepensionen, har der i udvalget været enighed om, at det måtte være rigtigst i tillægspensionsloven udtrykkeligt at udtale, at ydelser i henhold til tillægspensionen ikke medtages ved beregningen af de indtægter, der lægges til grund ved fastsættelsen af grundbeløbet for folkepensionen, jfr. lovforslagets § 28.

Kapitel XIII.

FORSKELLIGE BESTEMMELSER

I kapitel X i udvalgets lovforslag (§§ 24—29) har man samlet forskellige bestemmelser og i lovforslagets kapitel XI regler om lovens ikrafttræden (§§ 30—34).

Af disse bestemmelser er følgende allerede omtalt i betænkningens foranstående kapitler:

§ 25, stk. 1, om indberetningspligt for arbejdsgivere i kapitel X. C. 2; § 25, stk. 2, om oplysningspligt, for offentlige myndigheder m. fl. i kapitel X. C. 2; § 26 om indbetaling af bidrag i kapitel X. C. 2; § 28 om forholdet til folkepension i kapitel XII; §§ 30 og 31 om henholdsvis tilbageholdelse i løn og første udbetaling af tillægspension i kapitel X. C. 3.

Til de øvrige bestemmelser i lovforslagets sidste to kapitler knytter udvalget nedenstående bemærkninger.

A. Retsbeskyttelse.

Spørgsmålet om retsbeskyttelse af krav på ydelser fra tillægspensionsordningen har været behandlet i underudvalget vedrørende administrative problemer. Der var i underudvalget enighed om at foreslå, at der gives krav på ydelser fra tillægspensionsordningen samme retsbeskyttelse som den, der haves for krav på ydelser i henhold til lovgivningen om folke-, invalide- og enkepension. Udvalget har herved henvist til reglerne i lov nr. 238 af 10. juni 1960 om invalide- og folkepension, jfr. § 34 i bekendtgørelse nr. 156 af 8. maj 1962, samt i lov nr. 70 af 12. marts 1959 om pension og hjælp til enker m. fl., jfr. § 19 i bekendtgørelse nr. 157 af 8. maj 1962. Disse regler giver beskyttelse mod retsforfølgning i almindelighed, ligesom de erklærer retshandler vedrørende krav på pension for ugyldige. Bestemmelserne i de nævnte love og bekendtgørelser er ikke til hinder for, at der i henhold til skattelovgivningen og lovgivningen om inddrivelse af underholds-

bidrag kan foretages tilbageholdelse i pensionen for krav på forfaldne personlige skatter og underholdsbidrag.

Tillægspensionsudvalget har tilsluttet sig underudvalgets synspunkter om retsbeskyttelse for krav på ydelser efter tillægspensionsordningen. Udvalget foreslår derfor, at der i loven om Arbejdsmarkedets Tillægspension optages en bestemmelse herom, jfr. lovforslagets § 24.

B. Forældelse.

1. Det ovenfor nævnte underudvalg har drøftet, om der i loven om Arbejdsmarkedets Tillægspension bør findes en regel om forældelse, således som f. eks. i lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

Underudvalget har herved peget på, at ifølge § 1 i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer forældes krav på pension og lign. ydelser, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er at betragte som afdrag på en skyldig kapital, på 5 år.

Denne bestemmelse anvender socialministeriet i praksis med hensyn til folke- og invalidepension.

Underudvalget har endvidere gjort opmærksom på, at den nævnte lønningslov indeholder forældelsesbestemmelser med betydeligt kortere forældelsesperioder. I § 52 er det således bestemt, at pension, der ikke er hævet i et helt år, hjemfalder til den kasse, hvorpå den er anvist, medmindre lovlig forhindring senere bevises, og i § 62, stk. 2, bestemmes det, at pensionen bortfalder, såfremt den berettigede i et sammenhængende tidsrum af 3 år ikke har hævet pensionen, uden senere at kunne bevise lovlig forhindring.

Underudvalget fandt, at selv om ordningen uden egentlige forældelsesbestemmelser på

grund af den almindelige bestemmelse i loven af 1908 ville være sikret imod at skulle hense til tillægspension for en berettiget i mere end 5 år, ville særlige bestemmelser, der nedsætter denne periode, medføre en administrativ lettelse.

Underudvalget har på denne baggrund foreslået, at der i loven om Arbejdsmarkedets Tillægspension optages en bestemmelse om forældelse af ret til tilkendt pension, for så vidt angår perioder, hvor pensionen ikke harves, dog således, at der tillægges bestyrelsen hjemmel til i det enkelte tilfælde at træffe anden bestemmelse.

I overensstemmelse med underudvalgets indstilling foreslår tillægspensionsudvalget, at det fastsættes som en generel regel, at krav på den del af tillægspensionen, der har stået uhevet i mere end 3 år, bortfalder. Der kan dog forekomme tilfælde, hvor en pensionist kan have haft gyldig grund til ikke at hæve pensionen, og udvalget foreslår derfor samtidig, at der tillægges bestyrelsen beføjelse til i det enkelte tilfælde at fravige hovedreglen, jfr. lovforslagets § 27, stk. 1.

2. Hvor krav på udbetaling af pension endnu ikke er opstået, fordi begæring herom ikke har været indgivet, foreslår udvalget, at bestyrelsen kan betragte retten til tillægspension som bortfaldet, såfremt begæring om tillægspension ikke er indgivet inden det fyldte 75. år. Der kan dog forekomme tilfælde, hvor særlige omstændigheder kan have bevirket, at begæring om tillægspension ikke er blevet indgivet.

Der er derfor samtidig foreslået indføjet en bestemmelse om, at tillægspension kan ydes, såfremt pågældende senere begærer denne, jfr. lovforslagets § 27, stk. 2.

C. Færøerne og Grønland.

1. Under hensyn til, at spørgsmålet om indførelse på Færøerne af en tillægspensionsordning er et færøsk særanliggende, foreslår udval-

get, jfr. lovforslagets § 29, stk. 1, at loven om Arbejdsmarkedets Tillægspension ikke skal gælde for Færøerne.

Det forekommer imidlertid, at virksomheder og/eller institutioner med sæde eller styrelse i den øvrige del af landet beskæftiger danske lønmodtagere, der ikke er hjemmehørende på Færøerne. Såfremt sådanne lønmodtagere skulle betragtes som stående uden for ordningen, fordi de opholder sig på Færøerne, ville de blive stillet ringere end danske lønmodtagere, der er beskæftiget i udlandet for danske virksomheder, jfr. lovforslagets § 2, stk. 1, b).

Som følge heraf foreslår udvalget, at disse lønmodtagere er omfattet af loven, for så vidt de i øvrigt opfylder betingelserne for medlemskab, jfr. lovforslagets § 29, stk. 2.

2. På grund af de særlige forhold, der gør sig gældende for Grønlands vedkommende, foreslår udvalget, at loven ikke skal gælde for denne del af Danmark, jfr. lovforslagets § 29, stk. 1.

Imidlertid vil der til stadighed i Grønland finde sig lønmodtagere, som ikke er hjemmehørende der, men som har beskæftigelse - varig eller midlertidig - på danske virksomheder eller institutioner. Der kan være tale om ikke alene danske, men også udenlandske lønmodtagere, der er beskæftiget på virksomheder eller institutioner med sæde eller styrelse i Grønland eller i den øvrige del af riget.

For at undgå, at disse lønmodtagere, der ikke er hjemmehørende i Grønland, bliver ringere stillet end tilsvarende lønmodtagere i den øvrige del af riget, foreslår udvalget, jfr. lovforslagets § 29, stk. 3, at de uanset bestemmelsen i stk. 1, anses for omfattet af loven, når de i øvrigt opfylder betingelserne for medlemskab i tillægspensionsordningen. Såfremt der er tale om beskæftigelse for udenlandske virksomheder eller institutioner, omfatter udvalgets forslag dog kun de nævnte danske — og ikke udenlandske — lønmodtagere.

Kapitel XIV.

FORSLAG TIL LOV OM ARBEJDSMARKEDETS TILLÆGSPENSION

Kapitel I. Indledning.

Med virkning fra 1. marts 1964 oprettes Arbejdsmarkedets Tillægspension med det formål at udbetale lønmodtagere m. fl. tillægspension i overensstemmelse med denne lov.

Kapitel II. Personkreds.

§ 2

Medlemmer af Arbejdsmarkedets Tillægspension er, jfr. dog §§ 3 og 4,

a) lønmodtagere i alderen 18-66 år, der er beskæftiget her i riget;

b) danske lønmodtagere i alderen 18-66 år, der er beskæftiget i udlandet for danske virksomheder og institutioner samt på danske skibe.

Stk. 2. Personer, der som lønmodtagere i henhold til stk. 1 har været medlemmer af tillægspensionsordningen sammenlagt i mindst 3 år, jfr. § 8, kan efter eget ønske bevare deres medlemsskab, selv om de måtte overgå til selvstændig erhvervsvirksomhed. De nærmere regler herom fastsættes af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Stk. 3. Arbejdsministeren fastsætter efter forhandling med de interesserede arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer regler, der sikrer, at persongrupper, der typisk har beskæftigelse hos flere arbejdsgivere inden for en enkelt uge (løsarbejdere), omfattes af ordningen uanset bestemmelsen i § 4, stk. 1.

Arbejdsministeren fastsætter efter samråd med bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension regler om, hvorvidt følgende grupper skal omfattes af loven:

a) udenlandske lønmodtagere, der er kortvarigt beskæftiget her i landet;

b) udenlandske lønmodtagere, der under

længere tids beskæftigelse her i landet for udenlandske selskaber er dækket af en pensionsordning i deres hjemland;

c) udenlandske lønmodtagere beskæftiget på danske diplomatiske repræsentationer i udlandet eller på danske skibe og

d) danske lønmodtagere beskæftiget i udlandet af danske virksomheder, og som omfattes af en dér gældende pensionsordning.

Stk. 2. Arbejdsministeren kan fravige lovens bestemmelser om medlemsskab af Arbejdsmarkedets Tillægspension og om bidrag for så vidt angår statsborgere i andre stater eller dele af disse og danske statsborgere, der opholder sig i andre stater eller dele af disse, såfremt der med de pågældende stater er opnået gensidig overenskomst angående disse personers adgang til tillægspension.

Undtaget fra medlemsskab i Arbejdsmarkedets Tillægspension er:

a) lønmodtagere, der er født d. 28. februar 1898 eller tidligere;

b) lønmodtagere, som ved afgang fra tjenesten har adgang til pension i henhold til lovgivningen om lønninger og pensioner til statens tjenestemænd, lønmodtagere, hvis pensionsret i det væsentlige følger de pensionsregler, som gælder for tilsvarende statstjenestemænd, samt lønmodtagere, der er ansat som elever, medhjælpere eller aspiranter til stillinger, hvor de ved afgang fra tjenesten har adgang til pension som ovenfor anført;

c) lærlinge på lærekontrakt;

d) lønmodtagere med en ugentlig arbejdstid hos samme arbejdsgiver under 15 timer eller - såfremt de er månedslønnede - med en månedlig arbejdstid hos samme arbejdsgiver under 65 timer, jfr. dog § 2, stk. 3;

e) lønmodtagere, hvis arbejdstid ikke ken-

des, såfremt den ugentlige eller månedlige indtægt hos samme arbejdsgiver udgør et beløb, der ligger under 15 henholdsvis 65 gange den gennemsnitlige timeløn for ikke-faglærte mandlige, respektive kvindelige, arbejdere i hele landet (incl. dyrtidstillæg, men bortset fra alle andre tillæg) som offentliggjort af det statistiske departement hvert år for april kvartal.

Stk. 2. Bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension kan efter ansøgning fra medlemskab undtage:

a) grupper af unge lønmodtagere under uddannelse, der økonomisk er ligestillet med lærlinge på lærekontrakt;

b) grupper af lønmodtagere, som er tilsluttet en ved denne lovs ikrafttræden bestående pensionsordning, der efter bestyrelsens skøn som helhed er af mindst samme værdi som tillægspensionsordningen *).

Stk. 3. Ansøgninger i medfør af stk. 2 fritager ikke for at betale bidrag i overensstemmelse med kapitel IV. Imødekommes ansøgningen, tilbagebetales de erlagte bidrag.

Stk. 4. Ansøgning om undtagelse fra medlemskab i medfør af stk. 2, b), kan tidligst indsendes tre måneder efter, men skal indsendes inden et år efter, at tillægspensionsordningen er trådt i kraft.

Kapitel III. Tillægspensionens størrelse.

§ 5

Tillægspension ydes fra det fyldte 67. år, jfr. §§ 9 og 10.

Stk. 2. Fuld tillægspension udgør 2.400 kr. årlig, jfr. dog § 14, stk. 2.

§ 6

For lønmodtagere, der indtræder i ordningen inden et år efter dens ikrafttræden, ydes tillægspension efter følgende anciennitetsskala, jfr. § 8:

Anciennitet ved det fyldte 67. år	Årlig tillægspension kr.
27 år eller derover	2.400
26 »	2.280
25 »	2.160
24 »	2.040
23 »	1.920
22 »	1.800
21 »	1.680
20 »	1.560
19 »	1.500

*) Et mindretalsforslag til § 4, stk. 2, b), er aftrykt efter lovforslagets tekst.

Anciennitet ved det fyldte 67. år	Årlig tillægspension kr.
18 »	1.440
17 »	1.380
16 »	1.320
15 »	1.260
14 »	1.200
13 »	1.140
12 »	1.080
11 »	1.020
10 »	960
9 »	900
8 »	840
7 »	780
6 »	720
5 »	696
4 »	672
3 »	648
2 »	624
1 »	600

Stk. 2. Lønmodtagere, der er indtrådt i ordningens første år, men som ikke ved det fyldte 67. år har opnået den til deres indtrædelsesalder svarende anciennitet, dog højst 40 år, opnår ret til en forholdsmæssig andel af den tillægspension, pågældende ville have haft ret til, hvis han havde opnået denne anciennitet. Udgør tillægspensionen herefter mindre end halvdelen af mindste sats, jfr. stk. 1, bortfalder den.

§ 7

Lønmodtagere, der først indtræder i ordningen et år efter dens ikrafttræden eller senere, og som ved det fyldte 67. år har opnået 40 års anciennitet, jfr. § 8, har ret til fuld tillægspension.

Stk. 2. Et sådant medlem, som ved det fyldte 67. år har mindre end 40 års, men mindst 5 års anciennitet, har ret til en forholdsmæssig tillægspension.

Stk. 3. Et sådant medlem, som ved det fyldte 67. år har mindre end 5 års anciennitet, har ikke ret til tillægspension.

Et års anciennitet opnås af medlemmer, der ikke er fyldt 60 år, ved indbetaling af bidrag, jfr. § 11, for 44 uger (88 halve uger) eller 11 måneder (22 halve måneder), og af medlemmer, der er fyldt 60 år, ved indbetaling af bidrag for 36 uger (72 halve uger) eller 9 måneder (18 halve måneder).

Stk. 2. Bidragsindbetalinger i det enkelte år ud over de i stk. 1 nævnte godskrives medlem-

met i andre bidragsår i det omfang, det måtte være nødvendigt for at opnå fuld anciennitet som angivet i stk. 1.

Stk. 3. Et medlem kan ikke sammenlagt opnå større anciennitet end svarende til medlemmets alder ved indtrædelse i ordningen.

§ 9

Tillægspension ydes efter begæring fra det fyldte 67. år og udbetales månedsvis forud. Den årspension, på grundlag af hvilken den månedlige pension udbetales, afrundes til nærmeste med 12 delelige kronebeløb.

Stk. 2. Tillægspension udbetales højst for 6 måneder, regnet bagud fra begæringens indgivelse.

§ 10

Begæres tillægspension udbetalt fra et tidspunkt, der ligger 6 måneder eller mere efter det fyldte 67. år, forhøjes pensionen med 5 % for hvert halve år regnet fra det 67. år, dog ikke ud over det fyldte 70. år.

Kapitel IV. Bidrag.

§ 11

Bidraget udgør for medlemmer med mindst 30 timers ugentlig beskæftigelse hos samme arbejdsgiver 5,40 kr. pr. uge, hvoraf arbejdsgiveren udreder 3,60 kr. og medlemmet 1,80 kr. For medlemmer med 15-29 timers ugentlig beskæftigelse hos samme arbejdsgiver udgør bidraget 2,70 kr., der udredes med 1,80 kr. af arbejdsgiveren og 0,90 kr. af medlemmet.

Stk. 2. For månedslønnede med mindst 130 timers månedlig beskæftigelse hos samme arbejdsgiver udgør bidraget pr. måned 21,60 kr., hvoraf arbejdsgiveren udreder 14,40 kr. og medlemmet 7,20 kr. For månedslønnede medlemmer med 65-129 timers månedlig beskæftigelse hos samme arbejdsgiver udgør bidraget 10,80 kr., hvoraf arbejdsgiveren udreder 7,20 kr. og medlemmet 3,60 kr.

Stk. 3. For de lønmodtagergrupper, der er omhandlet i § 2, stk. 3, fastsætter arbejdsministeren efter forhandling med de interesserede arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer de nærmere regler for bidragsbetalingen.

Stk. 4. For lønmodtagere, hvis arbejdstid ikke kendes, udregnes det timetal, der lægges til grund for bidragsbetalingen med udgangspunkt i reglen i § 4, stk. 1, e).

Stk. 5. Medlemmer, der bevarer deres medlemsskab i medfør af § 2, stk. 2, betaler selv det samlede bidrag.

Stk. 6. Bidragsbetaling for et medlem ophører ved dettes fyldte 67. år.

§ 12

Arbejdsgiveren tilbageholder medlemmets del af bidraget ved lønudbetaling og indbetaler det samlede bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Stk. 2. Arbejdsministeren fastsætter efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension de nærmere regler for bidragsindbetalingen.

Kapitel V.

Forsikringsplan og reguleringsbestemmelser.

i 13

Det påhviler ledelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension at udarbejde en forsikringsplan, som skal indeholde oplysninger om ordningens forsikringstekniske og regnings grundlag.

Stk. 2. Forsikringsplanen - og ændringer heri - skal godkendes aktuarmæssigt af forsikringsrådet.

† 14

Det påhviler bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension at lade foretage regelmæssige aktuarmæssige opgørelser over status for Arbejdsmarkedets Tillægspension i overensstemmelse med den godkendte forsikringsplan. Sådanne opgørelser skal foretages så ofte bestyrelsen skønner det nødvendigt, dog mindst hvert tredje år.

Stk. 2. Såfremt det ved disse opgørelser viser sig, at indtægterne overstiger de beregnede pensionsudgifter, skal det overvejes at anvende overskuddet helt eller delvis til forhøjelse af pensionsbeløbene. Ved vurderingen af, om en sådan forhøjelse bør gennemføres, skal der tages hensyn til den skete prisudvikling samt udviklingen i landets og befolkningens økonomiske forhold.

Stk. 3. Ledelsen kan ligeledes ændre bidragene til Arbejdsmarkedets Tillægspension; beslutning herom skal godkendes af repræsentantskabet ved simpelt flertal, dog at såvel et flertal af arbejdsgiverrepræsentanter som et flertal af lønmodtagerrepræsentanter skal stemme for beslutningen.

Kapitel VI. Administration.

§ 15

Arbejdsmarkedets Tillægspension ledes af et repræsentantskab, en bestyrelse og en direktør.

§ 16

Repræsentantskabet består af 15 arbejdsgiverrepræsentanter og 15 lønmodtagerrepræsentanter samt en formand.

Stk. 2. Af arbejdsgiverrepræsentanterne udpeges:

8 af Dansk Arbejdsgiverforening;

2 af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger;

1 af finansministeren;

1 af indenrigsministeren efter samråd med Amtsrådsforeningen i Danmark, De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark, Den danske Købstadforening, Foreningen Bymæssige Kommuner, Københavns kommune og Frederiksberg kommune;

3 af arbejdsministeren efter samråd med arbejdsgiverorganisationer, der ikke er tilknyttet ovennævnte arbejdsgivergrupper.

Stk. 3. Af lønmodtagerrepræsentanterne udpeges:

9 af Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund, hvoraf én skal repræsentere lønmodtagere inden for butiks-, handel- og kontorvirksomhed, én skal repræsentere lønmodtagere inden for landbrugsområdet og én skal repræsentere lønmodtagere ansat i stat og kommuner;

2 af Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer, hvoraf én skal repræsentere lønmodtagere ansat i stat og kommuner;

1 af Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger;

3 af arbejdsministeren efter samråd med lønmodtagerorganisationer, der ikke er tilsluttet Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund, Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer eller Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger.

Stk. 4. Repræsentantskabet udnævner selv sin formand, som ikke må have tilknytning til nogen arbejdsgiver- eller lønmodtagerorganisation.

Stk. 5. Repræsentantskabets medlemmer udpeges for tre år ad gangen, jfr. dog § 32. Genvalg kan finde sted.

Stk. 6. Arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer, der ønsker at komme i betragtning ved arbejdsministerens udpegning af henholdsvis arbejdsgiver- og lønmodtagerrepræsentanter i henhold til stk. 2 og 3, retter henvendelse herom til arbejdsministeren inden en af denne fastsat frist.

§ 17

Repræsentantskabet skal godkende det årlige regnskab og behandle de sager, som bestyrelsen eller mindst 4 bestyrelsesmedlemmer måtte ønske at forelægge for repræsentantskabet.

Stk. 2. Repræsentantskabet afholder møde én gang årligt samt i øvrigt, når bestyrelsen, mindst 4 bestyrelsesmedlemmer eller 10 medlemmer af repræsentantskabet, måtte ønske det.

§ 18

Bestyrelsen består af formanden for repræsentantskabet som formand, 3 medlemmer udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening, 3 medlemmer udpeget af Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund, 1 medlem udpeget af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger samt 1 medlem udpeget af Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer og Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger i fællesskab.

Stk. 2. Bestyrelsens medlemmer udpeges for tre år ad gangen. Genvalg kan finde sted.

Stk. 3. Bestyrelsen har ansvaret for administrationen af Arbejdsmarkedets Tillægspension i overensstemmelse med reglerne i denne lov og den godkendte forsikringsplan.

Stk. 4. Bestyrelsen ansætter direktøren og andet ledende personale og fastlægger retningslinier for deres arbejde, herunder også den løbende anbringelse af fondsmidler. Generelle forskrifter og vejledninger, der udsendes til medlemmerne og deres arbejdsgivere, skal godkendes af bestyrelsen.

§ 19

Direktøren forestår den daglige administration af Arbejdsmarkedets Tillægspension under ansvar over for bestyrelsen.

§ 20

Regnskabet for Arbejdsmarkedets Tillægspension skal revideres af mindst to regnskabskyndige revisorer, hvoraf mindst én skal være statsautoriseret revisor. Repræsentantskabet ud-

nævner revisorerne for tre år ad gangen, men kan til enhver tid trække udnævnelsen tilbage.

Kapitel VII. Fondsanbringelse.

§ 21

Bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension skal forvalte fondsmidlerne således, at de bliver til størst mulig gavn for tillægspensionsordningen. Ved midlernes placering skal herved tilstræbes en betryggende sikkerhed, en opretholdelse af midlernes realværdi samt højst mulig forrentning.

Stk. 2. Fondsmidlerne skal anbringes på følgende måde:

- a) i obligationer udstedt eller garanteret af den danske stat eller af danske kommuner;
- b) i obligationer udstedt af danske kreditforeninger og hypotekforeninger eller af finansieringsinstitutter, der er godkendt af staten;
- c) som indestående i danske banker eller sparekasser;
- d) i værdipapirer, som i øvrigt efter deres art og sikkerhed kan stilles i klasse med de under litra a)-c) nævnte, og
- e) i faste ejendomme, som fonden ejer, dog i intet tilfælde ud over fire femtedele af den offentlige vurdering til ejendomsværdi.

Stk. 3. Fondsmidlerne kan endvidere anvendes som lån til arbejdsgivere, der har indbetalt bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension, dog aldrig ud over 50 pct. af det indbetalte bidrag og aldrig under 500 kr. Sådanne lån formidles af banker og sparekasser til dagsrente, og det er banken eller sparekassen, som over for tillægspensionsordningen står som ansvarlig for lånet.

Stk. 4. Af fondsmidlerne vil dog i alt 15 pct. kunne anvendes på nedenfor anførte måder:

- a) til erhvervelse af fast ejendom;
- b) som indskud i en investeringsforening eller et investeringsaktieselskab, godkendt af det offentlige;
- c) i aktier, dog således at der i samme selskabs aktier ikke må anbringes ud over 1 pct. af fondsmidlerne eller ud over 15 pct. af det pågældende selskabs aktiekapital.

Kapitel VIII. Tilsyn.

§ 22

De af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension i henhold til § 14, stk. 1, foretagne aktuarmæssige opgørelser skal sendes til

forsikringsrådet. Opgørelserne skal foretages af en af forsikringsrådet godkendt aktuar.

Stk. 2. Forsikringsrådet er berettiget til at kræve Arbejdsmarkedets Tillægspension enhver oplysning, som rådet anser for fornøden til den aktuarmæssige bedømmelse af ordningen. Rådet skal til enhver tid have adgang til at gøre sig bekendt med institutionens bøger, regnskaber og hele virksomhed.

Stk. 3. Efter at forsikringsrådet har gennemgået opgørelsen, jfr. stk. 1, afgiver rådet indberetning herom til arbejdsministeren og underretter Arbejdsmarkedets Tillægspension om indberetningens indhold.

Stk. 4. Finder forsikringsrådet, at Arbejdsmarkedets Tillægspension ikke på det foreliggende grundlag fuldt ud vil kunne fyldestgøre sine forpligtelser, afgiver rådet efter at have forhandlet med Arbejdsmarkedets Tillægspension indberetning herom til arbejdsministeren.

Stk. 5. Til dækning af udgifterne ved forsikringsrådets tilsyn i henhold til stk. 1-4 fastsætter arbejdsministeren efter samråd med handelsministeren et gebyr, der udredes af Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Stk. 6. Det reviderede årsregnskab indsendes efter godkendelse af repræsentantskabet i medfør af § 17, stk. 1, til arbejdsministeren.

Stk. 7. Lov om tilsyn med pensionskasser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 163 af 26. maj 1959, gælder ikke for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Kapitel IX. Ankenævn.

§ 23

Afgørelser truffet af Arbejdsmarkedets Tillægspension om medlemsskab, bidrag eller pensionsret kan inden for en frist af 4 uger indbringes for et ankenævn, der består af 5 medlemmer.

Stk. 2. Arbejdsministeren udnævner medlemmerne, og en suppleant for hvert medlem, for en periode af 3 år efter indstilling for tre medlemmers vedkommende af henholdsvis højesterets præsident, af sø- og handelsrettens præsident og af den faste voldgiftsret, og for to medlemmers vedkommende efter indstilling henholdsvis af arbejdsgiverrepræsentanterne og lønmodtagerrepræsentanterne i repræsentantskabet for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Stk. 3. Nævnet fastsætter selv sin forretningsorden.

Kapitel X. Forskellige bestemmelser.

§ 24

Krav på ydelser i medfør af denne lov kan ikke gøres til genstand for arrest, eksekution eller anden retsforfølgning. Retshandler, der afsluttes af den berettigede med hensyn til disse krav, er ugyldige.

§ 25

Enhver, der beskæftiger en eller flere lønmodtagere, der er omfattet af denne lov, er forpligtet til at foretage indberetning herom efter de nærmere regler, som arbejdsministeren måtte fastsætte efter indstilling af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Stk. 2. Offentlige myndigheder, sygekasser, ulykkesforsikringselskaber samt arbejdsgivere, lønmodtagere og faglige organisationer er pligtige til på begæring at overlade Arbejdsmarkedets Tillægspension og ankenævnet enhver oplysning, som er af betydning for afgørelsen af pensionsspørgsmål i henhold til denne lov.

§ 26

Det i §§ 11 og 12 omhandlede bidrag skal indbetales til Arbejdsmarkedets Tillægspension inden 14 dage efter opkrævningsperiodens udløb.

Stk. 2. Sker indbetaling af bidraget ikke rettidigt, skal den betalingspligtige arbejdsgiver foruden bidraget betale renter heraf med 1 pct. for hver påbegyndt måned fra den pågældende opkrævningsperiodes udløb at regne.

Stk. 3. Stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse for så vidt angår bidrag for medlemmer, der i medfør af § 2, stk. 2, selv betaler det samlede bidrag, jfr. § 11, stk. 5.

Stk. 4. Med bøde straffes — for så vidt højere straf ikke ifølge anden lovgivning er foreskrevet for det pågældende forhold — den arbejdsgiver, der undlader at opfylde pligten til at indberette arbejdsforhold, jfr. § 25, eller undlader at indbetale bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension trods påkrav herom.

§ 27

Såfremt tilkendt tillægspension ikke er hævet i et sammenhængende tidsrum af 3 år, bortfalder den del af tillægspensionen, som har stået uhævet i mere end 3 år, medmindre bestyrelsen af Arbejdsmarkedets Tillægspension

træffer anden bestemmelse i det enkelte tilfælde.

Stk. 2. Er begæring om tillægspension ikke indgivet inden det fyldte 75. år, kan bestyrelsen betragte retten til tillægspension som bortfaldet; der kan dog ydes tillægspension, såfremt pågældende senere begærer denne.

§ 28

Ydelser i henhold til denne lov medtages ikke ved beregningen af de indtægter, der lægges til grund ved fastsættelsen af grundbeløbet for folkepension.

§ 29

Denne lov gælder ikke for Færøerne og Grønland, jfr. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Danske lønmodtagere, der ikke er hjemmehørende på Færøerne, og som er beskæftiget på Færøerne for virksomheder og institutioner, der har sæde eller styrelse i den øvrige del af riget, er omfattet af loven, for så vidt de i øvrigt opfylder betingelserne for medlemskab.

Stk. 3. Lønmodtagere, der ikke er hjemmehørende i Grønland, og som beskæftiges i Grønland for danske virksomheder og institutioner, er omfattet af loven, for så vidt de i øvrigt opfylder dennes betingelser for medlemskab af Arbejdsmarkedets Tillægspension. Tilsvarende regler gælder for danske lønmodtagere, der ikke er hjemmehørende i Grønland, og som beskæftiges for udenlandske virksomheder og institutioner i Grønland.

Kapitel XI. Ikrafttræden.

§ 30

Der tilbageholdes i løn og svares arbejdsgiverbidrag af løn, der indtjenes fra 1. marts 1964, jfr. §§ 11, 12 og 26.

§ 31

Udbetaling af tillægspension begynder 1. marts 1965.

§ 32

Repræsentantskabet fastsætter på sit første møde regler for afgangsrordenen for arbejdsgiver- og lønmodtagerrepræsentanter.

§ 33

Forsikringsplan for Arbejdsmarkedets Til­ lægspension, jfr. § 13, skal første gang fore­ lægges forsikringsrådet senest den 1. januar 1965.

§ 34

Denne lov træder i kraft . . . . . 1964.

Lovforslaget er tiltrådt af samtlige medlem­ mer af udvalget bortset fra sekretær K. Bloch, hvis mindretalsudtalelse er gengivet i slutnin­ gen af betænkningens kapitel V. Til lovfor­ slagets § 4, stk. 2, b), har mindretallet Hugo

Heichelmann og Marvin Madsen stillet følgen­ de ændringsforslag:

»b) grupper af lønmodtagere, som er tilslut­ tet en ved denne lovs ikrafttræden bestående pensionsordning, hvor yderligere pensionssik­ ring synes urimelig.

Ansøgning om undtagelse fra medlemsskab skal, når det pågældende område er dækket af kollektiv overenskomst, være tiltrådt af par­ terne i overenskomstforholdet. I øvrige tilfælde skal ansøgningen være tiltrådt af arbejdsgive­ ren (eventuelt flertallet af arbejdsgivere) og flertallet af lønmodtagere.«

Herom henvises nærmere til nævnte mindre­ tals udtalelse i betænkningens kapitel XII.

BEMÆRKNINGER TIL LOVFORSLAGET

Lovforslaget tilsigter etablering af en tillægspensionsordning gennem oprettelsen af Arbejdsmarkedets Tillægspension med det formål at udbetale lønmodtagere m. fl. tillægspension i overensstemmelse med de nærmere i loven fastsatte regler.

Tanken om indførelse af tillægspension har i de senere år vundet frem i en række lande og har i nogle af disse, således i Finland, Norge, Sverige og England allerede ført til oprettelsen af tillægspensionsordninger.

Her i landet blev problemet om indførelse af en tillægspensionsordning i form af en forsikringsmæssig overbygning på alders- og invalidentelovgivningen allerede behandlet af folkeforsikringskommissionen af 1948, der imidlertid ikke mente at kunne anbefale indførelse af en sådan ordning være sig på obligatorisk eller frivilligt grundlag.

Spørgsmålets behandling førte imidlertid til vedtagelsen i 1956 af lovgivning om pristalsreguleret alderdomsopsparring, hvorved det blev muligt på frivillig basis gennem forsikringselskab, bank eller sparekasse at sikre et vist beløb i alderdommen, idet beløbet er sikret værdibestandighed dels gennem præmieregulering, dels gennem tilsagn om et særligt indekstillelæge fra staten.

Tillægspensionstanken blev siden inddraget i overenskomstforhandlingerne i foråret 1961 med henblik på at indføre en tillægspensionsordning som led i arbejdsmarkedets kollektive aftaler. På grund af spørgsmålets omfattende og komplicerede karakter kunne overvejelserne herom imidlertid ikke afsluttes på daværende tidspunkt, men et udvalg, der i medfør af mæglingsforslagene nedsattes af Landsorganisationen i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening, fik til opgave at undersøge mulighederne for at indføre en sådan ordning.

Dette udvalg — senere benævnet efterlønsudvalget — afgav i sommeren 1962 sin redegørelse, der indeholdt en teknisk gennemgang af de pro-

blemer, der knytter sig til indførelsen af en tillægspensionsordning.

Under overenskomstforhandlingerne i vinteren 1962/63 viste det sig ikke muligt at tilvejebringe aftale om indførelse af en tillægspensionsordning som led i de kollektive overenskomsters fornyelse. I erkendelse af problemets betydning og ud fra ønsket om, at den personkreds, der skulle omfattes af en sådan ordning, blev videre, end det ville være tilfældet efter aftale mellem de to nævnte hovedorganisationer, blev problemet inddraget i den af regeringen foreslåede og af folketingsret vedtagne samlede plan til løsning af landets økonomiske problemer ved bestemmelsen i § 5 i lov nr. 69 af 13. marts 1963 om forlængelse af kollektive overenskomster.

Ifølge § 5, stk. 1, påhviler det arbejds- og socialministeren i folketingsåret 1963/64 for folketingsret at fremsætte lovforslag om gennemførelse af en tillægspensionsordning, der baseres på indbetalinger fra arbejdsgivere og lønmodtagere med virkning fra 1. marts 1964. Til forberedelse af dette lovforslag blev der i medfør af § 5, stk. 2, nedsat et sagkyndigt udvalg, der skulle afgive indstilling senest 1. december 1963.

Tillægspensionsudvalget af 1963 blev nedsat d. 18. april 1963 og har ved udgangen af november 1963 afgivet betænkning, hvortil der henvises.

Med hensyn til lovforslagets almindelige principper skal følgende fremhæves:

Personkreds.

Ved udarbejdelsen af lovforslaget har tillægspensionsudvalget ud fra overenskomstlovens § 5, bemærkningerne til lovforslaget herom og kommissoriet set det som sit hovedformål at finde frem til en tillægspensionsordning, der omfatter et bredt udsnit af lønmodtagere.

Udvalgets flertal (alle medlemmerne undtagen et medlem) foreslår, at samtlige arbejdere

og funktionærer i alderen 18-66 år skal være omfattet af den foreslåede tillægspensionsordning, jfr. lovforslagets § 2. Herefter vil i alt ca. 1.100.000 lønmodtagere være omfattet af ordningen ved dennes ikrafttræden.

Udvalgets flertal foreslår, at den tredje store lønmodtagergruppe, tjenestemændene og dermed i pensionsmæssig henseende ligestillede lønmodtagere, ikke medtages i ordningen, idet dette spørgsmål efter udvalgets opfattelse må finde sin afgørelse i forbindelse med de allerede iværksatte overvejelser af de problemer, som gennemførelsen af en almindelig folkepension vil rejse for statstjenestemændenes vedkommende, og i øvrigt ved forhandlinger mellem finansministeren og de forhandlingsberettigede tjenestemandorganisationer.

Udvalget har videre overvejet, hvorvidt de selvstændige erhvervsdrivende burde medtages under ordningen og har herved lagt afgørende vægt på, om denne store persongruppe ville kunne indpasses i en ordning, der bygger på deltagelse af brede lønmodtagergrupper. Udvalgets flertal (alle medlemmer undtagen et medlem) har imidlertid ment, at de selvstændige erhvervsdrivendes deltagelse i ordningen på samme måde som arbejders og funktionærers medlemskab måtte bygge på obligatorisk medlemskab, uanset at de pågældende ifølge sagens natur ikke vil kunne opnå lønmodtagernes fordel ved et arbejdsgiverbidrag, men selv må betale hele beløbet. Uden obligatorisk medlemskab måtte der nemlig på grund af de særligt gunstige regler for ældre lønmodtagere forudses en så stærk tilgang af medlemmer i de højere aldersklasser, at ordningen derved ville komme økonomisk ud af balance. Det skal i øvrigt oplyses, at det af beregninger, udvalget har ladet foretage, fremgår, at selvstændige erhvervsdrivendes tilslutning til den foreslåede tillægspensionsordning - selv ved obligatorisk medlemskab — alt andet lige vil medføre en reduktion af pensionsbeløbene for samtlige omfattede med ca. 10 %, hvilket skyldes den forskellige aldersfordeling mellem selvstændige erhvervsdrivende og lønmodtagere. Det bemærkes endelig, at en ordning - som i Norge - med frivillig adgang for selvstændige erhvervsdrivende, dog uden mulighed for at nyde godt af de ovenfor nævnte begunstigelser, efter udvalgets opfattelse kun vil være af begrænset værdi for de pågældende, da mange af dem kunne opnå samme eller bedre dækning gennem tegning af en almindelig livrente eller eventuelt indekskontrakter; en sådan

frivillig ordning ville i øvrigt medføre betydelige administrative vanskeligheder. Udvalgsflertallet har under hensyn hertil, samt til ordlyden af overenskomstlovens § 5 og kommissoriet ikke ment at kunne medtage de selvstændigt erhvervsdrivende i forslaget om en tillægspensionsordning.

Det foreslås dog, at der gives lønmodtagere, som overgår til at være selvstændige erhvervsdrivende, adgang til at forblive i ordningen, når de har været medlemmer i sammenlagt mindst 3 år.

Lovforslaget indebærer i øvrigt adgang til at fastsætte regler for, i hvilket omfang forskellige særlige grupper af lønmodtagere skal være omfattet af ordningen; foruden tjenestemænd og dermed ligestillede er i øvrigt også lærlinge samt personer med ganske kortvarige beskæftigelser undtaget; der henvises herom til bemærkningerne til § 3.

Udvalgets flertal (alle medlemmer undtagen to medlemmer) har foreslået, at ordningens bestyrelse kan undtage fra ordningen grupper af lønmodtagere, som er tilsluttet en ved lovens ikrafttræden bestående pensionsordning, der skønnes som helhed at være af mindst samme værdi som tillægspensionsordningen, jfr. lovforslagets § 4, stk. 2, b).

Bidrag.

Tillægspensionsudvalget har taget som udgangspunkt at en tillægspensionsordning knyttet til arbejdsmarkedet finansielt skal hvile i sig selv uden tilskud fra det offentlige, idet midlerne tilvejebringes ved bidrag fra arbejdsmarkedets to parter, jfr. herved ordlyden af overenskomstlovens § 5, stk. 1.

Der foreligger to principielt forskellige muligheder for fastsættelse af bidrag, nemlig på den ene side et til et bestemt beløb fastsat bidrag pr. beskæftigelsesenhed, hvortil svarer ensartede tillægspensioner til personer, der har haft samme tidsmæssige tilknytning til ordningen, og på den anden side et bidrag fastsat i forhold til lønindtægten, hvortil naturligt vil svare graduerede tillægspensioner. Der har i tillægspensionsudvalget været enighed om, at et forslag til indførelse af en dansk tillægspensionsordning i lighed med den eksisterende norske ordning må bygge på ensartede bidrag fastsat i relation alene til beskæftigelsesperioden. Bidraget foreslås fastsat til 5,40 kr. pr. uge, hvoraf arbejdsgiveren udreder $\frac{2}{3}$ eller 3,60 kr. og lønmodtageren $\frac{1}{3}$ eller 1,80 kr., jfr. lovforslagets § 11.

Finansieringssystem.

Efter fastlæggelsen af den økonomiske ramme ved den foreslåede bidragsfastsættelse har der foreligget mulighed for at vælge mellem flere finansieringssystemer ved ordningens opbygning: et rent præmiereservesystem, et rent fordelingssystem eller en kombination af disse to systemer. I kapitel VI i tillægspensionsudvalgets betænkning er der gjort nærmere rede for de principper, der ligger til grund for disse systemer, og konsekvenserne af at vælge det ene eller det andet af dem. Tillægspensionsudvalgets overvejelser er resulteret i enighed om, at tillægspensionsordningen, ligesom i Norge og Sverige, bør baseres på en kombination af præmiereserve- og fordelingssystemet. Det har herved af udvalget været tillagt afgørende vægt, at der vælges et sådant finansieringssystem, at der dels bliver mulighed for inden for en nærmere fremtid at yde antagelige tillægspensioner til forsikrede, der ved ordningens oprettelse er oppe i årene, dels sikres en vis fondsdannelse, der gennem renteafkast kan muliggøre større pensioner og samtidig i ordningens opbygningsperiode vil medføre en større total opsparring i samfundet end et rent fordelingssystem.

Tillægspensionens art, størrelse m. v.

Tillægspensionsudvalget har været enigt om, at det med den lagte økonomiske ramme vil være naturligt alene at yde alderspension, der foreslås ydet fra det fyldte 67. år for både mænd og kvinder; det foreslås, at fuld tillægspension skal udgøre 2.400 kr. årlig, jfr. forslagets § 5.

For at muliggøre, at der kan ydes en antagelig tillægspension til lønmodtagere, der ved deres indtræden i ordningen i dennes første år allerede er op i årene, foreslås særlige, gunstige regler for pensionsberegningen for sådanne ældre lønmodtagere. For det første kræves der her kun 27 års medlemsanciennitet for at opnå fuld tillægspension — medens ordningen i øvrigt på langt sigt kræver 40 år; og for det andet aftrappes pensionen for lønmodtagere, der på grund af deres alder ikke kan opnå 27 års anciennitet, på en sådan måde, at der selv ved en så ringe anciennitet som et år vil kunne opnås en pension på 600 kr., jfr. forslagets § 6.

For alle andre lønmodtagere foreslås, at fuld tillægspension skal være betinget af, at der ved det fyldte 67. år er opnået 40 års anciennitet, jfr. forslagets § 7.

Den sociale solidaritet mellem ordningens

medlemmer, som disse bestemmelser er udtryk for, kommer også frem i forslagets hovedregel om anciennitet, hvorefter et års anciennitet opnås allerede ved bidragsbetaling for 44 uger eller 11 måneder, således at kortere sygdoms- eller arbejdsløshedsperioder i det enkelte år ikke vil medføre nedsat tillægspension; for medlemmer, der er fyldt 60 år, og som erfaringsmæssigt har større risiko for sygdom og arbejdsløshed, opnås et års anciennitet endda ved bidragsbetaling for kun 36 uger eller 9 måneder. Virkningen af disse bestemmelser forstærkes ved bestemmelsen om, at overskydende anciennitet oparbejdet i det enkelte år om fornødent kan overføres til andre år, jfr. forslagets § 8. Alt i alt betyder disse regler, at en person, der indtræder i ordningen ved det fyldte 18. år, kan opnå fuld tillægspension ved det 67. år, selv om der ikke er betalt bidrag for pågældende i 12-13 år, når han eller hun i øvrigt har haft fuld beskæftigelse.

Fondsmidler.

Forslaget om at lægge et kombineret præmiereserve- og fordelingssystem til grund ved tillægspensionsordningens finansielle udformning indebærer den gradvise opbygning af en fond. Denne vil 5 år efter ordningens oprettelse andrage ca. 1,5 milliard kr., efter 10 år ca. 3,2 milliard kr. og efter 20 år ca. 7,2 milliard kr.

Fondsopbygningen betyder, at der i ordningens første år skal foretages en årlig placering af midler, som svarer til ca. 10 % af den årlige stigning i den samlede Obligationsmasse gennem de senere år.

Fondsmidlerne foreslås anbragt i obligationer, aktier m. v., samt i fast ejendom, ligesom der på nærmere vilkår kan ydes lån til arbejdsgivere, der har betalt bidrag, jfr. forslagets § 21, stk. 2-4.

Regulering af tillægspensionen.

Der er ikke i forslaget indeholdt nogen automatisk reguleringsbestemmelse, men der er lagt vægt på, at der ved fondsmidlernes placering skal tilstræbes ikke blot en betryggende sikkerhed og den højest mulige forrentning, men også en opretholdelse af midlernes realværdi, jfr. forslagets § 21, stk. 1. Ordningens ledelse skal med passende mellemrum optage til overvejelse spørgsmålet om en å jourføring af pensioner og eventuelt af bidrag, jfr. forslagets § 14, stk. 2 og 3, samt bemærkningerne hertil.

Ledelse og administration m. v.

I konsekvens af, at tillægspensionsordningen forudsættes at skulle hvile i sig selv uden tilskud fra det offentlige, er tillægspensionsudvalget gået ind for, at Arbejdsmarkedets Tillægspension oprettes som en selvstændig, selvejende institution under ledelse af den kreds, der tilvejebringer ordningens midler, d.v.s. de grupper af lønmodtagere og arbejdsgivere, der vil blive berørt af ordningen.

Løsningen af de talrige administrative spørgsmål, der opstår i forbindelse med ordningens administration, må i første række være den kommende administrations opgave. På visse grundlæggende punkter har udvalget dog ment, at reglerne bør fastlægges i lovforslaget, således vedrørende udbetaling af tillægspension, jfr. § 9, vedrørende indbetaling af bidrag, jfr. § 12, og vedrørende arbejdsgivernes indberetningspligt, jfr. § 25.

Da Arbejdsmarkedets Tillægspension ikke kan sidestilles med en almindelig pensionskasse, foreslås det, (jfr. lovforslagets § 22, stk. 7), at loven om tilsyn med pensionskasser ikke gælder for Arbejdsmarkedets Tillægspension; det er imidlertid fundet hensigtsmæssigt, at forsikringsrådet fører tilsyn med ordningen, for så vidt angår dennes forsikringstekniske beregningsgrundlag, jfr. lovforslagets § 22.

Tillægspensionsudvalget har peget på, at de af Arbejdsmarkedets Tillægspension truffne afgørelser om medlemskab, bidrag og pensionsret bør kunne indbringes for et af ordningen uafhængigt organ. Det foreslås derfor, jfr. lovforslagets § 23, at der oprettes et særligt ankenævn, om hvis sammensætning der henvises til nævnte bestemmelse.

Det foreslås, jfr. § 5 i lov om forlængelse af kollektive overenskomster, at tillægspensionsordningen træder i kraft den 1. marts 1964, og at tillægspension udbetales fra 1. marts 1965.

Til § 1.

I overenskomstlovens § 5 er det forudsat, at indbetalinger fra arbejdsgivere og lønmodtagere skal ske med virkning fra 1. marts 1964.

Formuleringen af § 1, der kort angiver lovens formål, udelukker ikke, at loven træder i kraft før den 1. marts 1964, således at ledelsen kan konstituere sig inden denne dato, og således at vejledende regler m. v. kan udsendes inden den 1. marts 1964.

Til § 2.

§ 2 indeholder hovedreglen om, hvilke personer der er medlemmer af Arbejdsmarkedets Tillægspension. Bestemmelsen må ses i sammenhæng med § 3, hvorefter arbejdsministeren kan fastsætte regler om, hvorvidt visse grupper skal omfattes af loven, samt med § 4, der omhandler de grupper, der undtages eller af ordningens bestyrelse kan undtages fra ordningen. Af § 2 sammenholdt med § 4 fremgår, at ikke alle lønmodtagere er omfattet af ordningen, idet f. eks. § 4, stk. 1, b) undtager statstjenestemænd og andre lønmodtagere, hvis pensionsret i det væsentlige følger tilsvarende pensionsregler.

Når bestemmelsen i § 2, stk. 1, fastslår, at lønmodtagere i alderen 18-66 år er medlemmer af Arbejdsmarkedets Tillægspension, forstås herved lønmodtagere, der er fyldt 18 år, men ikke er fyldt 67 år. Når grænsen nedefter foreslås sat til 18 år, skyldes det, at denne grænse i et overvejende antal tilfælde vil falde sammen med opnåelsen af voksen løn; grænsen opefter er - ligesom den nedre grænse - ens for mænd og kvinder og svarer til aldersgrænsen for opnåelse af folkepensionens mindstebeløb. Det bemærkes i denne forbindelse, at bidragsbetalingen ophører, og tillægspensionen ydes fra det fyldte 67. år, jfr. § 11, stk. 6, og §§ 5 og 9.

§ 2, stk. 1, omfatter i øvrigt følgende persongrupper:

a) Lønmodtagere i alderen 18-66 år, der er beskæftiget her i riget, uanset om de er danske statsborgere eller ikke, og uanset om de har bopæl i Danmark. Det er ligeledes efter denne bestemmelse uden betydning, om de er beskæftiget ved udenlandske virksomheder her i riget, men for disse personer kan der i medfør af § 3, stk. 1, a) og b), i visse nærmere angivne tilfælde fastsættes særlige regler.

b) Danske lønmodtagere, der er beskæftiget i udlandet for danske virksomheder og institutioner, idet man har anset det for rigtigst, at disse personer, der i øvrigt i reglen allerede vil være medlemmer af ordningen, forinden de får ansættelse i udlandet, uden videre omfattes af ordningen. Da det kan tænkes, at de pågældende under opholdet i udlandet bliver omfattet af en dér gældende tillægspensionsordning, er der i § 3, stk. 1, d), givet adgang til at fastsætte særlige regler om, hvorvidt de i denne situation skal være omfattet af ordningen.

c) Danske lønmodtagere, der er beskæftiget på danske skibe. Bestemmelsen må ses i sammenhæng med bestemmelsen i § 3, stk. 1, c),

hvorefter der kan fastsættes nærmere regler om udenlandske lønmodtagere, der er beskæftiget på danske skibe.

Stk. 2 giver adgang for personer, der som lønmodtagere har været medlemmer af tillægspensionsordningen sammenlagt i mindst 3 år, til efter eget ønske at bevare dette medlemskab, selv om de overgår til selvstændig erhvervsvirksomhed. Der kræves altså i alt mindst 3 års medlemskab, og at der inden for dette tidsrum er opnået en anciennitet, svarende til 3 år, jfr. § 8. Træder pågældende ud af ordningen, kan han senere kun genindtræde som lønmodtager.

De nærmere regler for bevarelse af medlemskab i medfør af denne bestemmelse fastsættes af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension. I disse regler, der ikke bliver aktuelle før tidligst 3 år efter ordningens ikrafttræden, bør bestyrelsen tage stilling til den række af problemer, der opstår i forbindelse med disse medlemmers forbliven i ordningen, f. eks. anciennitetserhvervelse, jfr. § 8, reglerne om bidrag, jfr. § 11, adgang til senere at udtræde af ordningen og følgerne heraf, opkrævning af restancer m. m.

Bestemmelsen i *stk. 3* tager sigte på lønmodtagere, der vel har en normal arbejdstid, men hvor beskæftigelsen efter sin karakter er begrænset til kortvarige opgaver hos den enkelte arbejdsgiver. Den vigtigste gruppe er havnearbejdere, men tilsvarende forhold kendes også inden for andre områder. Disse grupper er principielt omfattet af ordningen, men på grund af deres særlige ansættelsesforhold ville de ofte risikere at blive ramt af undtagelsesbestemmelsen i § 4, *stk. 1, d)* eller *e)*, medmindre der fastsættes særlige regler, der sikrer, at de omfattes af ordningen. Det foreslås derfor, at arbejdsministeren efter forhandling med de interesserede arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer fastsætter sådanne regler, jfr. § 11, *stk. 3*, og bemærkningerne dertil.

Til § 3.

Som nævnt i bemærkningerne til § 2 omfatter § 3 nogle persongrupper, der i overensstemmelse med hovedreglen egentlig skulle være omfattet af loven, men hvor der på grund af særlige forhold kan være tvivl om, hvorvidt de pågældende bør være omfattet af loven. Det foreslås derfor, at arbejdsministeren efter samråd med bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension kan fastsætte regler for, hvorvidt disse grupper skal omfattes af loven.

Angående de pågældende persongrupper bemærkes følgende:

ad a) Adskilligt taler for ikke at lade disse personer omfatte af ordningen, såfremt det på forhånd kan angives, at beskæftigelsen her i landet kun vil blive kortvarig. Det er imidlertid et åbent spørgsmål, hvor denne grænse skal trækkes.

ad b) Det kan forekomme urimeligt, om disse personer skal betale til to pensionsordninger, såfremt de pågældende i hjemlandet er dækket af en tilsvarende pensionsordning. Der åbnes derfor adgang til at undtage dem fra den danske ordning.

ad c) Hvad angår de udenlandske lønmodtagere i danske diplomatiske repræsentationer foreslås det at åbne adgang til at fastsætte særlige regler, hvorefter de kan undtages, hvis deres medlemskab måtte forekomme urimeligt. Hvad angår den anden gruppe — udenlandske sømænd på danske skibe — har man ligeledes anset det for rigtigt at give adgang til at fastsætte særlige regler.

ad d) Efter denne bestemmelse kan der fastsættes særlige regler for danske lønmodtagere, som er beskæftiget i udlandet af danske virksomheder, og som omfattes af en dér gældende pensionsordning. Det kan herved undgås, at disse personer skal være medlemmer af to tillægspensionsordninger.

Ud over den i *stk. 1* foreslåede bemyndigelse til at fastsætte særlige regler foreslås det endvidere i *stk. 2*, at arbejdsministeren kan fravige lovens bestemmelser om medlemskab og om bidrag, for så vidt angår statsborgere i andre stater eller dele af disse og danske statsborgere, der opholder sig i andre stater eller dele af disse, såfremt der med de pågældende stater opnås gensidig overenskomst angående disse personers adgang til tillægspension, idet en sådan bemyndigelse vil være af betydning for også i andre tilfælde at undgå medlemskab af flere ordninger, eller såfremt der måtte vise sig mulighed for at etablere et samarbejde mellem den danske tillægspensionsordning og andre landes tillægspensionsordninger.

Til § 4.

§ 4 indeholder i *stk. 1* de lovbestemte undtagelser fra medlemskab i Arbejdsmarkedets Tillægspension; i *stk. 2* omhandles de undtagelser, der forudsætter, at en ansøgning herom imødekommes af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Til disse undtagelsesbestemmelser bemærkes følgende:

ad *stk. 1, a)*. Bestemmelsen må ses i sammenhæng med bestemmelsen i § 31, hvorefter udbetaling af tillægspension begynder 1. marts 1965. De nævnte lønmodtagere vil være fyldt 67 år, forinden udbetaling af tillægspension begynder.

ad *stk. 1, b)*. Denne bestemmelse omfatter foruden de egentlige statstjenestemænd også andre grupper, såsom folkekirkenes tjenestemænd, folkeskolens lærere og kommunale tjenestemænd. Endvidere vil bestemmelsen omfatte f. eks. faste arbejdere og håndværkere ved statsbanerne, der i henhold til § 118 i lov nr. 5 af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger er undergivet de for statens tjenestemænd gældende pensionsbestemmelser samt de af lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd omfattede civile funktionærer, håndværkere og arbejdere samt de i lovens § 56, stk. 6, omhandlede militære tjenestemænd, der alle ligeledes har en pensionsordning, der stort set svarer til statstjenestemændenes. Endelig vil bestemmelsen omfatte de i statsunderstøttede virksomheder ansatte personer med pensionsret som tjenestemænd samt de i koncessionerede virksomheder ansatte, hvis pension ydes efter tilsvarende regler som for statens tjenestemænd. Bestemmelsen gælder også for elever, medhjælpere eller aspiranter til stillinger, hvor de ved afgang fra tjenesten har adgang til pension som ovenfor anført.

Undtagelsesbestemmelsen omfatter ikke tjenestemænd, der er ansat uden ret til pension, ligesom bestemmelsen ikke gør indgreb i den ret til tillægspension, en tjenestemand måtte have opnået ved forudgående beskæftigelse.

Med hensyn til bibeskæftigelse gælder bestemmelsen kun for så vidt angår de pågældendes indtægter fra det offentlige, respektive fra den arbejdsgiver, hos hvem de er i pensionsgivende tjeneste. Bestemmelsen berører derimod ikke eventuel ret til tillægspension, som opnås ved arbejde for andre arbejdsgivere, idet sådanne arbejdsforhold må bedømmes efter hovedreglen i forslaget § 2.

ad *stk. 1, c)*. Ved lærlinge på kontrakt forstås læreforhold, for hvilke der i henhold til § 1 i lov nr. 261 af 2. oktober 1956 om lærlingeforhold skal oprettes skriftlig lærekontrakt, hvorimod bestemmelsen ikke omfatter de læreforhold, der indgås med personer over 18 år,

og som ikke er en fortsættelse af et inden den ansattes fyldte 18. år indgået læreforhold, jfr. lærlingelovens § 30. Bestemmelsen er indført under hensyn til, at lærlinge på lærekontrakt udgør en bestemt afgrænset gruppe, der bør behandles ensartet, uanset om lærlingen er over eller under 18 år, og hele gruppen er derfor foreslået undtaget på grund af deres forholdsvis ringe evne til at påtage sig økonomiske byrder i læretiden.

Om unge under uddannelse, der økonomisk er ligestillet med lærlinge, henvises der til bemærkningerne nedenfor ad *sik. 2, a)*.

ad *stk. 1, d) og e)*. Efter hovedreglen vil samtlige personer inden for grupperne arbejdere og funktionærer, blive omfattet af tillægspensionsordningen uanset formen for beskæftigelse. Er der imidlertid tale om beskæftigelse af ganske kort tids varighed inden for den enkelte uge eller måned, vil den pågældende have så ringe tilknytning til arbejdsmarkedet, at der ikke ses at være grundlag for at omfatte dem af ordningen, medmindre de som løsarbejdere er inde under denne, jfr. § 2, stk. 3. Der tænkes her f. eks. på husmødre med helt kortvarig beskæftigelse uden for hjemmet.

Ved lønmodtagere, hvis arbejdstid ikke kendes, forstås personer, hvis arbejdstid ikke på forhånd er fastlagt, i reglen fordi dette ikke er muligt på grund af arbejdets eller aflønningens særlige karakter. Gruppen omfatter bl. a. provisionslønnede, som f. eks. handelsrejsende, rejseinspektører, akkvisitører, inkassatorer og lignende samt personer, der udfører deres arbejde i hjemmet som f. eks. hjemmesyersker.

Efter § 4, *stk. 2, a)*, kan bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension efter ansøgning fra medlemskab undtage grupper af unge lønmodtagere under uddannelse, der økonomisk er ligestillet med lærlinge på lærekontrakt.

Bestyrelsen kan endvidere, jfr. *stk. 2, b)* undtage grupper af lønmodtagere, som er tilsluttet en ved lovens ikrafttræden bestående pensionsordning, der efter bestyrelsens skøn som helhed er af mindst samme værdi som tillægspensionsordningen.

Med hensyn til denne sidstnævnte regel bemærkes, at man har fundet det rigtigst, at adgangen til dispensation kun bør omfatte ordninger, der består ved lovens ikrafttræden, og at en eventuel dispensation ikke skal afskære disse fra normal tilgang af nye medlemmer. Man har lagt vægt på, at det ved tilrettelæggelsen af private pensionsordninger, der oprettes

på et senere tidspunkt, vil være muligt at lade de beskæftigedes adgang til tillægspension indgå i overvejelserne. Bestyrelsen bør ikke behandle en ansøgning om dispensation, førend der foreligger en repræsentativ udtalelse fra dem, der i givet fald ville blive omfattet af den pågældende dispensation. Det er ikke afgørende, men må kunne indgå i overvejelserne, om der blandt de pensionssikrede er flertal for eller imod en dispensation.

Ved bedømmelsen af, om der skal gives dispensation, er man i øvrigt gået ud fra, at bestyrelsen lægger følgende retningslinier til grund:

1. Den eksisterende ordning må for lønmodtagerne være mindst lige så god som Arbejdsmarkedets Tillægspension både med hensyn til bidrag og ydelser.

2. Ansøgningen om udtrædelse skal vedrøre samtlige de lønmodtagere, der er omfattet af den eksisterende pensionsordning.

3. Den pågældende ordning skal opfylde de krav, der stilles i lovgivningen til pensionsforsikringer og/eller pensionskasser.

4. Ledelsen af den private ordning må - som et vilkår for, at der gives dispensation — forpligte sig til at justere den private ordning, således at den på ethvert tidspunkt opfylder kravene i henhold til foranstående punkt 1.

5. Modtager en lønmodtager ikke fripolice ved overflytning fra virksomhed med privat pensionsordning til en virksomhed under Arbejdsmarkedets Tillægspension, skal der indbetales bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension for den omhandlede beskæftigelsesperiode. Virksomheden har pligt til at overføre det nævnte bidrag og må, såfremt pågældendes udtrædelsesgodtgørelse ikke er tilstrækkelig, selv udrede det manglende beløb.

Af § 4, stk. 3, fremgår det, at ansøgninger i medfør af § 4, stk. 2, ikke fritager for at betale bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension; imødekommes ansøgningen, tilbagebetales de erlagte bidrag. De grupper, der omhandles i § 4, stk. 2, omfattes således automatisk af tillægspensionsordningen ved dennes oprettelse, men kan under de angivne betingelser udmeldes af ordningen.

Det bestemmes endelig i § 4, stk. 4, at ansøgning om undtagelse fra medlemskab i medfør af § 4, stk. 2, b), tidligst kan indsendes tre måneder efter, at tillægspensionsordningen er trådt i kraft, men at sådan ansøgning på den anden side skal indsendes inden et år efter, at ordning

gen er trådt i kraft. Man har på den ene side fundet det rimeligt, at ordningen først er trådt i kraft og har virket en kortere tid, førend ansøgninger kan indsendes, og hermed også taget hensyn til den korte frist, der er givet for ordningens oprettelse. På den anden side taler hensynet til den endelige afgrænsning af personkredsen for ikke at sætte en længere frist end et år.

Til § 6.

§ 6 indeholder hovedreglen om den tillægspension, der ydes til lønmodtagere, der indtræder i ordningen inden et år efter dens ikrafttræden, jfr. § 30, hvorefter ordningen træder i kraft den 1. marts 1964, idet der tilbageholdes i løn og svares arbejdsgiverbidrag af løn, der indtjenes fra 1. marts 1964.

Den årlige tillægspension er sat i forhold til den anciennitet, medlemmet har opnået ved det fyldte 67. år; efter skalaen, der er optaget i lovbestemmelsen, opnås fuld tillægspension (2.400 kr. årligt) ved 27 års anciennitet eller mere; ved et års anciennitet udgør den årlige tillægspension 600 kr.

Om anciennitetsberegningen henvises der i øvrigt til § 8 og bemærkningerne dertil.

Om de almindelige synspunkter, der ligger til grund for bestemmelsens udformning og indhold, henvises der til de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Stk. 2 fastsætter reglerne for ydelse af tillægspension til lønmodtagere, der er indtrådt i ordningens første år, men som ikke ved det fyldte 67. år har opnået den til deres indtrædelsesalder svarende anciennitet. Disse lønmodtagere opnår ret til en forholdsmæssig andel af den tillægspension, de ville have haft ret til, hvis de havde opnået denne anciennitet.

Til belysning af, hvorledes beregningen af den forholdsmæssige andel af tillægspensionen sker i disse tilfælde, opstilles følgende tal-eksempler:

Hvis en lønmodtager ved sin indtræden i ordningen ville kunne opnå 10 års anciennitet ved det fyldte 67. år, men kun opnår $4\frac{3}{4}$ års anciennitet, udgør den årlige tillægspension $\frac{4\frac{3}{4}}{10}$ = 47,5 % af 960 kr., d.v.s. 456 kr.

Hvis en lønmodtager tilsvarende kunne opnå 30 års anciennitet, men kun opnår 15 års anciennitet, udgør tillægspensionen $\frac{15}{30}$ af 2.400 kr., d.v.s. 1.200 kr.

Hvis en lønmodtager endelig kunne opnå 41

års anciennitet, men kun opnår 30 års anciennitet, udgør tillægspensionen $\frac{30}{40}$ af 2.400 kr., d.v.s. 1.800 kr.

I intet tilfælde kræves således mere end 40 års anciennitet, og forholdsmæssig andel sættes i relation til de 40 år, hvor indtrædelsesalderen kunne give større anciennitet.

I stk. 2 bestemmes det endvidere, at såfremt tillægspensionen efter den således foretagne beregning udgør mindre end halvdelen af mindste sats efter stk. 1, d.v.s. er mindre end 300 kr., bortfalder den.

Hvis en lønmodtager, der den 1. marts 1964 fylder 65 år, ved det fyldte 67. år (den 1. marts 1966) kun har opnået ét års anciennitet, f. eks. ved at der er indbetalt bidrag for ham i 36 uger, vil han være berettiget til en årlig pension på 312 kr. (nemlig det halve af 624 kr.); har han derimod kun opnået f. eks. 30 ugers anciennitet, vil han ikke være berettiget til tillægspension.

Til § 7.

Denne bestemmelse omhandler størrelsen af den pension, der vil kunne ydes lønmodtagere, der først indtræder i ordningen et år efter dens ikrafttræden eller senere. Såfremt de ved det fyldte 67. år har opnået 40 års anciennitet, opnår de ret til fuld pension, d.v.s. 2.400 kr. årligt.

I stk. 2 bestemmes, hvor stor pension der kan ydes disse lønmodtagere, såfremt de ved det fyldte 67. år har mindre end 40 års anciennitet. Tillægspensionen beregnes forholdsmæssigt og udgør så mange fyrretyvendedele af 2.400 kr., som pågældende har oparbejdet anciennitetsår.

Hvis eksempelvis en lønmodtager efter sin indtrædelsesalder kan opnå 10 års anciennitet, og opnår denne anciennitet, vil hans tillægspension udgøre $\frac{10}{40}$ af fuld tillægspension, d.v.s. 600 kr.; opnår han derimod kun 8 års anciennitet, udgør tillægspensionen kun $\frac{8}{40}$ af fuld tillægspension, d.v.s. 480 kr.

Endelig er det i stk. 3 bestemt, at en af § 7 omfattet lønmodtager, som ved det fyldte 67. år har mindre end 5 års anciennitet, ikke har ret til tillægspension. Denne bestemmelse, der svarer til bestemmelsen i § 6, stk. 2, sidste punktum, medfører, at den mindste pension, der kan udbetales efter de to bestemmelser, bliver af samme størrelse, nemlig 300 kr.

Til § 8.

§ 8 fastsætter de nærmere regler for, hvor-

ledes medlemmerne opnår pensionsanciennitet. Medlemmer, der ikke er fyldt 60 år, opnår et års anciennitet ved indbetaling af bidrag for 44 uger eller 11 måneder regnet fra det tidspunkt, medlemmet indtræder i ordningen. Der kan ifølge § 11 betales bidrag også for halve uger eller halve måneder, og sådanne bidrag tæller med ved beregningen, jfr. at f. eks. 44 uger i lovteksten svarer til 88 halve uger.

For medlemmer, der er fyldt 60 år, og som erfaringsmæssigt i højere grad er udsat for arbejdsløshed og sygdom, kræves der kun indbetaling af bidrag for 36 uger (72 halve uger) eller 9 måneder (18 halve måneder) til at opnå ét års anciennitet.

En lønmodtager bevarer den opnåede anciennitet, uanset om der i kortere eller længere perioder ikke betales bidrag for ham, og senere optjent anciennitet bliver tillagt den tidligere opnåede anciennitet.

I stk. 2 bestemmes, at såfremt et medlems bidragsindbetalinger i det enkelte år overstiger de i stk. 1 nævnte, skal disse yderligere indbetalinger godskrives medlemmet i andre bidragsår i det omfang, dette måtte være nødvendigt for at opnå fuld anciennitet. Disse yderligere bidragsindbetalinger kan således anvendes til at supplere bidragsindbetalingerne for så vidt angår år, hvori der er indbetalt for lidt til at opnå ét års anciennitet, ikke alene når dette år ligger forud for bidragsindbetalingen, men også for så vidt angår efterfølgende år, hvori der måtte mangle bidragsindbetalinger til opnåelse af et års anciennitet. Stk. 2 vil også kunne anvendes til tilvejebringelse af anciennitet for så vidt angår tidsrum, hvori pågældende, fordi han ikke har haft indtægt som lønmodtager, måtte være uden for ordningen. Det er dog en forudsætning for den sidstnævnte mulighed, at lønmodtageren inden dette tidsrum er optaget som medlem af Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Eksempelvis vil en kvindelig lønmodtager, der indtræder i ordningen som 18 årig kunne stå uden for ordningen i 12-13 år og dog få fuld tillægspension, hvis hun i de øvrige 36-37 år har fuld beskæftigelse.

Det fastsættes imidlertid i stk. 3, at et medlem sammenlagt ikke kan opnå større anciennitet end svarende til medlemmets alder ved indtræden, idet det ikke findes rimeligt, at der skulle kunne opnås anciennitet for så vidt angår den tid, der ligger forud herfor.

Til § 9.

I *stk. 1* fastslås det først, at tillægspensionen ydes efter begæring fra det fyldte 67. år, og at pensionen udbetales månedsvis forud.

Der har i tillægspensionsudvalget været enighed om, at ydelse af tillægspension i lighed med, hvad der er tilfældet ved tillægspensionen i Norge og Sverige og ved de sociale pensioner i Danmark, bør ydes efter en af den berettigede derom fremsat begæring. Skemaer til brug ved begæring bør forefindes på kommunekontorer, hvor de fleste samtidig begærer folkepension, og kan få den fornødne vejledning, men det forekommer hensigtsmæssigt, om skemaer også kan udleveres i sygekasser, arbejdsløshedskasser, banker og sparekasser m. v.

Forslaget om, at tillægspension ydes fra det 67. år, må ses på baggrund af, at denne alder er den grænse, der gælder for at opnå den almindelige folkepension uanset indtægt (folkepensionens mindstebeløb).

Det foreslås endvidere, at tillægspensionen betales månedsvis forud, således som det er tilfældet med de sociale pensioner. Der peges herved på, at hensynet til en jævn administration kan tale for at udbetale pensionen på den berettigedes fødselsdag og de tilsvarende månedlige dage, og ikke at koncentrere udbetalingerne omkring f. eks. den første i hver måned, således som det f. eks. er tilfældet med hensyn til de sociale pensioner.

Der kræves ikke bopæl i Danmark for at få udbetalt tillægspension.

Endelig foreslås det af praktiske grunde, at den årspension, på grundlag af hvilken den månedlige pension udbetales, afrundes til nærmeste med 12 delelige kronebeløb, således at det månedlige beløb skal kunne udbetales med hele kronebeløb. Reglen vil få praktisk betydning ved forholdsvis nedsættelse af skalabeløbene, og eventuelt ved regulering af pensionsbeløbene i medfør af § 14, stk. 2.

I *stk. 2* foreslås det, at tillægspension højst udbetales for 6 måneder, regnet bagud fra begæringens indgivelse. Der kan her peges på, at når ordningen er baseret på, at der kan udbetales tillægspension til de forsikrede fra det 67. år, bør ordningen administreres liberalt over for de medlemmer, der af en eller anden grund først indgiver begæring nogen tid efter det 67. år. Når der alligevel foreslås en 6 måneders grænse, må dette ses i sammenhæng med bestemmelsen i forslaget § 10, hvorefter der ydes forhøjet pension i tilfælde, hvor tillægspension

begæres udbetalt fra et tidspunkt, der ligger 6 måneder eller mere efter det fyldte 67. år.

Til § 10.

Bestemmelsen indeholder forslag om at forhøje tillægspensionen i tilfælde, hvor den begæres udbetalt fra et tidspunkt, der ligger 6 måneder eller mere efter det fyldte 67. år.

Forhøjelsen foreslås at skulle andrage 5 % for hvert halve år, modtagelsen af pension udsættes indtil det 70. år, således at forhøjelsen højst kan andrage 30 % af pensionsbeløbet. Udsættelse af begæring om udbetaling ud over det 70. år skal efter forslaget ikke kunne bevirke yderligere forhøjelser.

Ved forslaget har man haft for øje, at bestemmelsen kan indebære en tilskyndelse til at blive i arbejde ud over det 67. år. Det kan tilføjes, at der efter den svenske tillægspensionsordning ydes forhøjelser af tillægspensionen for hver måned, begæring om udbetaling udskydes efter det 67. år og indtil det 70. år, og at der til indtægtsreguleret folkepension ydes ventetillæg ved udsættelse af begæring om folkepension, jfr. § 4, stk. 1, i lov nr. 238 af 10. juni 1960 om invalide- og folkepension, jfr. lovbekendtgørelse nr. 156 af 8. maj 1962, og at det inden for private pensionsforsikringer er normalt at yde forhøjede pensionsbeløb, såfremt det fastsatte begyndelsestidspunkt for pensionsudbetalingen udsættes.

Til § 11.

Bestemmelsen indeholder regler om fastsættelsen af bidrag for medlemmer under hensyn til deres beskæftigelsesforhold, om bidragets fordeling mellem arbejdsgivere og lønmodtagere og om bidragsbetalingens ophør.

I *stk. 1* omhandles bidraget for ikke-månedslønnede lønmodtagere.

Bidraget foreslås for personer med 30 timers ugentlig beskæftigelse eller derover fastsat til 5,40 kr. om ugen og for lønmodtagere med kortere beskæftigelse, men dog mindst 15 timers ugentlig beskæftigelse til halvdelen heraf eller 2,70 kr. Bidraget foreslås udredet med $\frac{2}{3}$ af arbejdsgiver og $\frac{1}{3}$ af lønmodtager.

Tillægspensionsudvalget har bl. a. af regnskabsmæssige årsager fundet det hensigtsmæssigt at fastsætte et ugentligt, respektive et halvugentligt bidrag. Ugebidraget foreslås betalt, når blot det nævnte antal timer er opnået, uanset om det faktiske timetal ligger højere. Det

forudsættes herved, at halvt bidrag giver ret til 1/2 uges pensionsanciennitet, jfr. § 8.

Stk. 2 indeholder tilsvarende bestemmelser for månedslønnede.

Det foreslås, at der for månedslønnede med 130 timers beskæftigelse eller derover svares et månedligt bidrag på 21,60 kr., der fordeles i samme forhold som ugebidraget. Andrager den månedlige beskæftigelse mindre end 130 timer, men mindst 65 timer, foreslås bidraget fastsat til det halve af ovennævnte beløb, idet det også i denne situation forudsættes, at et halvt bidrag kun berettiger til halv pensionsanciennitet for den pågældende periode. Ved fastsættelsen af det månedlige bidrag har udvalget også lagt vægt på den foreslåede anciennitetsberegning i lovforslagets § 8, hvorefter 44 uger svarer til 11 måneder.

Tillægspensionsudvalget har foreslået, at bidraget for de månedslønnede fastsættes således, at en fuldt beskæftiget månedslønnet og en fuldt beskæftiget ugelønnet på det nærmeste svarer samme årsbidrag.

Udvalget har herved lagt til grund, at det for de månedslønnede er overvejende almindeligt, at de holder ferie med løn, og at der ikke skal ske reduktion af bidraget i den eller de måneder, inden for hvilke deres feriedage ligger. De ugelønnede holder normalt ikke ferie med løn, men får udbetalt feriegodtgørelse, enten - hvad der er det hyppigste - gennem en af de talrige ferieordninger, der er godkendt inden for det organiserede arbejdsmarked, eller ved anvendelse af feriemærker efter ferielovens bestemmelser herom.

Hvor feriegodtgørelse udbetales kontant eller gennem feriemærker, skal der ikke betales bidrag til tillægspensionsordningen af disse beløb.

Det tilføjes, at der svares bidrag af løn, der udbetales under sygdom.

I *stk. 3* foreslås, at de nærmere regler for bidragsbetalingen for de i § 2, stk. 3, omhandlede persongrupper fastsættes af arbejdsministeren efter forhandling med de interesserede arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer. Der er her navnlig tale om løsarbejdere, hvorved udvalget forstår arbejdere, som vel er beskæftiget på normal arbejdstid, men hvor beskæftigelsen efter sin karakter er begrænset til kortvarige opgaver for den enkelte arbejdsgiver og ofte mindre end 15 timer pr. uge. For denne gruppe arbejdere kan den i *stk. 1* foreslåede bidragsbetaling normalt ikke anvendes, og man har derfor anset det for nødvendigt, at der ud-

arbejdes særregler for bidragsbetalingen for de grupper, der som løsarbejdere er beskæftiget inden for disse arbejdsområder, jfr. bemærkningerne til § 2, stk. 3, og der kan her eventuelt tænkes fastsat bidrag pr. dag eller time.

I *stk. 4*, der må ses i sammenhæng med bestemmelsen i § 4, stk. 1, e), foreslås det for så vidt angår lønmodtagere, hvis arbejdstid ikke kendes, at der efter reglen i § 4, stk. 1, e), jfr. herom bemærkningerne til nævnte bestemmelse, udregnes et timetal, der lægges til grund for bidragsbetalingen, der herefter finder sted efter reglerne i *stk. 1* eller *2*.

Stk. 5 omhandler personer, der i medfør af bestemmelsen i § 2, stk. 2, har bevaret deres medlemskab i tillægspensionsordningen efter overgang til selvstændig erhvervsvirksomhed. Det foreslås, at sådanne medlemmer selv betaler det samlede bidrag. Tillægspensionsudvalget er gået ud fra, at det normale bidrag, der skal svares, vil blive fuldt månedsbidrag i 12 måneder om året; de nærmere regler herom kan fastsættes af arbejdsministeren efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension, jfr. lovforslagets § 12, stk. 2.

I *stk. 6*, der må ses i forbindelse med bestemmelsen i § 2, stk. 1, foreslås, at bidragsbetaling ophører for et medlem ved dets fyldte 67. år. Tillægspensionsudvalget har ikke ment, at der bør være adgang til at betale bidrag efter det tidspunkt, da bidragspligten ophører.

Til § 12.

Bestemmelsen i *stk. 1* om, at arbejdsgiveren tilbageholder medlemmets del af bidraget ved lønudbetaling, svarer til bestemmelsen i § 57, stk. 6 i lov nr. 239 af 10. juni 1960 om den offentlige sygeforsikring, jfr. bekendtgørelse nr. 160 af 4. april 1963.

I *stk. 2* foreslås det, at arbejdsministeren efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension fastsætter de nærmere regler for bidragsindbetalingen. Tillægspensionsudvalget er gået ud fra, at indbetalingen som overvejende hovedregel bør 5kr for tre måneder ad gangen. Udvalget har imidlertid i sin betænkning peget på, at der kan være behov for at dele landet regionalt i tre grupper, ligesom specifikke beskæftigelsesforhold for forskellige grupper lønmodtagere kan gøre det hensigtsmæssigt at benytte andre indbetalingsterminer, såsom hel- eller halvårsvis eller månedlige indbetalinger. Det foreslås derfor, at arbejdsministeren fastsætter nærmere regler for bidragsind-

betalingen efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension. Sådanne regler kan også være begrundet i tilfælde, hvor arbejdsforholdene undtagelsesvis gør det mere nærliggende at lade lønmodtageren indbetale sit eget og arbejdsgiverens bidrag.

Til § 13.

Forslagets § 13 indeholder bestemmelser om en forsikringsplan for Arbejdsmarkedets Tillægspension; det påhviler ledelsen at udarbejde planen, som skal indeholde oplysninger om ordningens forsikringstekniske beregningsgrundlag. Forsikringsplanen og senere eventuelle ændringer deri skal godkendes aktuarmæssigt af forsikringsrådet.

De nærmere regler om det offentliges tilsyn med Arbejdsmarkedets Tillægspension indeholdes i § 22, hvortil der henvises.

Bestemmelsen i *stk. 2* om, at forsikringsrådet skal godkende forsikringsplanen, indebærer, at forsikringsrådet ud fra den aktuarmæssige indsig, som rådet repræsenterer, skal tage stilling til det forsikringsmæssige beregningsgrundlag for Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Til § 14.

De i *stk. 1* foreskrevne aktuarmæssige opgørelser er anset nødvendigt for at der kan foreligge tilstrækkeligt kendskab til ordningens status.

Ifølge bestemmelsen i *stk. 2* skal ledelsen, såfremt det ved de i *stk. 1* nævnte opgørelser konstateres, at ordningen har et overskud, som ikke anses for forsikringsteknisk nødvendigt, overveje at anvende dette helt eller delvist til forhøjelse af pensionsbeløbene. Ved vurderingen heraf skal der tages hensyn til den skete prisudvikling samt udviklingen i landets og befolkningens økonomiske forhold.

Bestemmelsen i *stk. 3* knytter sig til *stk. 2*, idet der her gives ledelsen hjemmel til at ændre bidraget til Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Til § 16.

I denne bestemmelse fastsættes reglerne for repræsentantskabets sammensætning og for fremgangsmåden ved valget af medlemmerne.

Efter bestemmelsens *stk. 1-3* skal repræsentantskabet bestå af 15 arbejdsgiverrepræsentanter og 15 lønmodtagerrepræsentanter samt en formand, idet det skønnes, at der ved de foreslåede regler for udpegelsen af medlemmerne er tilvejebragt en rimelig repræsentation af alle de

af ordningen berørte persongrupper. Repræsentantskabet skal efter *stk. 4* selv vælge sin formand, der ikke må være knyttet til nogen arbejdsgiver- eller lønmodtagerorganisation.

I *stk. 5* fastsættes, at medlemmerne udpeges for tre år ad gangen, dog at genvalg vil kunne finde sted. For at sikre en regelmæssig afgang af repræsentantskabets medlemmer, er det samtidig i § 32 bestemt, at repræsentantskabet i sit første møde fastsætter regler for afgangsorten for arbejdsgiver- og lønmodtagerrepræsentanterne.

For at sikre, at samtlige interesserede organisationer og grupper - såvel fra arbejdsgiver- som fra lønmodtagerside kommer i betragtning ved arbejdsministerens udpegning af arbejdsgiver- og lønmodtagerrepræsentanter, foreslås det i *stk. 6*, at interesserede organisationer skal rette henvendelse herom til ministeren inden en af denne fastsat frist.

Til § 17.

Bestemmelsen indeholder i *stk. 1* angivelse af de opgaver, der påhviler repræsentantskabet. Udover at godkende det årlige regnskab og behandle de sager, som bestyrelsen eller mindst 4 bestyrelsesmedlemmer måtte ønske at forelægge for repræsentantskabet, skal det behandle de spørgsmål, hvis afgørelse henlægges til ledelsen af Arbejdsmarkedets Tillægspension, jfr. således § 13 om udarbejdelse af forsikringsplanen, og § 14, *stk. 3*, om ændring af bidragene.

Om repræsentantskabets øvrige opgaver henvises til lovforslagets §§ 16, *stk. 4*, 20 og 32.

Stk. 2 fastsætter reglerne for, hvornår der skal afholdes møde i repræsentantskabet.

Til § 18.

Bestemmelsen indeholder i *stk. 1* og 2 reglerne for bestyrelsens sammensætning samt om fremgangsmåden ved valget af medlemmerne, og i *stk. 3* og 4 bestemmelserne om bestyrelsens funktioner.

Bestyrelsen består ifølge *stk. 1* af formanden for repræsentantskabet som formand, medens de resterende medlemmer - i alt 8 - udpeges af organisationer, som dækker de største områder inden for arbejdsmarkedet.

I *stk. 3* er det bestemt, at bestyrelsen har ansvaret for administrationen af Arbejdsmarkedets Tillægspension i overensstemmelse med reglerne i loven og forsikringsplanen, medens der i *stk. 4* gøres mere udførligt rede for bestyrelsens funktioner. Bestyrelsen ansætter således direk-

tøren og andet ledende personale og fastlægger retningslinier for deres arbejde, herunder også den løbende anbringelse af fondsmidler. Endvidere skal bestyrelsen godkende generelle forskrifter og vejledninger, der udsendes til medlemmerne og deres arbejdsgivere. Herudover er der i forskellige bestemmelser i forslaget tillagt bestyrelsen forskellige funktioner, jfr. således § 3, stk. 1, § 4, stk. 2, § 12, stk. 2, § 14, stk. 1, § 21, § 25 og § 27.

Til § 21.

1 *stk. 1* fastslås, at bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension skal forvalte tillægspensionsordningens fondsmidler til størst mulig gavn for ordningen. Det er fundet hensigtsmæssigt med henblik herpå udtrykkeligt i loven at medtage en bestemmelse om, at bestyrelsen ved placeringen af midler skal tilstræbe en betryggende sikkerhed, en opretholdelse af midlernes realværdi samt højst mulig forrentning.

Bestemmelserne i de efterfølgende stykker må ses dels ud fra ønsket om at kunne placere fondsmidlerne i overensstemmelse med de i stk. 1 foreslåede principper, dels under hensyn til, at loven om tilsyn med pensionskasser efter lovforslagets § 22, stk. 7, ikke skal gælde for Arbejdsmarkedets Tillægspension. I lighed med, hvad der er tilfældet for pensionskasser, har man, uanset at hovedprincipperne for midlernes anbringelse er angivet i stk. 1, fundet det nødvendigt i lovforslaget at opregne de placeringsmuligheder, som tillægspensionsudvalget foreslår benyttet.

Stk. 2 indeholder bestemmelser om anbringelse af fondsmidlerne i obligationer, værdipapirer og som indestående i banker og sparekasser. I stk. 2, e) findes en bestemmelse svarende til pensionskasselovens § 14, stk. 1, g), om anbringelse af midler i fast ejendom, som ejes af ordningen, jfr. endvidere om fast ejendom bestemmelsens stk. 4.

I *stk. 3* foreslås i lighed med den svenske tillægspensionsordning, at fondsmidlerne kan anvendes som lån til arbejdsgivere, der har indbetalt bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension. Til begrundelse af forslaget har tillægspensionsudvalget peget på det ønskelige i, at der ad denne vej skabes mulighed for at lade en del af de erlagte bidrag komme direkte tilbage til erhvervslivet til dagsrente. Lånene tænkes ikke ydet af Arbejdsmarkedets Tillægspension til arbejdsgiverne, men skal formidles af banker og sparekasser på sædvanlige kreditvil-

kår, idet Arbejdsmarkedets Tillægspension yder et hertil svarende lån til pågældende kreditinstitut. Det foreslås, at pengeinstitutterne står som ansvarlige for lånet over for tillægspensionsordningen, således at pengeinstituttet, der bevilger den pågældende arbejdsgiver lånet, må bære tabet, såfremt lånet ikke tilbagebetales.

Man har fundet det hensigtsmæssigt at fastsætte en nedre grænse for sådanne lån på 500 kr. og en øvre grænse på 50 % af det bidrag, den pågældende arbejdsgiver har indbetalt.

De nærmere vilkår for ydelse af disse lån tænkes fastsat af bestyrelsen.

Stk. 4 svarer til bestemmelser i § 14, stk. 2, i loven om tilsyn med pensionskasser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 163 af 26. maj 1959, dog at det ud over anbringelse efter de dér nævnte regler foreslås, at tillægspensionsordningen kan anvende en begrænset del af fondsmidlerne til erhvervelse af fast ejendom. Tillægspensionsudvalget her herved peget på, at sådan anbringelse vil kunne være velegnet, når henses til det i stk. 1 nævnte formål, at opretholde midlernes realværdi.

Til § 22.

Arbejdsmarkedets Tillægspension kan ikke sidestilles med en almindelig pensionskasse allerede af den grund, at tillægspensionsordningen ikke er baseret på det for pensionskasser gældende præmiereservesystem, jfr. de indledende bemærkninger til lovforslaget. Som følge heraf foreslås i *stk. 7*, at loven om tilsyn med pensionskasser ikke gælder for Arbejdsmarkedets Tillægspension. Man har desuagtet fundet det hensigtsmæssigt, at tilsynet med Arbejdsmarkedets Tillægspension — for så vidt angår ordningens forsikringstekniske beregningsgrundlag — finder sted efter samme retningslinier som tilsynet med pensionskasser.

I overensstemmelse hermed foreslås det i *stk. 1*, at de aktuarmæssige opgørelser, jfr. forslagens § 14, stk. 1, foretages af en af forsikringsrådet godkendt aktuar og indsendes til forsikringsrådet. En tilsvarende bestemmelse for pensionskasser findes i § 21, stk. 2, i loven om tilsyn med pensionskasser.

Bestemmelsen i *stk. 2* svarer til bestemmelsen i § 21, stk. 1, i loven om tilsyn med pensionskasser.

I *stk. 3* pålægges det forsikringsrådet at afgive indberetning til arbejdsministeren om de forannævnte aktuarmæssige opgørelser og at underrette Arbejdsmarkedets Tillægspension om denne indberetnings indhold.

Bestemmelsen i *stk. 4* kan sammenholdes med § 21, *stk. 3*, i loven om tilsyn med pensionskasser, dog at forsikringsrådet ud over at forhandle med Arbejdsmarkedets Tillægspension skal afgive indberetning til arbejdsministeren.

Ifølge § 24 i loven om tilsyn med pensionskasser skal pensionskasser bidrage til dækning af udgifterne ved tilsyn med et af forsikringsrådet fastsat beløb, der ikke kan overstige 1 kr. årligt pr. medlem. I *stk. 5* foreslås det, at arbejdsministeren efter samråd med handelsministeren fastsætter et gebyr for tilsynet, der skal udredes af Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Det foreslås i *stk. 6*, at det reviderede årsregnskab skal indsendes til arbejdsministeren.

Til § 24.

Det er anset for nærliggende at give krav på ydelser fra en tillægspensionsordning samme retsbeskyttelse som krav på folke-, invalide- og enkepension. Bestemmelsen er udformet på samme måde som i lov nr. 238 af 10. juni 1960 om invalide- og folkepension, jfr. § 34 i bekendtgørelse nr. 156 af 8. maj 1962 og i lov nr. 70 af 12. marts 1959 om pension og hjælp til enker m. fl., jfr. § 19 i bekendtgørelse nr. 157 af 8. maj 1962. Den foreslåede regel giver beskyttelse mod retsforfølgning i almindelighed, ligesom retshandler med hensyn til krav på pension er ugyldige. Bestemmelsen er dog ikke - lige så lidt som bestemmelserne i lovgivningen om folke-, invalide- og enkepension — til hinder for, at der kan foretages tilbageholdelse i pensionen for krav på forfaldne personlige skatter og underholdsbidrag.

Til § 25.

For at sikre en så nøjagtig og omfattende registrering som muligt af såvel lønmodtagere som arbejdsgivere er det i *stk. 1* foreslået, at der pålægges arbejdsgiverne en pligt til at foretage indberetning om den eller de lønmodtagere, som de beskæftiger. Derimod er det ikke anset for hensigtsmæssigt i loven at fastsætte detaljerede regler for en sådan indberetningspligt, idet det synes rigtigst, at disse fastsættes af arbejdsministeren, efter at bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension har afgivet indstilling herom.

I *stk. 2* er der pålagt offentlige myndigheder, sygekasser, ulykkesforsikringselskaber samt arbejdsgivere, lønmodtagere og faglige organisationer pligt til på begæring at overlade Arbejdsmarkedets Tillægspension og del: i § 23

omhandlede ankenævn enhver oplysning, som er af betydning for afgørelsen af pensions spørgsmål i henhold til loven. Navnlig ved den registrering, som må forudsættes at skulle ske ved ordningens ikrafttræden, er det ønskeligt, at der er hjemmel til at skaffe de nødvendige oplysninger.

Til § 26.

Fristen i *stk. 1* er den samme, som med hjemmel i § 57 i lov nr. 239 af 10. juni 1960 om den offentlige sygeforsikring er fastsat med hensyn til arbejdsgivernes indbetaling af bidrag til sygelønsordningen.

Forslaget i *stk. 2 og 3* om et strafgebyr på 1 % pr. måned af det samlede bidrag i tilfælde af for sen indbetaling af bidraget er medtaget for at søge sikret, at fristen i *stk. 1* overholdes.

Da det som nævnt i bemærkningerne til § 25 er nødvendigt med en nøje registrering af såvel lønmodtagere som arbejdsgivere, og da en undladelse af at opfylde den i § 25 omhandlede indberetningspligt kan bevirke, at der ikke betales bidrag for lønmodtagere, som er omfattet af tillægspensionsordningen, er der i *stk. 4* foreslået optaget en regel om bødestraf for ikke-overholdelse af indbetalingspligten. Bødestraf er endvidere foreslået anvendt over for arbejdsgivere, der trods påkrav herom undlader at indbetale bidrag til ordningen. Bestemmelsen, der må ses som et supplement til bestemmelserne i *stk. 2 og 3*, tænkes kun anvendt i særlige tilfælde, f. eks. hvor der er tale om egentlig modvillige betalere. Som det fremgår af formuleringen tænkes den foreslåede regel ikke anvendt på forhold, der er strafbare i henhold til anden lovgivning, f. eks. borgerlig straffelov.

Såfremt grupper af lønmodtagere får pålagt bidragspligt direkte i medfør af § 2, *stk. 3*, sammenholdt med § 11, *stk. 3*, vil de i relation til bestemmelserne i nærværende paragraf være at ligestille med arbejdsgivere.

Til § 27.

Den i *stk. 1* foreslåede bestemmelse omhandler de tilfælde, hvor en begæring om tillægspension er blevet imødekommet, men hvor pensionsbeløbet af en eller anden grund ikke er blevet hævet i et sammenhængende tidsrum af 3 år. Af praktiske grunde er det uhensigtsmæssigt, at sådant beløb bliver stående som stadig tilkommende den pågældende pensionist. Det er derfor foreslået fastsat som en generel regel, at krav på den del af tillægspensionen,

der har stået uhævet i mere end 3 år, bortfalder. Det er dog anset for rimeligt at tillægge bestyrelsen beføjelse til i hvert enkelt tilfælde at fravige den generelle regel, f. eks. hvis pågældende senere kan godtgøre at have haft gyldig grund til ikke at hæve pensionen.

I den i *stk. 2* omhandlede situation er der endnu ikke opstået krav på udbetaling af pension, idet begæring ikke er indgivet. Ud fra de samme hensyn, som er nævnt ovenfor, er det foreslået fastsat som en generel regel, at bestyrelsen kan betragte retten til tillægspension som bortfaldet. Også her kan der dog forekomme tilfælde, hvor det kan være rimeligt senere at imødekomme en begæring om tillægspension, når det kan anses for godtgjort, at gyldig grund til ikke tidligere at have indgivet begæring har foreligget.

Til § 28.

Tillægspensionsudvalget har ikke ment at kunne forudsætte, at fuld folkepension vil være gennemført på det tidspunkt, de første tillægspensioner udbetales. Selv om de første tillægspensioner, der udbetales, ikke vil overstige 600 kr. og således efter de nugældende regler om den indtægtsregulerede folkepension kun rent undtagelsesvis ville bevirke et nedslag i folkepensionen, findes det rigtigst i tillægspensionsloven udtrykkeligt at udtale, at ydelser i henhold til tillægspensionen ikke medtages ved beregningen af de indtægter, der lægges til grund ved fastsættelsen af grundbeløbet for folkepensionen.

Til § 29.

I *stk. 1* fastslås det, at loven i princippet ikke gælder for Færøerne og Grønland, dog at dette kun gælder med de i *stk. 2* og *3* fastsatte modifikationer.

Når loven ikke skal gælde for Færøerne, skyldes det, at dette spørgsmål er særanliggende. Det fastsættes dog i *stk. 2*, at danske lønmodtagere, der er beskæftiget på Færøerne for virksomheder, der har sæde eller styrelse i

den øvrige del af riget, skal være omfattet af loven, for så vidt de i øvrigt opfylder betingelserne for medlemskab, idet disse ellers ville være ringere stillede end danske lønmodtagere, der er beskæftiget i udlandet for danske virksomheder, jfr. § 2, stk. 1, b).

Ifølge bestemmelsen i *stk. 3* vil lønmodtagere (danske eller udenlandske), der ikke er hjemmehørende i Grønland, være omfattet af bestemmelsen, når de i øvrigt opfylder lovens betingelser for medlemskab, og når de er beskæftiget på danske virksomheder eller institutioner, uanset om disse har sæde eller styrelse i Grønland eller den øvrige del af riget, og uanset om de pågældende er udsendt til varig eller midlertidig beskæftigelse i Grønland. Er der derimod tale om beskæftigelse for udenlandske virksomheder eller institutioner, er kun sådanne danske lønmodtagere omfattet af ordningen.

Til § 30.

Efter forslaget tilbageholdes der i løn og svares arbejdsgiverbidrag af løn, der indtjenes fra 1. marts 1964. Det er således indtjeningsperioden, begyndende med 1. marts 1964, og ikke udbetalingstidspunktet, der er afgørende. Der henvises i øvrigt til § 5, stk. 1, i lov nr. 69 af 13. marts 1963 om forlængelse af kollektive overenskomster.

Til § 31.

Tillægspensionsudvalget har foreslået, at udbetalingen af tillægspension begynder ét år efter, at ordningen er trådt i kraft. Bestemmelsen er udformet i overensstemmelse hermed.

Til § 32.

Tillægspensionsudvalget har foreslået, at repræsentantskabet på sit første møde fastsætter regler for afgangsorten for arbejdsgiver- og lønmodtagerrepræsentanterne. For at sikre den fornødne kontinuitet i repræsentantskabet vil det være hensigtsmæssigt, om en trediedel af medlemmerne afgår (eller genvælges) efter ét år, og en trediedel efter to år.

Lov nr. 69 af 13. marts 1963.

LOV OM FORLÆNGELSE AF KOLLEKTIVE OVERENSKOMSTER

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1.

Samtlige kollektive overenskomster, der er opsagt eller kan opsiges inden udgangen af året 1963, skal fremdeles - med de ændringer, der følger af nedenstående bestemmelser - være gældende for en yderligere periode af 2 år fra det tidspunkt, til hvilket den enkelte overenskomst efter de deri fastsatte regler kan opsiges, dog mindst indtil 1. marts 1965.

Stk. 2. Er ny overenskomst ikke tilvejebragt inden den udløbstid, som herefter gælder for de omhandlede overenskomster, men ønsker nogen af parterne desuagtet, at den gældende overenskomst som ændret ved nærværende lov skal ophøre til udløbsdatoen eller en senere dato, må de overenskomstmæssige regler om opsigelse m. v. iagttages.

§ 2.

De ændringer i gældende overenskomster, hvorom der inden nærværende lovs ikrafttræden er opnået enighed ved forhandling direkte mellem underorganisationerne, mellem hovedorganisationerne eller under disses medvirken i forligsinstitutionen, indgår som bestanddele af disse overenskomster.

Stk. 2. Sådanne specielle spørgsmål inden for de til 1. marts 1963 løbende overenskomster, om hvilke der ikke ved forhandling er opnået enighed, kan, for så vidt de efter forligsinstitutionens opfattelse ikke er færdigbehandlet, af hver af overenskomstparterne gennem vedkommende hovedorganisation indbringes til afgørelse ved et i hvert overenskomstområde oprettet paritetisk sammensat nævn. Spørgsmål, om hvilke der ikke kan op-

nås flertal i nævnet, afgøres ved, at dette udpeger en opmand, der træffer afgørelsen. Kan enighed om opmand ikke opnås, udpeges en sådan af forligsinstitutionen.

Stk. 3. Inden for overenskomstområder med udløbstider tidligere eller senere end den i stk. 2 nævnte afgøres sådanne specielle spørgsmål, om hvilke der ikke opnås enighed inden for et tidsrum af 2 uger henholdsvis efter lovens ikrafttræden og efter overenskomstens normale udløbstid, efter tilsvarende fremgangsmåde som anført i stk. 2 med de modifikationer, der følger af særlige aftaler eller fast sædvane mellem overenskomstparterne.

§ 3.

Der ydes af vedkommende arbejdsgivere, organiseret under Dansk Arbejdsgiverforening og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, inden for en beløbsramme på henholdsvis 60 mill. kr. og 8 mill. kr. til de af dem beskæftigede lavtlønnede medlemmer af fagforbund under Landsorganisationen i Danmark tillæg til de overenskomstmæssige lønninger med særlig hensyntagen til bl. a. normalløns- og minimallønssatser samt med hensyntagen til kvindelønningers dyrtidstillæg. Disse tillæg ydes for 1. år af den periode, hvormed overenskomsterne er forlænget i medfør af § 1. De nærmere regler for tillæggenes ydelse aftales mellem hovedorganisationerne; opnås der ikke herved enighed inden 2 uger fra lovens ikrafttræden, fastsættes disse regler inden 4 uger fra lovens ikrafttræden af Overenskomstnævnet af 1939, henholdsvis af

tilsvarende ved parternes foranstaltning oprettet overenskomstnævn.

Stk. 2. De i henhold til stk. 1 fastsatte tillæg ydes til tilsvarende lavtlønnede lønmodtagere uden for de i stk. 1 nævnte overenskomstråder.

Stk. 3. Ud over de i stk. 1 omhandlede tillæg ydes der for den resterende del af den periode, hvormed overenskomsterne er forlænget i medfør af § 1, inden for en beløbsramme på henholdsvis 120 mill. kr. og 19 mill. kr. af vedkommende arbejdsgivere organiseret under Dansk Arbejdsgiverforening og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger tillæg til de overenskomstmæssige lønninger til de af dem beskæftigede medlemmer af fagforbund under Landsorganisationen i Danmark. De nærmere regler for tillæggenes ydelse aftales mellem hovedorganisationerne under særlig hensyntagen til normalløns- og minimallønsatser samt til de under overenskomstforhandlingerne i januar 1963 af hoverorganisationerne udtagne sociale krav. Opnås der ikke herved enighed, fastsættes disse regler på samme måde og inden for tilsvarende tidsfrister som omtalt i stk. 1, sidste punktum.

Stk. 4. De i henhold til stk. 3 fastsatte tillæg ydes til tilsvarende lønmodtagere uden for de i stk. 3 nævnte overenskomstråder.

§ 4.

I forbindelse med de ved nærværende lov gennemførte forlængelser af de gældende overenskomster ændres udgangspunktet for de hidtil i overenskomsterne hjemlede dyrtidsreguleringer således, at det ved lov om beregning af et reguleringspristal fastsatte pristal, der har januar 1963 = 100, benyttes ved dyrtidsreguleringer af de overenskomstmæssige lønninger i den periode, hvormed overenskomsterne er forlænget i medfør af § 1.

Stk. 2. Ved overgang til den i stk. 1 omhandlede ordning foretages sådanne tilpasninger af de pågældende overenskomstbestemmelser, som parterne finder nødvendige; tvivlsproblemer i denne henseende kan indbringes til afgørelse ved Overenskomstnævnet af 1939, henholdsvis ved overenskomstnævn oprettet ved parternes foranstaltning.

§ 5.

Det påhviler arbejds- og socialministeren i folketingsåret 1963—64 for folketingsåret at fremsætte lovforslag om gennemførelse af en tillægspensionsordning, der baseres på indbeta-ger fra arbejdsgivere og lønmodtagere med virkning fra 1. marts 1964.

Stk. 2. Til forberedelse af det i stk. 1 nævnte lovforslag nedsætter arbejds- og socialministeren et sagkyndigt udvalg, bestående af en af arbejds- og socialministeren udnævnt formand samt 2 medlemmer udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening (hvoraf det ene skal repræsentere arbejdsgivere inden for butiks-, handels- og kontorvirksomhed), 1 medlem udpeget af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, 3 medlemmer udpeget af Landsorganisationen i Danmark (hvoraf et medlem skal repræsentere lønmodtagere inden for butiks-, handels- og kontorvirksomhed og et medlem repræsentere lønmodtagere på landbrugsområdet), 1 medlem udpeget af Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionsnærorganisationer, 1 medlem udpeget af Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger samt 4 medlemmer udpeget af henholdsvis handelsministeriet, finansministeriet, socialministeriet og arbejdsministeriet. Udvalget afgiver indstilling senest 1. december 1963.

§ 6.

For den periode, hvormed overenskomsterne er forlænget i medfør af § 1, skal iværksættelse af arbejdsstandsning (strejke, blokade, lockout eller boykot) være forbudt efter samme regler, som gælder, når der er indgået kollektiv overenskomst.

§ 7.

Sager vedrørende brud på de ved nærværende lov fornyede og ændrede overenskomster afgøres ad sædvanlig fagretlig vej.

§ 8.

Denne lov, der ikke gælder for Færøerne og Grønland, kan stadfæstes straks efter vedtagelse, jfr. grundlovens § 42, stk. 7, og træder i kraft straks.

Givet på Christiansborg slot, den 13. marts 1963.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

Kaj Bundvad

Redegørelse

fra

det ifølge Forligsmandens mæglingsforslag i 1961

mellem

Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund

og

Dansk Arbejdsgiverforening

nedsatte

Efterlønsudvalg.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side
1. Indledning	81
2. Tillægspensionsordningens omfang	82
3. Bidrag til ordningen	82
4. Valg af finansieringssystem	82
5. Ydelserne	38
6. Regulering af bidrag og ydelser	86
7. Fondsforvaltningen	86
8. Ordningens administration	87
9. Gældende pensionsordninger	87
10. Indekskontrakter	90
11. Gældende pensionskasselovgivning	90
12. Forholdet til skattelovgivningen	91
13. Forholdet til andre lande	91
Bilag 1. Årlige pensionsbeløb for lønmodtagere, der ved ordningens ikrafttræden befinder sig i forskellige aldersgrupper	91
Bilag 2. Ind- og udbetalinger samt fondsoopsparing ved forskellige pensionsordninger	93
Bilag 3. Den norske tillægspensionsordning ¹⁾	
Bilag 4. Den svenske tillægspensionsordning ¹⁾	

i) Ikke medtaget.

1. Indledning.

I forligsmandens mæglingforslag af 21. marts 1961 for grupperne I-VII og i mæglingforslaget af 22. april 1961 for gruppe VIII er optaget en bestemmelse om, at der i overenskomstperioden skal optages forhandlinger om efterløn eller tillægspension. Bestemmelsen er stort set enslydende i samtlige mæglingforslag. For grupperne II-VII hedder det i fællesbestemmelsernes paragraf 15:

»Efterløn.

Parterne er enige om, at der efter overenskomstforhandlingernes afslutning nedsættes et udvalg, som nærmere skal undersøge mulighederne for at indføre en pensionsordning. For at sikre kendskab til en pensionsordnings økonomiske konsekvenser i fremtiden antager udvalget aktuariemæssig assistance.

Forudsætningen for en eventuel pensionsordning må være, at den finansieres gennem bidrag såvel fra arbejdsgiverne som arbejderne.

En redegørelse fra det nedsatte udvalg skal afgives senest den 1. juli 1962.«

I september 1961 nedsatte hovedorganisationerne herefter det udvalg, som skulle behandle spørgsmålet om tillægspension for alle overenskomstgrupper. Udvalget fik følgende sammensætning:

Fra Dansk Arbejdsgiverforening:

Vicedirektør J. Ammundsen (suppleant for formanden),

underdirektør C. J. Clemmensen,

direktør, dr. tecn. A. N. Neergaard (udvalgets formand),

kontorchef P. Schade Poulsen og

direktør Svend Rasmussen.

Fra Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund:

Hovedkasserer Chr. Carlsson,

redaktør H. Grünbaum,

redaktør Holger Jensen (suppleant for næstformanden),

forbundsformand H. Schäfer og

sekretær Svend Bache Vognbjerg (udvalgets næstformand).

Redaktør Holger Jensen og kontorchef P. Schade Poulsen har fungeret som sekretærer for udvalget, bistået af fuldmægtig Bent Kristiansen, Dansk Arbejdsgiverforening.

Professor, dr. phil. E. Sparre Andersen har ydet udvalget aktuariemæssig assistance.

Der er indhentet oplysninger fra Norge og Sverige.

Udvalget har afholdt i alt 11 møder.

Det har ikke været udvalgets opgave at fremkomme med endeligt forslag til en tillægspensionsordning, men alene at redegøre for de forskellige tekniske muligheder for at gennemføre en sådan.

København, den 28. juni 1962.

Dansk Arbejdsgiverforening

J. Ammundsen   C. J. Clemmensen

A. N. Neergaard   P. Schade Poulsen

Svend Rasmussen

Landsorganisationen i Danmark,
De samvirkende Fagforbund

Chr. Carlsson   H. Grünbaum

Holger Jensen   H. Schäfer

Svend Bache Vognbjerg

/ *Bent Kristiansen.*

2. Tillægspensionsordningens omfang.

Det falder naturligt først at omtale, hvem en eventuel tillægspensionsordning bør gælde for. Udvalget er under sine drøftelser nået frem til, at en ordning bør omfatte alle voksne lønmodtagere (såvel mænd som kvinder), der beskæftiges hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening. Den bør endvidere stå åben for andre voksne lønmodtagere, der dækkes af kollektive overenskomster, eller som i øvrigt er tilsluttet organisationer under Landsorganisationen i Danmark.

Undtages bør alene lønmodtagere, for hvilke der består særlige pensionsordninger af en sådan karakter, at de gør undtagelse rimelig. En nøjere afgrænsning heraf må foretages i vedtægterne for en tillægspensionsordning.

Det er efter udvalgets opfattelse tvivlsomt, om arbejdsgivere også bør have adgang til at deltage i ordningen.

3. Bidrag til ordningen.

Udvalget har i sine beregninger forudsat, at der betales bidrag for lønmodtageren, fra han begynder at modtage voksen løn, og så længe han forbliver i arbejde.

Bidraget pr. medlem kan beregnes pr. time eller uge. For løsarbejdere (havnearbejdere m. fl.) samt deltidsarbejdere må bidraget formentlig beregnes pr. time, og den oparbejdede pensionsanciennitet sættes i forhold til arbejdstimernes antal.

For andre lønmodtagere kan bidraget formentlig fastsættes pr. uge eller måned (f. eks. HK). Der må da regnes med samme ugebidrag, også for de arbejdere, hvis fulde normale arbejdsuge er mindre end 45 timer (f. eks. skifteholdsarbejdere, HK etc.).

Det er et spørgsmål, om der skal betales bidrag af overarbejdstimerne. På de områder, hvor der betales bidrag pr. time (som f. eks. for løsarbejdere), kunne der betales bidrag også for eventuelle overarbejdstimer. Der kan her ved indhentes noget af den anciennitet, som disse kategorier ellers normalt sætter til på grund af deres særlige arbejdsforhold.

Ved den endelige udformning af en eventuel tillægspensionsordning må spørgsmålet om den måde, hvorpå bidraget skal beregnes, overvejes, bl. a. under hensyntagen til, hvorledes bidragsberegningerne lettest kan administreres af virksomhedernes lønningskontorer.

Bidraget kan enten fastsættes som et øre-

beløb pr. time/uge pr. lønmodtager eller som en procentdel af arbejds lønnen.

Det må formentlig kræves, at lønmodtagere deltager i ordningen i en vis mindste tid for at opnå ret til tillægspension. I Norge kræves der indbetaling for 200 fulde præmieuger for opnåelse af pensionsret. Udvalget er i sine beregninger gået ud fra, at der (bortset fra overgangstiden ved en eventuel ordnings etablering) præsteres indbetalinger for fem år for at opnå ret til mindstepension. Har en lønmodtager deltaget i ordningen i mindst fem år, er der regnet med, at pågældende bevarer den opgjorte pensionsret, selv om han ophører med at være lønmodtager.

Den, der ophører med at være lønmodtager, bør kunne vælge, om han som selvstændig erhvervsdrivende eller lignende vil fortsætte sine præmieindbetalinger eller nøjes med til sin tid at få udbetalt den pension, som han allerede har erhvervet ret til.

Udvalget har ikke ment at burde tage stilling til, i hvilket forhold bidraget skal fordeles på arbejdsgivere og lønmodtagere, ligesom man heller ikke har ment at burde udtale sig om, hvor stort det samlede bidrag bør være. Som beregningsenhed for de efterfølgende beregninger er udvalget af praktiske hensyn gået ud fra et samlet bidrag på 200 kr. pr. år, svarende til gennemsnitligt 10 øre pr. arbejdstime.

4. Valg af finansieringssystem.

En tillægspensionsordning vil kunne opbygges som et rent præmiereservesystem, et rent fordelingsystem eller en kombination af disse to systemer.

a. Præmiereservesystemet.

Præmiereservesystemet bygger på det princip, at der for hvert enkelt medlem af pensionsordningen i de år, medlemmet er i arbejde, skal indbetales en præmie, som henlægges til en fond, der gennem rentetilskrivningerne bliver stor nok til at dække den pension, som vedkommende får ret til, samt administrationsomkostningerne. Systemets gennemførelse bygger på visse forudsætninger, i første række om rentefod og dødelighed.

Gennem fondsdannelsen skabes der for hver enkelt pensionsberettiget sikkerhed for, at pensionsydelse vil kunne udbetales.

Da pensionsudbetalingernes størrelse for den enkelte afhænger af de indbetalte bidrag, kan

der ikke for pensionisterne ske ændringer i pensionens størrelse. En ændring i pris- og reallønniveauet vil derfor heller ikke uden store ændringer i præmieindbetalingerne kunne få væsentlig betydning for størrelsen af pensionen til lønmodtagere, der er nær ved pensionsalderen, når ændringen finder sted.

b. Fordelingssystemet.

Fordelingssystemet bygger på det princip, at de faktiske årlige pensionsudgifter plus administrationsomkostningerne hvert år skal dækkes af det samme års indbetalte præmier. Der skæbes ved et rent fordelingssystem ingen fonds, og der bliver følgelig heller ingen rentetilskrivninger. Kun så længe en aftale om tillægspension består mellem arbejdsmarkedets parter, er der under dette system sikkerhed for, at pensionsydelse vil blive udbetalt.

Ved fordelingssystemet skal ordningen i princippet for hvert enkelt år hvile i sig selv, og hvis pensionsydelse skal fastholdes uforandrede fra år til år, vil der opstå variationer i de årlige bidrags størrelse som følge af variationer i forholdet mellem antallet af pensionister og antallet af personer i arbejde — her kan stor arbejdsløshed eller langvarige konflikter spille ind. Til gengæld er det muligt at variere ydelserne også for de aktuelle pensionister, hvis man ændrer indbetalingernes størrelse.

c. Kombinationer af præmiereserve- og fordelingssystemet.

De pensionsydelse, som en given præmieindbetaling kan danne basis for, bliver betydeligt mindre ved et rent fordelingssystem end ved det rene præmiereservesystem, idet rentetilskrivningerne bidrager meget væsentligt til finansieringen af præmiereservesystemets ydelser.

Medens pensionsydelse ved et rent præmiereservesystem først vil nå op på fuld størrelse en menneskealder efter ordningens etablering, kan man under et rent fordelingssystem udbetale normale pensionsydelse allerede fra ordningens første år.

For at kunne opnå en ordning, efter hvilken der inden for en overskuelig tid kan udbetales pensionsydelse af et antageligt beløb, taler meget for, at en eventuel tillægspensionsordning baseres på en kombination af præmiereserve- og fordelingssystemet. Gennem en vis fondsdannelse sikres, at der under alle omstæn-

digheder (selv om ordningen eventuelt skulle blive ophævet) til sin tid vil være visse beløb til rådighed til pensionering af lønmodtagere, som har indbetalt præmier til ordningen.

Ved en kombineret ordning står det parterne helt **frit** at beslutte, hvor mange års fuld præmieindbetaling der skal til for at give ret til fuld pension. Udvalget har her regnet med, at der skal kunne opnås ret til fuld pension efter 40 års fuld præmieindbetaling, og man har fundet det rimeligt, at lønmodtagere, som måtte komme til at bidrage til ordningen i mere end 40 år, ikke herved opnår tillæg til pensionen, men at de midler, som på denne måde kommer ind, anvendes til at hæve pensionsordningens maksimumsbeløb.

Mindre end 40 års fuld præmieindbetaling giver alene ret til pro rata pension.

Ved en kombineret ordning er det endvidere muligt at finde frem til former, hvorefter lønmodtagere, som ved ordningens etablering ikke har mulighed for at opnå 40 års fuld præmieindbetaling, alligevel kan få udbetalt en tillægspension af en antagelig størrelse derved, at der ydes et tillæg for manglende anciennitet, i det følgende benævnt kompensation. Det er her klart, at jo større kompensation man vil give, desto mindre bliver pensionsordningens maksimumsbeløb.

På baggrund af de her anførte betragtninger har udvalget koncentreret sine overvejelser om en ordning, der kombinerer præmiereserve- og fordelingssystemet.

5. Ydelserne.

Udvalget har drøftet, fra hvilken alder tillægspensionen bør ydes. Man kan gå den vej at udbetale tillægspension ved opnåelse af en ganske bestemt alder, uanset om lønmodtageren forbliver i arbejde eller ej. Den gældende alder for opnåelse af folkepension er for tiden 67 år for mænd og 62 år for kvinder, men ved ydelse af tillægspension kan man overveje at sætte samme alder for mænd og kvinder, f. eks. 67 år, såfremt man i øvrigt gør såvel bidraget som pensionens størrelse ens for mænd og kvinder.

Man kan også tænke sig, at retten til at opnå tillægspension først indtræder, når pågældende ophører med at arbejde, selv om han forinden har nået pensionsalderen. En sådan ordning vil formentlig være meget vanskelig at praktisere, og som en mellemløsning kunne man tænke

sig, at retten til at opnå tillægspension fulgte reglerne for opnåelse af indtægtsbestemt folkepension. Som det vil blive omtalt i afsnit 9, er en ændring af disse regler for tiden genstand for overvejelser i en kommission, og resultatet heraf bliver muligvis en yderligere understregning af, at folkepension udbetales ved opnåelse af en ganske bestemt alder, uanset om pågældende oppebærer anden indtægt.

Udvalget har derfor i de følgende beregninger som det dyreste alternativ valgt at gå ud fra, at tillægspensionen ydes ved opnåelse af 67-års alderen for mænd og 62-års alderen for kvinder, henholdsvis 67 år for såvel mænd som kvinder.

Såfremt der tillige skal ydes invalidepension, forekommer det naturligt, at en sådan pension udbetales i tilfælde, hvor der bevilges invalidepension fra det offentlige. Tillægspensionen bør her ydes med det beløb, som pågældende ville have været berettiget til at få i alderspension ved opnåelse af pensionsalderen.

Udvalget har ikke taget stilling til, om der ved siden af egenpension skal ydes pension til enker og børn. En eventuel enkepension bør formentlig udbetales til de enker, som endvidere er berettiget til enkepension fra det offentlige (jfr. afsnit 9, punkt A,1). En eventuel børnepension kan tænkes ydet til børn under 18 år, hvor forsørgeren er afgået ved døden, eventuelt også hvor forsørgeren oppebærer invalidepension.

Til belysning af, hvilke pensionsydelser der vil kunne opnås ved et rent præmiereservesystem, et rent fordelingssystem eller en kombination af de to systemer, har udvalget ladet udarbejde forskellige tabelopstillinger, som for hvert alderstrin er oplyst i bilag 1. På grundlag heraf er udarbejdet omstående oversigt, hvori der gives oplysninger om pensionsbeløbets størrelse ved nogle udvalgte alderstrin.

Alderstrinet 66 år, henholdsvis 61 år, angiver tillægspensionens mindstebeløb under forudsætning af en pensionsalder for mænd på 67 år og for kvinder på 62 år, henholdsvis 67 år for både mænd og kvinder.

Oversigten samt tabellerne i bilaget er i øvrigt baseret på følgende forudsætninger:

1. Beregningerne bygger på aldersfordelingen for samtlige arbejdsløshedsforsikrede, sammenholdt med den samlede befolknings faktiske aldersfordeling. Tallene kan be-

nyttes for en ordning, som senest træder i kraft pr. 1. januar 1965.

2. Den faktiske dødelighed for henholdsvis mænd og kvinder i de senere år er lagt til grund for beregningerne.
3. Der er regnet med et bidrag på 200 kr. pr. år pr. medlem, svarende til 10 øre pr. time. Ved en ændring af bidragets størrelse kan pensionsbeløbene ændres proportionalt.
4. Rentefod: $4\frac{1}{2}$ procent pro anno.
5. Der er regnet med administrationsomkostninger på 3 procent.
6. Der regnes ikke i tabellerne med ydelse af enke-, børne- eller invalidepension.
7. Der er regnet med samme pensionsbeløb til mænd og kvinder ved pensionsalderens indtræden.
8. Der er regnet med bidrag fra det tidspunkt, hvor lønmodtageren begynder at modtage voksen løn. Som følge af mændenes længere læretid samt indkaldelse til militærtjeneste er der her gennemsnitligt regnet med bidrag fra 20-års alderen, medens der for kvindernes vedkommende regnes med betaling fra 18-års alderen.
9. Medlemmerne erhverver pensionsanciennitet, også selv om de i sygdomsperioder af indtil 2 års varighed fritages for præmiebetaling.
10. Medlemmer, som ikke har opnået i alt 5 års anciennitet i ordningen, får ingen pension. Der er dog regnet med pension til dem, som når pensionsalderen i løbet af ordningens første 5 år, jfr. forudsætning 12 og 13.
11. Ved mere end 5, men mindre end 40 års præmiebetaling regnes med pro rata pension, d.v.s. at f. eks. 12 års præmiebetaling givet ret til $\frac{12}{40}$ af maksimumspensionen, uafhængigt af i hvilken periode de 12 års præmier er betalt.
12. Der er regnet med, at første udbetaling af tillægspension sker 1 år efter bidragsindbetalingernes påbegyndelse, og da tidligst fra 67-års alderen til mænd og 67-års, henholdsvis 62-års alderen til kvinder.
13. Ved beregningerne med kompensation til de lønmodtagere, der indtræder ved ordningens etablering (eller i det første år efter dens oprettelse), er det forudsat, at pensionen beregnes, som om der var betalt bidrag i 6, henholdsvis 10 år før ordningens oprettelse, idet der dog højst ydes 2 års kompensationstillæg for hvert års bi-

Oversigt over årlige pensionsbeløb (egenpension) ved forskellige alderstrin og forskellige former for tillægspensionsordning.

	Alder ved ordningens ikrafttræden				
	20 år	45 år	55 år	61 år	66 år
	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år
1) Rent præmiereservesystem					
Mænd pensionsalder 67 år	4.403	958	382	157	22
Kvinder pensionsalder 67 år	3.718	823	333	139	20
Kvinder pensionsalder 62 år	2.286	451	140	17	0
2) Rent fordelingssystem					
Mænd pensionsalder 67 år } Kvinder pensionsalder 67 år }	ca. 1.200	ca. 1.200	ca. 1.200	ca. 1.200	ca. 1.200
Mænd pensionsalder 67 år } Kvinder pensionsalder 62 år }	ca. 900	ca. 900	ca. 900	ca. 900	ca. 900
3) Kombineret præmiereserve- og fordelingssystem					
A. Uden kompensation					
Mænd pensionsalder 67 år } Kvinder pensionsalder 67 år }	2.880	1.584	864	432	72
Mænd pensionsalder 67 år Kvinder pensionsalder 62 år	2.680 2.680	1.474 1.139	804 469	402 67	67 0
B. Med kompensation svarende til maksimalt 6 præmieår					
Mænd pensionsalder 67 år } Kvinder pensionsalder 67 år }	2.440	1.708	1.098	732	183
Mænd pensionsalder 67 år Kvinder pensionsalder 62 år	2.240 2.240	1.568 1.288	1.008 728	672 168	168 0
C. Med kompensation svarende til maksimalt 10 præmieår					
Mænd pensionsalder 67 år } Kvinder pensionsalder 67 år }	2.200	1.760	1.210	880	165
Mænd pensionsalder 67 år Kvinder pensionsalder 62 år	2.040 2.040	1.632 1.377	1.122 867	816 153	153 0

dragsindbetaling. Det forudsætter endvidere, at kompensation ikke ydes, dersom bidragsbetalingen ophører, inden den normale pensionsalder indtræder.

Maksimumspensionerne ved 0, 6 eller 10 års kompensationstillæg svarer til de i oversigten under »alder 20 år« anførte pensionsbeløb. I øvrigt kan virkningen af kompensationstillæg illustreres ved nogle eksempler:

En mandlig lønmodtager, der er 31 år ved ordningens etablering, vil uden kompensation få en pro rata pension på 36/40

af maksimumspensionen, medens han med kompensation vil opnå hele maksimumspensionen.

En mandlig lønmodtager, der er 51 år ved ordningens etablering, vil uden kompensation kunne opnå 16/40 af maksimumspensionen, men med 6, henholdsvis 10 års kompensation vil han få 22/40, henholdsvis 26/40 af maksimumspensionen.

En mandlig lønmodtager, der er 65 år ved ordningens etablering, vil uden kompensation få 2/40 af maksimumspensionen

svarende til 2 års bidragsindbetaling, medens han med kompensation vil kunne opnå 6/40 af maksimumspensionen.

14. Der er ved det kombinerede system regnet med, at mere end 40 års fuld præmiebetaling ikke forhøjer den enkeltes pension, men at merindtægten anvendes til forhøjelse af pensionsniveauet. Under det rene præmiereservesystem ville f. eks. 47 års fuld præmiebetaling kunne give en årlig alderspension på 4.403 kr. for mænd fra 67-års alderen.
15. De for det rene fordelingssystem angivne pensionsbeløb er beregnet ud fra den forudsætning, at de af ordningen omfattede personer har samme aldersfordeling som hele befolkningen. Pensionerne vil her blive væsentligt mindre i fremtiden på grund af, at antallet af gamle i relation til antallet af aktive vil stige.

Såfremt der skal ydes enke-, invalide- og børnepension efter de foran omtalte retningslinier, vil dette beløb medføre reduktioner i de i tabellerne anførte pensionsbeløb.

En enkepension på 2/3 af mandens pension vil reducere alle de anførte egenpensionsbeløb med ca. 30 procent. Ydelse af invalidepension vil reducere alderspensionsbeløbene med ca. 18 procent og børnepension på 600 kr. pr. år pr. barn under 18 år med ca. 7 procent. Udbygges ordningen således med såvel enke- som invalide- og børnepension, vil alderspensionsbeløbene blive reduceret med i alt ca. 47 procent.

Der er regnet med, at tillægspensionen udbetales fra lønmodtagerens fyldte 67. år (for kvinder evt. fra det fyldte 62. år). Såfremt tillægspensionen først udbetales fra det tidspunkt, hvor vedkommende begynder at modtage indtægtsbestemt folkepension, vil dette betvirke, at pensionsbeløbene kan forhøjes. Der som pensionsalderen gennemsnitligt bliver 68 år for mænd, vil pensionsbeløbene kunne forøges med ca. 8 procent.

6. Regulering af bidrag og ydelser.

Der er ikke i det foranstående regnet med, at bidrag og ydelser reguleres i overensstemmelse med pris- og lønudviklingen.

Fastsættes bidraget som en procentdel af lønnen, vil ordningens samlede indtægter variere i takt med lønudviklingen, hvorved der vil kunne ske en vis regulering af pensionens

størrelse. Noget lignende kan opnås, selv om bidraget opkræves som et ørebeløb pr. time, såfremt bidraget med mellemrum reguleres i takt med lønudviklingen.

Ved gennemførelsen af en ordning, der bygger på et kombineret system, vil udgifterne i de første år være relativt beskedne, og det kunne overvejes, om der ved fastsættelsen af bidraget til en ordning bør tages hensyn hertil, således at bidraget i de første år sættes lavere, end det gennemsnitligt vil være nødvendigt på længere sigt. Denne fremgangsmåde er fulgt i Norge med det resultat, at fondsdannelsen fra starten bliver af beskedent omfang. Imod således at fastsætte et lavere bidrag i de første år taler bl. a., at de lønmodtagere, som ved ordningens ikrafttræden har nået en sådan alder, at de får kompensationstillæg, derved ville blive yderligere begunstiget. De yngre lønmodtagere kommer til at betale kompensation til de ældre og bør derfor ikke belastes yderligere ved et lavt bidrag i starten. Udvalget har derfor ikke fundet det formålstjenligt at foreslå en graduering af bidraget i de første år **og** har ikke taget hensyn til en sådan mulighed i sine beregninger.

7. Fondsforvaltningen.

Under en tillægspensionsordning, der bygger på præmiereservesystemet eller på et kombineret præmiereserve- og fordelingssystem, vil der efterhånden ske en betydelig fondsdannelse. Som bilag 2 er anført en tabel over ind- og udbetalinger samt fondsopsparringen ved forskellige kombinationer af præmiereserve- og forde-

Oversigt over den samlede fondsbeholdningsudvikling ved forskellige kombinationer af præmiereserve- og fordelingssystem.

Forløbne antal år efter ordningens ikrafttræden	Uden kompensation	Med kompensation	
		Svarende til 6 præmieår	Svarende til 10 præmieår
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
1 år	140	140	140
2 -	300	300	300
3 -	450	450	450
4 -	600	600	600
5 -	800	800	800
10 -	1.800	1.700	1.600
15 -	2.800	2.600	2.400
20 -	3.800	3.400	3.000
30 -	5.800	4.700	4.200
40 -	7.500	5.800	5.000
50 -	9.000	6.800	5.800

lingssystem. På grundlag af dette bilag kan der gives foranstående oversigt over den samlede fondsbeholdnings omtrentlige udvikling.

Ved et rent fordelingsystem vil der på længere sigt ikke ske nogen fondsdannelse. Fondsdannelsen ved et rent præmiereservesystem vil være betydeligt større end de i oversigten anførte beløb, men eksakte tal herfor har udvalget ikke fundet anledning til at lade udarbejde. En skønsmæssig beregning viser imidlertid, at fondsbeholdningen efter 50 års forløb vil udgøre ca. 12.000-14.000 mill. kr.

Det er udvalgets opfattelse, at fondens midler bør kunne placeres i erhvervslivet, så at de kan bidrage til finansiering af de produktionsmidler, hvis udbygning såvel lønmodtagere som virksomheder er interesserede i. Formentlig vil en sådan anbringelse samtidig give en bedre forrentning og en større mulighed for værdifasthed end anbringelse i obligationer.

Denne form for anbringelse af fondens midler vil kræve en ændring i pensionskasselovgivningen.

8. Ordningens administration.

Udvalget skal ikke træffe nogen afgørelse af, hvorledes en eventuel tillægspensionsordning administrativt bør opbygges, men mener dog efter sine drøftelser at måtte pege på visse organisatoriske problemer, der formentlig vil opstå ved etablering af en tillægspensionsordning.

Under ordningen må der for hver enkelt lønmodtager bl. a. holdes rede på præmiernes indbetaling, størrelsen af den oparbejdede pensionsret og ikrafttrædelsestidspunktet for tillægspensionen. Bl. a. på grund af de mange flytninger mellem virksomheder og mellem geografiske områder bør ordningens administration formentlig centraliseres.

De registreringer, som skal finde sted for hver enkelt lønmodtager, der omfattes af ordningen, er af en helt særegen karakter, og det vil derfor formentlig være mest hensigtsmæssigt, at pensionsordningen får sin egen centraliserede administration, der kan foretage registreringerne ved anvendelse af automatisk databehandling, idet hver lønmodtager får sit nummer, evt. arbejdsløshedskassenummeret.

Da de forudsætninger, der er omtalt i afsnit 5, næppe kan forventes at blive eksakt opfyldt, vil det være nødvendigt at holde en tillægspensionsordnings økonomiske status under nøje kontrol. Dette vil bl. a. kræve forsikringstekniske beregninger, hvor det er nødvendigt at

have adgang til oplysninger om alle lønmodtagere, der omfattes af ordningen. Det samme vil være tilfældet, dersom man senere ønsker at ændre ordningen. Dette taler imod en decentraliseret administration.

I Norge har tillægspensionsordningen kunnet placeres under »trygdekasserne«, som i forvejen registrerede indbetalinger pr. mand, jfr. bilag 3.

Man kunne spørge, om sygekasserne, arbejdsløshedskasserne eller de eksisterende forsikringsselskaber ville kunne påtage sig at administrere en pensionsordning. Udvalget har imidlertid ikke fundet det hensigtsmæssigt på nuværende tidspunkt at drøfte spørgsmålet med de nævnte institutioner.

Udvalget har drøftet, hvorledes hver lønmodtager kan sikres kontrol med, at præmieindbetalingerne for ham er blevet foretaget og registreret. Der kan her tænkes forskellige muligheder. Således kunne det centrale pensionskontor med visse mellemrum sende den enkelte lønmodtager en opgørelse enten til pågældendes bopæl, til arbejdspladsen eller til arbejdsløshedskassen. En anden kontrolmulighed ligger i at give lønmodtageren adgang til at forhøre sig i administrationen om størrelsen af de for ham indbetalte præmier. Endelig ville det medføre en vis sikkerhed for lønmodtageren, såfremt arbejdsgiveren på den årlige lønseddel til skattevæsenet anfører, hvilket beløb der er indbetalt til pensionsordningen. Lønmodtageren vil her ved at opbevare kopien af lønsedlen få en dokumentation for sin pensionsindbetaling.

Det vil være nødvendigt ved gennemførelse af en tillægspensionsordning at fastsætte regler for de organer, der skal have tilsyn med ordningen. I Norge har man oprettet både en styrelse og et repræsentantskab, som begge er udpeget af hovedorganisationerne. Hvis man vælger samme fremgangsmåde herhjemme, taler erfaringerne fra sygelønsordningen for, at der derudover bør nedsættes et snævert udvalg til at løse de mange tvivlsspørgsmål, som måtte opstå, i det daglige arbejde. Der bør ligeledes udarbejdes regler for behandling af tvistigheder.

9. Gældende pensionsordninger.

Ved drøftelsen om gennemførelse af en eventuel tillægspension er det nødvendigt at have et overblik over, hvad der i dag findes af pen-

sionsordninger. Udvalget har derfor udarbejdet følgende oversigt over de gældende pensionsordninger og har opstillet disse i ordninger fastsat ved lov, ordninger ved kollektiv overenskomst samt lokale pensionsordninger.

A. Pension fastsat ved lov.

1) Folke-, invalide- og enkepension.

Reglerne om folke- og invalidepension findes i lov nr. 238 af 10. juni 1960 med senere ændringer, jfr. lovbekendtgørelse nr. 223 af 19. juni 1961.

Reglerne om pension og hjælp til enker m. fl. findes i lov nr. 70 af 13. marts 1959, som ændret senest ved lov nr. 51 af 14. februar 1962.

Folkepension kan oppebæres fra og med det fyldte 67. år, idet dog enlige kvinder og kvinder gift med folke- og invalidepensionister kan få folkepension fra 62. år.

Invalidepension kan i princippet oppebæres, når erhvervsevnen er nedsat til 1/3 eller derunder.

Berettiget til enkepension, når visse generelle betingelser er opfyldt, er:

- a) en enke, der er fyldt 55 år, såfremt hun er blevet enke efter det fyldte 45. år,
- b) en kvinde, der bliver enke efter det fyldte 45. år, og som ved ægtefællens død havde forsørgelsespligt over for - og bidrog til forsørgelse af - 2 eller flere børn under 18 år, så længe hun har forsørgelsespligt over for - og bidrager til forsørgelse af - 1 barn under 18 år,
- c) en enke, der ved det fyldte 55. år modtager visse former for løbende underholdshjælp, og som har eller har haft forsørgelsespligt over for et eller flere børn under 18 år.

Reglerne om folkepension, invalidepension og enkepension er med hensyn til beløbenes størrelse stort set ens og vil derfor i det følgende blive behandlet under et.

Pensionerne finansieres via skatterne. Den enkelte skatteyder betaler dog et særskilt bidrag på 1,25 pct. af det beløb, hvoraf indkomstskat til staten beregnes, til delvis dækning af udgifterne til folke- og invalidepension.

Folkepensionens såkaldte mindstebeløb udbetales til alle uanset indtægt, men fuld folkepension udbetales kun efter en indkomstprøvelse. Socialministeren har dog den 12. december 1961 nedsat en kommission til at undersøge muligheden for gradvis at afvikle fra-

dragsreglerne for folkepensionen, således at pensionen kan udbetales til alle uden hensyn til indtægt. Kommissionen har endnu ikke afsluttet sit arbejde.

Så længe folkepensionen er indkomstprøvet, er det for drøftelserne om en eventuel overenskomstmæssig tillægspension af interesse at vide, hvor stor en indtægt der kan oppebæres, uden at der sker afkorting i den fulde folkepension.

Pensionerne er pristalsregulerede, og fuld folkepension udgør pr. 1. april 1962 i Storkøbenhavn 6.456 kr. for ægtepar og 4.284 kr. for enlige. I købstæderne og det øvrige land er beløbene noget mindre, men skal efter loven udlignes, således at de den 1. april 1963 er oppe på samme beløb som i København. Der ydes forskellige tillæg til folkepensionen såsom ventetillæg ved opsættelse af begæringen til det 70. eller 72. år og alderstillæg til pensionister over 80 år. Til invalidepensionister ydes der invaliditetstillæg, og der kan ydes særlige bistands- og plejetillæg. Endelig ydes der børnetillæg til pensionister med børn under 18 år.

Det er vanskeligt klart at angive, hvilken indtægt en pensionist kan have ved siden af folkepensionen, uden at det medfører fradrag i pensionen, idet fradragreglerne er forskellige, eftersom indtægten hidrører fra pension, formue eller arbejde. Med de i dag gældende regler vil indførelse af en tillægspensionsordning for de lønmodtagere, som ikke allerede har arbejdsindtægt eller anden form for indtægt ved siden af folkepensionen, næppe medføre fradrag i folkepensionen.

2) Statens tjenestemænd.

Reglerne for pension til statens tjenestemænd findes i lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pension. Pensionen beregnes efter tjenestemandens pensionsanciennitet og på grundlag af hans sidst opnåede løn uden dyrtids- og overenskomstillæg.

Af denne løn indgår følgende procentdele i procentberegningen:

af de første 4.000 kr.	100	pct.
mellem 4.000 og 8.000 kr.	95	-
8.000 - 12.000 -	85	-
12.000 - 16.000 -	75	-
af beløbene over 16.000 -	70	-

Pensionsancienniteten regnes fra det tidspunkt, da tjenestemanden i 5 år efter sit fyldte

30. år har været fast ansat i stillinger, der efter loven er forbundet med pensionsret.

Ved fuld pensionsanciennitet, 32 år, udgør pensionen 75 procent af den i henhold til ovenstående beregnede indtægt.

B. Ordninger gennemført ved kollektiv overenskomst.

Der findes kun ganske få pensionsordninger i de kollektive overenskomster mellem medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening og forbund under Landsorganisationen i Danmark.

I en række enkeltvirksomheders overenskomster med Dansk Funktionærforbund findes forskellige typer af pensions- og efterlønsordninger. Ordningerne varierer stærkt, men det er karakteristisk, at pensionsydelseerne normalt er fastsat til sådanne beløb, at lønmodtageren ved opnåelse af pensionsalderen bliver berettiget til fuld folkepension. I øvrigt minder ordningerne meget om de lokale ordninger, som behandles i næste afsnit.

Inden for de større overenskomstområder findes der kun en pensions- eller alderhjælpsordning inden for de grafiske fag.

Bogtrykfagets alderhjælpsordning blev indført ved overenskomst i 1956 og er ændret i 1958 og 1961. Den omfatter i alt ca. 10.000 arbejdere, og der findes en ordning både i København og i provinsen.

Fælles for begge ordninger er bestemmelserne om, at en typograf, som i 15 år har været kontingentbetalende medlem af Dansk Typografforbund, kan få hjælp, når han fratræder, enten på grund af invaliditet eller efter det fyldte 60. år. Der ydes også en vis hjælp til enker, som ved ægtefællens død var fyldt 50 år, og som har indgået ægteskab før ægtefællens 60. år. Hjælp til enker ydes først fra det fyldte 55. år og bortfalder ved indgåelse af nyt ægteskab.

I København får typograferne 120 kr. om måneden og enkerne 60 kr. I provinsen får typograferne 115 kr. og enkerne 60 kr.

Arbejdsgivernes udgifter ved at yde nævnte beløb dækkes gennem bidrag, som for tiden udgør 3 kr. pr. mand pr. uge i København og 3,25 kr. i provinsen.

Der er ikke i forbindelse med denne alderhjælpsordning foretaget nogen beregning over aldersfordeling og derfor heller ikke af den forventede tilgang af pensionister. Den nuværende aldersfordeling i provinsen medfører, at udgifterne dér er større end i København. Da

der ikke er foretaget sådanne beregninger, er det ikke muligt at udlede noget endeligt om, hvorvidt de nu fastsatte bidrag vil være tilstrækkelige til at opretholde ordningen fremover.

Det kan nævnes, at Dansk Typografforbund af sin hjælpekasse supplerer foranstående ydelser med 100 kr. pr. mand og 50 kr. pr. enke om måneden.

Med arbejdsgivere uden for Dansk Arbejdsgiverforening har medlemsorganisationer under Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund, afsluttet forskellige overenskomster indeholdende pensionsordninger. Som et eksempel herpå kan nævnes overenskomsten med Storkøbenhavns mejerier, ifølge hvilken der er oprettet en social fond, hvortil bidrages fra arbejderside med 2½ øre pr. præsteret arbejdstime og fra arbejdsgiverside med 5 øre pr. præsteret arbejdstime. Denne sociale fond yder ud over hjælp i langvarige sygdomstilfælde hjælp til tuberkuloseramte m. v., en tillægspension til arbejdere, som inden for de storkøbenhavnske mejerier sammenlagt har en anciennitet på mindst 15 år, og som ophører eller er ophørt med at arbejde på grund af alder eller invaliditet. Beløbet udgør 110 kr. pr. måned.

C. Lokale ordninger.

Udvalget har ikke søgt at få et fuldstændigt overblik over antallet af pensionsordninger inden for Arbejdsgiverforeningens medlemskreds, idet man ikke har udsendt spørgeskemaer herom. Udvalget har imidlertid modtaget materiale om eksisterende ordninger fra Udbyttedelingsnævnet og fra Kontor- og Handelsfagernes Arbejdsgiverforening.

Det er karakteristisk, at der kun findes egentlige pensionsordninger for meget få arbejdere, mens de virksomheder, som har pensionsordninger for funktionærer, dækker 86-87 pct. af samtlige funktionærer beskæftiget hos Arbejdsgiverforeningens medlemmer. Selv om der kun findes meget få egentlige pensionsordninger for arbejdere, er der på en række virksomheder hjælpe- og understøttelsesfonds, hvoraf en del yder hjælp til arbejdere, som er fratrukt på grund af alder. Beløbene er dog normalt af beskeden størrelse.

En undersøgelse, som Kontor- og Handelsfagernes Arbejdsgiverforening har foretaget vedrørende pensionsordninger hos foreningens medlemmer, viser, at godt halvdelen af virk-

somhederne har en pensionsordning. Ordningerne er af vidt forskellig karakter. Nogle er tegnet hos forsikringsselskaber, andre i banker, eventuelt kombineret med indekskontrakter. Atter andre har derudover egen pensionskasse. Alle ordninger dækker det overordnede personale, men en stor del tillige de underordnede funktionærer. Mere end 10.000 funktionærer er ifølge undersøgelsen omfattet af ordninger af en eller anden art.

I de fleste tilfælde bidrager både virksomhed og funktionær til pensionsordningen, men bidragenes størrelse varierer meget. Funktionærbidraget udgør normalt mellem 5 og 7 procent af lønnen, og virksomhedernes bidrag svinger mellem 6 og 24 procent.

Det følger af de stærkt varierende bidrag, at også pensionsydelseerne er af vidt forskellig størrelse. Undersøgelsen viser, at ydelseerne varierer fra 10 til 80 procent af slutlønnen.

De modtagne oplysninger synes at vise, at hovedparten af ordningerne for underordnede funktionærer og næsten alle arbejderordninger tilsigter at yde et supplement til folkepensionen af en sådan størrelse, at der ikke sker fradrag i den fulde folkepension. En tillægspension, som lægges oven på de eksisterende ordninger, ville således i en række tilfælde bevirke fradrag i folkepensionen efter de nugældende regler. I de relativt få tilfælde, hvor pensionen for underordnede når op på en høj procentdel af slutlønnen, vil en tillægspension som supplement hertil kunne bevirke, at folkepensionen kun kan udbetales med mindstebeløbet.

Det foreliggende materiale viser således, at der bør være mulighed for, at virksomheder med eksisterende pensionsordninger i visse tilfælde kan holdes uden for en eventuelt kommende tillægspension eller får adgang til at tilpasse en eksisterende ordning til en eventuelt kommende generel ordning. Dette sidste vil dog kun være muligt gennem en ændring i pensionskasselovgivningen. Spørgsmålet om bortfald eller tilpasning af eksisterende, lokale pensionsordninger bør i alle tilfælde søges klarlagt ved indførelse af en generel ordning.

10. Indekskontrakter.

Ifølge lov af 2. oktober 1956 med tilføjelser af juni 1962 yder staten et indekstillæg til pristalsreguleret aldersforsikring gennem indekskontrakter.

Enhver person mellem 18 og 57 år kan gennem et forsikringsselskab tegne indtil 6 kon-

trakter, efter hver af hvilke der fra den pågældendes fyldte 67. år i 10 til 15 år eller på livstid vil blive udbetalt 500 kr. årligt, pristalsreguleret af staten efter forholdet mellem detailpristallet i udbetalingsårene og detailpristallet i juli 1956. Indbetalingerne, der løber fra kontraktens tegning indtil det fyldte 67. år, pristalsreguleres også.

Når en person samtidig opbejærer udbetalinger ifølge indekskontrakter og folkepensionens mindstebeløb, nedsættes dette sidste med indtil 35 procent af statens indekstillæg, dog ikke med mere end det beløb, hvormed folkepensionens mindstebeløb er steget efter indekskontraktens oprettelse.

Udvalget har ikke ladet foretage beregninger over en tillægspensionsordning, som gennem indekskontrakter kunne sikres en vis dyrtidsregulering. Det skal dog anføres, at nogle af de bestående pensionsordninger på arbejdsmarkedet er knyttet til indekskontrakter.

11. Gældende pensionskasselovgivning.

Enhver pensionsordning, som ikke har hjemmel i lov, jfr. foran under afsnit 9 A, er underkastet tilsyn af forsikringsrådet efter reglerne i handelsministeriets bekendtgørelse af 26. maj 1959.

Enhver pensionskasse skal efter disse regler anmeldes til forsikringsrådet inden tre måneder efter stiftelsen. Der findes i love bekendtgørelsen en række detaljerede regler om, hvilke bestemmelser der i pensionskassens vedtægter skal forefindes om medlemmernes rettigheder og forpligtelser.

Det er her navnlig af interesse, at kun pensionsordninger, som bygger på et rent præmiereservesystem, kan godkendes. Det er endvidere af interesse, at der i bekendtgørelsens § 14 er angivet ret snævre grænser for, på hvilken måde en pensionskasses midler kan anbringes. Der er således kun meget begrænset adgang til at anbringe midler i aktier og fast ejendom.

Såfremt en tillægspensionsordning opbygges på andet grundlag end præmiereservesystemets, vil den derfor nødvendiggøre en ændring af den gældende lovgivning om tilsyn med pensionskasser. En ændring af loven vil også være nødvendig, såfremt fondsmidlerne fra en tillægspensionsordning ønskes anvendt til investering i erhvervsvirksomheder.

Efter gældende lovgivning kan en eksisterende pensionsordning ikke ændres til skade for de pensionsberettigede, jfr. bemærkningerne i slutningen af afsnit 9.

12. Forholdet til skattelovgivningen.

Ved indførelse af en tillægspensionsordning opstår beskatningsproblemer dels i relation til de bidrag, der indbetales til ordningen, dels i relation til udbetalingen af tillægspensionen.

Om de gældende regler på dette område kan oplyses, at arbejdsgiverens bidrag til en pensionsordning fuldt ud kan fradrages som drifts-omkostninger, inden virksomhedens overskud opgøres. Arbejdsgiverens bidrag er derfor ikke skattepligtige.

For lønmodtagerens vedkommende, hvor det er tanken, at bidraget tilbageholdes af arbejdsgiveren i den udbetalte løn, vil det tilbageholdte beløb figurere som indtægt for lønmodtageren ved indkomstopgørelsen. Bidraget til pensionsordningen vil af den enkelte kunne fratrækkes fuldt ud på selvangivelsen, idet en tillægspensionsordning af det skitserede indhold af skattevæsenet vil blive anerkendt som pensionsordning, fordi der er tale om løbende årlige udbetalinger.

Tillægspensionsydelsen vil derimod ved udbetalingen blive beskattet efter de gældende regler for indkomstbeskatning. Her må man være opmærksom på såvel bundgrænsen for skattebetaling som skattereglernes progression, idet et tillæg til enten folkepensionen eller anden indtægt vil blive beskattet stærkere, jo større folkepensionen eller den anden indtægt i øvrigt er. Det er dog muligt, at der på dette område fremtidigt kan ske en lempelse, idet der på embedsmandsplan er nedsat et udvalg om beskatning af forsikrings- og pensionsordninger m. v.

13. Forholdet til andre lande.

Udvalget finder anledning til at henlede opmærksomheden på, at gennemførelse af en tillægspensionsordning vil rejse visse problemer for vandrende arbejdere. Spørgsmålet vil her navnlig blive aktuelt mellem de nordiske lande indbyrdes og i forhold til fællesmarkedslandene, såfremt vi måtte blive medlem der. Der kan på nuværende tidspunkt alene være grund til at nævne, at retten til at få pension sikkert må bevares, selv om pensionisten måtte flytte til et af de nævnte lande.

Endvidere må det sikres, at en arbejder, som flytter fra et land til et andet, kan bevare sin pensionsret enten gennem overflytningsregler eller gennem regler om anciennitetserhvervelse under ophold i udlandet.

Bilag 1. Årlige pensionsbeløb for lønmodtagere, der ved ordningens ikrafttræden befinder sig i forskellige aldersgrupper.

TABEL 1

Pension ved rent præmiereservesystem.

Alder ved ordningens ikrafttræden	Mænd		Kvinder	
	Pensionsalder 67 år	Pensionsalder 67 år	Pensionsalder 62 år	Pensionsalder 62 år
	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år
18 år	—	4.123	2.543	
19 -	—	3.916	2.412	
20 -	4.403	3.718	2.286	
21 -	4.177	3.529	2.166	
22 -	3.962	3.348	2.052	
23 -	3.756	3.175	1.942	
24 -	3.558	3.010	1.837	
25 -	3.370	2.852	1.737	
26 -	3.190	2.701	1.641	
27 -	3.018	2.556	1.550	
28 -	2.854	2.418	1.462	
29 -	2.697	2.286	1.379	
30 -	2.547	2.160	1.299	
31 -	2.404	2.040	1.222	
32 -	2.266	1.925	1.149	
33 -	2.136	1.815	1.080	
34 -	2.011	1.710	1.013	
35 -	1.891	1.609	949	
36 -	1.777	1.513	889	
37 -	1.668	1.422	831	
38 -	1.564	1.334	775	
39 -	1.465	1.251	722	
40 -	1.370	1.171	671	
41 -	1.280	1.095	623	
42 -	1.194	1.022	577	
43 -	1.111	953	533	
44 -	1.033	886	491	
45 -	958	823	451	
46 -	887	763	413	
47 -	819	705	376	
48 -	754	650	341	
49 -	693	598	308	
50 -	634	548	277	
51 -	578	501	247	
52 -	525	456	218	
53 -	475	413	191	
54 -	427	372	165	
55 -	382	333	140	
56 -	339	296	117	
57 -	298	261	95	
58 -	260	228	74	
59 -	223	197	54	
60 -	189	167	35	
61 -	157	139	17	
62 -	126	112	0	
63 -	98	87	—	
64 -	71	63	—	
65 -	45	41	—	
66 -	22	20	—	
67 -	0	0	—	

Bilag 1 fortsat. TABEL 2

*Pension ved kombination af præmiereserve-
og fordelingsystem.*

Uden kompensation.

Alder ved ordningens ikrafttræden	Pensionsalder for		Pensionsalder for	
	Mænd 67 år	Kvinder 67 år	Mænd 67 år	Kvinder 62 år
	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år
18 år	—	2.880	—	2.680
19 -	—	2.880	—	2.680
20 -	2.880	2.880	2.680	2.680
21 -	2.880		2.680	2.680
22 -	2.880		2.680	2.680
23 -	2.880		2.680	2.613
24 -	2.880		2.680	2.546
25 -	2.880		2.680	2.479
26 -	2.880		2.680	2.412
27 -	2.880		2.680	2.345
28 -	2.808		2.613	2.278
29 -	2.736		2.546	2.211
30 -	2.664		2.479	2.144
31 -	2.592		2.412	2.077
32 -	2.520		2.345	2.010
33 -	2.448		2.278	1.943
34 -	2.376		2.211	1.876
35 -	2.304		2.144	1.809
36 -	2.232		2.077	1.742
37 -	2.160		2.010	1.675
38 -	2.088		1.943	1.608
39 -	2.016		1.876	1.541
40 -	1.944		1.809	1.474
41 -	1.872		1.742	1.407
42 -	1.800		1.675	1.340
43 -	1.728		1.608	1.273
44 -	1.656		1.541	1.206
45 -	1.584		1.474	1.139
46 -	1.512		1.407	1.072
47 -	1.440		1.340	1.005
48 -	1.368		1.273	938
49 -	1.296		1.206	871
50 -	1.224		1.139	804
51 -	1.152		1.072	737
52 -	1.080		1.005	670
53 -	1.008		938	603
54 -	936		871	536
55 -	864		804	469
56 -	792		737	402
57 -	720		670	335
58 -	648		603	268
59 -	576		536	201
60 -	504		469	134
61 -	432		402	67
62 -	360		335	0
63 -	288		268	—
64 -	216		201	—
65 -	144		134	—
66 -	72		67	—
67 -	0		0	—

Bilag 1 fortsat. TABEL 3

*Pension ved kombination af præmiereserve-
og fordelingsystem.*

*Med kompensation svarende til
6 præmieår.*

Alder ved ordningens ikrafttræden	Pensionsalder for		Pensionsalder for	
	Mænd 67 år	Kvinder 67 år	Mænd 67 år	Kvinder 62 år
	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år
18 år	—	2.440	—	2.240
19 -	—	2.440	—	2.240
20 -	2.440	2.440	2.240	2.240
21 -	2.440		2.240	2.240
22 -	2.440		2.240	2.240
23 -	2.440		2.240	2.240
24 -	2.440		2.240	2.240
25 -	2.440		2.240	2.240
26 -	2.440		2.240	2.240
27 -	2.440		2.240	2.240
28 -	2.440		2.240	2.240
29 -	2.440		2.240	2.184
30 -	2.440		2.240	2.128
31 -	2.440		2.240	2.072
32 -	2.440		2.240	2.016
33 -	2.440		2.240	1.960
34 -	2.379		2.184	1.904
35 -	2.318		2.128	1.848
36 -	2.257		2.072	1.792
37 -	2.196		2.016	1.736
38 -	2.135		1.960	1.680
39 -	2.074		1.904	1.624
40 -	2.013		1.848	1.568
41 -	1.952		1.792	1.512
42 -	1.891		1.736	1.456
43 -	1.830		1.680	1.400
44 -	1.769		1.624	1.344
45 -	1.708		1.568	1.288
46 -	1.647		1.512	1.232
47 -	1.586		1.456	1.176
48 -	1.525		1.400	1.120
49 -	1.464		1.344	1.064
50 -	1.403		1.288	1.008
51 -	1.342		1.232	952
52 -	1.281		1.176	896
53 -	1.220		1.120	840
54 -	1.159		1.064	784
55 -	1.098		1.008	728
56 -	1.037		952	672
57 -	976		896	616
58 -	915		840	560
59 -	854		784	504
60 -	793		728	336
61 -	732		672	168
62 -	671		616	0
63 -	610		560	—
64 -	549		504	—
65 -	366		336	—
66 -	183		168	—
67 -	0		0	—

Bilag 1 fortsat. TABEL 4

Pension ved kombination af præmiereserve- og fordelingsystem.
Med kompensation svarende til 10 præmieår.

Alder ved ordningens ikrafttræden	Pensionsalder for Mænd		Pensionsalder for Kvinder	
	67 år	67 år	67 år	62 år
	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år	Kr. pr. år
18 år	—	2.200	—	2.040
19 -	—	2.200	—	2.040
20 -	2.200	2.200	2.040	2.040
21 -		2.200	2.040	2.040
22 -		2.200	2.040	2.040
23 -		2.200	2.040	2.040
24 -		2.200	2.040	2.040
25 -		2.200	2.040	2.040
26 -		2.200	2.040	2.040
27 -		2.200	2.040	2.040
28 -		2.200	2.040	2.040
29 -		2.200	2.040	2.040
30 -		2.200	2.040	2.040
31 -		2.200	2.040	2.040
32 -		2.200	2.040	2.040
33 -		2.200	2.040	1.989
34 -		2.200	2.040	1.938
35 -		2.200	2.040	1.887
36 -		2.200	2.040	1.836
37 -		2.200	2.040	1.785
38 -		2.145	1.989	1.734
39 -		2.090	1.938	1.683
40 -		2.035	1.887	1.632
41 -		1.980	1.836	1.581
42 -		1.925	1.785	1.530
43 -		1.870	1.734	1.479
44 -		1.815	1.683	1.428
45 -		1.760	1.632	1.377
46 -		1.705	1.581	1.326
47 -		1.650	1.530	1.275
48 -		1.595	1.479	1.224
49 -		1.540	1.428	1.173
50 -		1.485	1.377	1.122
51 -		1.430	1.326	1.071
52 -		1.375	1.275	1.020
53 -		1.320	1.224	969
54 -		1.265	1.173	918
55 -		1.210	1.122	867
56 -		1.155	1.071	816
57 -		1.100	1.020	765
58 -		1.045	969	714
59 -		990	918	663
60 -		935	867	612
61 -		880	816	561
62 -		825	765	510
63 -		770	714	459
64 -		715	663	408
65 -		660	612	357
66 -		605	561	306
67 -		550	510	255

Bilag 2. Ind- og udbetalinger samt fondsoopsparing ved forskellige pensionsordninger.

Under hvert hoved er anført to kolonner, den første gælder for pensionsalder mænd 67/kvinder 67, den anden for pensionsalder mænd 67/kvinder 62.

Forløbne antal år	Indbetalte bidrag i sidste år		Udbetalte pensioner i sidste år		Opsparede fonds	
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
Uden kompensation						
1	142	140	0	0	144	142
2	146	144	0	0	298	295
3	149	147	1	1	463	457
4	152	150	2	2	635	627
5	154	152	5	5	815	804
10	159	156	28	28	1.795	1.766
15	161	159	72	70	2.837	2.790
20	164	162	123	121	3.873	3.812
30	177	175	244	240	5.807	5.718
40	192	189	340	340	7.619	7.497
50	198	196	493	505	9.182	8.835
60	206	204	605	608	9.634	9.015
Kompensation: 6 år						
1	142	140	0	0	144	142
2	146	144	0	0	298	295
3	149	147	2	2	461	456
4	152	150	6	6	630	622
5	154	152	11	12	802	792
10	159	156	47	47	1.702	1.673
15	161	159	100	97	2.583	2.540
20	164	162	153	150	3.390	3.344
30	177	175	264	256	4.726	4.694
40	192	189	332	329	5.830	5.839
50	198	196	432	438	6.833	6.757
60	206	204	514	511	6.995	6.871
Kompensation: 10 år						
1	142	140	0	0	144	142
2	146	144	0	0	298	295
3	149	147	2	3	461	455
4	152	150	8	8	627	619
5	154	152	14	15	797	785
10	159	156	57	57	1.656	1.623
15	161	159	113	111	2.458	2.406
20	164	162	168	165	3.154	3.090
30	177	175	272	268	4.209	4.122
40	192	189	317	317	5.059	4.938
50	198	196	394	404	5.975	5.650
60	206	204	464	465	6.250	5.675

TILLÆGSPENSIONEN I FINLAND, NORGE, SVERIGE OG ENGLAND

A. Finland.

Tillægspensionsordningen i Finland, der fremtræder som et supplement til den almindelige alderspension (folkpension), er gennemført ved to love, dels en lov af 8. juli 1961 om Pension för Arbetstagare (trådt i kraft 1. juli 1962), der indeholder reglerne for den almindelige tillægspension, og dels en lov af 9. februar 1962 om Pension för Arbetstagare i kortvariga Arbetsförhållanden (ligeledes trådt i kraft 1. juli 1962), der indeholder reglerne om en særlig tillægspension for lønmodtagere, såsom skovarbejdere, havnearbejdere og lignende, hvis erhverv er af en sådan karakter, at de enkelte arbejdsforhold er af kortere varighed.

1. Personkreds.

Ifølge loven om pension for lønmodtagere (arbetstagare) er arbejdsgiverne pligtige til i særlig godkendte forsikringsselskaber, pensionskasser eller pensionsstiftelser (i det følgende i overensstemmelse med loven under ét betegnet som pensionsanstalter) at tegne pensionsforsikring for deres lønmodtagere, som er fyldt 18 år, og som har været beskæftiget i vedkommende virksomhed mindst 6 måneder.

Fra ordningen er dog undtaget følgende:

- (a) Arbejdsforhold, som er begyndt, efter at lønmodtageren er fyldt 65 år, eller - hvis pågældende ikke tidligere har været omfattet af loven - er fyldt 55 år.
- (b) Arbejdsforhold, hvor vedkommende lønmodtagers fortjeneste hos arbejdsgiveren ikke er hans hovedindkomst.
- (c) Arbejdsforhold, hvor der i henhold til anden lov allerede er tillagt lønmodtageren ret til pension (f. eks. lovgivningen om sømandspensioner), eller hvor denne har ret til at oppebære pension, der i henhold til

lov helt eller for størstedelens vedkommende bekostes af offentlige midler,

- (d) Statstjenestemænd samt lønmodtagere ansatte ved kommuner og i kirken, som er berettigede til pension, hvis fulde beløb mindst modsvarer tillægspensionen.

Som foran nævnt har personer, der er beskæftigede i arbejdsforhold af en sådan karakter, at de normalt ikke vedvarer hele året, f. eks. skovarbejdere, havnearbejdere og lignende, og derfor falder ind under begrebet *kortvarige arbejdsforhold*, fået mulighed for at indtræde i en særlig pensionsordning, jfr. loven af 9. februar 1962.

Arbejdsgivere, der beskæftiger lønmodtagere, for hvilke de har tegnet pensionsforsikring, er berettigede til at tegne sådan forsikring også for sig selv, såfremt de opfylder visse helbreds-betingelser og såfremt den indtægt, der lægges til grund ved beregningen af pension, ikke overstiger en vis grænse. Derimod kan selvbeskæftigede erhvervsdrivende, d. v. s. personer, som alene er arbejdsgivere for sig selv, ikke deltage i ordningen, idet det er anset for praktisk umuligt at lade dem indgå i de etablerede forsikringsordninger, der bygger på, at forsikringen skal omfatte en flerhed af personer.

2. Ydelsernes art og størrelse.

Tillægspensionen omfatter ret for lønmodtagerne til at oppebære alders- og invalidepension, men omfatter ikke enke- eller børnepension. Retten til *alderspension* indtræder ved det fyldte 65. år under forudsætning af, at den forsikrede ikke længere har et arbejde, der er omfattet af pensionsloven. Ret til *invalidepension* tilkommer lønmodtagere, som på grund af sygdom eller ulykke oppebærer folkepen-

sion som invalider. Alderspensionen beregnes på grundlag af den »berettigende« tjenestetid, d. v. s. den tid, i hvilken arbejdsforholdet har varet efter lønmodtagerens fyldte 23. år (dog undtaget værnepligtstiden). Ved beregningen af invalidepension medtages endvidere som »berettigende tjenestetid« tidsrummet mellem invaliditetens indtræden og opnåelse af pensionsalder.

Pensionsbeløbene udgør for hver hel måned inden for det tidsrum, der berettiger til pension, VI2 pct. af den pensionsberettigende indkomst. De således fremkomne pensionsbeløb lægges sammen, dog at den samlede pension ikke kan overstige 40 pct. af den højeste pensionsberettigende løn, som pågældende har modtaget.

Den pensionsberettigende løn beregnes særskilt for hvert arbejdsforhold på grundlag af den gennemsnitlige månedlige indkomst i det år, hvor arbejdsforholdet ophører, samt i det foregående kalenderår. Ved beregningen medtages ikke løn for overtidsarbejde eller anden løn, der ydes for arbejde udført uden for den faste arbejdstid.

Hvis en lønmodtager er berettiget til at oppebære pension fra to eller flere hinanden efterfølgende arbejdsforhold, kan der oppebæres et beløb svarende til højst 40 pct. af den højeste af de pensionsberettigende lønninger.

Der er ikke fastsat noget maksimal- eller minimalbeløb for størrelsen af den indkomst, der lægges til grund for beregningen, idet dette anses for overflødigt under hensyn til, at ordningen principielt kun omfatter lønmodtagere. Noget andet er, at såfremt pensionstagerens tillægspension sammen med den pension, pågældende oppebærer i henhold til anden social lov (folkepensionsloven, ulykkesforsikringsloven m. v.), tjenestemandspension eller pension fra anden pensionsordning, overstiger 60 pct. af hans højeste pensionsberettigende indtægt, fradrages det overskydende beløb i hans tillægspension.

Invalidepension ydes i øvrigt ikke i det tidsrum, hvor pensionstageren fra arbejdsgiveren eller gennem sygeforsikring oppebærer mindst halvdelen af sin lønning.

Såfremt der indtræder væsentlige ændringer i det almindelige lønniveau, som målt ved et særligt lønindeks, reguleres de aktuelle pensioner i overensstemmelse hermed.

Ved siden af den almindelige tillægspension

gives der mulighed for *frivillige ordninger*. Såfremt en arbejdsgiver således tegner forsikringer for lønmodtagere, der ikke er omfattet af loven, eller har en pensionsordning, der er bedre end lovens, er han berettiget til at lade denne ordning registrere som omfattet af loven, hvorefter lovens regler i tillempet form finder anvendelse på forholdet. Hvis der ikke i kollektiv overenskomst eller på anden måde er truffet aftale om betalingen af præmierne hertil, må lønmodtagerens bidrag højst udgøre halvdelen af det beløb, hvormed forsikringspræmien overstiger den præmie, der modsvarer lovens minimumsvilkår. I disse tilfælde er lønmodtageren berettiget til — hvis arbejdsforholdet eller den frivillige pensionsordning ophører, inden pensionsretten indtræder — at få en afgiftsfri forsikring beregnet på grundlag af den fondandel, som er opstået af de i alt indbetalte forsikringsbidrag; det kan imidlertid også være aftalt, at han kan vælge at fortsætte forsikringen for egen regning.

I den særlige ordning for lønmodtagere i *kortvarige arbejdsforhold* svarer pensionsreglerne i hovedsagen til, hvad der gælder inden for loven om pension til lønmodtagere, alene med de afvigelser, der begrundes i arbejdsforholdets kortvarige natur. Således er der ikke adgang til at etablere frivillige tillægspensionsordninger. Endvidere tages der ved fastsættelsen af tillægspensionens størrelse alene hensyn til længden af den tid, hvori pågældende har været beskæftiget, på den måde, at den årlige pension udgør 1 % af det sammenlagte beløb, som lønmodtageren har oppebåret i løn. Pensionen kan dog aldrig overstige 40 % af det lønniveau, der almindeligvis gælder for den pågældende lønmodtager, ligesom pensionen ej heller - sammen med folkepensionen eller andre pensioner - kan overstige 60 % af hans højeste pensionsberettigende løn (beregnet som en gennemsnitsløn for det område, hvori han var beskæftiget), oppebåret efter det fyldte 23. år.

3. *Finanser.*

De almindelige tillægspensioner finansieres af arbejdsgiverne gennem betaling af en pensionsforsikringspræmie, der i princippet skal dække udgifterne til forsikringen i overensstemmelse med den almindelige forsikringslovgivning. Dette rene præmiereservesystem gæl-

der dog kun for personer, der ved lovens ikrafttræden var yngre end 50 år, medens der for personer over denne alder gælder et fordelings-system. Fordelingssystemet finder videre anvendelse på de reguleringstillæg, der ydes til pensionerne på grundlag af ændringer i løn-niveauet.

For tiden udgør arbejdsgiverens bidrag ca. 5 % af den enkelte lønmodtagers løn.

Socialministeren kan fastsætte præmien til et lavere beløb under forudsætning af, at der tegnes en såkaldt præmie-kreditforsikring til sikkerhed for den del af præmie- og erstatningsreserven, der vil mangle på grund af en sådan lavere præmie.

Bidragene indbetales til pensionsanstalterne, og de således etablerede fonds placeres i overensstemmelse med de sædvanlige for livsforsikringselskaber gældende regler; der er dog adgang til at tilbagelåne bidragene til forsikringstageren mod 5 %'s forrentning, således at bidragene på denne måde tilbageføres til virksomheden. For at sikre pensionsanstaltnes soliditet og støtte grundlaget for disse placeringer er der i loven givet mulighed for, at der tegnes kreditforsikring til dækning af risikoen ved disse placeringer. Sådan kreditforsikring er i øvrigt obligatorisk for pensionskassers og pensionsstiftelsers vedkommende.

Pensionerne i kortvarige arbejdsforhold finansieres i hovedsagen på samme måde som tillægspensionen i normale arbejdsforhold. De vigtigste forskelligheder vedrører præmieindbetalingen, der er ordnet på den måde, at arbejdsgiveren månedsvis til vedkommende arbejds-pensionskasse, jfr. nedenfor under 4, indsender præmien beregnet på grundlag af den i den foregående måned indbetalte løn. Præmien udgør for tiden 472 % af lønnen.

4. Administration.

Administrationen af den finske tillægspensionsordning fremtræder mere decentraliseret end i de andre nordiske lande. Som foran nævnt påhviler det arbejdsgiveren at tegne pensionsforsikring i forsikrings-selskab, pensionskasse eller pensionsstiftelse. Pensionskasserne skal have mindst 50 medlemmer, og i pensionsstifteiserne skal præmierne sikres gennem forsikring, hvis stiftelsens virksomhedskreds er mindre end 20 lønmodtagere. Flere arbejdsgivere kan i fællesskab oprette en pensionskasse eller -stiftelse. Som fællesorgan for pen-

sionsanstalterne er der oprettet et særligt centralorgan, Pensionsskyddscentralen. Her foretages den nødvendige registrering, og her fastsættes fordelingen af det indbyrdes ansvar for pensionernes udbetaling mellem de enkelte selskaber. Pensionsskyddscentralen fører endvidere tilsyn med de enkelte selskaber og fordeler fællesudgifter, herunder ikke mindst til de foran omtalte lønreguleringstillæg, mellem pensionsanstalterne. Udgifterne, der er forbundet med Pensionsskyddscentr alens drift, betales af pensionsanstalterne i fællesskab.

Socialministeriet har det øverste tilsyn med pensionsordningen og godkender grundlaget for pensionsberegningerne.

Ansøgning om tillægspension kan indgives til enhver pensionsanstalt, der herefter oversender den til den pensionsanstalt, hvorunder ansøgeren efter sit sidste ansættelsesforhold henhører. Denne pensionsanstalt afgør herefter pensions-sagen, også for så vidt angår den del af pensionen, som en anden pensionsanstalt hæfter for, og sørger for udbetalingen af den samlede pension. En gang om året indsender pensionsanstalterne til Pensionsskyddscentralen en redegørelse for de udbetalte pensioner, hvorefter centralen fordeler udgifterne mellem de enkelte pensionsanstalter.

Pensionsforsikring i kortvarige arbejdsforhold tegnes i særlige arbejds-pensionskasser, hvoraf der er oprettet fire, omfattende henholdsvis skovbrug, landbrug, bygningsarbejdere og havnearbejdere.

5. Overgangsbestemmelser.

Som foran nævnt er loven trådt i kraft den 1. juli 1962, og ifølge slutbestemmelserne påhviler det arbejdsgiverne at foranledige forsikring tegnet inden to år efter lovens ikrafttræden. Ret til pension opstår dog allerede ved lovens ikrafttræden, hvorfor arbejdsgiverne kan risikere at skulle erstatte udbetalte pensionsbeløb, dersom forsikring ikke er tegnet, inden retten til pension opstod.

I øvrigt er det som en satflig overgangsbestemmelse fastsat, at til den pensionsberettigende tjenestetid medregnes halvdelen af den tid, forsikredes arbejdsforhold har varet forud for lovens ikrafttræden - dog kun for så vidt angår tiden, efter at pågældende er fyldt 23 år. Endvidere fastsætter loven, at lønmodtagere, hvis arbejdsforhold er begyndt: før lovens ikrafttræden, og som får ret til pension inden 10 år

efter lovens ikrafttræden, har ret til at vælge, om de ønsker pension i henhold til denne lov, eller om de ønsker underholdshjælp i henhold til loven om socialhjælp.

B. Norge.

Den norske tillægspensionsordning — Fellesordningen for tariffestet pensjon (FTP) - er fastlagt ved en aftale mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer, der trådte i kraft den 1. januar 1962. Aftalen gælder foreløbig for 5 år, altså indtil udgangen af 1966.

1. Personkreds.

Ordningen omfatter norske og udenlandske statsborgere, der har en fast ugentlig arbejdstid på mindst 15 timer, efter følgende regler:

Arbejdsgivere, som har overenskomst indeholdende pensionsbestemmelser med forbund under Landsorganisasjonen i Norge, har *pligt* til i FTP at indmelde lønmodtagere (arbejdstakere), som er omfattet af overenskomsten. Dette gælder, uanset om arbejdsgiveren er tilsluttet en arbejdsgiverorganisation eller ikke. Pligten til at være medlem af ordningen gælder for alle lønmodtagere, som omfattes af en sådan overenskomst, uanset om de er organiseret under Landsorganisasjonen, og uanset om arbejdsforholdet er kortvarigt - sæsonarbejdere, ferieafløserne m. v.

Arbejdsgivere, som indgår under FTP-aftalen, kan opfylde pligten til at indmelde deres arbejdere i ordningen ved at fortsætte eller oprette *egen pensionsordning* med mindst lige så gode ydelser som i FTP. Forudsætningen herfor vil normalt være enighed herom mellem arbejdsgiveren og medlemmerne af ordningen. Ansøgning om godkendelse af sådanne pensionsordninger indsendes til FTP's styrelse og behandles af et af styrelsens nedsat udvalg. Er en virksomhed én gang blevet tilsluttet FTP, kan den ikke senere vælge at opfylde tillægspensionsforpligtelsen gennem etablering af egen pensionsordning.

Endvidere *kan* arbejdsgivere, som er medlemmer af Norsk Arbejdsgiverforening eller af Handelens Arbejdsgiverforening, indmelde deres lønmodtagere, selv om disse ikke omfattes af overenskomst med forbund under Landsorganisasjonen. Samme ret har arbejdsgivere, der står uden for de nævnte arbejdsgiverforeninger, såfremt visse af deres lønmodtagere er omfattet af tillægspensionsordningen som

obligatoriske medlemmer. Er f. eks. virksomhedens arbejdere omfattet af ordningen, kan også virksomhedens funktionærer indmeldes, selv om de ikke går ind under vedkommende overenskomst. Adgangen gælder gruppevis indmeldelse, og det er en forudsætning, at samtlige inden for gruppen f. eks. arbejdere, kontorpersonale eller butikspersonale indmeldes.

Det er i alle tilfælde en forudsætning for frivilligt medlemsskab, at arbejdsgiveren og alle lønmodtagere i vedkommende gruppe er enige om det.

Er der tale om arbejdsforhold, som indebærer medlemsskab af en lovfæstet pensionsordning (f. eks. statens pensionskasse, statsbanernes pensionskasse m. v.), foreligger der ikke pligt for arbejdsgiverne til at indmelde deres lønmodtagere. Der er imidlertid adgang til at indmelde disse personer i FTP på frivillig basis, således at de i samme arbejdsforhold erhverver rettigheder såvel i den lovfæstede pensionsordning som i FTP.

Indehavere af personligt firma og selvstændige håndværkere kan, såfremt de er sygeforsikrede som ikke-lønmodtagere og er medlem enten af Norsk Arbejdsgiverforening med tilknyttede faglige sammenslutninger, organiserede i forbund under Landsorganisasjonen eller medlem af Handelens Arbejdsgiverforening, opnå medlemsskab af FTP efter særlig tilladelse fra dennes styrelse. Medlemsskabet er bindende, så længe betingelserne for medlemsskabet er til stede.

For at blive optaget som medlem af ordningen skal man være mellem 20 og 65 år. Har en person tidligere været medlem, kan han dog i et nyt arbejdsforhold meldes ind i FTP, hvis han fra tiden før det fyldte 65. år har været godskrevet et antal præmieuger, som mindst svarer til det tidsrum, som er forløbet, siden han nåede denne aldersgrænse.

I en overgangsperiode indtil 31. december 1963 er grænsealderen opefter for lønmodtagere (men ikke for andre) 68 år.

2. Ydelsernes art og størrelse.

Pensionsordningen omfatter alderspension, enkepension og i visse tilfælde en særlig én-gangshjælp - navnlig til børn efter et afdødt medlem.

Alderspension ydes fra det tidspunkt, den forsikrede fylder 70 år, som supplement til den almindelige offentlige alderspension, der

ligeledes ydes fra det 70. år. Pensionen udgør et ensartet beløb for alle, uanset størrelsen af de pågældendes hidtidige løn, og vil for personer, der har været omfattet af ordningen i den fulde forsikringsperiode, andrage 2.400 kr. årlig. Der er ikke for ordningens første 5 års periode fastsat bestemmelser om pristalsregulering af ydelserne.

For retten til fuld pension vil der - efter en overgangstid, jfr. nedenfor under 5 - kræves en forsikringsperiode på 2000 pensionsgivende uger, idet man herved er gået ud fra en »optjeningstid« for fuld pension på 40 år å gennemsnitlig 50 uger. Er antallet af pensionsgivende uger mindre, afkortes pensionen forholdsmæssigt og falder bort, hvis medlemmet har mindre end 200 pensionsgivende uger.

Fuld *enkepension* ydes, når den forsikrede (d. v. s. medlem, tidligere medlem eller aktuel pensionist) afgår ved døden, med 1500 kr. årligt, såfremt enken er fyldt 60 år og ikke modtager offentlig alderspension eller invalidepension. Enker under 60 år modtager en éngangsydelse svarende til 2 års enkepension. Endvidere kan styrelsen bevilge pension eller éngangsydelse til ægtefællen efter et afdødt kvindeligt medlem, såfremt det godtgøres, at enkemanden ikke kan forsørge sig selv.

Dør et medlem, medens det er i pensionsgivende tjeneste, sker beregningen af enkepensionen på grundlag af det antal uger, som medlemmet ville have opnået, såfremt det havde fortsat tjenesten indtil pensionsalderen. Denne regel gælder også, når dødsfaldet finder sted inden et år efter, at pågældende har afsluttet sin pensionsgivende tjeneste, dog under forudsætning af, at han ikke i mellemtiden er overgået til en anden pensionsordning, som giver ret til enkepension.

Hvis et medlem ved dødsfaldet efterlader sig *børn* (adoptivbørn) under 18 år, ydes der ligeledes en éngangshjælp, svarende til et års enkepension for hvert barn.

Også enkepension og éngangshjælp afkortes forholdsmæssigt, såfremt det forsikrede medlem får godskrevet mindre end 2000 pensionsgivende uger, og falder bort, hvis medlemmet har mindre end 200 pensionsgivende uger.

Udbetaling af alderspension begynder to år efter ordningens ikrafttræden, d. v. s. pr. 1. januar 1964. Enkepension og éngangshjælp til børn ydes dog allerede fra ordningens ikrafttræden d. 1. januar 1962.

3. *Finanser.*

Pensionerne finansieres ved bidrag, der for den første 5 års periode under ordningens beståen er fastsat til 4,50 n.kr. pr. uge for de såkaldte fuldtidsmedlemmer, d. v. s. personer, der har en ugentlig arbejdstid på 30 timer eller derover, og 2,25 n.kr. pr. uge for de såkaldte deltidemedlemmer, d. v. s. personer, der har en ugentlig arbejdstid på mellem 15 og 30 timer. Af bidraget betaler arbejdsgiveren to trediedele og lønmodtageren en trediedel. Selvstændige erhvervsdrivende, som optages i ordningen, betaler selv hele præmien - 4,50 n.kr. pr. uge. Der betales bidrag indtil det 70. år.

Under sygdom betales der intet bidrag, men sygdomsperioder tæller alligevel i almindelighed med som forsikringstid i indtil 104 uger.

Uger, for hvilke der er betalt fuld præmie, eller i hvilke pågældende er fritaget for at betale præmie på grund af sygdom, godskrives som pensionsgivende uger. For deltidemedlemmer gælder, at to uger, hvori der er betalt eller regnes at være betalt præmie, godskrives som én pensionsgivende uge.

Ordningen bygger på et kombineret fordelings- og præmiereservesystem og forudsætter således en vis fondsdannelse.

Fondens midler skal i henhold til vedtægterne anbringes i obligationer, indlånsbeviser, som lån mod pant i fast ejendom, i fast ejendom og i aktier. Midlerne kan således anbringes i stats- eller kommuneobligationer eller i obligationer, der er garanterede af staten eller en kommune. Endvidere i indskudsbeviser i norske aktie- og sparebanker, i lån i fast ejendom i Norge inden for 60 % af ejendomsvurderingen - for så vidt angår anbringelse i kraftværker og industriejendomme dog alene efter retningslinier, der er fastsat af socialdepartementet. Fremdeles i fast ejendom i Norge og i aktier i norske selskaber. Endelig kan midlerne anbringes i andre værdier, der med hensyn til sikkerhed kan sidestilles med de foran opregnede.

Det er i vedtægterne bestemt, at lån mod pant i fast ejendom — under lige vilkår — fortrinsvis skal ydes til bedrifter, hvis arbejdere er medlemmer af Fellesordningen, og til medlemmerne selv. Midlerne, der anbringes i fast ejendom og i aktier i norske selskaber, må ikke tilsammen overstige 15 % af Fellesordningens kapital.

Fonden ligger pr. august 1963 inde med værdipapirer til et samlet pålydende af 81 mill.

n.kr., ligesom fonden som deltager i garanti-konsortier regner med at skulle overtage forskellige partialobligationslån til ca. 11 mill, n.kr.

4. Administration.

Ordningen administreres af »Feilesordningen for Tariffestet Pensjon«, der er oprettet som et selvstændigt organ af Norsk Arbejdsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge. Fellesordningen forestås af en ledelse (»styre«) på seks medlemmer, hvoraf tre udpeges af hver af organisationerne.

Der påhviler ledelsen følgende opgaver:

- (a) at udarbejde forslag til vedtægter og eventuelle ændringer af disse på grundlag af den til enhver tid gældende pensionsaftale;
- (b) at følge Fellesordningens udvikling og økonomiske stilling;
- (c) at udarbejde årsberetning og regnskab for Fellesordningen;
- (d) at forvalte Fellesordningens midler og eventuelt træffe bestemmelser om at overlade forvaltningen af midler til kreditinstitutionen;
- (e) at behandle tvistigheder, som måtte opstå om forståelsen af pensionsaftalen eller vedtægterne;
- (f) at ansætte kontorpersonale og fastsætte dettes løn;
- (g) i øvrigt at udøve den myndighed, som er tillagt ledelsen ifølge vedtægterne.

Endvidere er der nedsat et repræsentantskab på 30 medlemmer, hvoraf 15 udpeges af hver af organisationerne. Dette repræsentantskab har følgende opgaver:

- (a) at behandle ledelsens forslag til vedtægter og ændringer til disse;
- (b) at føre tilsyn med, at Fellesordningens formål fremmes i overensstemmelse med pensionsaftalen og vedtægterne;
- (c) at godkende ledelsens årsberetning og regnskab.

Socialdepartementet udpeger en tilsynsførende for fellesordningen ligesom socialdepartementet skal godkende ansættelse af en aktuar til at udføre de forsikringsmæssige beregninger samt godkende beregningsgrundlaget.

Den tekniske administration af Fellesordningen — indkrævning af præmier, registrering af

medlemmer, udbetaling af pensioner m. v. - påhviler Rikstrygdeverket med trydekasserne og de godkendte sygekasser som lokale organer i henhold til særlig aftale mellem organisationerne og Rikstrygdeverket.

5. Overgangsbestemmelser.

Afvigende fra den almindelige regel, hvor efter der kræves 2000 pensionsgivende uger for at opnå fuld pension, fastsætter vedtægterne for FTP følgende overgangsregler for lønmodtagere, der optages i ordningen i tiden 1/1 1962-31/12 1963, og som er født før 1/1 1932.

For medlemmer født 1917-1931 er tiden for opnåelse af fuld pension 2000 pensionsgivende uger med fradrag af 50 uger for hvert år, medlemmet er født før 1932. For medlemmer født 1907-1916 udgør tiden for opnåelse af fuld pension 1250 pensionsgivende uger.

For medlemmer født 1895-1906 er tiden for opnåelse af fuld pension 2000 pensionsgivende uger, men ved beregningen af antallet af pensionsgivende uger tildeles der medlemmer, som gennemsnitligt har 50 pensionsgivende uger eller mere pr. år i tiden fra indtrædelse i FTP og indtil pensionsalderen, et tillæg på 450 uger (eller, hvis gennemsnittet er under 50 uger pr. år, en forholdsmæssig andel af de 450 uger). For medlemmer født i 1894 kræves ligeledes for opnåelse af fuld pension 2000 uger, og der tildeles medlemmerne af denne gruppe et tillæg af pensionsgivende uger, som bringer dem op på 600 uger, hvis de har haft gennemsnitlig 50 pensionsgivende uger eller mere om året fra indtrædelse til pensionsalder (hvis gennemsnittet er under 50 uger ydes tillægget med en forholdsmæssig andel af det antal uger, som er nødvendige for at komme op på 600 uger i alt, dersom medlemmet havde haft gennemsnitlig 50 pensionsgivende uger pr. år).

Disse overgangsbestemmelser indebærer, at alle medlemmer, der var 45 år eller derunder pr. 1. januar 1962, får mulighed for gennem 25 års bidragsbetaling (mod de sædvanligt krævede 40 år) at opnå fuld pension. Personer, der pr. nævnte dato var f. eks. 60 år, 65 år eller 68 år, vil kunne oppebære en pension på henholdsvis 1140 kr., 840 kr. og 720 kr.

C. Sverige.

Den svenske tillægspensionsordning - Allmänna Tillægspensionen (ATP) - indførtes i

Sverige ved lov af 28. maj 1959 om försäkring för allmän tilläggspension, der trådte i kraft den 1. januar 1960. I 1962 gennemførtes ved lov af 25. maj 1962 om allmän försäkring en omfattende reform, idet denne lov samler bestemmelserne vedrørende sygeforsikring, folkepension og den almindelige tillægspension - de tre vigtigste grene af den svenske socialforsikring.

1. *Personkreds.*

Ordningen omfatter svenske statsborgere samt udlændinge med fast bopæl i Sverige, idet retten til pension — i overensstemmelse med ordningens formål - baseres på indkomst af erhvervsarbejde, det være sig lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed (derimod ikke formueindkomst), der er indtjent i alderen 16-65 år.

Lønmodtagere er umiddelbart omfattet af ordningen. Denne gruppe omfatter personer, der oppebærer løn i penge eller naturalier i form af kost og logi. Til løn i penge henføres også provision, tantieme, løn under sygdom, løn i ferie og overarbejdsbetaling samt pensionsbidrag, som fradrages i pågældendes løn (derimod ikke arbejdsgiverbidrag til egentlig pension). Statens tjenestemænd er omfattet af ordningen, idet man, samtidig med at ordningen blev indført i 1959, ændrede reglerne for tjenestemændenes pension, således at de to pensionsformer (samt folkepensionen) samordnedes. Ved denne samordning garanteres der tjenestemændene en alderspension svarende til 65 % af den pensionsgivende løn, idet dette beløb i første række ydes som folkepension og tillægspension, så langt som disse rækker, hvorefter det manglende beløb op til de 65 % ydes som tjenestepension. Hvis i enkelte tilfælde summen af folkepensionen og tillægspensionen overstiger de 65 % af den pensionsgivende løn, udbetales det overstigende beløb. Tilsvarende ordning gælder for kommunalt ansatte tjenestemænd.

Personer, der har indtægt ved erhvervsvirksomhed, er ligeledes omfattet af ordningen. Til indtægt ved selvstændig erhvervsvirksomhed henføres indtægter fra virksomhed, der udføres for en andens regning, når der dog ikke foreligger et egentligt ansættelsesforhold. Med henblik på de vanskeligheder, der kan opstå med hensyn til, om der foreligger et egentligt ansættelsesforhold, er der tilvejebragt hjemmel

for, at parterne selv kan træffe aftale om, at vederlaget skal betragtes som almindelig lønindtægt (det såkaldte »likstillighetsavtal«).

Som det fremgår af foranstående, er stort set hele den erhvervsmæssigt beskæftigede del af befolkningen omfattet af ordningen. Den enkelte forsikrede kan dog anmelde ønske om at holde den del af sin indtægt, der stammer fra selvstændig erhvervsvirksomhed, uden for forsikringen. Om nogen egentlig adgang til at holde persongrupper med særlige pensionsordninger uden for ordningen, således som tilfældet er i Finland, Norge og England, er der altså ikke tale.

2. *Ydelseernes art og størrelse.*

Pensionsordningen omfatter alderspension, invalidepension og familiepension (enke- og børnepension).

Alderspension ydes fra det fyldte 67. år, samme aldersgrænse, som gælder for ydelse af den almindelige folkepension. Pensionens størrelse bestemmes efter nærmere regler på grundlag af den erhvervsindtægt, den forsikrede har oppebåret som medlem af ordningen fra sit 16. til 65. år.

For at kunne medregnes ved beregningen af pension skal erhvervsindtægten være pensionsberettigende.

Pensionsberettigende er for det første kun den del af en persons årsindtægt, som overstiger et såkaldt grundbeløb, der udgør 4000 kr., udtrykt i pristallet for 1957. Grundbeløbet reguleres periodisk efter det månedligt udarbejdede pristal og er senest pr. 1. januar 1963 fastsat til 4700 kr. Når kun den del af indkomsten, som overstiger grundbeløbet, er »pensionsberettigende«, begrundes dette med, at folkepensionen giver tilstrækkelig pensionsmæssig dækning for den del af en persons årsindtægt, der ikke overstiger grundbeløbet. Personer, der aldrig har tjent mere pr. år end grundbeløbet, får altså ingen tillægspension (men kun folkepension), og hvis en person i et enkelt år ikke har tjent mere end grundbeløbet, oparbejder han ingen ret til tillægspension for dette år.

Svarende til dette »gulv« regnes der for det andet med et »loft«, idet den del af en persons årsindtægt, der overstiger $7\frac{1}{2}$ gange grundbeløbet (altså 30.000 kroner i 1957-priser eller 35.250 kroner efter reguleringen pr. 1. januar 1963), ikke er »pensionsberettigende«.

Der gives pensionspoints for hvert år, begyndende med 1960, i hvilket man således har haft pensionsberettigende indtægt. Det antal pensionspoints, der tilkommer en person for et givet år, beregnes på den måde, at den forsikredes pensionsberettigende indtægt i vedkommende år divideres med det for dette år gældende grundbeløb. Hvis en forsikret f. eks. har haft en arbejdsindtægt på 11.000 kr. i 1963, hvor grundbeløbet udgør 4.700 kr., er den pensionsberettigende indtægt $11.000 \text{ kr.} \div 4.700 \text{ kr.} = 6.300 \text{ kr.}$, og antallet af pensionspoints bliver $6.300:4.700 = 1,34$.

Når en person skal pensioneres på grund af alder, optælles det antal pensionspoints, han har haft i hvert af de år, i hvilke han har haft pensionsgivende indkomst. Derefter udfindes de 15 år, i hvilke den pågældende har haft flest points, og man udregner gennemsnitstallet af pensionspoints for disse 15 år.

Har den pågældende haft pensionsberettigende indtægt i det antal år, der kræves for at få fuld pension (jfr. herom nedenfor), udgør pensionen 60 % af et beløb, der fremkommer ved at gange det på pensioneringstidspunktet gældende grundbeløb med det gennemsnitlige antal pensionspoints for de 15 »bedste år«.

Hvis en person har været forsikret tilstrækkeligt længe til at få fuld pension, og det gennemsnitlige årlige antal pensionspoints for de 15 bedste år er 1,5, medens grundbeløbet i pensioneringsåret er 5.000 kr., bliver tillægspensionen altså 60 % af 7.500 kr. eller 4.500 kr. årlig.

Ændringer i grundbeløbet på grund af ændringer i prisniveauet medfører automatisk regulering af den udbetalte pension. Hvis grundbeløbet i et senere år stiger til 5.400 kr., vil tillægspensionen i det nævnte eksempel blive forhøjet til 60 % af 8.100 kr. eller 4.860 kr. årlig.

Betingelsen for at opnå fuld tillægspension efter de foran omtalte regler er, at den forsikrede har haft pensionsberettigende indkomst i 30 år. For hvert år, der mangler heri, fratages Vao i pensionen, og har den forsikrede ikke haft pensionsberettigende indkomst i mindst 3 år, opnår han ikke tillægspension.

Tillægspension kan begæres allerede fra det 63. år. I så fald foretages der et »førtids-fradrag« efter tilsvarende regler, som gælder ved almindelig alderspension. Ved udsættelse af begæring om tillægspension ud over det 67. år

ydes der ventetillæg med $\frac{6}{10}$ % for hver måned, hvormed modtagelse af pension udsættes indtil det 70. år, ligeledes efter tilsvarende regler, som gælder ved almindelig alderspension.

For selvstændige erhvervsdrivende, der anmelder ønske om at holde den ved erhvervsvirksomhed opnåede indtægt uden for ordningen, skal der ved beregningen af den pensionsberettigende indtægt ses bort fra den erhvervsindtægt, de har haft i tiden, fra anmeldelse er sket, indtil anmeldelsen eventuelt måtte blive tilbagekaldt. En sådan suspension af medlemskab af tillægspensioneringen medfører i øvrigt reduktion af ydelserne, uanset om der i alt opnås et antal pensionspoints, der efter de almindelige regler skulle berettige til fuld pension.

Invalidepension (førtidspension) ydes til en forsikret, der inden 67 års alderen rammes af en nedsættelse af arbejdsevnen med mindst 50 %. Er der tale om fuldstændig arbejdsudygtighed, bliver pågældende berettiget til den tillægspension, som han ellers først ville være berettiget til ved 67 års alderen, idet beregningen bygger på et efter nærmere regler foretaget skøn over størrelsen af den indtægt, han ville have opnået i de følgende år, såfremt han ikke var blevet arbejdsudygtig. Ved delvis arbejdsudygtighed ydes, alt efter invalideringsgraden $\frac{2}{3}$ eller $\frac{1}{3}$ af den fulde tillægspension, han ville være blevet berettiget til. Enker og børn efter forsikrede bliver ved den forsikredes død berettiget til en tillægspension, der udgør en vis procentdel af, hvad den forsikrede ville have opnået i tillægspension ved 67 års alderen.

Familie pension består af enkepension og børnepension og ydes, såfremt den forsikrede ved sin død var berettiget til invalidepension eller alderspension. Efter kvindelige forsikrede ydes der kun børnepension.

Enkepension ydes, såfremt ægteskabet har varet i mindst fem år og er indgået senest ved den forsikredes fyldte 60. år. Disse betingelser kræves dog ikke, hvis den forsikrede har efterladt sig børn (selv voksne børn). Retten til enkepension ophører ved indgåelse af nyt ægteskab.

Enkepension udgør, hvis der er efterladt pensionsberettigede børn, 35 %, og ellers 40 % af den forsikredes egenpension.

Børnepension ydes til børn (adoptivbørn) under 19 år og udgør, hvis den forsikrede

tillige efterlader sig ægtefælle, 15 % af egenpensionen. Er der ingen ægtefælle, udgør barnets pension 40 % af egenpensionen. Disse satser forhøjes med 10 % for hvert barn ud over det første.

Udbetaling af tillægspensionsydelse påbegyndtes pr. 1. januar 1963, d. v. s. tre år efter ordningens ikrafttræden.

3. *Finanser.*

Tillægspensionsordningen finansieres ved afgifter, der for lønmodtageres vedkommende betales af arbejdsgiveren og for selvstændige erhvervsdrivendes vedkommende af den forsikrede selv. For lønmodtageres vedkommende er retten til pension uafhængig af, om arbejdsgiveren faktisk har betalt afgiften; selvstændige erhvervsdrivendes pensionsret er derimod beroende af, at de faktisk har betalt.

Pensionsafgiften udgør en vis procentdel af den beregnede lønudgift, d. v. s. arbejdsgiverens lønudgifter efter fradrag dels af et beløb svarende til grundbeløbet ganget med de gennemsnitlige antal arbejdere hos pågældende i årets løb, og dels for hver lønmodtager den del af hans løn, der overstiger $7\frac{1}{2}$ gange grundbeløbet. Denne procentsats, der bestemmes af kongen og rigsdagen efter indstilling af Riksforsikringsverket, er hidtil fastsat således:

For året 1960:	3	pct.	af den bereg.	lønudgift
- - 1961:	4	- - -	-	-
- - 1962:	5	- - -	-	-
- - 1963:	6	- - -	-	-
- - 1964:	7	- - -	-	-
- - 1965:	$7\frac{1}{2}$	- - -	-	-
- - 1966:	8	- - -	-	-
- - 1967:	$8\frac{1}{2}$	- - -	-	-
- - 1968:	9	- - -	-	-
- - 1969:	$9\frac{1}{2}$	- - -	-	-

Hvis arbejdsgiverafgiften udtrykkes i procent af arbejdsgiverens samlede lønudgifter, vil afgiften efter foreliggende beregninger udgøre:

For året 1960:	1,9	pct.	af lønudgiften
- - 1961:	2,6	- -	-
- - 1962:	3,3	- -	-
- - 1963:	4,0	- -	-
- - 1964:	4,7	- -	-
- - 1965:	4,9	- -	-
- - 1966:	5,3	- -	-

- - 1967:	5,6	- -	-
- - 1968:	6,0	- -	-
- - 1969:	6,4	- -	-

Afgiften skal sammen med forsikringens øvrige indtægter være tilstrækkelig til at bestride pensions- og forvaltningsomkostningerne samt til den fondsdannelse, der findes nødvendig.

Ordningen bygger således på et kombineret fordelings- og præmiereservesystem.

Fondens midler skal anvendes til udlån til offentlige og private langsigtede kapitalkrævende investeringer. Udlånene sker gennem de allerede eksisterende kreditinstitutter, og der er lagt vægt på, at fonden skal have en fri og selvstændig stilling og i første række forvaltes i forsikringstagernes interesse.

Fondens midler skal placeres i obligationer, indlænsbeviser og lignende, men ikke i aktier. Midlerne kan således anbringes i stats- eller kommuneobligationer eller obligationer, der er garanterede af staten eller en kommune, i obligationer udstedt af realkreditinstitutter (svarende til de danske kredit- og hypotekforeninger) eller i forskrivninger, der er udfærdiget af staten, en kommune, riksbanken, en bank, en sparekasse eller en anden anerkendt kreditinstitution. Endvidere kan midlerne anbringes i forskrivninger fra kreditinstitutioner efter reglerne om tilbagelån. Arbejdsgivere, som fremlægger bevis for at have betalt: tillægspensionsafgifter, kan således opnå lån på indtil halvdelen af disse afgifter gennem banker og andre pengeinstitutter. Ansøgninger om sådanne lån behandles helt efter de gængse regler, således også med hensyn til kreditværdighed. Rentesatsen beror på aftale i det enkelte tilfælde, og lånene skal tilbagebetales i løbet af 10 år. Pengeinstituttet har ret til at modtage et tilsvarende lån fra fondsstyrelsen.

Fonden androg pr. 30. juni 1963 3.740 mill. sv. kr. og antages ud fra visse forudsætninger i 1975 at være steget til ca. 60 milliarder sv. kr.

4. *Administration.*

Den svenske tillægspensionsordning administreres sammen med den almindelige alderspensionsordning af Riksforsikringsverket, af de almindelige forsikringskasser samt, efter bestemmelse ved kongelig resolution, af de lokale organer.

Riksforsikringsverket, der består af en styrelse samt 3 afdelinger (den administrative af-

deling, forsikringsafdelingen og klageafdelingen) har til opgave at føre tilsyn med de almindelige forsikringskasser samt være klageorgan for forsikringskasserne. Riksforsikringsverket forestår ligeledes opkrævningen af bidragene fra arbejdsgiverne (bidrag under 1000 kr. pr. år opkræves dog sammen med arbejdsgiverens skat) og udbetalingerne af pensionerne (medmindre disse efter verkets bestemmelse er overladt til de almindelige forsikringskasser).

Almindelige forsikringskasser findes i alle landstingskommuner samt i købstæder, som ikke hører til sådanne kommuner. Ansøgning om tillægspension indgives til disse kasser, hvorfra udbetaling som nævnt ligeledes foregår i det omfang, Riksforsikringsverket bestemmer.

Ved siden af denne forvaltning findes den almindelige pensionsfond, der forvalter de indkomne bidrag. Fondens forvaltning sker gennem 3 fondsstyrelser:

Første fondsstyrelse forvalter de arbejdsgiverbidrag, der indkommer fra stat og kommune og andre arbejdsgivere, der repræsenterer al-

mene interesser, f. eks. selskaber, foreninger og stiftelser, i hvilke stat og kommune har medbestemmelsesret. Denne styrelse råder over ca. 20 % af pensionsfonden.

Anden fondsstyrelse forvalter de arbejdsgiverbidrag, der kommer ind fra store og mellemstore arbejdsgivere, hvorved forstås virksomheder og andre arbejdsgivere, der beskæftiger 20 eller flere helårsarbejdere. Denne fondsstyrelse råder over ca. 50 % af pensionsfonden.

Tredie fondsstyrelse forvalter dels arbejdsgiverbidrag fra de arbejdsgivere, der beskæftiger færre end 20 helårsarbejdere, dels de bidrag, som selvstændige næringsdrivende m. 11. skal erlægge. Ca. 30 % af pensionsfonden står til denne fondsstyrelses disposition.

Hver fondsstyrelse består af 9 medlemmer og et tilsvarende antal suppleanter; de interesserede parter - det offentlige, bidragsyderne og de forsikrede - er repræsenteret i styrelserne, uden at nogen enkelt part har majoritet i nogen af styrelserne.

Repræsentationen i de enkelte fondsstyrelser fremgår af følgende oversigt:

Fondsstyrelse	Antal medlemmer					
	Staten	Kommunerne	Arbejdsgivere	selvstændige næringsdrivende	Lønmodtagere	lait
Første fondsstyrelse	3					
Anden	1					
Tredie	1					

Formanden for de enkelte fondsstyrelser er i alle tilfælde statsrepræsentant.

5. Overgangsbestemmelser.

Overgangsbestemmelserne indeholder lempelser til fordel for personer, der ved ordningens ikrafttræden havde opnået en vis alder. Disse lempelser berører det almindelige krav om, at der til fuld pension kræves opnåelse af pensionspoints i 30 år, og at pensionen nedsættes med $\frac{1}{30}$ for hvert manglende år.

For så vidt angår personer født i tiden 1896-1914 ændres denne 30-års regel til en 20-års regel; for personer født i tiden 1915-1923 forøges de 20 år med 1 år for hvert år, pågældende er født senere end 1914 (altså 21 år for personer født i 1915, 22 år for personer født i 1916 o.s.v.).

Disse overgangsregler indebærer, at personer, som ved ordningens ikrafttræden den 1. januar

1960 var 45 år eller derunder, har mulighed for at erhverve fuld pension, medens personer i alderen 46-64 maksimalt kan få så mange tyvendele af fuld pension, som svarer til antallet af år fra og med 1960 og til og med det år, da pågældende fylder 65 år, altså for den 64-årige $\frac{2}{20}$ af fuld pension. Personer, der ved ordningens ikrafttræden var mere end 64 år, har ikke mulighed for pension.

D. England.

Den engelske tillægspensionsordning er gennemført ved en lovændring, der trådte i kraft i april 1961, hvorved den hidtidige almindelige alderspensionsordning suppleres med tillægspensioner, hvis størrelse beror på størrelsen af den forsikredes arbejdsløn i den tid, i hvilken han har været forsikret, og på længden af den tid, i hvilken han har været forsikret.

1. *Personkreds.*

Tillægspensionsordningen dækker kun lønmodtagere, hvis indtægt overstiger 9 £ om ugen eller 39 £ om måneden. Lønmodtagere, der omfattes af en personalepensionsordning, kan holdes uden for den offentlige tillægspensionsordning, såfremt personalepensionsordningen tilsikrer dem en mindst lige så stor pension som den offentlige tillægspension og tillader dem at bevare indtjente pensionsrettigheder, hvis de skifter stilling. Den adgang til contracting out — som det hedder i det engelske lovsprog — var ved udgangen af marts måned 1962 benyttet af 4.300.000 personer. Selvstændige erhvervsdrivende omfattes ikke af ordningen.

Inden for den således foretagne afgrænsning omfatter ordningen lønmodtagere i alderen 18-65 år (kvinder 60 år), eventuelt 70 år (kvinder 65 år). Når der er en aldersgrænse opefter, hænger det sammen med, at tillægspensionen løber tidligst fra 65 års alderen (kvinder 60 år), jfr. nedenfor under 2. Lønmodtagere, hvis arbejde normalt ikke overstiger 8 timer pr. uge, holdes uden for ordningen, men så snart en sådan lønmodtager udfører mere end 8 timers arbejde i en uge, er han for så vidt angår denne uge omfattet af ordningen, når blot lønnen overstiger 9 £.

2. *Ydelsernes art og størrelse.*

Tillægspensionen ydes tidligst fra 65-års alderen for mænd og fra 60-års alderen for kvinder. Hvis tillægspension begæres ved denne laveste aldersgrænse, er retten dertil — ligesom retten til den almindelige alderspension — betinget af, at den forsikrede ophører med regelmæssig beskæftigelse (den såkaldte retirement condition). Hvis pension først begæres ved 70-års alderen for mænd og ved 65-års alderen for kvinder, er retten til tillægspension derimod uafhængig af pågældendes beskæftigelsesforhold.

Tillægspensionen udgør 6 d ugentlig for hver »bidragseenhed«, der er indbetalt til tillægspensionen. En »bidragseenhed« fremkommer, hver gang lønmodtagerens egne indbetalinger er nået op på 7 £ 10 sh. for mænd og 9 £ for kvinder. Da bidragets størrelse er afpasset efter indtægtens størrelse, vil tillægspensionens størrelse afhænge af den forsikredes indtægt, ligesom den selvsagt vil bero på, i hvor lang en periode der er betalt bidrag. Ordningen er begyndt at løbe

fra april 1961. Til indtjening af en »bidragseenhed« vil der mindst kræves en forsikringstid på 29 uger for mænd og på 35 uger for kvinder.

Som det nærmere fremgår af det følgende, svares der intet tillægspensionsbidrag af den del af indtægten, der overstiger 18 £ ugentlig. Den del af indtægten, der måtte overstige denne grænse, tæller derfor ikke med ved indtjeningen af »bidragseenheder«.

Som eksempel på, hvorledes ordningen virker, kan nævnes, at en person, der er 20 år ved ordningens ikrafttræden i 1961, og som i hele sin derpå følgende forsikringstid har en indtægt på mindst 15 £ ugentlig¹⁾, vil, hvis han først begærer pension ved 70-års alderen, kunne opnå en samlet pension (alderspension + tillægspension tilsammen) på 7 £ (heraf 3 £ 1 sh. 6 d. i tillægspension) ugentlig for en enlig og på 9 £ 5 sh. 6 d. (heraf et tilsvarende beløb i tillægspension) for en forsørger. Med samme indtægt og alder ved ordningens ikrafttræden vil en kvinde, der begærer pension ved 65-års alderen, til den tid kunne opnå en samlet ugentlig pension på 6 £ 2 sh. 6 d. (heraf 2 £ 4 sh. i tillægspension).

Ordningen indeholder ikke bestemmelser om pristalsregulering af tillægspension. En grad af værdifasthed opnås imidlertid derved, at optjeningen af pension stiger med stigende lønindtægt inden for de fastsatte grænser, hvor disse i øvrigt allerede en gang er blevet forhøjet.

Dør en forsikret mand og efterlader sig enke over 60 år, får enken ret til en tillægspension på halvdelen af det beløb, manden oppebar (hvis han ved sin død var pensioneret), eller halvdelen af det beløb, hvortil hans pensionsbidrag ville berettigede ham.

3. *Finanser.*

Tillægspensionerne finansieres ved bidrag fra lønmodtagere og arbejdsgivere. Lønmodtagerens bidrag varierer efter pågældendes indtægt inden for den del af indtægten, der ligger mellem 9 £ og 18 £ ugentlig, og udgør fra 1 d. pr. uge (ca. 5 kr. pr. år) til ca. 7 sh. 8 d. pr. uge (ca. 240 kr. pr. år). Arbejdsgiveren betaler et bidrag af tilsvarende størrelse. Når en lønmodtager pensioneres, ophører bidragsbetalingen.

¹⁾ Eksemplet er taget fra den af Ministry of Pensions and National Insurance i juli 1961 udsendte: »A Guide to the Graduated Pension Scheme«, da den højeste pensionsberettigede ugeløn var 15 £.

Ordningen tilsigter ikke fondsdannelse, idet størstedelen af det samlede beløb, der kommer ind som bidrag, for tiden anvendes til at finansiere andre sociale ydelser, uden at nogen del deraf henlægges til imødegåelse af kommende tillægspensionsudgifter.

4. *Administration.*

Ordningen administreres sammen med den almindelige alderspensionsordning af Ministry of Pensions and National Insurance, der har en lang række afdelinger i hele landet. Disse afdelinger tager sig af spørgsmål om beregningen af bidrag til ordningen, hvorvidt enkeltpersoner falder ind under ordningen o.s.v.

Alle spørgsmål vedrørende bidragenes indbetaling henhører derimod under skattemyndig-

hederne. Princippet for bidragenes indbetaling er i øvrigt, at arbejdsgiverne indbetaler det samlede bidrag (d.v.s. såvel deres eget som arbejderens, lønmodtagerens) til den lokale skattemyndighed, der videresender beløbet til Ministry of Pensions and National Insurance.

Tillægspensionen udbetales sammen med den almindelige alderspension.

5. *Overgangsbestemmelser.*

Der er ikke fastsat overgangsregler om en gunstigere tillægspensionsberegning for personer, der ved ordningens ikrafttræden havde nået en sådan alder, at de ikke havde mulighed for at indtjene så mange »bidragenheder«, at de kunne få en tillægspension af en antagelig størrelse.

BESTÅENDE PENSIONSORDNINGER I DANMARK

I dette bilag omhandles først de tre sociale pensionsordninger, nemlig folkepension, invalidepension og enkepension; i tilslutning hertil omtales indekstrakterne, der giver en pristalsreguleret aldersforsikring eller aldersopsparing. Derefter gennemgås - først for stat og kommuner m. v. og siden for private virksomheder — pensioner og enkelte understøttelser, der er knyttet til ophøret af et konkret arbejdsforhold.

A. Folkepension.

Den nuværende folkepension er fastlagt i lov om invalide- og folkepension, jfr. socialministeriets bekendtgørelse af 8. maj 1962, som ændret ved lov nr. 99 af 20. marts 1963 og lov nr. 244 af 7. juni 1963. Folkepensionen ydes enten med pension reguleret efter indtægt eller med pensionens mindstebeløb, der oppebæres uanset anden indtægt.

1. Den indtægtsregulerede folkepension.

(a) Betingelser.

Retten til at oppebære indtægtsreguleret folkepension forudsætter, at en række betingelser vedrørende alder, indfødsret, bopæl og sygekasseforhold er opfyldt.

Den almindelige *aldersgrænse* for at opnå folkepension er 67 år. En enlig kvinde og en kvinde, der er gift med en folkepensionist eller en invalidepensionist, er dog berettiget til pension fra det 62. år. Endvidere kan der ved dispensation bevilges pension fra det 60. år, når svigtende helbred eller andre ganske særlige omstændigheder taler derfor.

Det er endvidere normalt en betingelse for at opnå pension, at modtageren har dansk *indfødsret*.

Det kræves dernæst, at modtageren har fast *bopæl* her i landet, og at han i det sidste år for-

ud for begæringens indgivelse har haft fast bopæl her. Med bopæl her i landet sidestilles *forhiring* med dansk skib.

Hvis en person er bidragydende medlem af en sygekasse, er retten til at oppebære indtægtsreguleret pension betinget af, at han søger optagelse som *nydende medlem* og forbliver stående som sådan.

(b) Pensionens størrelse.

Den indtægtsregulerede folkepension består af et grundbeløb og eventuelt af visse tillæg.

Grundbeløbet udgør pr. 1. okt. 1963 for hele landet 7.032 kr. årligt til ægtepar, når begge opfylder betingelserne for at opnå pension og 4.656 kr. årligt for enlige personer og ægtepar, når kun den ene er pensionsberettiget.

Til grundbeløbet ydes på nærmere vilkår forskellige *tillæg*:

Ægteskabstillæg, hvis kun den ene af ægtefællerne er pensionsberettiget;

ventetillæg, når begæringen om pension udsættes til det 70. eller 72. år eller - særlig for enlige kvinder — til det 65. eller 67. år;

alderstillæg til pensionister, der er fyldt 80 år; overgangstillæg til efterlevende ægtefælle;

børnetillæg, der udgør samme beløb som det normalbidrag, der påhviler en fader i henhold til forsørgsloven, samt personlige tillæg, der ydes efter et skøn til pensionister, hvis forhold er ganske særligt vanskelige.

Herudover ydes for tiden ifølge lov nr. 100 af 20. marts 1963 et særligt tillæg på 15 kr. månedlig for ægtepar, når begge ægtefæller oppebærer pension og 10 kr. månedlig for enlige og ægtepar, når kun den ene af ægtefællerne oppebærer pension.

Tillægenes størrelse fremgår i øvrigt af nedenstående tabel.

Folkepensionens årlige grundbeløb og tillæg pr. 1. oktober 1963.

	Ægtepar begge berettiget	Ægtepar den ene berettiget	Enlige
	kr.	kr.	kr.
1. Grundbeløb	7.032	4.656	4.656
2. Særligt tillæg	180	120	120
3. Ægteskabstillæg	—	708	—
Ialt	7.212	5.484	4.776
4. Ventetillæg ¹⁾			
70 års tilgangsalder	624	420	420
72 års tilgangsalder	948	612	612
særlig for enlige kvinder			
65 års tilgangsalder	—	—	144
67 års tilgangsalder	—	—	300
5. Alderstillæg			
(5,5 pct. af beregnet grundbeløb) maksimalt	384	252	252
6. Tillæg til efterlevende ægtefælle, maksimalt	—	—	666
7. Børnetillæg	1.248	1.248	1.248 ²⁾
8. Personligt tillæg ydes efter skøn	—	—	—

1) Hvis folkepension er begæret før 1. april 1960, ydes ventetillæg efter tidligere regler og gennemgående med noget lavere beløb.

2) I landkommunerne, der for så vidt angår børnetillæg først pr. 1. april 1964 når op på satserne for det øvrige land, 1.128 kr.

Invalidepensionister, der overgår til folkepension, når de fylder 67 år, bevarer retten til at få pensionen beregnet som invalidepension. Pensionisten vil således bevare invaliditetstillægget og tillige et eventuelt bistands- eller plejetillæg.

(c) Pensionens regulering efter indtægt.

Reglerne for reguleringen af folkepension efter pensionistens indtægter udover pensionen er opbygget på den måde, at indtægter indtil en vis størrelse ikke bevirker fradrag i pensionen. Har pensionisten indtægter herudover, sker der en gradvis nedsættelse af pensionen, og ved en vis indtægtsstørrelse falder pensionen bort, idet den dog ikke kan nedsættes under mindstebeløbet, hvis pensionisten er fyldt 67 år. Afgørende for, hvorledes indtægterne påvirker pensionens størrelse er endvidere indtægternes art, f. eks. om det er arbejdsindtægt, pension, formueindtægt osv.

(i) Indtægtsberegningen.

Hovedreglen for indtægtsberegningen er, at man medregner enhver indtægt, som pensionisten har oppebåret i det sidste kalenderår.

For samlevende ægtefæller lægges ægtefællernes samlede indtægter til grund ved indtægtsberegningen, uanset om kun den ene af dem er berettiget til pension.

De vigtigste undtagelser fra hovedreglen er følgende:

- Til indtægten medregnes ikke modtaget folkepension.
- For så vidt angår livrente, pension med løbende udbetalinger eller anden indtægt, der kan sidestilles hermed, ses ved beregningen bort fra 30 pct. heraf - dog bortses i alle tilfælde fra indtægtsbeløb af denne art indtil 2.600 kr.
- Af andre indtægtsarter, f. eks. arbejdsindtægter eller private understøttelser (men ikke formueindtægter, jfr. nedenfor) ses bort fra indtil $\frac{1}{3}$ ar de såkaldte fradragsfri beløb, for ægtepar således indtil 1.167 kr. og for enlige indtil 800 kr. (For folkepensionister, der er overgået fra invalidepension, ses der ligesom for aktuelle invalidepensionister bort fra et yderligere beløb, hvor indtægten er en arbejdsindtægt).
- Hvis pensionisten ejer fast ejendom eller anden formue, *forhøjes* den årlige indtægt

med et tillæg på 25 pct. af den samlede formueindtægt - dog ses bort fra de første 620 kr. af dette tillæg, (hvilket reelt betyder, at mindre formuer — ved 5 pct. forrentning indtil ca. 50.000 kr. - fritages for tillægget),

- e. Efter at indtægten er beregnet, fradrages udgifter til personlige skatter og kontingenter til ulykkesforsikring, sygeforsikring og arbejdsløshedsforsikring.

(ii) **Pensionsberegningen.**

Så længe indtægten - beregnet efter foranstående regler - ikke overstiger det fradragsfri beløb, ydes pensionen herefter med det *fulde grundbeløb*. Det fradragsfri beløb udgør for ægtepar 3.500 kr., uanset om de begge eller kun den ene er pensionsberettiget, og for enlige 2.400 kr.

Hvis indtægten derimod overstiger det fradragsfri beløb, sker der en gradueret nedsættelse af pensionens grundbeløb med fra 60 % til 84 % af det overskydende indtægtsbeløb; ved en vis indtægtsstørrelse falder pensionen bort. For personer, der er fyldt 67 år, kan den indtægtsbestemte folkepension dog ikke som følge af fradragsreglerne nedsættes under folkepensionens mindstebeløb.

(iii) **Størrelsen af indtægt ved siden af folkepensionen.**

Den beregnede indtægt, der kan have ved siden af fuld folkepension, er som allerede nævnt 3.500 kr. for ægtepar (uanset om kun den ene af ægtefællerne er pensionsberettiget) og 2.400 kr. for enlige. Folkepensionen vil efter den seneste pristalsregulering pr. 1. oktober 1963 netop være faldet til mindstebeløbet, når den *beregnete* indtægt udgør følgende beløb:

For ægtefæller, der begge er berettiget til folkepension	10.500 kr.
For ægtepar, når kun den ene ægtefælle er berettiget til folkepension	9.300 «
For enlige	7.200 «

Disse tal er som nævnt baseret på den beregnede indtægt og giver derfor kun et ufuldstændigt billede af, hvilken *faktisk* indtægt der kan have ved siden af fuld folkepension.

Det er imidlertid vanskeligt at give et nøjagtigt talmæssigt udtryk for, hvordan den faktiske indtægt påvirker folkepensionen under den gældende indtægtsregulering. Dette skyldes bl. a., at fradrag for skatter og kontingenter

varierer på grund af den forskellige skatteudskrivning fra kommune til kommune. For så vidt angår indtægter bestående i livrente, privat pension eller lignende kan den indtægt uden fradrag af skatter og kontingenter, der i København kan oppebæres ved siden af fuld folkepension med tilnærmelse opgøres således:

Ægtepar, begge pensionsberettiget	9.700 kr.
Ægtepar, kun den ene pensionsberettiget	8.800 «
Enlige	6.600 «

Størrelsen af tilsvarende indtægter, der netop medfører en nedsættelse af pensionen til mindstebeløbet, kan med tilnærmelse opgøres således:

Ægtepar, begge pensionsberettiget	22.200 kr.
Ægtepar, kun den ene pensionsberettiget	19.000 «
Enlige	14.000 «

2. Folkepensionens mindstebeløb.

a. Mindstebeløbet, der ydes uden hensyn til modtagerens økonomiske forhold, udbetales til personer, der er fyldt 67 år, og der gælder ingen undtagelser fra denne aldersgrænse. Betingelserne med hensyn til indfødsret og bopæl er de samme som for den indtægtsregulerede pension. Derimod stilles der ikke krav om nydende medlemskab af sygekasse.

b. Beløbet, der fastsættes årligt, er i invalide- og folkepensionsloven for ægtepar fastsat til 10 pct. af den gennemsnitlige bruttoindkomst for forsørgere, således som den senest er beregnet af Det statistiske departement. Til enlige samt til ægtepar, når kun den ene af ægtefællerne opfylder betingelserne, udgør mindstebeløbet $\frac{2}{3}$ af beløbet til ægtepar.

Mindstebeløbet udgør fra den 1. april 1963 1.560 kr. årlig for ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne, og 1.044 kr. årlig for enlige og for ægtepar, når kun den ene ægtefælle opfylder betingelserne. Disse beløb er fastsat på grundlag af den af det statistiske departement beregnede gennemsnitlige bruttoindkomst for forsørgere i året 1960.

3. Antal folkepensionister og ordningens finansiering.

Antallet af personer, der modtager folkepension, andrager ifølge de senest foreliggende oplysninger (pr. 31. marts 1962) 468.386. Af disse oppebærer 372.763 indtægtsreguleret folkepension, heraf ca. 325.000 fuld pension og ca.

50.000 nedsat pension. De resterende 95.603 oppebærer alene mindstebeløbet.

Udgiften til folkepension afholdes for så vidt angår mindstebeløbet fuldt ud af staten. Af udgifterne til indtægtsreguleret folkepension afholder staten de $\frac{4}{5}$, medens den resterende $\frac{1}{5}$ fordeles på landets kommuner efter reglerne om mellemkommunal refusion.

Udgifterne til folkepension udgjorde i 1962/63 1682 mill. kr. og ventes i 1963/64 at ville andrage ca. 1890 mill. kr.

Folkepensionen finansieres dels gennem de almindelige skatter og afgifter, dels gennem et særligt folkepensionsbidrag. Dette bidrag andrager fra og med skatteåret 1963/64 $1\frac{1}{2}$ % af det beløb, hvoraf indkomstskat til staten beregnes; $\frac{1}{5}$ af dette beløb hensættes på en særlig konto i Danmarks Nationalbank med henblik på anvendelse i forbindelse med en senere udbygning af folkepensionen. Den del af folkepensionsbidraget, der anvendes til nedbringelse af statens udgifter til folkepensionen, ventes i finansåret 1963/64 at ville andrage 225 mill. kr.

B. Invalidepension.

Betingelserne for at få tilkendt invalidepension er med hensyn til indfødsret, fast bopæl og sygekasseforhold de samme som for tilkendelse af indtægtsreguleret folkepension. Invalidepension kan tilkendes personer mellem 15 og 67 år, hvis erhvervsevne er betydeligt nedsat.

Grundbeløbene er for ægtepar og andre de samme som folkepensionsgrundbeløbene.

Til grundbeløbet ydes altid invaliditetstillæg, der andrager 804 kr. årligt. Bevirker invaliditeten, at pensionisten må have personlig bistand af andre eller stadig have væsentlig bistand til nødvendig pasning af husholdningen, eller består invaliditeten i blindhed eller stærk svagsynethed, ydes der tillige et *bistandstillæg* på 1.332 kr. om året.

Hvor invaliditeten fordrer vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse, ydes i stedet for bistandstillægget et plejetillæg på 2.220 kr. om året.

Invalidepensionen *reguleres efter indtægt* efter tilsvarende regler som folkepension, idet fradragsreglerne for arbejdsindtægt dog er noget lempeligere.

Invalidepensionen med invaliditetstillæg kan aldrig falde under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet. Mindstepensionen andrager herefter for tiden 2.352 kr. om året for ægtepar, når begge ægtefæller er

berettiget til pension, og 1.560 kr. om året for enlige og ægtepar, når kun den ene er berettiget til pension.

Til dette mindstebeløb føjes eventuelt bistands-, respektivt plejetillæg.

For så vidt angår størrelsen af de indtægter uden fradrag af skatter og kontingenter, bestående i livrente, privat pension m. v., der kan oppebæres ved siden af fuld folkepension, eller som medfører en nedsættelse af pensionen til invalidepensionens mindstebeløb, henvises til det foran om indtægtsreguleret folkepension oplyste.

Antallet af invalidepensionister var ifølge den seneste opgørelse for hele landet (pr. 31. marts 1962) 84.334, hvoraf 17-18.000 modtog nedsat pension.

Af udgifterne til invalidepension afholder staten $\frac{64}{70}$, medens $\frac{6}{70}$ fordeles på landets kommuner efter reglerne om mellemkommunal refusion.

Invalidepensionen finansieres over skatter og afgifter, dog at der til nedbringelse af statens udgifter til invalidepension pålægges personer, der er fuldt skattepligtige til staten, et bidrag på $\frac{1}{4}$ % af det beløb, hvoraf indkomstskat til staten beregnes.

Udgifterne til invalidepension ventes i finansåret 1963/64 at ville andrage ca. 600 mill. kr. Invalidepensionsbidraget er for samme periode anslået til omkring 56 mill. kr.

C. Enkepension.

Ret til enkepension har som hovedregel en enke, der er fyldt 55 år, når hun efter 5 års ægteskab er blevet enke efter det fyldte 45. år. Hvor en kvinde, der bliver enke efter det fyldte 45. år, ved ægtefællens død har forsørgerpligt over for 2 eller flere børn under 18 år, kan enkepension, uanset at ægteskabet ikke har bestået i 5 år, dog tilkendes ved ægtefællens død. I tilfælde, hvor svigtende helbred eller andre særlige omstændigheder taler derfor, kan enkepension undtagelsesvis tillægges enker og andre enlige kvinder fra det fyldte 50. år.

Betingelserne med hensyn til indfødsret, fast bopæl og sygekasseforhold er stort set de samme, som gælder for folkepension.

Grundbeløbet er det for enlige folkepensionister gældende; der kan til enkepension ydes *børnetillæg* og eventuelt *personligt tillæg*.

Enkepensionen er *indtægtsreguleret* efter tilsvarende regler, som gælder for folkepensionen.

Medfører *pensionsberegningen*, at enkepensionen bliver mindre end $\frac{1}{6}$ af grundbeløbet, bortfalder pensionen.

Fra det fyldte 62. år overgår enkepensionisten til folkepension.

Antallet af enkepensionister var ifølge den seneste opgørelse (pr. 31. marts 1962) for hele landet 12.599, hvoraf knapt 2000 modtog ned-sat pension.

Udgifterne til enkepension afholdes af stat og kommuner efter samme regler, som gælder for indtægtsreguleret folkepension. Udgifterne finansieres over skatter og afgifter og ventes i finansåret 1963/64 at ville andrage omkring 46 mill. kr.

D. Pristalsreguleret aldersforsikring og aldersopsparing (indekskontrakter).

Efter lov om pristalsreguleret aldersforsikring og aldersopsparing af 2. oktober 1956 med senere ændringer er staten forpligtet til gennem udbetaling af et såkaldt indekstillaeg at tilvejebringe værdistabilitet for aldersdomsopsparing, der er gennemført efter denne lovgivnings regler.

Efter loven kan enhver i alderen 18-56 år i banker, sparekasser, livs- eller pensionsforsikringsselskaber eller overformynderiet tegne indtil 6 af de omhandlede særlige indekskontrakter. En sådan kontrakt går ud på, at interessenten fra sit fyldte 67. år årligt skal have udbetalt kontraktbeløbet på 500 kr. reguleret i overensstemmelse med pristalsstigningen siden juli 1956, d. v. s. for tiden med et tillæg på ca. 22 %. Denne udbetaling skal ske i form af en livrente eller en årlig ydelse i mindst 10 år. Ønskes perioden udstrakt til mere end 15 år, kræver loven, at den er livsvarig.

Ved kontraktens indgåelse fastsættes den præmie eller opsparing, som interessenten årligt er forpligtet til at betale, idet der herved tages hensyn til udbetalingsperiodens længde, pågældendes alder på tegningstidspunktet og det senest offentliggjorte pristal for juli måned. Præmieindbetalingerne i 1963 for én indekskontrakt tegnet henholdsvis i bank og sparekasse eller et livsforsikringsselskab er vist i hosstående oversigt.

Præmien reguleres hvert år proportionalt med bevægelserne i juli-pristallet, d. v. s. på samme måde og i samme forhold som kontraktbeløbet. Såfremt denne regulering imidlertid ikke er tilstrækkelig til at skaffe dækning for udgifterne

ved fra det fyldte 67. år at udbetale det fuldt pristalsregulerede kontraktbeløb, har staten påtaget sig i form af det allerede nævnte indekstillaeg (tillæg til pristals- eller prisindeksreguleringen) at betale det manglende beløb.

Fra det fyldte 67. år vil der herefter maksimalt pr. person kunne udbetales 3.000 kr. årligt + pristalsregulering, hvilket for tiden i alt svarer til ca. 3.750 kr. Efter de gældende regler om fradrag i folkepension m. v. for egne indtægter medregnes den del af kontraktbeløbet, som pågældende selv har betalt, som pensionsindtægt, medens der for indekstillaegget gælder en række særlige bestemmelser.

Antallet af indekskontrakter er - specielt i de sidste år - steget kraftigt. Ved udgangen af 1962 var der i alt ca. 486.000 kontrakter i kraft. Det vides ikke, hvor mange enkeltpersoner der delte disse kontrakter, men da der kan tegnes indtil 6 af hver person, må antallet ligge mellem 81.000 og 486.000. Da det kan antages at være ret almindeligt at tegne det maksimale antal til-ladte kontrakter, er det sandsynligt, at det fak-tiske antal personer med indekskontrakter lig-ger på 100-200.000.

E. Statsansattes pensioner m. v.

1. Tjenestemænd.

Tjenestemændenes pensionsret er fastlagt i loven af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

Herefter er enhver statstjenestemand berettiget til pension for sig selv, sin efterladte enke samt til sine efterladte børn. Pensionerne afholdes af statskassen, og til dækning af udgifterne ved pensioneringen betaler tjenestemændene 4 pct. af lønnen eksklusive bl. a. sted- og bestillingstillæg. Tjenestemandspensionerne dyrtidsreguleres, og den fulde egenpension (alderspension) udgør i forbindelse med folkepension (evt. alene dennes mindstebeløb) for de talstærke grupper i de laveste lønningsklasser 70-75 pct. af lønnen på tidspunktet for afskedigelsen, medens procenten falder til omkring 65 for de mellemste grupper (f. eks. 15. lønningsklasse) og yderligere til omkring 60 for de øverste grupper (26. lønningsklasse og derover).

Der er ikke i tjenestemandsløven fastsat nogen øverste aldersgrænse for fastansættelse som tjenestemand. Igennem finansministeriets ansættelsespraksis har der imidlertid fæstnet sig visse aldersgrænser, som varierer for forskellige grupper af ansatte. For kontorassistenter (2.

Eksempel på årlig indbetaling (kr.) på én indekskontrakt tegnet i 1963 i bank eller sparekasse.

Fødselsår	Sidste indbetalingsår	Udbetaling over					
		10 år	11 år	12 år	13 år	14 år	15 år
1945	2011	38,67	41,85	44,93	47,90	50,77	53,55
1940	2006	47,97	51,93	55,75	59,43	62,99	66,44
1935	2001	60,16	65,12	69,90	74,53	79,00	83,33
1930	1996	76,54	82,85	88,94	94,82	100,51	106,01
1925	1991	99,30	106,48	115,38	123,01	130,40	137,52
1920	1986	132,46	143,37	153,91	164,09	173,94	183,45
1915	1981	184,28	199,45	214,12	228,27	241,96	255,20
1910	1976	274,76	297,40	319,25	340,38	360,78	380,51

Eksempel på årlig indbetaling (kr.) på én indekskontrakt tegnet i 1963 i et livsforsikringselskab.

Fødselsår	Helårlig præmie		Fødselsår	Helårlig præmie	
	Mænd	Kvinder		Mænd	Kvinder
1945	88,48	91,34	1925	195,17	202,06
1940	104,83	108,27	1920	253,05	262,27
1935	126,20	130,41	1915	342,17	355,31
1930	155,11	160,42	1910	494,24	514,56

Af forsikringsbetingelserne fremhæves:

Forsikringen giver ret til præmiefritagelse og ret til bonus.

Der udbetales en årlig rate fra den første i måneden efter forsikredes fyldte 67. år og så

længe den forsikrede lever, dog mindst i 13 år. — Ved død inden det 67. år sker udbetalingen i 13 år fra dødsdagen at regne. Rateudbetalingen sker i månedlige terminer. Præmierne betales, indtil hævnningen påbegyndes.

lkl.) kan fastansættelse således ikke finde sted efter det fyldte 25. år. For faglærte håndværkere (7. lkl.) og etatsassistenter (8. lkl.) er aldersgrænsen 28 år. For akademikere (sekretærer i 19. lkl.) er den almindelige aldersgrænse 32 år, der dog i visse tilfælde kan udstrækkes til det fyldte 35. år.

Antallet af statstjenestemænd udgør ca. 65.000.

Hertil kommer folkeskolens og folkekirkens personale, i alt ca. 29.000, der i lønnings- og pensionsmæssig henseende er undergivet bestemmelser svarende til de for statstjenestemænd gældende.

2. Fastansatte arbejdere og håndværkere ved statsbanerne.

I henhold til § 118 i lov nr. 5 af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandsstillinger (klassificeringsloven) er stats-

banernes i alt ca. 2.800 faste arbejdere og håndværkere undergivet alle i loven om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd (lønningsloven) fastsatte almindelige bestemmelser med undtagelse af lønningsbestemmelserne, ligesom de er undergivet de for tjenestemænd gældende pensionsbestemmelser.

De pågældende har således tjenestemandsrøretigheder, herunder pensionsret, men uagtet at deres lønning ikke - således som for tjenestemænd, jfr. lønningslovens § 1 — er fastsat til en fast årlig sum, men beregnes ugentlig, daglig, pr. time eller efter akkord, er de ifølge lønningslovens § 74 i pensionsmæssig henseende henført til 3. og 7. lønningsklasse.

3. Civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet m. v.

Lov nr. 157 af 7. juni 1958 om pensionering af civile funktionærer, håndværkere og arbej-

dere ved hæren og søværnet m. v. (civilarbejderloven) omfatter ud over de i lovens titel anførte grupper i henhold til lønningslovens § 56, stk. 6, visse militære befalingsmænd, der - uden at være tjenestemænd - forretter fuld vedvarende tjeneste ved forsvaret.

Dette personale, i alt ca. 15.000 personer i hæren, søværnet og flyvevåbnet samt ved forsvarets forskellige institutioner og virksomheder, er enten antaget med tjenestemandslignende løn eller med tarifføn i henhold til arbejderoverenskomsterne.

Pensionsordningen efter civilarbejderloven indebærer, at de af loven omfattede personer, når de ved afskedigelsen har tilbagelagt mindst 15 tjenesteår i staten efter det fyldte 20. år, uanset om beskæftigelsen i perioder måtte have været afbrudt, er berettiget til pension efter de for tjenestemænd gældende regler med nærmere fastsatte afvigelser, herunder at grundpensionen fastsættes til et beløb, der er 10 % lavere end det beløb, der ydes tjenestemænd i tilsvarende stillinger.

Undtaget fra ordningen er et fåtal personer, der i henhold til overenskomst eller aftale er berettiget til pension m. v., hvortil staten har ydet tilskud som bidrag til pensionskasse, forsikring, opsparing eller lignende.

4. Andre statsansatte.

(a) Størstedelen af det i øvrigt i staten ansatte personale er overenskomstlønnede kontorfunktionærer, faglærte og ufaglærte arbejdere og deltids- eller sæsonbeskæftigede arbejdere (i alt ca. 45.000, hvoraf ca. 8.000 kontorfunktionærer).

De pågældende har efter hidtidig praksis haft adgang til understøttelse af statskassen ved afsked efter mindst 15 års tjeneste efter det 30. år, når afskedigelsen skyldes alder - 70 år - eller svagelighed. For flertallets vedkommende har understøttelsen været ydet som supplement til indtægtsreguleret invalide- eller folkepension, medens ansatte i overordnet stilling ved særskilt bevilling for det enkelte tilfælde har kunnet opnå en pensionslignende understøttelse, der i forbindelse med folkepension højst har kunnet udgøre $\frac{2}{3}$ af tjenestemandspension + folkepension for tjenestemænd i tilsvarende stilling.

(b) En mindre personalegruppe, bl. a. læger, civilingeniører, teknikumingeniører, arkitekter, magistre - (cand. mag.er) - jurister, økonomer, konstruktører, tekniske tegnere, maskinmestre,

sturmænd, dyrlæger, farmaceuter, fysioterapeuter og sygeplejersker, i alt ca. 4.800 personer, er ligeledes ansat på overenskomstmæssige vilkår.

Gruppen adskiller sig imidlertid fra den under (a) nævnte derved, at staten efter overenskomsten har forpligtet sig til at yde tilskud til en pensionsforsikring eller en pensionskasse, hvilket svarer til det uden for staten almindeligt gældende for denne personalegruppe. Statens bidrag udgør højst 10 % af lønnen og de ansattes eget bidrag 4-6 %. Det er i overenskomsterne fastsat, at der ikke ud over de ordinære statsbidrag ydes tilskud til de pågældendes pensionering eller understøttelse.

5. Ansatte i statsunderstøttede virksomheder.

I tilslutning til de foran omtalte grupper af statsansatte vil det være naturligt at nævne de ved en række statsunderstøttede virksomheder beskæftigede personer.

Det drejer sig f. eks. om institutioner inden for børneforsorgen og særfor sorgen, Finsensinstituttet, Det danske Hedeselskab, Danmarks Radio, Det kgl. Teater, handels- og tekniske skoler m. fl.

Ved disse institutioner er ansat et ret stort antal personer, i alt ca. 10.000, med pensionsrettigheder som statstjenestemænd.

Pensionsordningerne bygger på statsunderstøttede pensionskasser og fonds, der oprindeligt oprettedes som private pensionskasser af det pågældende personale, men som i tidens løb har udviklet sig til kasser med pensionsordninger, der svarer til den for statstjenestemænd gældende pensionsordning.

F. Kommunalansattes pensioner.

1. Tjenestemænd.

De kommunale tjenestemænds pensionsret er for henholdsvis købstadskommunale og amtskommunale tjenestemænd fastlagt i henhold til de i indenrigsministeriets cirkulærer af 19. august 1959 og 8. december 1959 indeholdte normalpensionsvedtægter. For sognekommunale tjenestemænd finder tilsvarende regler faktisk anvendelse. København, Frederiksberg og Gentofte har særlige ordninger.

a. Herefter er enhver tjenestemand, hvis første ansættelse som tjenestemand er sket *inden det fyldte 35. år*, berettiget til pension for sig selv, sin efterladte enke samt for sine efterladte børn.

Pensionsydelse udredes af kommunerne, og til dækning af kommunernes udgifter ved pensioneringen betaler tjenestemanden 4 % af hele lønningsindtægten. For pensionernes størrelse — herunder dyrtidsregulering — gælder i alt væsentligt de samme regler som for statens tjenestemænd.

Teknisk bygger ordningerne almindeligvis på tegnede pensionsforsikringer, men i det omfang ydelserne ikke kan dækkes gennem disse forsikringer - (dyrtidsregulering og lønstigning herudover, især på sene alderstrin) - afholdes resten af kommunen.

b. Tjenestemænd, der ansættes *efter det fyldte 35. år* har ifølge forannævnte pensionsvedtægter normalt ikke ret til pension efter foranstående regler, men er — for så vidt de kan antages til pensionsforsikring - berettiget til en efterlønsordning.

Denne ordning omfatter en aldersydelse, en invalideydelse og en enkeydelse.

Tjenestemanden bidrager til ordningen med 4 % af sin lønindtægt og kommunen med et tilsvarende beløb. For det samlede efterlønsbidrag træffer kommunen en forsikringsmæssig ordning, hvorefter der opnås den højst mulige ydelse i henhold til de gældende forsikringstariffer.

Efterlønnen, der således hviler på rent forsikringsmæssige beregninger, er ikke dyrtidsreguleret.

Antallet af kommunale tjenestemænd, der enten er sikret pension eller efterløn, andrager ca. 27.000.

2. Andre kommunalansatte.

- (a) Svarende til den foran under E, punkt 2, beskrevne ordning findes der i København ca. 3.000 varigt beskæftigede arbejdere og håndværkere, der har været ansat senest fra det 35. år, og som er berettiget til pension som tilsvarende tjenestemænd i 5. og 10. lønningsklasse. De således ansatte betaler bidrag af samme størrelse som de tilsvarende tjenestemænd.
- (b) For størstedelen af det i øvrigt i kommunerne ansatte personale, hovedsagelig omfattende overenskomstmæssigt aflønnede handels- og kontorfunktionærer, arbejdsmænd, smede og maskinarbejdere, gartnere og gartnerimedhjælpere og kedel- og maskinpassere, hvis lønninger er fastsat på grundlag af lønniveauet i det private er-

hvervsliv, gælder der ingen generelle pensions- eller efterlønsordninger.

Der findes dog i de fleste kommuner for sådant personale, hvis beskæftigelse hos kommunen har været af en vis varighed, en eller anden understøttelsesordning, normalt i form af en supplementsydelse til folkepensionen. Eksempelvis kan nævnes, at Københavns kommune yder alle, der ikke i forvejen har en pensionsret, og som har gjort tjeneste i kommunen mindst 15 år efter det fyldte 30. år en sådan understøttelse. Denne understøttelse, der dyrtidsreguleres, andrager for tiden kr. 1.200 årligt for personer med 15 års tjeneste og kr. 2.000 årligt for personer med 30 års tjeneste.

Om antallet af personer, der er omfattet af sådanne ordninger, haves ikke tilgængelige oplysninger, men det er oplyst, at der for tiden i København er ca. 7.000 beskæftigede, der har mulighed for at komme ind under understøttelsesordningen.

- (c) Ligesom inden for staten findes der inden for kommunerne en persongruppe, bl. a. jurister, cand. politer, arkitekter, civilingeniører, teknikumingeniører, konstruktører, tekniske tegnere, læger, sygeplejersker, et mindre antal dyrlæger m. v., der alle er ansat på overenskomstmæssige vilkår, og som adskiller sig fra den under (a) nævnte gruppe derved, at kommunerne efter overenskomsten har forpligtet sig til at yde bidrag til en pensionsforsikring eller en pensionskasse.

Kommunernes bidrag til disse pensionsordninger udgør i overensstemmelse med statens bidrag til den tilsvarende gruppes pensionsordning 10 % af lønnen og de ansattes eget bidrag 4-6 %.

Antallet af de af denne ordning omfattede kommunalt ansatte personer kan anslås til ca. 10.000.

G. Pensionsordninger i koncessionerede virksomheder m. v.

Til denne gruppe hører i første række *koncessionerede virksomheder*, såsom privatbaner, telefonselskaber, Det danske Luftfartsselskab, Københavns Havnevæsen, De danske Spritfabrikker og De danske Sukkerfabrikker.

Forespørgsler har vist, at der inden for denne gruppe som hovedregel findes pensionsordning-

ger eller efterlønsordninger. Det er dog ikke alle ansatte, der er omfattet af pensionsordningerne, idet disse normalt kun omfatter de personer, der har en til tjenestemænd svarende status.

Sådan status indehaves oftest af det administrative personale, men der findes også eksempler på, at andet personale har tjenestemandstatus, således inden for telefonselskaberne de ved centraltjenesten ansatte telefonistinder og dele af arbejderstyrken.

1. Personale, der har en status svarende til *tjenestemænd* er normalt berettiget til alders-, enke- og børnepension.

Pensionen uddrages normalt af den koncessionerede virksomhed, eventuelt med tilskud fra det offentlige, og til dækning af pensionsudgifterne betaler tjenestemændene som regel 4 % eller 5 % af deres lønningsindtægt. Der findes dog eksempler på, at personer under ordningen, der ikke har fast løn, f. eks. arbejdere i Københavns havn, får pensionsbidraget beregnet i forhold til en bestemt skalaløn.

Pensionen ydes normalt efter samme principper, som er gældende for pensioner til statens tjenestemænd, herunder forholdet til seneste lønindtægt og dyrtidsregulering.

Antallet af personer i denne gruppe kan anslås til ca. 12.000 (heraf ca. 7.000 i telefonselskaberne).

(b) For *andre ansatte* gælder der som regel ingen pensionsordning. Dog findes der også inden for dette område eksempler på efterlønsordninger, der nærmest har karakter af en supplementsunderstøttelse.

Ordningerne, der normalt kræver ansættelse over et længere tidsrum, omfatter ansættelser inden for funktionærområdet (inden for telefonselskaberne f. eks. også centraltjenesten).

Ydelserne, der i overensstemmelse med tjenestetidens længde for tiden normalt varierer mellem ca. kr. 1.000 og kr. 2.000 om året, er dyrtidsreguleret, men intervallerne for disse reguleringer er ikke altid de samme som f. eks. gælder for reguleringer af statspensioner.

2. Oplysninger om pensionsforhold i ikke-kommunale *elværker*, *andelsselskaber* og andre tilsvarende virksomheder viser, at der på dette område i næsten alle tilfælde findes pensionsordninger for funktionærer, men ikke for arbejdere.

Elværkernes pensionsordninger, der noget varierende tilvejebringes gennem en pensions-

kasse eller forsikringsselskab, sigter normalt mod en pension på 60 % af slutlønnen, idet det samlede bidrag andrager 12-14 % af bruttolønnen. Enkelte elværker har en pensionsordning efter regler svarende til tjenestemænd.

For andelsselskaberne er ordningerne som hovedregel oprettet på forsikringsmæssig basis i form af en pensionsforsikring tegnet i Andels-Pensionsforeningen. Størrelsen af den tilsikrede pension afhænger af størrelsen af de indbetalte pensionsbidrag — normalt i alt 12 % af lønnen - og der er således i reglen ikke noget bestemt forhold mellem slutløn og pension.

Såvel andelsselskaber som elværker supplerer i et vist omfang frivilligt pensionen med »dyrtidsregulering« over driften eller af pensionsreguleringsfonds. I visse tilfælde findes der for de ansatte ved siden af pensionsforsikringen en kapitalforsikring.

Antallet af personer i denne gruppe kan anslås til godt 8.000, heraf noget over 5.000 i andelsselskaberne.

Pensionsordningerne i andelsselskaberne ligner de private virksomheders pensionsordninger, der omtales i det følgende afsnit.

H. Private virksomheder m. v.

For de karakteristiske træk ved pensionssikringen i private virksomheder er der gjort nærmere rede i kap. IV.

Et skøn over det antal personer, beskæftiget i private virksomheder, der er omfattet af pensionsordninger, er gjort i det følgende på grundlag af forsikringsrådets beretning for året 1961 om de statsanerkendte pensionskasser samt på grundlag af i 1963 indhentede oplysninger fra forsikringsselskaber, der i særlig grad beskæftiger sig med pensionsforsikringer.

Der eksisterer herefter ca. 300 godkendte pensionskasser, repræsenterende godt 50.000 tjenstgørende medlemmer. Antallet af pensionsforsikrede i de 5 forsikringsselskaber, der svarer for ca. 95 % af samtlige pensionsforsikringspolicer, udgør ca. 60.000. Det samlede antal pensionsforsikrede i pensionskasser og forsikringsselskaber udgør herefter ca. 110.000, dog at der kan være et mindre antal personer, der som omfattet af begge grupper er »gængangere«.

Antallet af aktuelle egenpensionister i pensionskasserne udgjorde i 1961 godt 8.000 og deres gennemsnitlige pension fra pensionskasserne (d.v.s. eksklusiv eventuelle tillæg, der ikke hviler på forsikringsmæssig basis, jfr. kap.

IV) udgjorde ca. 5.900 kr.; for forsikrings-selskaberne var de tilsvarende tal godt 7.500 og ca. 2.500 kr. (eksklusive eventuelle tillæg, der ikke hviler på forsikringsmæssig basis, jfr. kap. IV). Tegnede pensioner i forsikrings-selskaberne androg ved udgangen af 1962 gennemsnitlig ca. 6.000 kr., men gennemsnittet for de pensioner, som tegnes nu, må antages at ligge væsentlig højere; for pensionskasserne haves ikke tilsvarende tal.

Om antallet af personer, der er pensionssikrede i form af et kapitalbeløb opsparet i et penge- eller forsikringsinstitut, foreligger der ikke sikre oplysninger. En undersøgelse af bestanden af sådanne ordninger i 1961 omfattende de to største livsforsikrings-selskaber, de to største sparekasser og de tre største banker viste, at de omfattede i alt godt 32.000 personer, men oplyste intet om de tilsikrede beløbs størrelse.

De her anførte summariske data vedrører pensionsforsikringerne her i landet som helhed. Som det vil være fremgået af afsnittene E-G foran, benyttes pensionsforsikring - være sig gennem en pensionskasse eller gennem tegning i et forsikrings-selskab — desuden for en del grupper, der er ansat i offentlige eller halv-offentlige institutioner og virksomheder, og hvis antal i oktober 1963 tilnærmelsesvis kan anslås til følgende:

1. På overenskomst af stat og kommuner ansatte læger, ingeniører, arkitekter, sygeplejersker m. fl.	15.000
2. Ansatte i statsunderstøttede virksomheder.	10.000
3. Kommunernes pensionsforsikring	5.150
4. Ansatte i koncessionerede selskaber m.v.	20.000
i alt.	50.150

Trækkes disse ca. 50.000 personer fra det samlede antal, der er dækket af pensionsforsik-

ringer, ca. 142.000, fås herefter, at private virksomheders pensionsordninger omfatter ca. 92.000 personer. Det bemærkes, at de tilgængelige oplysninger vedrørende de i henholdsvise pensionskasser og livsforsikrings-selskaber tegnedes pensionsforsikringer ikke muliggør nogen opdeling med angivelse af oplysninger særskilt for disse 92.000 personer.

I. Ordninger gennemført ved kollektiv overenskomst m. v.

I et vist omfang findes der i de kollektive overenskomster mellem medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark pensions- eller efterlønsordninger. Det drejer sig især om enkeltvirksomheders overenskomster med Dansk Funktionærforbund, medens der inden for de større overenskomst-områder kun findes en sådan ordning inden for de grafiske fag.

Ordningerne varierer stærkt, men gennemgående er pensionsydelse fastsat til en sådan størrelse, at lønmodtageren ved opnåelse af pensionsalderen bliver berettiget til fuld folkepension.

Mellem organisationer tilsluttet FTF og forskellige arbejdsgivere er - jfr. i øvrigt afsnittene E, F og H — afsluttet kollektive overenskomster indeholdende pensionsordninger. Dette gælder f. eks. for sygeplejersker m. fl., forsikrings- samt sparekassefunktionærer.

Med hensyn til organisationer tilsluttet Fællesrepræsentationen har hovedparten af disse kollektive aftaler med den modstående arbejdsgiverpart vedrørende pensionsordninger. Således f. eks. Foreningen af Værkstedsfunktionærer i Jernindustrien, Maskinmestrenes Forening og Dansk Formands Forening samt i større eller mindre udstrækning de øvrige medlemsorganisationer.

HOVEDGRUPPERNE INDEN FOR DEN ERHVERVSMÆSSIGT BESKÆFTIGEDE DEL AF BEFOLKNINGEN

Ifølge folketællingen pr. 1. oktober 1960 omfatter den erhvervsmæssigt beskæftigede del af befolkningen godt 2 millioner, hvoraf ca. 1.448.000 mænd og ca. 560.000 kvinder.

Den nærmere fordeling af disse godt 2 millioner personer fremgår af følgende tabel:

Den erhvervsmæssigt beskæftigede del af befolkningen 1. oktober 1960.

	Selvstændige	Medhjælpende hustruer	Funktionærer, tjenestemænd	Arbejdere	I alt	Heraf kvinder
Landbrug	199.300	21.100	8.800	137.200	366.400	34.600
Industri og håndværk	56.300	6.000	95.500	455.400	613.200	154.600
Bygge- og anlægsvirksomhed ..	26.500	1.100	5.700	117.000	150.300	3.500
Handel og omsætning	82.400	12.700	173.200	45.100	313.400	120.200
Transporterhverv	18.000	700	67.300	64.700	150.700	24.200
Administration og liberale erhverv	21.500	1.400	196.600	47.500	267.000	146.500
Serviceerhverv	25.000	2.100	11.100	71.800	110.000	73.100
Uspecificerede erhverv	—	—	5.400	31.200	36.600	3.400
Tilsammen	429.000	45.100	563.600	969.900	2.007.600	560.100

Ud over de nævnte erhvervsmæssigt beskæftigede personer indeholder folketællingen oplysninger om personer beskæftiget uden for erhvervene ved husgerning i hjemmene. Antallet af husmedhjælpere, der foruden fast og løs husmedhjælp også omfatter døtre beskæftiget ved husgerning i hjemmet, udgjorde ved 1960-tællingen 86.000.

Endelig må anføres, at der ved folketællingen blev fundet ca. 426.000 personer (bortset fra børn og studenter) helt ude af erhverv.

Om de i tabellen foran givne tal skal i almindelighed bemærkes, at et ikke nærmere kendt antal personer - herunder først og fremmest kvinder - må antages at have en løsere tilknytning til erhvervslivet, idet de enten blot i kortere perioder af året har erhvervsarbejde eller alene er beskæftiget et mindre antal timer om ugen. Med dette forbehold kan sammenfattende fastslås, at den erhvervsmæssigt beskæftigede befolkning udgør ca. 2 millioner, der falder i tre store grupper: Knap 50 % er arbejdere, knapt 30 % er funktionærer og tjenestemænd og godt 20 % er selvstændige.

I øvrigt bemærkes, at det efter folketællingen fundne samlede antal erhvervsmæssigt beskæftigede på ca. 2 millioner personer omfatter et antal personer, der er udeladt ved udvalgets overvejelser om personkredsen for en tillægspensionsordning. Det samlede antal personer reduceres herved til ca. 1.660.000 personer. De udeladte grupper, hvis størrelse må baseres på til dels skønsmæssige beregninger, omfatter ca. 45.000 medhjælpende hustruer, ca. 170-190.000 unge under 18 år i beskæftigelse samt lærlinge over 18 år og personer under militærtjeneste, samt ca. 65.000 personer, der er fyldt 67 år og som stadig er i beskæftigelse; hertil kommer et betydeligt antal personer ude af erhverv, som desuagtet på folketællingsskemaet er opført som værende i beskæftigelse.

Antallet af arbejdere kan herefter anslås til 760.000, hvoraf ca. 690.000 beskæftiges i handel, industri og håndværk m.v. og ca. 70.000 i det egentlige landbrug, medens antallet af funktionærer kan anslås til i alt 360.000. For tjenestemænd bliver det tilsvarende tal ca. 160.000 og for selvstændige erhvervsdrivende ca. 380.000.

SUMMARISKE OPLYSNINGER

vedr.

DEN SAMFUNDSØKONOMISKE BAGGRUND FOR EN TILLÆGSPENSION

Tillægspensionsordningen:

Nettobidrag

1964	1973
224 mill. kr.	286 mill. kr.

Fondsmidler

1964	1973
228 mill. kr.	3218 mill. kr.

A.

1. *Obligationsmasse* (cir. børsnoterede obig.)
Ultimo 1953: 13.422 mill. kr. nominal værdi
Ultimo 1962: 25.692 mill. kr.¹⁾ nominal værdi
Septbr. 1963: 28.258 mill. kr.²⁾ nominal værdi
Stigningen fra 1953 til 1963 andrager ca. 14.800 mill. kr. eller godt 100%, heraf næsten 7.600 mill. kr. eller godt halvdelen i de sidste 2³/₄ år.

2. *Kommunegæld udover obligationslån.*

Kommunernes gæld til sparekasser, banker og forsikringsselskaber udgjorde ³⁾

pr. 31/3 1958: 1.433 mill. kr.
» 31/3 1961: 1.633 » »

3. *Aktier.*

a. *Indbetalt aktiekapital.*

Den samlede indbetalte aktiekapital androg ultimo 1962 7.973 mill. kr.

b. *Børnnoterede aktier*⁴⁾.

Ultimo januar 1963:

Ordinære papirer 121. Aktiemasse 1792 mill. kr.

Ekstraordinære papirer 24. Aktiemasse 31 mill. kr.

B.

4. *Den samlede årlige nettoinvestering.*
(Bruttoinvestering bortset fra afskrivninger, reparationer og vedligeholdelse)⁵⁾.

1956: 3167 mill. kr.

1957: 3718 » »

1958: 3070 » »

1959: 5140 » »

1960: 6340 » »

1961: 6344 » »

5. *Nettostigningen i den samlede långivning fra stat og kreditinstitutter m. v.*⁶⁾.

1957: 1892 mill. kr.

1958: 2506 » »

1959: 3759 » »

1960: 4004 » »

1961: 4390 » »

1962: 5404 » »

6. *Den årlige stigning i Obligationsmassen*⁷⁾.

1958: 1184 mill. kr.

1959: 1414 » »

1960: 1793 » »

1961: 2204 » »

1962: 2742 » »

1963: 2566 » » (jan.-sept.)

7. *Stigningen i indbetalt aktiekapital*⁸⁾.

1959: 367,2 mill. kr.

1960: 458,6 » »

1961: 705,5 » »

1962: 950,5 » »

8. *Aktieemission*⁹⁾.

1/8 1960-31/7 1961 214 mill. kr.

1/8 1961-31/7 1962 161 »

1/8 1962-31/7 1963 142 » »

5) Nationalregnskabsstatistik 1947-1960. tab. 20 og statistisk årbog 1962, tab. 328 og tab. 324.

6) Det økonomiske sekretariats rapport, maj 1963, tab. XIX.

7) Danmarks Nationalbanks beretning 1962, tab. 19, og Statistiske Efterretninger 31/10 1963, tab. 12.

8) Statistisk Oversigt 1951-61, tab. XVI og Statistiske Efterretninger 22/5 1963. tabel 4.

9) Statistiske Efterretninger, tillæg XIV 4/10 1963.

1) Danmarks Nationalbank, beretn. 1962, tab. 19.

2) Statistiske Efterretninger 31/10 1963, tab. 15.

3) Statistisk Årbog 1962, tab. 282.

4) Oplyst af handelsministeriet.

REDEGØRELSE

for beregningerne og disses forudsætninger

af professor, dr. phil. *Erik Sparre Andersen*.

Det fremgår af betænkningens kapitel VI, afsnit B, punkt 5, at der i tillægspensionsudvalget har været enighed om, at en kommende tillægspensionsordning bør baseres på en kombination af præmiereserve- og fordelingssystemet. Dette bevirker, at beregningerne har måttet tilrettelægges anderledes end sædvanlige forsikringstekniske beregninger, der altid forudsætter et rent præmiereservesystem. Beregningsteknik er forskellen mellem præmiereservesystemet og det kombinerede system karakteriseret ved, at man i præmiereservesystemet principielt regner med en lukket bestand uden fremtidig tilgang, medens man i det kombinerede system inddrager den forventede fremtidige tilgang i systemet.

I beregningerne indgår forudsætninger om antallet af personer, som indtræder i ordningen ved dennes ikrafttræden samt disse personers aldersfordeling. Medens antallet har kunnet opgøres til ca. 1.120.000, foreligger der ikke eksakte oplysninger om aldersfordelingen. Aldersfordelingen er derfor beregnet ud fra statistiske oplysninger om aldersfordelingen af arbejdsløshedsforsikrede ult. januar 1962, jfr. Statistiske meddelelser 1962:9, Arbejdsløsheden 1961. Det bemærkes, at ca. $\frac{2}{3}$ af de personer, der indtræder i ordningen ved dens ikrafttræden, er arbejdsløshedsforsikrede.

Ved beregningerne er medlemsbestanden derefter regnet frem år for år. Det vil sige, at man for hvert år har beregnet det forventede antal betalende medlemmer i hver aldersklasse, (d.v.s. gruppe af personer med samme fødselsår). Ligeledes har man for hver aldersklasse, jfr. nærmere nedenfor, beregnet antallet af de personer, der har forladt gruppen af betalende medlemmer, og som ved deres fyldte 67. år opnår ret til tillægspension i henhold til lovforslaget. Det

har her været nødvendigt at inddrage i beregningerne størrelsen af den pension, som de vil få. Yderligere er for hvert år beregnet antallet af pensionister fordelt på aldersklasser.

I disse beregninger indgår som et væsentligt element dødeligheden blandt medlemmerne. Da den fremtidige dødelighed ikke kendes, har man fundet det naturligt ved valget af antagelsen om dødeligheden at gå ud fra den befolkningsdødelighed, som kendes fra perioden 1956-60. Da det må påregnes, at der stadig vil ske et fald i dødeligheden, har man dog besluttet at regne med en dødelighed, som er lidt lavere.

Antallet af personer, der fremover vil indtræde i ordningen, kan for de første år beregnes på grundlag af det kendte antal af personer, der i dag er under 18 år, men for de senere år må i beregningerne inddrages hypotetiske fødselstal. Her er indtil år 1980 benyttet fødselstal, som i 1959 er beregnede af Det statistiske Departement. For tiden efter 1980 er der regnet med konstante årlige fødselstal.

Yderligere indgår i beregningerne aldersfordelingen af de medlemmer, som indtræder i ordningen efter dens oprettelse. Da aldersgrænsen for indtrædelse i ordningen er sat så lavt som 18 år, vil mange medlemmer først indtræde i en noget højere alder, når de er færdige med deres læretid eller anden uddannelse. På tilsvarende måde indgår i beregningerne den hyppighed, hvormed medlemmerne udgår af de betalendes rækker, f. eks. fordi de bliver arbejdsudygtige på grund af sygdom eller ulykke, eller fordi de bliver selvstændige, uden at udnytte den mulighed, som de har for at bevare deres medlemskab i henhold til lovforslagets § 2, stk. 2. Såvel aldersfordelingen for indtrædelserne som hyppigheden af ophør med bidragsbetaling,

der må kendes for hver alder for sig, er ikke umiddelbart kendte. De kan imidlertid beregnes under den forudsætning, at den procentdel af befolkningen, som er bidragsbetalende medlemmer, for hver aldersklasse fremover vil være den samme, som den er ved ordningens oprettelse. En særlig vanskelighed opstår på grund af muligheden for frivilligt medlemskab ved overgang til selvstændig erhvervsvirksomhed. Det har ikke været muligt at tage hensyn hertil i beregningerne, jfr. nedenfor.

Beregningerne vedrørende medlemsbestandens udvikling er, som det fremgår af det foregående, baseret på oplysninger dels om de arbejdsløshedsforsikredes aldersfordeling, dels om aldersfordelingen i befolkningen og dels på de forudsætninger om dødeligheden, der ligger i valget af dødelighedstavle.

På grundlag af beregningerne over bestandens udvikling kan bidragsindbetalinger og pensionsudbetalingen beregnes for hvert kalenderår, så langt frem som man ønsker. I disse beregninger indgår reglerne i lovforslagets §§ 5, 6 og 7 om tillægspensionens størrelse og reglerne i lovforslagets § 8 om optjening af anciennitet samt størrelsen af bidraget, jfr. lovforslagets § 11.

Beregningen af de opsamlede fonds sker ret let, når man allerede har beregnet ind- og udbetalingerne for hvert kalenderår. Der indgår i disse beregninger to nye forudsætninger, for det første den forventede renteafkastning og for det andet administrationsudgifterne. Som omtalt i kapitel IX har udvalget anset det for

rigtigt, at beregningerne udføres under den forudsætning, at forrentningen af fonds er 4,5 % p. a., selv om man for tiden kan opnå en højere forrentning. Administrationsudgifterne er i beregningerne ansat til 3 % af bidragene, idet man ved anvendelse af elektroniske databehandlingsanlæg vil kunne administrere tillægspensionsordningen for et meget beskedent beløb pr. medlem.

Den summariske beskrivelse af de beregninger, der er grundlaget for tabellen i kapitel IX over ind- og udbetalinger samt fondsopsamling, passer med mindre ændringer på de mange beregninger, der er foretaget under udvalgets arbejde. Disse beregninger, hvis resultater ikke skal refereres her, har været grundlaget for, at udvalget kunne fastlægge pensionsydelser og bidragsbetalingsregler, således at ordningen kom til at hvile i sig selv med de ind- og udbetalinger samt den fondsopsparing, som fremgår af tabellen.

Som omtalt ovenfor har det ikke været muligt i beregningerne at tage hensyn til den mulighed, som lønmodtagere, der bliver selvstændige, har for at fortsætte med bidragsindbetalingen indtil det 67. år og derved opnå større pension. Der er dog foretaget visse skønsmæssige beregninger over den virkning, som dette kan få for ordningens økonomi. Disse beregninger viser klart, at udnyttelsen af denne ret til fortsat bidragsindbetaling vil belaste ordningens økonomi, men kun i ringe omfang.

Den danske Købstadforening

København d. 29.10.1963

Tillægspensionsudvalget af 1963,
Sankt Annæ Plads 5 A, 1.,
København K.

Under henvisning til de den 11. oktober d. å. stedfundne drøftelser mellem det af tillægspensionsudvalget af 1963 nedsatte underudvalg til behandling af visse administrative problemer og købstadforeningen vedrørende spørgsmålet om udbetalingen af den tillægspension, som i overensstemmelse med § 5 i lov om forlængelse af kollektive overenskomster af 13. marts 1963 måtte blive lovfæstet i en lov om gennemførelse af en tillægspensionsordning, skal **købstadforeningen** herved - således som aftalt ved ovennævnte møde - oplyse følgende om købstadforeningens stilling til spørgsmålet om kommunernes mulighed og forudsætninger for deltagelse i administrationen af en sådan tillægspensionsordning:

Det oplystes ved nævnte møde af tillægspensionsudvalgets formand bl. a., at udvalget i sit arbejde gik ud fra det grundsynspunkt, at tillægspensionen i den her omhandlede form alene skulle gøres gældende for lønmodtagere, at tillægspensionsordningen skal bygge på bidrag fra arbejdsgivere og lønmodtagere, samt at udvalget ønskede en centraliseret udbetalingsform for tillægspensionerne.

Man er fra købstadforeningens side af den formening, at det ville have været af betydning for tilrettelæggelsen af en fremtidig tillægspensionsordning, at man havde draget sagkyndige fra den kommunale forvaltning ind i arbejdet vedrørende tillægspensionen. I betragtning af sagens vidtspændende, økonomiske og socialpolitiske konsekvenser er det uheldigt, at man ikke ved et nærmere samarbejde med den kommunale forvaltning søger at koordinere en tillægspensionsordning med den alderdomspensionering, som administreres af kommunerne.

Man må fra købstadforeningens side forbeholde sig at tage nærmere stilling til disse økonomiske og socialpolitiske konsekvenser, når udvalgets forslag til en tillægspension foreligger.

Købstadforeningen skal dog gøre opmærk-

som på, at kommunerne - uanset om adgangen til at oppebære tillægspension bliver begrænset til alene at gælde egentlige lønmodtagere, eller om kredsen af de tillægspensionsberettigede personer ved den endelige lovgivning bliver videre - må være velegnede til at løse de opgaver, som udbygningen af vor alderdomspensionslovgivning gennem en tillægspensionsordning måtte stille.

Kommunerne råder over et differentieret administrationsapparat, der er i stand til uden større vanskeligheder at påtage sig løsning af nye opgaver af denne art.

Som et led i dette administrationsapparat råder kommunerne over det efter købstadforeningens opfattelse helt fundamentale grundlag for administrationen af en ordning som den omhandlede tillægspensionsordning, nemlig et effektivt virkende identifikationssystem - *de kommunale folkeregistre*.

Disse registre, der som bekendt foruden det egentlige registreringsarbejde medvirker ved løsningen af en lang række betydningsfulde opgaver for det kommunale felts forskellige administrationssektorer, har navnlig efter hulkort- og elektronteknikkens gennemførelse betydet en væsentlig rationalisering af løsningen af de kommunale opgaver, og selv om de mange opgaver har medført, at man stort set har udnyttet systemet, er der dog endnu plads i systemet til de identifikationskodetegn, som en tillægspensionsordning har brug for.

Kommunernes hulkortarbejde udføres enten på de enkelte kommuners egne; anlæg eller hos fælleskommunale hulkortcentraler samt for enkelte kommuners vedkommende hos private servicebureauer.

Af Danmarks samlede befolkning på ca. 4,6 mill, indbyggere udgør befolkningen i kommuner, hvis folkeregistre behandles på hulkortcentral, 3.545.000 eller ca. 80 %, og dette tal er i fortsat stærk stigning, således at det må antages, at samtlige kommunale folkeregisteropgaver inden for en overskuelig fremtid behandles efter disse rationelle principper.

Med særlig henblik på fælles statslige/kom-

munale administrationsområder oprettedes i 1954 som bekendt Datacentralen som et interessenskab mellem staten og kommunale organisationer med det formål at anskaffe og drive et stort elektronisk databehandlingsanlæg for offentlige opgaver.

Der er således etableret et snævert samarbejde mellem de kommunale hulkortcentraler og Datacentralen, hvorved mulighederne foreligger for, at de mere avancerede elektrontekniske opgaver på et fælles grundlag kan løses af Datacentralens højtdviklede maskineri.

Det skal også oplyses, at hele indkomstskatteberegningen i Danmark udføres ved hulkortteknik, således at kommunerne på dette område råder over et *oplysningsmateriale om befolkningens indtægter* til eventuel brug ved administration af en tillægspension.

De funktioner, kommunerne er pålagt med hensyn til *administrationen af folkepensionsydelse*ne, rationaliseres mere og mere ved hulkort- eller elektronteknisk behandling, og det kan oplyses, at i kommunerne uden for København administreres folkepensionsudbetalingen ved hjælp af hulkort m.v. for ca. en tredjedel af folkepensionisternes vedkommende.

Udbetaling af en tillægspension gennem en anden institution end kommunerne, der udbetaler folkepensionerne, vil over for de af ordningen omfattede personer virke lidet hensigtsmæssig og uigennemtænkt, og det kan oplyses, at der for tiden foregår drøftelser mellem kommunerne og staten om overgang til en samlet udbetaling af tjenestemandspension og folkepension gennem de kommunale kasser.

Det er naturligvis umuligt for købstadforeningen uden et dybtgående kendskab til indholdet af den tillægspensionsordning, der tantes gennemført, at formulere endeligt udarbejdede forslag til en eventuel kommunal løsning af forvaltningsproblemerne omkring tillægspensionsordningen.

Man skal imidlertid under henvisning til foranstående henlede opmærksomheden på den administrative ordning af tillægspensionerne, som kommunerne er i stand til at etablere inden for den kommunale forvaltnings nuværende

rammer. Hovedelementerne i en sådan administrationsordning vil være følgende:

1. Af folkeregistermaterialet kan der - efter en mindre udvidelse af de allerede registrerede oplysninger med eventuel oplysning om lønarbejderstilling - udledes en oversigt (liste eller kartotek) for de personer, som kan komme i betragtning med hensyn til en tillægspensionsordning.
2. Andre oplysninger, der har betydning for eventuelle præmiebetalinger og for pensionsudbetalinger som f. eks. indtægtsforhold, civilstand m.v. findes i de kommunale folkeregistre og i de mandtalsopgørelser, som er grundlag for skatteligning, og som findes på hulkort for samtlige skatteydere i Danmark.
3. Kommunerne har allerede etableret et pensionsudbetalingssystem for alle de personer, der kommer i betragtning med hensyn til tillægspensioner, således at en udbygning af denne ordning givetvis vil være den mest økonomiske.

Man skal endelig henlede opmærksomheden på, at man ved at bygge på det kommunale administrationsapparat lettere bliver i stand til senere at ændre en eventuel tillægspensionsordning efter behov.

Det er, som det vil være udvalget bekendt, kommunernes opgave at være den lokale kontakt mellem borgerne og den offentlige forvaltning, og man har derfor fra kommunal side en særlig interesse i, hvorledes de forskellige forvaltningsordninger udformes.

Selv om udvalget ikke må finde det hensigtsmæssigt at henlægge hele forvaltningen af den påtænkte udbygning af alderdomspensionsordningen til kommunerne, er man fra kommunal side derfor villig til at medvirke til, at der skabes den mest effektive forbindelse mellem de af ordningen omfattede tillægspensionister og det til formålet indrettede administrationsapparat på den måde, som det findes mest praktisk.

sign. *Woldhardt Madsen*

sign. *O. Ingvartsen*

Viborg byråd

31. oktober 1963

Direktøren for arbejdstilsynet
 hr. Geert Drachmann, R.1,
 tillægspensionsudvalget,
 Sct. Annæ Plads 5,
 København K.

Gennem dagspressen har man erfaret, at tillægspensionsudvalget inden den 1. december 1963 regner med at kunne aflevere en betænkning til arbejdsministeren indeholdende forslag til gennemførelse af den i lov nr. 69 af 13. marts 1963 § 5 omhandlede tillægspensionsordning, og man mener at kunne forstå, at denne betænkning vil indeholde et udkast til det i ovennævnte lovs § 5 omhandlede lovforslag, herunder forslag til oprettelse af et institut til administrationen af nyordningen.

Under henvisning hertil tillader byrådet sig at henstille, at instituttet får sit hovedsæde i Viborg.

Byrådet mener, at Viborg må være det rigtige sæde for et sådant institut, dels under hensyn til byens centrale beliggenhed midt i Jylland, dels under hensyn til den ret betydelige offentlige administration, der i forvejen findes her. Det gælder således blandt andet: Kreditforeningen af jydsk Landejendomsbesiddere, Vestre Landsret, Det danske Hedeselskab, Statshospital, Landsarkiv, en betydelig garnison, her er bispesæde, ligesom stiftamtmanden for Viborg amt har bopæl og kontorer i byen. Hertil kommer, at der er et godt udbygget skolevæsen, såvel kommunalt som et statsgymnasium.

Byrådet er klar over, at det nye institut vil kræve et ret betydeligt lokalebehov, som formentlig ikke i det lange løb kan tilfredsstilles uden ved nybygning, men da det formentlig vil være af værdi, at instituttet kan træde i funktion så hurtigt som muligt efter lovens vedtagelse, kan man tilbyde allerede nu at stille en bygning, der indtil den 1. oktober 1963 har været benyttet som centralbibliotek, til rådighed.

Denne bygning har et samlet anvendeligt gulvareal på ca. 500 m² og kan uden store udgifter ret hurtigt indrettes til fuldt anvendelige kontorlokaler. En plan over den pågældende bygning vedlægges i 3 eksemplarer.

Byrådet vil forpligte sig til - efter nærmere forhandling - at stille velegnet byggegrund til opførelse af en nybygning til rådighed, ligesom man i sit bygge- og anlægsprogram vil foranledige, at der bliver fremskaffet tilstrækkelige og velegnede lejligheder for instituttets personale.

Man vil snarest muligt fremsende et yderligere antal planer over den tilbudte bygning til lige med kortmateriale over Viborg by, hvorpå er indtegnet de arealer, som byrådet kan tænke sig vil være velegnede til bygningen af en selvstændig administrationsbygning for instituttet.

Repræsentanter for byrådet deltager gerne i en drøftelse med udvalget, hvis dette måtte ønskes.

sign. *J. Ringgaard-Christensen*

sign. *Erik Als*

NOTAT OM REGISTRERING

Som det fremgår af kapitel X om ledelse og administration, blev der af tillægspensionsudvalget den 9. september 1963 nedsat et underudvalg med den opgave nærmere at undersøge specielle administrative problemer i forbindelse med gennemførelsen af en tillægspensionsordning.

Underudvalget har under sit arbejde indgående beskæftiget sig med spørgsmålet om en registrering af samtlige de personer, der tænkes omfattet af en tillægspensionsordning, og har herved modtaget sagkyndig bistand fra eksperter i forvaltningsnævnets sekretariat og i datacentralen. Underudvalget har - uanset at der i øvrigt er enighed om, at valg af oprettelsesprocedure og tilrettelægning af administration henhører under en kommende bestyrelses kompetence - navnlig overvejet, hvilke registreringsprocedurer der kan blive tale om at benytte.

Der har i underudvalget været enighed om, at opnåelse af den fornødne sikkerhed i forbindelse med indbetalinger til og udbetalinger fra ordningen forudsætter en central registrering, dels i form af et lønmodtagerkartotek baseret på personnumre (TP-numre, d.v.s. tillægspensionsnumre) for samtlige medlemmer, dels i form af et arbejdsgiverkartotek. Ved at basere et lønmodtagerkartotek på personnumre opnår man dels en lettelse for arbejdsgiverne ved de løbende indbetalinger, dels en sikrere og mere håndterlig identifikation end den, der opnås gennem f. eks. navn, adresse og fødselsdata.

4. Underudvalget har overvejet mulighederne for at tilvejebringe et *arbejdsgiverkartotek* på grundlag af allerede tilgængelige oplysninger. Ulykkesforsikringsselskaberne råder således over oplysninger vedrørende navn og adresse på samtlige arbejdsgivere, der har tegnet lovpligtig ulykkesforsikring; disse op-

lysninger lader sig imidlertid vanskeligt anvende som udgangspunkt for tilvejebringelsen af det for tillægspensionsordningen nødvendige arbejdsgiverkartotek allerede af den grund, at de omfatter et betydeligt antal arbejdsgivere, som ikke vil være bidragspligtige under den påtænkte tillægspensionsordning (beskæftigelse af lejlighedsvis medhjælp m. m.).

Ved de som led i sygelønsordningen oprettede dagpengekontorer - 17 i alt spredt over hele landet - er tilmeldt godt 70.000 arbejdsgivere, med hvem kontorerne står i jævnlig forbindelse i spørgsmål vedrørende indbetaling af bidrag; disse arbejdsgivere udgør imidlertid kun en del af den arbejdsgiverkreds, der skal betale bidrag under en tillægspensionsordning, ikke mindst fordi sygelønsordningen ikke omfatter arbejdsgivere, der alene beskæftiger funktionærer.

Endvidere råder de større kommuner over arbejdsgiverkartoteker, oprettet i forbindelse med arbejdsgivernes indsendelse af lønlistor ved den årlige skatteopgørelse; de mindre kommuner, især i landdistrikterne, råder derimod ikke over sådanne kartoteker.

På denne baggrund og under hensyn til, at det for at sikre ordningens effektive gennemførelse må tillægges afgørende vægt, at der snarest muligt tilvejebringes et så vidt muligt udtømmende arbejdsgiverkartotek, har underudvalget anset det for nødvendigt, at tillægspensionsordningen selvstændigt tager de fornødne skridt til oprettelse af et sådant kartotek. Underudvalget skal i så henseende pege på, at det ved tilvejebringelsen af dette arbejdsgiverkartotek vil være naturligt i første række at bygge på de oplysninger, som de forskellige faglige organisationer - og da især Dansk Arbejdsgiverforening med tilsluttede organisationer - råder over.

5. Med hensyn til tilvejebringelsen af et *lønmodtagerkartotek* bemærkes, at en ideel identifikation kunne baseres på de medborgernumre, der forventes indført om nogen tid, men tidsfaktoren betyder, at udvalget ikke har kunnet tage disse medborgernumre med ind i sine overvejelser om ordningens oprettelse. I mangel heraf kunne en fuldt tilfredsstillende identifikation tænkes etableret ved anvendelse af folkeregistrenes oplysninger om navn, adresse og fødselsdato, på grundlag af hvilke det ville være muligt at opnå éntydige TP-numre. Vanskelighederne ved at benytte folkeregistermaterialet er imidlertid, *dels* at kun ca. 80 % af den samlede befolkning er omfattet af hulkortfolkeregistre, således at der for de resterende 20 % af befolkningen måtte foretages en manuel ophulning på grundlag af de manuelt førte folkeregisterhovedkort, *dels* at kommunerne med hulkortfolkeregistre næppe praktisk vil kunne overkomme til tillægspensionsordningen at udsondre hulkortene for de relevante personer, men kun vil kunne afse et duplikatsæt af hele hulkortfolkeregistret, hvorfra ordningen så måtte udplukke de relevante kort.
6. Underudvalget har herefter ment det rigtigt at overveje andre fremgangsmåder, der på den ene side vil muliggøre ordningens iværksættelse på det tidligst mulige tidspunkt efter en lovs vedtagelse og på den anden side, selv om de ikke giver samme sikkerhed som de databehandlingsmæssigt mest velegnede ordninger, dog rummer en sådan sikkerhed, at deres anvendelse er forsvarlig under de givne forudsætninger.

A. En første fremgangsmåde kan kort skitseres som følger:

(a) Der fremstilles ca. 1,5 mill. nummererede brevkort, idet hvert enkelt brevkort er tredobelt (eventuelt med gennemslagsmulighed).

(b) Kortene kan tænkes fordelt på en af to måder:

Den første mulighed er, at de fordeles til pengeinstitutter, fagforeningskontorer, sygekasskontorer, kommunekontorer og lignende, idet de af ordningen omfattede lønmodtagere opfordres til hurtigst muligt at afhente et kort og udfylde det med navn, adresse og fødselsdato. Lønmodtageren beholder den ene del af kortet, indsender den anden del af kortet til tillægspensionsordningen og afgiver den tredje del til den,

der er hans arbejdsgiver på den første dag, på hvilken der skal ske indeholdelse i lønnen for tillægspensionsbidrag; en mangel ved denne fremgangsmåde er de begrænsede muligheder for at give den fornødne vejledning vedrørende afgrænsningen af de grupper, der henhører under ordningen - og den deraf følgende risiko for henholdsvis manglende og overflødig indsendelse af kort.

Den anden mulighed er, at kortene fordeles til arbejdsgiverne, der pr. den første lønindeholdelsesdag udfylder eller foranlediger lønmodtagerne til at udfylde brevkortene med de foran nævnte oplysninger, hvorefter arbejdsgiverne beholder den ene del af kortet selv, indsender den anden del af kortet til tillægspensionsordningen og afgiver den tredje del til pågældende lønmodtager; denne fremgangsmåde tør antages at resultere i en klar personafgrænsning og muligvis ligeledes i en sikrere besvarelse af oplysningerne, men den har til forudsætning, at der senest en uge eller 14 dage inden den første lønindeholdelsesdag er tilvejebragt et nogenlunde fyldestgørende arbejdsgiverkartotek (medmindre det anses for forsvarligt ved denne operation at bygge på en udstrakt oplysningsvirksomhed efterfulgt af et påbud til arbejdsgiverne om at rekvirere eller afhente kort fra nærmere angivne institutioner). Arbejdsgivernes oplysninger suppleres af sygekasser og arbejdsløsheds-kasser for de lønmodtagere, der på den fastsatte dato oppebærer lønarbejdsgælden eller arbejdsløshedsunderstøttelse.

(c) Tillægspensionsordningen huller de med brevkortene modtagne oplysninger i hulkort, der overleveres til databehandlingsinstituttet.

(d) Databehandlingsinstituttet fremstiller på det således tilvejebragte grundlag et magnetbåndskartotek over lønmodtagerne. Samtidig beregnes selvcheckende ticifrede TP-numre, idet kontrollenssyn nødvendiggør hurtigst muligt at udskifte de med brevkortene meddelte tilfældige løbenumre med sådanne numre. Numrene opbygges på grundlag af vedkommendes fødselsdato, således at der beregnes 2 cifre for år, 2 for måned og 2 for dag. Herudover kræves 3 cifre som løbenumre inden for den enkelte dag (antallet af fødsler pr. dag overstiger ikke 1000) og endelig et maskinelt beregnet checkciffer som yderligere sikkerhed. Sådanne numre vil give mulighed for, dels at kontrollere, om et nummer opgives korrekt, dels - såfremt dette ikke er tilfældet — maskinelt hurtigt at kunne foretage en fejrløstretning.

Instituttet udskriver herefter TP-kort påført TP-nummeret, der tilsendes lønmodtagerne.

(e) Disse TP-numre benyttes fremover som identifikation ved arbejdsgivernes indbetaling til tillægspensionsordningen.

I bedømmelsen af den foran skitserede fremgangsmåde indgår, at der fra procedurens påbegyndelse vil hengå ca. 24 uger, før alle kan få tildelt det TP-nummer, på grundlag af hvilket arbejdsgiverne skal forestå indbetalingerne. Forudsætningen for, at denne frist kan overholdes, er, at den fornødne maskin- og personalekapacitet er til stede kort efter påbegyndelsen; det bemærkes herved, at leveringstiden for de fornødne hullemaskiner anslås til 4-5 måneder.

I forbindelse med overvejelserne om tidsfaktoren har underudvalget været inde på muligheden af at foretage en geografisk tredeling af landet, således at indbetalingsterminen for hver gruppe fastsættes til forskellige tidspunkter, f. eks. med 1 måneds mellemrum. En sådan ordning vil muliggøre en noget jævnere arbejdsgang og vil desuden øge mulighederne for at afslutte arbejdet med udfærdigelse af TP-numre inden den første indbetalingstermin.

B. Såfremt den foran skitserede fremgangsmåde af tidsmæssige grunde ikke er acceptabel, vil det ikke være muligt at basere den første indbetaling af bidrag på i forvejen oprettede TP-numre. Bidragsindbetalingen må i så fald finde sted på grundlag af lister, der først indsendes af arbejdsgiverne i forbindelse med den første bidragsindbetaling, og hvorpå arbejdsgiverne for hver enkelt lønmodtager har anført de til en identifikation nødvendige oplysninger (navn, adresse og fødselsdata). Denne fremgangsmåde har til forudsætning, *dels* at der i forvejen er etableret et arbejdsgiverkartotek (medmindre et påbud om rekvirering af lister

anses for forsvarligt, jfr. foran under A), *dels* at der til de af kartoteket omfattende arbejdsgivere er udsendt standardlister med de nødvendige rubrikker. Omvendt betyder den til forskel fra den under A beskrevne fremgangsmåde, at der ikke i tiden indtil første indbetalingstermin vil påhvile tillægspensionsordningen nogen opgaver med hensyn til databehandling, bortset fra det forberedende arbejde.

Ved opstillingen af listerne kunne det overvejes at foretage en opdeling, således at arbejdsgiverne i én gruppe opfører alle de lønmodtagere, som dagen efter indbetalingsterminen endnu er beskæftiget hos ham, og som følgelig nødvendigvis også vil være indeholdt i listen for den efterfølgende indbetalingsperiode, medens de lønmodtagere, der ikke længere er beskæftiget hos arbejdsgiveren, samles i en anden gruppe. En sådan opdeling vil dels betyde en praktisk fordel for arbejdsgiveren, dels betyde en lettelse af tillægspensionsordningens arbejde.

Ulempen ved valget af denne nødløsning er den mindre sikkerhed mod fejltagelser; bl. a. vil samme personer kunne optræde på flere indbetalingslister, uden at det er muligt maskinelt at erkende dette, og der vil således kunne tænkes oprettet flere konti på samme person (selv om det ved hjælp af den elektroniske databehandling vil være muligt at finde de fleste tvivlstilfælde frem til manuel fejlrettelse). Samtidig bør dog fremhæves, at denne metode leverer en noget længere periode til udarbejdelse af et udtømmende arbejdsgiverkartotek.

Også såfremt den her foreslåede fremgangsmåde skulle blive valgt, kan der være tale om at foretage den foran under A antydede geografiske tredeling af landet, idet man herved vil øge mulighederne for inden den næste indbetalingstermin at gennemføre den til oprettelse af TP-numre fornødne procedure.

